

Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου

Σχολή Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών Επιστημών
Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών
Ελληνική Γλώσσα και Λογοτεχνία

Μεταπτυχιακή Διατριβή

Στάσεις των Κυπρίων Εκπαιδευτικών απέναντι στη Χρήση της
Κυπριακής Διαλέκτου στο Σχολείο

Μαρία Κωνσταντίνου

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια
Σταυρούλα Τσιπλάκου

Ιανουάριος 2015

Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου
Σχολή Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών Επιστημών
Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών
Ελληνική Γλώσσα και Λογοτεχνία

Μεταπτυχιακή Διατριβή

**Στάσεις των Κυπρίων Εκπαιδευτικών απέναντι στη Χρήση της
Κυπριακής Διαλέκτου στο Σχολείο**

Μαρία Κωνσταντίνου

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια
Σταυρούλα Τσιπλάκου

Μέλη Εξεταστικής Επιτροπής
Έλενα Ιωαννίδου
Πέτρος Καρατσαρέας

Η παρούσα μεταπτυχιακή διατριβή υποβλήθηκε προς μερική εκπλήρωση των απαιτήσεων για απόκτηση μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών στην Ελληνική Γλώσσα και Λογοτεχνία από τη Σχολή Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών Επιστημών του Ανοικτού Πανεπιστημίου Κύπρου

Ιανουάριος 2015

Περίληψη

Η παρούσα μελέτη εκπονήθηκε στο πλαίσιο των απαιτήσεων του Μεταπτυχιακού Προγράμματος «Ελληνική Γλώσσα και Λογοτεχνία», που προσφέρεται από το Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου. Στην παρούσα εργασία διερευνώνται οι στάσεις των Κυπρίων εκπαιδευτικών απέναντι στη χρήση της κυπριακής διαλέκτου κατά τη διάρκεια του μαθήματος και κατά πόσο γνωρίζουν τα οφέλη που αποκομίζουν οι μαθητές από την χρήση της σε παράλληλη χρήση με την επίσημη γλώσσα διδασκαλίας, την Κοινή Νέα Ελληνική.

Κίνητρο για τη συγγραφή της εργασίας αυτής, εκτός από την αγάπη που τρέφω στην κυπριακή μας διάλεκτο, αποτέλεσαν και τα μαθήματα τα σχετικά με τη γλωσσική εκπαίδευση τα οποία παρακολούθησα στην πρώτη θεματική ενότητα «Ελληνική Γλώσσα και Γλωσσολογία», καθώς και η σύγχρονη γλωσσική πραγματικότητα που αντιμετωπίζω καθημερινά στα σχολεία Μέσης Εκπαίδευσης, όπου εργάζομαι τα τελευταία έντεκα χρόνια, ως καθηγήτρια ελληνικής φιλολογίας. Στην Κύπρο, ενώ επίσημη γλώσσα θεωρείται η Κοινή Νεοελληνική (ΚΝΕ), στις ανεπίσημες περιστάσεις επικοινωνίας χρησιμοποιείται η κυπριακή διάλεκτος (ΚΔ), γεγονός στο οποίο αρκετοί αποδίδουν και την αποτυχία των μαθητών μας στην γραπτή έκθεση, και πιο συγκεκριμένα, στο μάθημα των Νέων Ελληνικών κατά τις Παγκύπριες εξετάσεις που διενεργούνται για εισδοχή στα ανώτερα ιδρύματα του κράτους.

Θεώρησα, λοιπόν, ιδιαίτερα ενδιαφέρον να διερευνήσω τις στάσεις των εκπαιδευτικών τόσο απέναντι στην ΚΝΕ όσο και απέναντι στην ΚΔ, αφού οι στάσεις που υιοθετούν οι δάσκαλοι/καθηγητές όσον αφορά στο θέμα γλώσσας είναι ιδιαίτερα σημαντικές καθώς, κατά πρώτον, η ίδια η γλώσσα αποτελεί απαραίτητο μέσο σε κάθε παιδαγωγική προσπάθεια και, κατά δεύτερον, ο δάσκαλος/καθηγητής είναι απαραίτητος συντελεστής στην εκπαίδευση. Συνεπώς, η διερεύνηση των όποιων γλωσσικών στάσεων τους έχει να προσφέρει τα μέγιστα στην παιδαγωγική προσέγγιση στο σχολείο.

Η ανά χειράς μεταπτυχιακή διατριβή αποτελείται από τέσσερα κεφάλαια. Στο εισαγωγικό πρώτο κεφάλαιο διατυπώνεται το πρόβλημα, η σπουδαιότητα και η αναγκαιότητα διερεύνησής του, καθώς και ο σκοπός της παρούσας έρευνας. Στο δεύτερο κεφάλαιο ακολουθεί η ανασκόπηση της βιβλιογραφίας. Στο τρίτο κεφάλαιο περιγράφεται η διαδικασία που ακολουθήθηκε για τη διεξαγωγή της έρευνας, με αναφορά στο ερωτηματολόγιο που χρησιμοποιήθηκε για τη συλλογή των δεδομένων και στα άτομα που αποτέλεσαν το δείγμα της έρευνας. Τέλος, στο τέταρτο κεφάλαιο παρουσιάζονται τα αποτελέσματα, όπως αυτά προκύπτουν από την ποιοτική έρευνα που πραγματοποιήθηκε, καθώς επίσης τα συμπεράσματα και οι προτάσεις στα οποία καταλήγει η γράφουσα. Καθώς, ωστόσο εκπονείται στο πλαίσιο ενός μεταπτυχιακού προγράμματος, τα συμπεράσματα της έρευνας δεν μπορεί παρά να είναι προκαταρκτικής φύσης. Το ζήτημα είναι πολύπλοκο και πολυδιάστατο και σίγουρα χρήζει περαιτέρω μελέτης και έρευνας.

Η μέθοδος που χρησιμοποιήθηκε για τους σκοπούς της παρούσας έρευνας ήταν ποιοτική, μέσα από ημιδομημένες συνεντεύξεις οχτώ εκπαιδευτικών Μέσης Γενικής εκπαίδευσης, διορισμένων σε σχολεία της επαρχίας Λεμεσού.

Summary

This study was conducted as part of the requirements of the Master's Program in Greek Language and Literature. The research investigates the attitudes of the Cypriot teachers as far as the use of the Cypriot dialect in the classroom during the lesson is concerned, and whether educators are aware of the benefits of bidialectal teaching for students, i.e. the parallel, contrastive teaching of Cypriot and Standard Modern Greek language, which so far is the official language of instruction.

The main motivation for writing this work, apart from my love for the Cypriot Greek dialect, was provided by the parts of in the first module of the Master's Program, "Greek Language and Linguistics", related to language instruction. Another motivation was the present linguistic reality which I face on a daily basis in secondary education as a teacher of Greek for the past eleven years. In Cyprus, while Standard Modern Greek (SMG) is considered the official language of communication, in informal, everyday communication it is the Cypriot dialect (CCT) which is widely used, a fact to which many attribute the failure of our students to produce coherent writing, and more specifically, the failure in the subject of Modern Greek at the Pancyprrian final examinations required for the admission of students to tertiary education.

Therefore, the attitudes of educators towards Standard Modern Greek and the Cypriot Dialect are considered highly interesting, as the educational framework educators adopt, as far as the language issue is concerned, is of special importance. This is so, since language in itself is the necessary tool in all pedagogical efforts, with educators being the primary agents of learning. Consequently, investigating teachers' attitudes towards language and communication can promote a sound pedagogical framework for enhancing students' language skills.

The thesis consists of four chapters. The introductory first chapter presents the research question, the importance of and need for the research, as well as the objectives and the research hypotheses the study is based on. In the second chapter, the literature review is presented. In the third chapter there is a description of the methodology used for data collection, with reference to the questionnaire used to collect data and to participant traits. Finally, in the fourth chapter the results of the qualitative research are presented, as well as the conclusions and recommendations of the researcher. However, since this study is conducted for the purposes of fulfilling the requirements for a Master's course, the conclusions of the research have to be viewed as preliminary, especially as the research topic is complicated and multifaceted, and further study and research is required.

The methodology used for the purposes of the research was qualitative, involving semi-structured interviews with eight teachers working in public secondary education schools in Limassol.

Ευχαριστίες

Στον πηγαμό μου για την Ιθάκη συνάντησα πολλά εμπόδια. Πάμπολλοι οι Ποσειδώνες και οι Κύκλωπες που ορθώθηκαν μπροστά μου και με παρεμπόδιζαν κατά τη συγγραφή της μεταπτυχιακής αυτής εργασίας, ωστόσο χάρη στη βοήθεια πολλών ανθρώπων κατάφερα επιτέλους να την ολοκληρώσω, γι' αυτό και θα ήταν παράλειψή μου να μην τους ευχαριστήσω θερμά.

Θα ήθελα να εκφράσω τις θερμές ευχαριστίες μου

Στην επιβλέπουσα καθηγήτριά μου, κ. Σταυρούλα Τσιπλάκου, για την αμέριστη βοήθεια, υποστήριξη, ευγένεια και υπομονή της κατά τη διάρκεια της συγγραφής αυτής της διπλωματικής εργασίας. Θέλω να την ευχαριστήσω ιδιαίτερα, γιατί όποτε την χρειάστηκα, ήταν πάντα δίπλα μου για να με κατευθύνει, να με διορθώνει, να με συμβουλεύει, να μου δίνει ιδέες και γενικά να με βοηθάει να διευρύνω τις γνώσεις μου.

Στην καθηγήτρια κ. Έλενα Ιωαννίδου και τον καθηγητή κ. Πέτρο Καρατσαρέα που με τίμησαν με τη συμμετοχή τους στην τριμελή εξεταστική επιτροπή.

Στους διδάσκοντες του τμήματος και όλους τους συμφοιτητές μου για το υπέροχο ταξίδι στη γνώση που κάναμε μαζί.

Στους εκπαιδευτικούς που συμμετείχαν στην έρευνα.

Στη μητέρα μου Ελένη που μου πρόσφερε την παρουσία της και τον πολύτιμο χρόνο της για να μπορέσω να πραγματοποιήσω το όνειρό μου.

Και κυρίως στον σύζυγό μου Κώστα και τα τρία παιδιά μου, Ανδρέα, Έλενα, Ελευθερία για τα τρία χρόνια υπομονής που έκαναν και την κάθε είδους βοήθεια που μου προσέφεραν.

Περιεχόμενα

1	Εισαγωγή	1
1.1	Στόχοι της έρευνας	2
2	Θεωρητικό πλαίσιο	3
2.1	Εισαγωγή.....	3
2.2	Γλωσσικές ιδεολογίες	4
2.2.1	Ορισμός γλωσσικών στάσεων.....	5
2.2.2	Μέτρηση των γλωσσικών στάσεων.....	6
2.2.3	Σημασία μέτρησης των στάσεων.....	8
2.3	Γλωσσικές στάσεις και εκπαίδευση.....	10
2.3.1	Έρευνες για τις γλωσσικές στάσεις στον διεθνή χώρο.....	12
2.3.2	Έρευνες για τις γλωσσικές στάσεις στον ελλαδικό χώρο.....	13
2.4	Η κυπριακή γλωσσική πραγματικότητα.....	14
2.4.1	Κοινωνιογλωσσική περιγραφή της ελληνοκυπριακής κοινότητας.....	14
2.4.2	Το φαινόμενο της κοινωνικής διγλωσσίας στην Κύπρο.....	16
2.4.3	Έρευνες για τις γλωσσικές στάσεις στην Ελληνοκυπριακή κοινότητα.....	20
2.4.4	Εκπαίδευση και Αναλυτικά προγράμματα.....	22
3	Μεθοδολογία	25
3.1	Εισαγωγή.....	25
3.2	Σκοπός και ερωτήματα που καθοδηγούν την μελέτη	25
3.2	Μεθοδολογία	27
3.2.1	Σχεδιασμός της συνέντευξης.....	28
3.2.2	Πληθυσμός – Ερευνητικό δείγμα.....	29
3.2.3	Συλλογή δεδομένων.....	29
3.2.4	Ανάλυση δεδομένων.....	30
3.2.5	Ο ρόλος του ερευνητή και ηθικά διλήμματα.....	30
3.2.6	Περιορισμοί – Προβλήματα ερευνητικής διαδικασίας.....	31
4.	Αποτελέσματα	33
4.1	Παρουσίαση αποτελεσμάτων.....	33
4.2	Κριτική ερμηνεία αποτελεσμάτων.....	52
4.2.1	Η γνώση της κυπριακής λογοτεχνικής παραγωγής.....	52
4.2.2	Στάση απέναντι στην κυπριακή διάλεκτο και την Κοινή Νεοελληνική.....	56
4.2.3	Η χρησιμότητα της κυπριακής διαλέκτου στο μάθημα.....	66
4.2.4	Η ομιλούμενη γλώσσα στο περιβάλλον στο οποίο ζουν και εργάζονται οι εκπαιδευτικοί.....	72
4.3	Συμπεράσματα.....	82
	Παραρτήματα	88

Παράρτημα Α Ερωτηματολόγιο.....	88
Παράρτημα Β Απομαγνητοφωνημένες συνεντεύξεις.....	90
Παράρτημα Γ Προσωπικά στοιχεία ερωτηθέντων.....	141
Βιβλιογραφία.....	168

Κεφάλαιο 1

Εισαγωγή

«Η ύπαρξη μας ως κοινωνικών όντων εξαρτάται και από το μέσο που χρησιμοποιούμε για να επικοινωνήσουμε με τους συνανθρώπους μας, να εκφράσουμε τη σκέψη μας και να καταλάβουμε τη δική τους: από τη γλώσσα.»
(Γλέζος, 1977:21)

Η επικοινωνία προϋποθέτει κάποιους κοινούς κώδικες, αλλά πριν από όλα τη γνώση των κοινωνικών συνθηκών μέσα στις οποίες παράγονται τα μηνύματα. Η κοινωνιογλωσσική προσέγγιση είναι απαραίτητη για την κατανόηση οποιουδήποτε λεκτικού μηνύματος. Όπως γράφει ο Fishman, χρειάζεται να γνωρίζουμε «ποιος μιλάει, ποια παραλλαγή, ποια γλώσσα, πότε, για ποιο θέμα και με ποιους συνομιλητές» για να είμαστε ικανοί να κατανοήσουμε την πιο απλή δήλωση (Fishman, 1965: 67· Hymes, 1974: 56-60, αναφορά στη Φραγκουδάκη, 1993:29).

Σε μια γλώσσα δεν υπάρχει στατική ομοιομορφία, κανένας ομιλητής δεν χρησιμοποιεί μόνο μια παραλλαγή ή κοινωνική διάλεκτο αλλά, αντίθετα, σε όλες τις γλώσσες ομιλούνται περισσότερες παραλλαγές της καθεμίας, που χρησιμοποιούνται εναλλακτικά, ανάλογα με τις συνθήκες επικοινωνίας και τους νοηματικούς στόχους (Φραγκουδάκη, 1993:66).

Η γλωσσική ετερογένεια δεν υφίσταται μόνο μεταξύ ομάδων ή ατόμων, αλλά και μεταξύ τρόπων ομιλίας που κάποιες περιστάσεις επιβάλλουν να χρησιμοποιήσει ο ίδιος ο ομιλητής. Κάθε ομιλητής χρησιμοποιεί, ανάλογα με την κοινωνικοπολιτισμική περίσταση, *επίπεδα ύφους* ή *στιλ ομιλίας* (registers/speech styles) που ανήκουν σε διάφορα γλωσσικά συστήματα, τροποποιώντας το ύφος του ανάλογα με το βαθμό επισιμότητας της κατάστασης (Chambers J. K., Schilling-Estes, N., 2013, Παπαρίζος, 1990:12).

Η γλώσσα αποτελεί το κυριότερο μέσο στη διαδικασία μάθησης αλλά αποτελεί και αντικείμενο διδασκαλίας. Οι περισσότερες δραστηριότητες στην τάξη διεκπεραιώνονται μέσω της γλώσσας και η λεκτική αλληλεπίδραση δασκάλου και μαθητών είναι κυρίαρχο στοιχείο της διδακτικής διαδικασίας. Σύμφωνα με τον Chomsky, το παιδί πριν φτάσει στο σχολείο έχει ήδη κατακτήσει απόλυτα το γλωσσικό σύστημα, χρησιμοποιεί θαυμάσια τη μητρική του γλώσσα, την οποία όμως στο σχολείο διευρύνει για να ανταποκρίνεται σε νέες καταστάσεις επικοινωνίας και σε νέα αιτήματα διαφορετικών μορφών επικοινωνίας (Lillo-Martin & Crain, 1999). Ωστόσο, κοινωνιογλωσσολογικές παράμετροι μπορεί να δημιουργούν αξιολογικές στάσεις απέναντι σε ορισμένες γλωσσικές ποικιλίες ή επίπεδα ύφους, και οι στάσεις αυτές συνήθως αντικατοπτρίζονται άμεσα και στην εκπαίδευση.

1.1 Στόχοι της Έρευνας

Στην Κύπρο επίσημη γλώσσα του κράτους είναι η Κοινή Νεοελληνική (ΚΝΕ), η οποία χρησιμοποιείται και διδάσκεται στα δημόσια σχολεία. Όπως και σε άλλες περιοχές του ελληνισμού, και ανά το παγκόσμιο, έτσι και στην Κύπρο υπάρχουν διάλεκτοι οι οποίες όπως αναφέρεται σε εγκύκλιο του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού (2002) είναι σεβαστές και συντηρούνται. Οι εκπαιδευτικοί υποχρεούνται να χρησιμοποιούν την Κοινή Νεοελληνική την ώρα της διδασκαλίας και το ίδιο θα πρέπει να αναμένουν και από τους μαθητές τους. Ωστόσο, η κυπριακή διάλεκτος (ΚΔ) αποτελεί το κύριο εκφραστικό όργανο των μαθητών και των γονιών τους σε εξωσχολικές επικοινωνιακές περιστάσεις και είναι αυτό το γλωσσικό υπόβαθρο που μεταφέρουν πριν έλθουν, για πρώτη φορά στο σχολείο, σε επαφή με την πανελλήνια κοινή. Η διαφορά αυτή ανάμεσα στη μητρική γλώσσα των παιδιών και στη σχολική γλώσσα δημιουργεί αναπόφευκτα δυσκολίες στην κατανόηση και την έκφραση κατά τη διδασκαλία (Ioannidou, 2007,2008,2009,2012 · Καρυολαίμου, 2000 · Τσιπλάκου, 2007).

Οι ίδιοι οι δάσκαλοι στην καθημερινότητά τους χρησιμοποιούν την ΚΔ, την οποία όμως δεν διδάσκουν στα σχολεία. Αντίθετα, σύμφωνα με τις οδηγίες του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού που κατά καιρούς στέλνονται στα σχολεία, και τα αναλυτικά προγράμματα των γλωσσικών μαθημάτων, διδάσκουν την κοινή νεοελληνική (ΚΝΕ) προσπαθώντας ταυτόχρονα να βοηθήσουν το παιδί να τη χρησιμοποιήσει λειτουργικά στο γραπτό και προφορικό του λόγο. Ταυτόχρονα, έχουν επωμιστεί το καθήκον να βοηθήσουν το παιδί να «συνειδητοποιήσει την κοινωνική και γεωγραφική ποικιλία της ελληνικής γλώσσας και να αποκτήσει αίσθηση και γνώση της γλωσσικής του παράδοσης (Παιδαγωγικό Ινστιτούτο Ελλάδας, 1999).

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να διερευνήσει τις στάσεις εκπαιδευτικών μέσης εκπαίδευσης της Κύπρου, σχετικά με τη χρήση της κυπριακής διαλέκτου κατά τη διάρκεια του μαθήματος και μη, πώς τους φαίνεται η χρήση αλλά και αξιοποίησή της ως εργαλείο γραμματισμού και το βαθμό στον οποίο η χρήση της μέσα στο σχολείο επηρεάζει τη σχολική επίδοση των μαθητών. Επιμέρους θέματα, όπως άλλοι παράγοντες οι οποίοι επηρεάζουν τη θετικότητα της στάσης των εκπαιδευτικών, απέναντι στην κυπριακή διάλεκτο, όπως η ηλικία, το φύλο, χρόνια υπηρεσίας και η καλή/μέτρια γνώση της κυπριακής λογοτεχνίας, θα διερευνηθούν στην παρούσα μεταπτυχιακή διατριβή.

Κεφάλαιο 2

Θεωρητικό πλαίσιο

2.1. Εισαγωγή

Η Κοινωνιογλωσσολογία είναι ο κλάδος της γλωσσολογίας που εξετάζει τις κοινωνικές παραμέτρους που επηρεάζουν τη γλωσσική ανάπτυξη και προσπαθεί να κατανοήσει πώς σχετίζεται η γλώσσα με τις κοινωνικές δομές.

Η *κοινωνιολογία της γλώσσας* (sociology of language), που αναπτύχθηκε στους κόλπους της κοινωνιογλωσσολογίας (Fishman, 1972· Eckert, 2000· Cameron, 2006) ενδιαφέρεται κυρίως για τον αντίκτυπο της γλωσσικής ποικιλότητας στην κοινωνία και ερευνά ζητήματα όπως η εναλλαγή κωδίκων¹ (code-switching: Auer 1998, Li Wei 2000, Woolard 2004, Tsiplakou 2009α), η *γλωσσική πολιτική* (language policy) και ο *γλωσσικός σχεδιασμός* (language planning ·Shohamy 2006, Spolsky 2012) και οι στάσεις απέναντι στη γλώσσα, που είναι και το θέμα της παρούσας μεταπτυχιακής διατριβής,

Ο Grosjean (1982:118) υποστηρίζει ότι «μια από τις εργασίες των κοινωνικών ψυχολόγων και των κοινωνιογλωσσολόγων είναι να περιγράψουν τις στάσεις των γλωσσικών ομάδων, απέναντι στον εαυτό τους και σε άλλες ομάδες». Η Κακριδή-Φερράρι (2007) αναφέρει ότι πρόκειται για διεπιστημονική έννοια, για αυτό και η πλήρης διερεύνησή της εμπλέκει στοιχεία από διάφορους κλάδους των επιστημών του ανθρώπου: της γλωσσολογίας (και των σχετικών με το θέμα κλάδων της, της κοινωνιογλωσσολογίας, της εθνογραφίας της επικοινωνίας κ.ά.), αλλά και της ψυχολογίας της κοινωνιολογίας, της ανθρωπολογίας, της ιστορίας, των παιδαγωγικών σπουδών, των επικοινωνιακών σπουδών, ιδιαίτερα όμως της κοινωνικής ψυχολογίας, που έδωσε και την πρώτη ώθηση για τον εντοπισμό της υποκειμενικής πλευράς της γλωσσικής συμπεριφοράς.

Όπως έχει προαναφερθεί, η παρούσα μεταπτυχιακή πραγματεύεται τις στάσεις των εκπαιδευτικών της Κύπρου απέναντι στη χρήση της κυπριακής διαλέκτου και το κατά πόσο αντιλαμβάνονται την χρησιμότητα της ως εργαλείου γραμματισμού. Κρίνεται σκόπιμο στο παρόν κεφάλαιο να εξεταστούν αρχικά κάποιες σημαντικές έννοιες, όπως τι είναι γλωσσικές ιδεολογίες, τι είναι γλωσσικές στάσεις, πώς μετρώνται οι γλωσσικές στάσεις και γιατί είναι σημαντική η μέτρησή τους. Έπειτα εξετάζονται σχετικές έρευνες που έγιναν είτε στον διεθνή είτε στον ελλαδικό είτε στον κυπριακό χώρο με θέμα τις γλωσσικές στάσεις στην εκπαίδευση.

¹ Με τύπους εναλλαγής και μείξης κωδίκων (code-switching, code-mixing) ανάμεσα στην πρότυπη ΚΝΕ και τη ΚΔ στην Κύπρο ασχολήθηκε η Tsiplakou(2009α: 49-66), η οποία υποστηρίζει ότι υπάρχει τόσο μεγάλη μείξη που δεν μπορούμε να ξεχωρίσουμε αν ο ομιλητής κάνει πράγματι μείξη ή αν είναι γνησίως μεικτή η γραμματική της κοινής ποικιλίας.

2.2 Γλωσσικές ιδεολογίες

Οι ιδεολογίες των ανθρώπων πολλές φορές διαμορφώνουν τις στάσεις τους και υπαγορεύουν τη συμπεριφορά τους. Σύμφωνα με τους Ryan κ.ά. (1982: 7), *γλωσσικές ιδεολογίες* (language ideologies) είναι αντιλήψεις είτε καταφανείς, είτε υπονοούμενες, οι οποίες συνδέουν την γλώσσα με τους ανθρώπους στην κοινωνία (Papapanliou, 1998: 16).

Στην Κύπρο, όπως έχει παρατηρηθεί, συγκεκριμένες πολιτικές ή άλλες πεποιθήσεις συνδέονται άμεσα με την στάση των Κυπρίων απέναντι στη γλώσσα αφού, όπως υποστηρίζει με έμφραση ο Grosjean (1992: 117), «και ως όργανο επικοινωνίας και ως σύμβολο κοινωνικής ταυτότητας, η γλώσσα συνοδεύεται από στάσεις και αξίες που υποστηρίζονται από τους χρήστες της και από άτομα που δε γνωρίζουν τη γλώσσα».

Λαμβάνοντας υπόψη την ασταθή πολιτική κατάσταση στην Κύπρο, αναπόφευκτα θέματα εθνικότητας και γλώσσας «πολιτικοποιούνται». Από το 1950 μέχρι και το 1980 υπάρχουν δύο αντίθετες πολιτικές ιδεολογίες. Από τη μια υπάρχουν οι Ελληνοκύπριοι που έχουν ελληνοκεντρική ιδεολογία, οι οποίοι θεωρούν την Ελλάδα σαν μητέρα πατρίδα και την Κύπρο ως το παιδί που επιθυμεί την ένωση με τη «μητέρα» του (Persianis, 1981: 12). Αυτή η ιδεολογία ήταν πολύ δημοφιλής μέχρι τα γεγονότα του 1974 και τον επακόλουθο χωρισμό του νησιού. Από την άλλη υπάρχει η ιδεολογία του Κυπριωτισμού, η οποία θεωρεί την Κύπρο ως ένα αυτόνομο κράτος, ανεξάρτητο από την Ελλάδα και την Τουρκία, σύμφωνα με αυτή την ιδεολογία αμφισβητείται, δηλαδή, η Ελληνοκυπριακή ιδεολογία (Karoulla-Vrikkis, 1991· Persianis, 1981: 12).

Παρόλο που αυτή η ιδεολογία είχε εκφραστεί πριν το διαχωρισμό του νησιού, ωστόσο, κέρδισε έδαφος μετά το 1974. Αυτό οφείλεται κυρίως στο ρόλο που διαδραμάτισε η Ελλάδα στα γεγονότα του 1974. Παρόλα αυτά, η ενδυνάμωση του Κυπριωτισμού δεν διήρκεσε και από τις αρχές της δεκαετίας του '80 εμφανίστηκε μια νέα ελληνοκυπριακή ιδεολογία, που εκφράζει τον πόθο για ενδυνάμωση των δεσμών με την Ελλάδα και υποστηρίζει ότι η διατήρηση της ελληνικότητας θα πρέπει να αποτελεί την κύρια επιδίωξη των Ελληνοκυπρίων (Karoulla-Vrikkis, 1991· Περιστιάνης, 1995: 53· Μαυράτσας, 1998).

Οι ιδεολογίες περί ελληνικότητας και ο Κυπριωτισμός υιοθετούνται από διαφορετικές πολιτικές ομάδες. Η ελληνική-εθνική ιδεολογία αντιπροσωπεύει τη Δεξιά, τον κλήρο και ο Κυπριωτισμός εκφράζει την αριστερή παράταξη (Karoulla-Vrikkis, 1991· Persianis, 1981: 12· Μαυράτσας, 1998).

Οι ιδεολογίες αυτές συνδέονται, ορισμένες φορές, με τη στάση που υιοθετούν οι Κύπριοι απέναντι στη γλώσσα και στη μορφή της που θα χρησιμοποιήσουν καθώς «η γλώσσα είναι φορέας κοινωνικών και πολιτιστικών αξιών» (Schiffman, 1996:23), αποτέλεσμα αυτών των πολιτικών αντιπαραθέσεων ήταν «να υποφέρει η ελληνική κυπριακή διάλεκτος από τις πολιτικές» που κατά καιρούς υιοθετούνται στην δημόσια εκπαίδευση «δεδομένου ότι υπήρξαν περιπτώσεις κατά τις οποίες είχε απαγορευτεί, τόσο ως μέσο επικοινωνίας όσο και ως ένα θέμα για μελέτη (Ioannidou, 2009: 264).

Πέρα από τις προφανείς πολιτικές ιδεολογίες, υπάρχουν και αρκετές συγκεκριμένες γλωσσικές ιδεολογίες που έχουν να κάνουν με την υποτιθέμενη «άνωτερότητα» ή «κατώτερότητα» ορισμένων γλωσσικών ποικιλιών (στην πραγματικότητα των ατόμων που τις μιλούν). Όσον αφορά τη σχέση

ΚΔ και ΚΝΕ, αρκετές έρευνες σχετικά με τις γλωσσικές στάσεις στην Κύπρο αναδεικνύουν τέτοιες συγκεκαλυμμένες ιδεολογίες.

2.2.1 Ορισμός γλωσσικών στάσεων

«Οι στάσεις είναι ένα από τα στοιχεία που κάνουν τους ανθρώπους αυτό που είναι». Wetherell (2005:176)

Οι υποκείμενες στάσεις ομάδων ή και ατόμων απέναντι στη γλωσσική χρήση και οι τρόποι διερεύνησης των στάσεων αυτών αποτελούν ένα συνεχώς αναπτυσσόμενο τομέα των κοινωνικών προσεγγίσεων της γλώσσας τις τελευταίες δεκαετίες.

Οι στάσεις προσεγγίζονται μέσω δύο διαφορετικών οπτικών γωνιών: τη *νοησιαρχική* (mentalist) και τη *συμπεριφοριστική* (behaviourist). Η νοησιαρχική άποψη αντιμετωπίζει τη στάση ως μια κατάσταση ενδιάμεση του ερεθίσματος και της αντίδρασης σε αυτό. Η αντίδραση που έχει επομένως ένα άτομο απέναντι σε ένα γλωσσικό ερέθισμα είναι αντίστοιχη της γλωσσικής στάσης που έχει απέναντι σε αυτό, η γλωσσική στάση είναι μιας μορφής νοητική αναπαράσταση της αντίδρασης. Από την άλλη, η συμπεριφοριστική άποψη θεωρεί ότι, οι στάσεις είναι προσεγγίσιμες μόνο μέσα από τις αντιδράσεις της συμπεριφοράς στις κοινωνικές περιστάσεις που τις προκαλούν (Μακράκη, 2001: 110-111).

Ακολουθεί μια συνοπτική παρουσίαση των ερμηνειών που έχουν δοθεί κατά καιρούς για τον όρο γλωσσικές στάσεις.²

Ο Allport (1935, στον Baker, 1922: 11) θεωρεί τις στάσεις απέναντι στη γλώσσα ως εσωτερική νοητική κατάσταση ετοιμότητας, που οργανώνεται από την εμπειρία και ασκεί ρυθμιστική και δυναμική επίδραση στην αντίδραση του ατόμου απέναντι σε όλα όσα σχετίζονται με το γλωσσικό φαινόμενο. Ο Bainbridge (2001) επεξηγεί ότι αφορά έναν κάπως συνεκτικό συνδυασμό γνωστικών γεγονότων και δομών στο μυαλό του ατόμου, που καθοδηγεί κάθε συμπεριφορά σχετικά με τη γλώσσα.

Ο Fasold (1984), θεωρεί πως οι στάσεις αντιπροσωπεύουν μια «κατάσταση ή προδιάθεση παρά μια παρατηρήσιμη αντίδραση». Ο Παπαρηνίου (1998: 16) διαπιστώνει ότι για το λόγο αυτό η μέτρηση των στάσεων των ανθρώπων αποτελεί δύσκολη υπόθεση και δανείζεται τον ορισμό των Ryan κ.ά. για να τις ορίσει ως «το οποιοδήποτε [...] γνωστικό ή συμπεριφοριστικό περιεχόμενο αξιολογικών αντιδράσεων όσον αφορά διαφορετικές γλωσσικές ποικιλίες ή τους ομιλητές τους» (Παπαρηνίου, 1998: 215).

²Η έννοια των στάσεων χρησιμοποιείται από την ψυχολογία, την κοινωνιολογία, την ανθρωπολογία, την εκπαίδευση, την ιστορία, την ανθρώπινη γεωγραφία και τις δημιουργικές τέχνες (Baker, 1992: 1).

Μια κοινωνιολογική ανάλυση του όρου έδωσε ο Τσαούσης (1991: 22) αναφέροντας ότι «στάση είναι ένας σχετικά σταθερός τρόπος προσέγγισης ή αντιμετώπισης προσώπων ή πραγμάτων ή καταστάσεων... Οι στάσεις έχουν συναισθηματική βάση και εκφράζουν ένα σύστημα αξιών και πεποιθήσεων».

Οι στάσεις διαμορφώνονται υπό την επίδραση εξωγενών και εσωγενών παραγόντων (μνήμες, πληροφορίες, στερεότυπα), συνήθως είναι αρνητικές ή θετικές, χωρίς ωστόσο να αποκλείονται οι περιπτώσεις αμφιθυμίας (Κυρίδης, 2005: 107-108).

2.2.2 Μέτρηση των γλωσσικών στάσεων

«Η στάση είναι μια υποθετική δομή που χρησιμοποιείται για να εξηγήσει την κατεύθυνση και σταθερή εμφάνιση της ανθρώπινης συμπεριφοράς». Αποτελεί κοινοτοπία το γεγονός ότι οι στάσεις αξιολογούν αντικείμενα, ανθρώπους και καταστάσεις. Ωστόσο, οι στάσεις δεν μπορούν να παρατηρηθούν άμεσα. Οι σκέψεις και τα συναισθήματα κάποιου ανθρώπου μπορούν να παραμένουν κρυφά. Έτσι οι στάσεις είναι λανθάνουσες και γίνονται αντιληπτές μέσα από την εμφάνιση της εξωτερικής συμπεριφοράς (Baker, 1992: 10).

Όσον αφορά τις γλωσσικές στάσεις, η Κακριδή-Φερράρι(2007) αναφέρει ότι «όλες αυτές οι στάσεις, οι επιμέρους αξιολογήσεις, οι απόψεις και τα συναισθήματα των ομιλητών αντιστοιχούν σε στάσεις όχι απέναντι στην ίδια τη γλώσσα και τα στοιχεία της αλλά απέναντι στους ομιλητές των διαφόρων ποικιλιών και τις εθνικές ή κοινωνικές ομάδες που ανήκουν αυτοί οι ομιλητές. Οι απόψεις ή τα συναισθήματα που επικρατούν για αυτούς επεκτείνονται και στις γλωσσικές τους παραγωγές και προκαλούν διαφοροποιήσεις στην αντιμετώπισή τους».

Πριν προχωρήσουμε σε μέτρηση των γλωσσικών στάσεων μιας κοινότητας πρέπει να έχουμε κατά νου, σύμφωνα με την Καρυσολαίμου (1993: 459-473), ότι με τη μέθοδο που θα χρησιμοποιήσουμε μπορούμε να μελετήσουμε ένα μόνο μέρος των γλωσσικών απόψεων που χαρακτηρίζουν τη δεδομένη κοινότητα, καθώς, είναι αδύνατο να επισημάνουμε όλες απολύτως τις απόψεις που υπάρχουν σε μια κοινότητα, οποιαδήποτε και αν είναι η μέθοδος που χρησιμοποιούμε.

Μέσα από την προσεκτική ανάλυση των ορισμών των γλωσσικών στάσεων που δίνονται από τους διάφορους μελετητές, διαφαίνεται το πόσο σημαντική είναι η μελέτη των γλωσσικών στάσεων για την κοινωνική προσέγγιση της γλώσσας. «Οι στάσεις επηρεάζουν πολλούς τομείς των γλωσσικών εκφάνσεων και της κοινωνικής ζωής των ομιλητών», σύμφωνα με την Κακριδή-Φερράρι (2007). «Θετικές ή αρνητικές στάσεις μπορεί να επηρεάσουν πρώτα από όλα την ενίσχυση ή απλώς τη διατήρηση (επιβίωση) ή την υποχώρηση (μέχρι «θανάτου») ποικιλιών χαμηλού κύρους. Το γεγονός ότι οι στάσεις φαίνεται να επιδρούν σημαντικά στην εκμάθηση νέων ποικιλιών καθιστά τη μελέτη τους πολύτιμη για τη συναγωγή συμπερασμάτων που θα βοηθήσουν σε περαιτέρω αποφάσεις. Έχει αποδειχτεί ότι πλευρές της στάσης ενός ατόμου απέναντι στην ποικιλία που προσπαθεί να μάθει καθορίζουν σε μεγάλο βαθμό και την ίδια τη δυσκολία ή ευκολία εκμάθησής της. Οι γλωσσικές στάσεις μπορεί να επηρεάσουν την επικοινωνιακή ικανότητα ατόμων και ομάδων, αλλά και τη διεπίδραση ή την αλληλοκατανόηση μεταξύ των ομιλητών τους.»

Οι μέθοδοι διακρίβωσης, λοιπόν, αυτών των στάσεων είναι δύο: (α) οι άμεσες μέθοδοι, που χρησιμοποιούνται κυρίως από την κοινωνιογλωσσολογία/ψυχολογία (έρευνες με ερωτηματολόγιο, ατομικές συνεντεύξεις, γλωσσικές βιογραφίες (language biographies)) και (β) οι έμμεσες μέθοδοι που χρησιμοποιούνται από την κοινωνική ψυχολογία (π.χ. η τεχνική των εναρμονισμένων αμφιέσεων, *matched-guise technique*).

Αυτοί οι δύο τύποι μεθόδων, όπως αναφέρει η Καρυολαίμου (1993: 459-473) καλύπτουν ολόκληρο σχεδόν το πεδίο έρευνας γύρω από τις γλωσσικές στάσεις και αισθήματα. Υπάρχει όμως και μια τρίτη μέθοδος, που δεν έχει χρησιμοποιηθεί ακόμα ευρέως, πρόκειται για την ανάλυση των μεταγλωσσικών λόγων³ (metalinguistic discourses) μιας γλωσσικής κοινότητας έτσι όπως εκφράζονται μέσα από τον καθημερινό προφορικό ή γραπτό τύπο: με τη μορφή δηλαδή άρθρων, σχολίων, δηλώσεων ή ανακοινώσεων στο ράδιο ή την τηλεόραση ή στις εφημερίδες και τα περιοδικά.

Η συχνότερη μέθοδος για να παρατηρήσει κανείς γλωσσικές στάσεις περιλαμβάνει τη χρήση μιας σειράς άμεσων ερωτήσεων, που παρουσιάζονται είτε με τη μορφή ερωτηματολογίων που απευθύνονται σε μεγάλες ομάδες είτε σε ατομικές συνεντεύξεις.

Οι έμμεσες μεθοδολογικές προσεγγίσεις θα πρέπει να είναι έτσι σχεδιασμένες ώστε να μην γνωρίζουν τα υποκείμενα της έρευνας ότι εξετάζονται οι γλωσσικές τους στάσεις. Ένα παράδειγμα αυτής της προσέγγισης περιγράφεται από τους Cooper & Fishman (1974, βλ. περισσότερα στην Κωστούλα-Μακράκη, 2001:186-191) προκειμένου να ελέγξουν την υπόθεση αν οι στάσεις απέναντι στα εβραϊκά στο Ισραήλ τα κάνουν περισσότερο αποτελεσματικά ως γλώσσα, ζητήθηκε από μια ομάδα ενήλικων μουσουλμάνων που ήταν δίγλωσσοι στα αραβικά και τα εβραϊκά να ακούσουν τέσσερα κείμενα από άριστους ομιλητές και των δύο γλωσσών. Στην πραγματικότητα ενώ εξετάζονταν οι γλωσσικές στάσεις των ερωτηθέντων οι ίδιοι νόμιζαν ότι εξετάζονταν σε θέματα σχετικά με το αλκοόλ και τον καπνό.

Η κυριότερη προκατασκευασμένη τεχνική που χρησιμοποιείται – με διάφορες παραλλαγές- για την ανίχνευση των γλωσσικών στάσεων είναι η τεχνική των *εναρμονισμένων αμφιέσεων* (matched guise technique, Αρχάκης, & Κονδύλη, 2004). Πρόκειται για μια πειραματική μέθοδο την οποία ανέπτυξε ο Καναδός κοινωνικός ψυχολόγος William Lambert (1967, στην Κωστούλα- Μακράκη, 2001) για να εξετάσει τις στάσεις απέναντι στα αγγλικά και τα γαλλικά στο Μόντρεαλ του Καναδά. Από τότε η μέθοδος έχει βελτιωθεί και έχει χρησιμοποιηθεί σε πολλές περιπτώσεις.⁴ «Η μέθοδος αυτή παρέχει έναν έμμεσο τρόπο εκμείωσης γλωσσικών στάσεων που δεν αντανακλά το κοινωνικά αποδεκτό ή το επιθυμητό όπως συμβαίνει στις ευθείες ερωτήσεις» (Cargile κ.ά., 1994 στην Κωστούλα- Μακράκη, 2001). Την συγκεκριμένη τεχνική χρησιμοποίησε ο Παπαρηνίου (1998) προκειμένου να ανιχνεύσει τις στάσεις των Κύπριων ομιλητών απέναντι στην κυπριακή διάλεκτο.

Ο συνδυασμός διαφορετικών μεθόδων καταγραφής στάσεων και η επίγνωση των ορίων αυτών των μεθόδων επιτρέπουν στους ερευνητές ασφαλέστερα συμπεράσματα σχετικά με το ζητούμενο. Αξίζει να σημειωθεί ότι αναφέρονται σε τάσεις και γενικότερες κατευθύνσεις, όχι σε προβλέψεις

³ Για τα πλεονεκτήματα καθώς και τις περιπτώσεις όπου χρησιμοποιείται η μέθοδος αυτή βλ. Καρυολαίμου, (1993: 459-473)

⁴ Luhman, 1990· Woolard & Gahng, 1990· αναφορά στην Κωστούλα-Μακράκη (2001)..

επιμέρους συμπεριφοράς κάθε φορά (Baker, 1992).

2.2.3 Σημασία μέτρησης των στάσεων

Σύμφωνα με τον Baker (1992: 9-10) η σπουδαιότητα μέτρησης των στάσεων οφείλεται στους εξής τρεις λόγους : (α) Τη στενή της σχέση με τα ατομικά εννοιακά συστήματα (β) την αξία της ως δείκτη των απόψεων σε μια κοινότητα και (γ) τη κεντρική της θέση στην ψυχολογική θεωρία και έρευνα για πάνω από 60 χρόνια.

Είναι γεγονός ότι οι στάσεις επηρεάζουν πολλούς τομείς των γλωσσικών εκφάνσεων αλλά και της ίδιας της κοινωνικής ζωής των ομιλητών γεγονός που καθιστά τη μελέτη των γλωσσικών στάσεων σημαντική για την κοινωνική προσέγγιση της γλώσσας. «Αν και πρόκειται για καθαρά υποκειμενικό στοιχείο», αναφέρει η Κακριδή- Φερράρι (2007), «επηρεάζει αποφασιστικά την αντικειμενική πραγματικότητα των γλωσσών και των ομιλητών τους.

Συγκεκριμένα, σύμφωνα πάντα με την Κακριδή-Φερράρι (2007), θετικές και αρνητικές στάσεις μπορεί να επηρεάσουν πρώτα από όλα την ενίσχυση ή απλώς τη διατήρηση (επιβίωση) ή την υποχώρηση (μέχρι «θανάτου») ποικιλιών χαμηλού κύρους, όπως έγινε με τη συρρίκνωση πολλών μειονοτικών γλωσσών, διαλέκτων, «ιδιωμάτων»⁵ ή κοινωνικών ποικιλιών. Παράλληλα, το γεγονός ότι οι στάσεις φαίνεται να επιδρούν σημαντικά στην εκμάθηση νέων ποικιλιών, είτε σε συλλογικό επίπεδο, μέσω επιλογών που δίνει το σχολείο, είτε σε ατομικό, καθιστά τη μελέτη τους πολύτιμη για τη συναγωγή συμπερασμάτων που θα βοηθήσουν σε περαιτέρω αποφάσεις.

Έπειτα, συγκεκριμένες στάσεις μπορεί να επηρεάσουν αλλαγές στη μορφή μιας γλώσσας, επιταχύνοντας ή επιβραδύνοντας υπάρχουσες δυναμικές τάσεις. Αυτό γίνεται με το να προτιμάται συστηματικά το ένα από τα στοιχεία (αλλόφωνα, αλλόμορφα κλπ.) που μπορούν να χρησιμοποιηθούν σε μια θέση αντί των άλλων, τα οποία σιγά-σιγά εξασθενούν.

Οι γλωσσικές στάσεις μπορεί, τέλος, να επηρεάσουν την επικοινωνιακή ικανότητα ατόμων και ομάδων, αλλά και τη διεπίδραση ή την αλληλοκατανόηση μεταξύ των ομιλητών τους. Θεωρούμε, υποστηρίζει η Κακριδή- Φερράρι (2007), πως καταλαβαίνουμε ευκολότερα τη γλώσσα ή την ποικιλία μιας ομάδας προς την οποία υπάρχει θετική διάθεση, εκτίμηση ή θαυμασμός: η αντικειμενική ευκολία ή δυσκολία κατανόησης της γλώσσας της επηρεάζεται από τη θετική μας στάση απέναντί της.

Πολύ συχνά διατυπώνονται χαρακτηρισμοί κάποιων γλωσσικών ποικιλιών, διαλέκτων ή ιδιωμάτων ως «κατώτερων», «άσχημων» ή «αντιγραμματικών» και η επίσημη μορφή γλώσσας αξιολογείται ως «ανώτερη», «όμορφη» ή «εκφραστική», παρά την πάγια θέση των γλωσσολόγων πως όλες οι γλώσσες και οι γλωσσικές ή υφολογικές ποικιλίες είναι ίσες και έχουν το δικό τους ξεχωριστό, πλούσιο και ενδιαφέρον περιεχόμενο. Αποδεικνύεται έτσι πως δεν είναι τυχαία η άποψη του Bourdieu (1968, αναφορά στη Φραγκουδάκη, 1985: 375) ότι «η γλώσσα είναι πράξη και έγινε για να μιλιέται στην κατάλληλη ευκαιρία». Ο ίδιος πιστεύει πως μια γλώσσα στην πραγματικότητα

⁵ Ο όρος «ιδίωμα» υπάρχει μόνο στην ελληνική βιβλιογραφία, δεν χρησιμοποιείται διεθνώς. Επίσης είναι ιδεολογικά φορτισμένος (βλ. Μοσχονάς, 2002).

αξίζει όσο αυτός που τη μιλά και αυτό γιατί δεν μπορούμε να αυτονομήσουμε τη γλώσσα από τις κοινωνικές ιδιότητες του ομιλητή. «Ειδικά όσον αφορά το πεδίο της γλώσσας, ο Bourdieu θα επισημάνει ότι διαφορετικοί «χειριστές» του λόγου διαθέτουν διαφορετικές ποσότητες γλωσσικού κεφαλαίου, έχουν δηλ. σε διαφορετικό βαθμό ανεπτυγμένη την ικανότητα να παράγουν εκφράσεις κατάλληλες για μια συγκεκριμένη περίπτωση σε μια συγκεκριμένη «αγορά». Όσο περισσότερο «γλωσσικό κεφάλαιο» διαθέτει κανείς τόσο μεγαλύτερη ευχέρεια έχει να διαχειρίζεται το σύστημα διαφορών και ανισοτήτων προς το συμφέρον του, προκειμένου να διασφαλίζει «κέρδος διάκρισης»» (Μοσχονάς, 2002).

Δεν μπορεί να αγνοηθεί, συνεπώς, το γεγονός ότι οι έμμεσες προβλέψεις, κρίσεις και αξιολογήσεις του κάθε εκπαιδευτικού απέναντι στη γλώσσα ή διάλεκτο των μαθητών επηρεάζουν καθοριστικά και το μέλλον τους. Οι προσδοκίες, οι απόψεις και η συμπεριφορά του απέναντι σε κάθε γλωσσική ποικιλία επηρεάζει τα αποτελέσματα της διδασκαλίας του, το παιδαγωγικό του πιστεύω, τη διδακτική του μέθοδο και την εικόνα που έχουν οι μαθητές για τον εαυτό τους. Για το πόσο καθοριστικός είναι ο ρόλος του κάθε εκπαιδευτικού ως προς το πιο πάνω, ενδεικτικά, αναφέρω την άποψη της Φραγκουδάκη (1985: 93) «Διάφοροι ερμηνευτές υποστηρίζουν ότι η άνιση επίδοση και η διαφορετική έφεση για μόρφωση οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στην ενθάρρυνση ή την απογοήτευση που προκαλεί στον μαθητή η κρίση του δασκάλου, η «ετικέτα» του ικανού ή του ανίκανου».

Ο δάσκαλος της γλώσσας επιβάλλεται να είναι ιδιαίτερα ευαίσθητος απέναντι στο θέμα της αντιμετώπισης του γλωσσικού κώδικα που φέρνουν μαζί τους τα παιδιά, γιατί εάν η στάση του είναι περιφρονητική, ειρωνική ή υποτιμητική για τον τρόπο που μιλούν οι μαθητές αυτό δύναται να έχει πολύ σοβαρά επακόλουθα (Μήτσης, 1994: 93). Στο ίδιο μοτίβο, ο Καψάλης (1986: 119) επισημαίνει ότι ο δάσκαλος μπορεί να χρησιμεύσει ως πρότυπο ταύτισης στο παιδί και να επηρεάσει με αυτό τον τρόπο την ανάπτυξη των κινήτρων του για επίδοση.

Μέσα από τα πιο πάνω, αβίαστα συμπεραίνει κανείς ότι οι στάσεις που έχουν οι εκπαιδευτικοί απέναντι στη γλώσσα είναι ιδιαίτερα σημαντικές εφόσον, κατά πρώτον, η ίδια η γλώσσα αποτελεί απαραίτητο μέσο σε κάθε παιδαγωγική προσπάθεια, και κατά δεύτερον, ο εκπαιδευτικός είναι απαραίτητος στην όλη εκπαιδευτική διαδικασία. Συνεπώς η εξέταση των όποιων γλωσσικών προκαταλήψεων των εκπαιδευτικών, της δευτεροβάθμιας εδώ εκπαίδευσης, έχει να προσφέρει τα μέγιστα στην παιδαγωγική επιστήμη.

2.3 Γλωσσικές στάσεις και εκπαίδευση

«Κάθε πολιτική που αφορά τη γλώσσα, ειδικά το σύστημα της εκπαίδευσης, πρέπει να λαμβάνει υπόψη της τις στάσεις εκείνων που επηρεάζονται. Μακροπρόθεσμα καμία πολιτική δεν θα πετύχει εάν δεν ικανοποιεί ένα από τα πιο κάτω κριτήρια: να συμφωνεί με τις στάσεις αυτών που εμπλέκονται, να πείθει αυτούς που εκφράζουν αρνητικές στάσεις ή να επιθυμεί να απομακρύνει τις αιτίες αυτής της διαφωνίας. Σε κάθε περίπτωση η γνώση για τις στάσεις είναι θεμελιώδης για τη διαμόρφωση μιας πολιτικής καθώς και για την έκβασή της.»

Lewis (1981)
(στο Baker, 1992:9)

Το θέμα «διάλεκτος και εκπαίδευση» και πιο συγκεκριμένα, το ζήτημα «ποιος κώδικας να χρησιμοποιηθεί ως μέσο διδασκαλίας στην εκπαίδευση» έχει αποτελέσει και αποτελεί θέμα συζήτησης στις διαλεκτικές κοινωνίες.

Οι απόψεις που κυριαρχούν ως προς την χρήση ή όχι της διαλέκτου οργάνου της διδασκαλίας είναι τρεις: Η πρώτη ομάδα υποστηρίζει τη χρήση της πρότυπης ποικιλίας ως γλώσσας- μέσου ή οργάνου της διδασκαλίας. Η δεύτερη ομάδα υποστηρίζει τη χρήση της μη πρότυπης διαλέκτου ως γλώσσας- μέσου ή οργάνου της διδασκαλίας και η τρίτη ομάδα υποστηρίζει μια διδασκαλία, που περιλαμβάνει τη χρήση και των δύο.

Οι υποστηρικτές της πρώτης άποψης προτάσσουν ως επιχείρημα ότι η χρήση της πρότυπης ποικιλίας ως μέσου διδασκαλίας στα σχολεία ενδυναμώνει την εθνική ενότητα ανάμεσα στους ομιλητές μιας δεδομένης χώρας. Ειδικότερα, ο Παύλου (1990) υποστηρίζει ότι πρέπει πάντα να δίνεται προτεραιότητα στην πρότυπη ποικιλία και στην κοινή κουλτούρα της οποίας αποτελεί μέρος γιατί λόγω αυτής διατηρούνται οι ζωηροί δεσμοί και εξασφαλίζεται η συνοχή ενός έθνους. Ο Custred (1990) υπογραμμίζει ότι ο λόγος που οι άνθρωποι πρέπει να κατακτούν και να καλλιεργούν την πρότυπη ποικιλία βρίσκεται στη φύση της οικονομίας στις σύγχρονες κοινωνίες και στις επικοινωνιακές ανάγκες που η ίδια δημιουργεί. Ο Valdman (1989) εξηγεί πως ένας από τους λόγους για να μη χρησιμοποιούνται οι κρεολές και μειονοτικές γλώσσες στην επίσημη εκπαίδευση είναι ότι αποτελούν στιγματισμένες ποικιλίες και δεν αντιμετωπίζονται ως δομημένα και ολοκληρωμένα γλωσσικά συστήματα αλλά ως εκφυλισμένες ποικιλίες των αντίστοιχων πρότυπων με τις οποίες σχετίζονται.

Η έρευνα σε κοινότητες όπου υπάρχει έντονη συζήτηση για την γλωσσική ποικιλία της εκπαίδευσης έχει δείξει ότι, παρόλο που γονείς, μαθητές και δάσκαλοι θέλουν η διάλεκτός τους να αναγνωριστεί και να γίνεται σεβαστή στο σχολείο, κάποιοι πιστεύουν ότι η διδασκαλία της διαλέκτου θα επηρεάσει αρνητικά την επιτυχία των παιδιών στην εκμάθηση της πρότυπης (Munstermann, 1989 · Telles 1996, Burdie et al., 2002 · Haig & Oliver, 2003 αναφορά στη Yakoumetti, 2006).

Ωστόσο, όπως αναφέρει η Yakoumetti, (2006) και η δεύτερη άποψη έχει πρόσφατα προσελκύσει

πολλούς υποστηρικτές, οι οποίοι υποστηρίζουν ότι ο άνθρωπος μπορεί να εκφράζεται εξίσου με όποια γλωσσική ποικιλία και αν χρησιμοποιήσει και για αυτό οι τοπικές διάλεκτοι μπορούν να χρησιμοποιούνται στο σχολείο. Επιπλέον υποστηρίζουν ότι πρέπει να απομακρύνονται όσο τον δυνατόν περισσότερο εμπόδια από τη μαθησιακή διαδικασία κάτι επιτυγχάνεται όταν ο μαθητής προσέλθει στο σχολείο χωρίς να έχει το άγχος για την εκμάθηση άλλων ποικιλιών (Lind & Johnston, 1990). Υποστηρίζουν με έμφαση ότι η μητρική γλώσσα είναι το καλύτερο μέσο για την εισαγωγή του γραμματισμού στο μαθητή για πρώτη φορά. Πέρα από αυστηρά παιδαγωγικούς λόγους, έχει υποστηριχτεί ότι και πολιτισμικοί λόγοι δικαιώνουν τη χρήση κάθε τοπικής ποικιλίας για σκοπούς γραμματισμού (Gfeller & Robinson, 1998 · Siegel, 1999a). Επιπλέον η χρήση των κρεολών στην εκπαίδευση έχει υποστηριχτεί ως αντίβαρο στην 'νεο-αποικιοκρατία' (Devonich, 1986).

Η διδασκαλία εκπαίδευση είναι μια άλλη προσέγγιση που τα τελευταία χρόνια κερδίζει αρκετούς υποστηρικτές. Η δημιουργία διδασκαλικών προγραμμάτων έχει προταθεί, αλλά σπάνια υλοποιείται. Αυτά τα προγράμματα διδάσκουν στα παιδιά τη χρήση της πρότυπης, ενώ παράλληλα τους ενθαρρύνουν να χρησιμοποιούν την τοπική διάλεκτο στο δικό τους περιβάλλον (Baratz, 1969 · Fasold & Shuy, 1970 · James, 1996 · Πλαδή, 2000 · Epstein & Xu, 2003 · Yiakoumetti, 2003, 2005, 2007 · Παπαρηνίου, 2010). Η λογική πίσω από αυτά τα προγράμματα είναι ότι, αν όλες οι γλωσσικές ποικιλίες είναι ολοκληρωμένα γραμματικά συστήματα, θα έπρεπε να ήταν δυνατό να περιγραφεί η γραμματική και η προφορά των τοπικών διαλέκτων και να συγκριθούν με την πρότυπη.

Έτσι, ζητήματα σχετικά με τη διδασκαλία εκπαίδευση που έχουν ήδη προσελκύσει την προσοχή είναι η συζήτηση σχετικά με τη χρήση της αфро-αμερικανικής αγγλικής ως εκπαιδευτικού βοηθήματος σε κάποια σχολεία των ΗΠΑ (Labov, 1972 · Wolfram, 1990 Wolfram et al., 1999 · Rickford, 1999 · Smitherman, 2004), η ανάπτυξη μεθοδολογιών για τη στήριξη των ομιλητών της κρεολής της Καραϊβικής στην εκμάθηση της πρότυπης γλώσσας της αγγλικής (Craig, 1980, 1985 · Pollard, 1993 · Simmons-McDonald, 2004) και η δημιουργία προγραμμάτων για τους ιθαγενείς μαθητές της αυστραλιανής αγγλικής ως δεύτερης διαλέκτου (Kaldor & Malcolm, 1985 · Malcolm, 1995 · Malcolm et al., 1999 · Siegel, 1999).

Οι υποστηρικτές της διδασκαλικής εκπαίδευσης δίνουν ιδιαίτερη έμφαση στη δυναμική χρησιμότητα της διδασκαλικής εκπαίδευσης και της δημιουργίας διδασκαλικών προγραμμάτων, όπου η πρότυπη δεν αντιμετωπίζεται με στρατηγικές διόρθωσης (π.χ. η πρότυπη είναι σωστή, ενώ η διάλεκτος γλωσσικά ανεπαρκής) (Crow & Murray, 1966 · van Wyk, 1992), αλλά με κριτήριο την πιο γενική καταλληλότητά της (Craig, 1981 · Winch, 1989 · Anderson & Trugill, 1990 · Corson, 1993, 1997 · Yakoumetti, 2007).

Η πρότυπη αντλεί τη σημασία της από την πρακτικότητά της, από το ότι ανταποκρίνεται στα ενδιαφέροντα και στις προσδοκίες και ανάγκες πολλών ομάδων. Συγχρόνως, αναγνωρίζεται η σημασία της διδασκαλικής ποικιλίας και προτείνεται-υποδηλώνεται ότι η διάλεκτος μπορεί να χρησιμοποιηθεί αποτελεσματικά για τυπική ανάλυση. Και υποστηρίζουν τη διατήρηση της γλωσσικής και πολιτιστικής ποικιλομορφίας, αντιμετωπίζει τη διάλεκτο ως αξιόλογη, τονίζοντας την αυτοαξία της, εκτός του ότι δυναμικά και με τα κατάλληλα εκπαιδευτικά προγράμματα, μπορεί να αποδειχθεί χρήσιμη για την απόκτηση της πρότυπης (Yiakoumetti 2003, 2007). Ή μέσα από μια άλλη προοπτική, μια έρευνα με επίκεντρο τη διάλεκτο μπορεί να προσφέρει στη διατήρηση μιας υπό εξαφάνιση διαλέκτου.

Ως ένα τέτοιο παράδειγμα εφαρμογής του διδασκαλισμού στην εκπαίδευση αποτελεί το «Kerkrade project», ένα έργο που πραγματοποιήθηκε στην Ολλανδία για μέτρηση των αλλαγών στην επίδοση

των μαθητών μετά την εισαγωγή της μητρικής διαλέκτου και την παράλληλη χρήση της με την πρότυπη γλώσσα (όπως αναφέρεται στη Yakoumetti, 2007). Τα ευρήματα υποστήριξαν την αρχική υπόθεση των ερευνητών ότι η χρήση της διαλέκτου στην τάξη θα αυξήσει το ποσοστό συμμετοχής των παιδιών. Επιπλέον, η ανάλυση έδειξε ότι η ενθάρρυνση της χρήσης της διαλέκτου στην τάξη αύξησε την ποιότητα της γλώσσας και την εμπιστοσύνη στην έκφραση.

2.3.1 Έρευνες για τις γλωσσικές στάσεις στον διεθνή χώρο

Όπως έχει διαφανεί, από την έως τώρα βιβλιογραφική επισκόπηση στην παρούσα μεταπτυχιακή διατριβή, η μελέτη των στάσεων απέναντι στη γλώσσα αποτελεί ένα σημαντικό εργαλείο για να μας διαφωτίσει σε θέματα που αφορούν την κοινωνική σημασία της γλώσσας.

Οι El-Dash & Tucker (1975) ερεύνησαν την περίπτωση της κλασικής και της κοινής αραβικής. Για την έρευνα χρησιμοποιήθηκε η τεχνική των εναρμονισμένων αμφιέσεων. Ωστόσο, ήταν πολύ δύσκολο να βρεθούν ομιλήτριες που να μιλούν εξίσου καλά και την κοινή και την κλασική ποικιλία, εφόσον η κλασική ποικιλία χρησιμοποιείται στον γραπτό και όχι στον προφορικό λόγο. Παρόλα αυτά, αξιολογήθηκαν ως προς τα χαρακτηριστικά της ευφυΐας, της ηγετικής ικανότητας, και της συμπάθειας. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι ομιλητές της κλασικής αραβικής βαθμολογήθηκαν υψηλότερα σε όλες τις κλίμακες ακόμα και σε εκείνες που αφορούν στο χαρακτηριστικό της συμπάθειας.

Η έρευνα των Garranza & Ryan (1975) έχει να κάνει με την χρήση της ισπανικής και αγγλικής γλώσσας σε μια μεξικανοαμερικανική κοινότητα. Χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος των εναρμονισμένων αμφιέσεων, όπου η κάθε ποικιλία εμφανίζεται σε δύο ή περισσότερες περιστάσεις με σκοπό να ελεγχθεί η καταλληλότητα σε κάθε περίπτωση. Τα υποκείμενα ήταν Αγγλοαμερικανοί/ίδες και Μεξικανοαμερικανοί/ίδες μαθητές/ριες ενός γυμνασίου στο Σικάγο και αξιολόγησαν τις ποικιλίες ως προς τη διάσταση του κύρους και της αλληλεγγύης, τόσο στο δημόσιο όσο και τον ιδιωτικό τομέα. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι Αγγλοαμερικανοί βαθμολόγησαν υψηλότερα τα αγγλικά και στους δύο τομείς και ως προς τις δύο διαστάσεις. Επιπλέον, οι Μεξικανοαμερικανοί βαθμολόγησαν υψηλότερα την ισπανική στον ιδιωτικό τομέα και την αγγλική στο δημόσιο, καθώς και ως προς τη διάσταση κύρους βαθμολόγησαν την αγγλική υψηλότερα. Το μη αναμενόμενο αποτέλεσμα της έρευνας ήταν το γεγονός ότι η ισπανική δεν βαθμολογήθηκε υψηλότερα ως προς τη διάσταση της αλληλεγγύης.

Μια άλλη έρευνα από τους Bourhis, Giles & Lambert (1975) ερευνούσε την γαλλική γλώσσα, όπως αυτή μιλιέται στην Καναδά, και την Ευρωπαϊκή επίσημη γαλλική γλώσσα. Η καναδική γαλλική βαθμολογήθηκε χαμηλότερα στη διάσταση του κύρους, δεν βαθμολογήθηκε, όμως, υψηλότερα από την επίσημη γαλλική ως προς το χαρακτηριστικό της αλληλεγγύης, παρά το γεγονός ότι θεωρείται ότι αυτή εκφράζει την εθνική ταυτότητα.

2.3.2 Έρευνες για τις γλωσσικές στάσεις στον ελλαδικό χώρο

Επιβάλλεται σε αυτό το σημείο να αναφερθούμε στις έρευνες που έγιναν στην Ελλάδα και που αφορούν στη διερεύνηση των γλωσσικών στάσεων. Όπως θα δούμε, στη συνέχεια, έχουν πραγματοποιηθεί αρκετές έρευνες τα τελευταία χρόνια οι οποίες εξέτασαν τη σχέση της κοινής Νέας Ελληνικής γλώσσας με ποικίλα τοπικά «ιδιώματα» και διαλέκτους.

Η Αραποπούλου, (1996) πραγματοποίησε έρευνα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, με σκοπό να διερευνήσει τις στάσεις των ομιλητών/τριών της ελληνικής απέναντι στη γλώσσα τους. Ειδικότερα επιχείρησε να μελετήσει τις στάσεις τους απέναντι στις ποικιλίες καθαρεύουσα και δημοτική καθώς επίσης και την αποδεκτότητα των απόψεων περί παρακμής της γλώσσας. Η έρευνα έγινε με την τεχνική των εναρμονισμένων αμφιέσεων και τα υποκείμενα της ήταν φοιτητές και φοιτήτριες, τόσο θετικών όσο και θεωρητικών σχολών. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι σε θέματα κύρους που σχετίζονται με το επάγγελμα και το επίπεδο μόρφωσης αξιολογούνται υψηλότερα οι ομιλητές της καθαρεύουσας αλλά όσον αφορά στα χαρακτηριστικά της φιλικότητας και της αξιοπιστίας βαθμολογήθηκαν υψηλότερα οι ομιλητές της δημοτικής.

Μια άλλη έρευνα που πραγματοποιήθηκε το 1996 από τον Κουρδή είχε ως σκοπό της να ανιχνεύσει τον τρόπο με τον οποίο «βλέπουν» και αντιμετωπίζουν οι φοιτητές τις τοπικές διαλέκτους της χώρας τους και ειδικότερα, το τοπικό «ιδίωμα» της Θεσσαλίας. Η έρευνα έγινε σε φοιτητές και, αρχικά, χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος της συνέντευξης, όπου τα υποκείμενα της έρευνας απάντησαν σε ερωτήσεις οι οποίες μαγνητοφωνήθηκαν. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι σχεδόν ομόφωνα συνδέθηκε το θεσσαλικό «ιδίωμα» με το χωριό, με τα ηλικιωμένα άτομα και με τους «αμόρφωτους-κακόγουστους ανθρώπους». Στη συνέχεια της έρευνας αυτής, το 2001, χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος των ερωτηματολογίων, από την ανάλυση των οποίων, διαφάνηκε ότι στην Κοινή αποδίδεται το κύρος της τυποποιημένης γλώσσας, ενώ η διάλεκτος, η «χαμηλότερη» ποικιλία, προκαλεί αρνητικές αξιολογήσεις. Το θεσσαλικό ιδίωμα αξιολογήθηκε αρνητικά και ταυτίστηκε με τον «άσχημο» τρόπο ομιλίας, ενώ, η Κοινή Νεοελληνική γλώσσα συνδέθηκε με επαγγέλματα υψηλότερου κύρους και κοινωνικής τάξης.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει η έρευνα που πραγματοποίησε η Πλαδή (2000), η οποία μελέτησε τις αξιολογικές στάσεις των κατοίκων του Λιτόχωρου Πιερίας και του Πυργίου Χίου απέναντι στις τοπικές διαλέκτους. Η Πλαδή επέλεξε τις δύο αυτές περιοχές γιατί μέσα από την σύγκριση της διαφορετικής κοινωνιογλωσσικής τους κατάστασης ευελπιστούσε ότι θα μπορούσαν να διαφανούν οι ποικίλες διαστάσεις της συνύπαρξης διαλέκτου και πρότυπης κοινής στην εκπαιδευτική διαδικασία. Οι διαστάσεις αυτές είναι οι εξής: αποτροπή συρρίκνωσης των διαλέκτων με διδασκαλία, επιπτώσεις του διδασκαλισμού στη σχολική γλωσσική επίδοση, διδασκαλία, στάση του εκπαιδευτικού σε διδασκαλικές καταστάσεις.

Η εμπειρική ποσοτικοποίηση της διαλεκτικής παρεμβολής στη γλωσσική χρήση από μαθητές στο εκπαιδευτικό περιβάλλον στο Πυργί έδειξε ότι η διάλεκτος, η μητρική ποικιλία των διαλεκτόφωνων μαθητών, παρεμβάλλεται συχνά στην εκπαιδευτική πράξη, με αποτέλεσμα να δημιουργεί κάποια προβλήματα στην επικοινωνία των διαλεκτόφωνων μαθητών στην τάξη ή στην ίδια τη μαθησιακή διαδικασία, και ίσως φέρνουν σε αμηχανία τους ίδιους τους εκπαιδευτικούς σχετικά με τον καταλληλότερο χειρισμό/στάση σε παρόμοιες καταστάσεις.

Αντίθετα, στο Λιτόχωρο εντοπίστηκαν λιγότερες διαλεκτικές παρεμβολές αφού ακούγεται λιγότερο στο σχολικό πλαίσιο και κοινωνιογλωσσολογικά, βρίσκεται σε πορεία συρρίκνωσης. Όπως προέκυψε από την ανάλυση των μεταγλωσσικών σχολίων των Λιτοχωριτών, συνυπάρχουν

συγχρονικά στη δομή της γλώσσας δύο αντιθετικές γλωσσικές στάσεις: η αρνητική και η θετική σε σχέση με το ιδίωμα. Αξιολογήθηκε αρνητικά το ιδίωμα ως προς το ότι είναι μια «μεικτή» γλώσσα, ότι δεν είναι πλέον γνήσια και ότι δεν μιλιέται σωστά. Επιπλέον, είναι η γλώσσα των «απολίτιστων», ενώ η κοινή νεοελληνική δηλώνει ευγένεια και πολιτισμό. Θετικά, γιατί υπάρχουν «θύλακες» αντίστασης, στην ομάδα των ηλικιωμένων και στην ομάδα των νεότερων. Υπάρχουν πολλοί/ές οι οποίοι/ες πιστεύουν ότι τα Λιτοχωρίτικα δεν πρέπει να χαθούν, γιατί είναι η γλώσσα τους, ο τοπικός τους πολιτισμός, υπάρχει δυνατό συναισθηματικό δέσιμο αφού είναι βασικό κομμάτι της εθνογλωσσικής τους ταυτότητας.

2.4 Η Κυπριακή γλωσσική πραγματικότητα

Στην παρούσα υποενότητα θα παρουσιαστεί σύντομα η κοινωνιογλωσσική κατάσταση της κυπριακής κοινότητας και θα γίνει ειδική αναφορά και επεξήγηση του όρου *κοινωνική διγλωσσία*. Τέλος, θα γίνει μια επισκόπηση των αναλυτικών προγραμμάτων στα οποία στηρίζεται η εκπαίδευση στην Κύπρο τα τελευταία χρόνια, μετά την ανεξαρτησία της.

2.4.1 Κοινωνιογλωσσική περιγραφή της ελληνοκυπριακής κοινότητας

Μετά την ανεξαρτησία της Κύπρου το 1960, το Σύνταγμα αναγνώριζε ως επίσημες γλώσσες της Κυπριακής Δημοκρατίας την ελληνική και την τουρκική γλώσσα. Η τουρκική εξακολουθεί να εμφανίζεται σε ορισμένα επίσημα έγγραφα και εμβλήματα της κρατικής οντότητας (διαβατήρια, γραμματόσημα, χαρτονομίσματα), δεν χρησιμοποιείται όμως για σκοπούς επικοινωνίας παρά μόνο στην τουρκοκρατούμενη περιοχή της Κύπρου και από τους Τουρκοκύπριους που επέλεξαν να παραμείνουν στην ελεύθερη περιοχή (Karyoleμου, 2000).

Σήμερα, στην ελεύθερη περιοχή χρησιμοποιούνται δύο γλωσσικές ποικιλίες, η κοινή νέα ελληνική και η κυπριακή. Ο Μοσχονάς (1996) επισημαίνει σχετικά ότι η διάλεκτος και η κοινή βρίσκονται σε σχέση γλωσσικής διμορφίας (*diglossia*). Η επίσημη γλώσσα του κράτους, η Κοινή Νέα Ελληνική διαφέρει από τη διάλεκτο στο λεξιλόγιο και σε όλα τα επίπεδα γραμματικής ανάλυσης.

Οι Κύπριοι είναι φυσικοί ομιλητές μιας ελληνικής διαλεκτικής ποικιλίας-της κυπριακής διαλέκτου,⁶ που χρησιμοποιείται κυρίως στον προφορικό λόγο και σε είδη γραπτού λόγου που κινούνται μέσα ή έξω τις γλωσσικές συμβάσεις -ποιητικός ή ελάχιστων λογοτεχνικός λόγος, π.χ. εγχώρια θεατρική παραγωγή. Η κυπριακή διάλεκτος έχει

⁶ Για την επιστημονική περιγραφή της κυπριακής αξεπέραστο παραμένει το έργο του Άγγλου γλωσσολόγου Brian Newton (1972). Εκτός από το βιβλίο του *Cypriot Greek*, βλ. επίσης Newton 1967, 1983-1984.

υποστεί ποικίλες επιδράσεις από διάφορες γλώσσες όπως οι νεολατινικές - ενετική, μεσαιωνική γαλλική, καταλανική - αλλά και από την αραβική, την τουρκική και πιο πρόσφατα την αγγλική, γλώσσες με τις οποίες βρέθηκε σε επαφή στη διάρκεια της ιστορίας της. Παράλληλα με την κυπριακή και όταν οι περιστάσεις το απαιτούν (τυπικότητα της επικοινωνίας, παρουσία Ελλαδιτών, αίσθηση σοβαρότητας, επιδίωξη κοινωνικού κύρους), οι Κύπριοι ομιλητές κάνουν χρήση μιας επαρχιακής ποικιλίας της νεοελληνικής που παρουσιάζει αρκετές ιδιοτυπίες σε σχέση με το ελλαδικό πρότυπο, επειδή επηρεάζεται από τη διάλεκτο σε όλα τα γλωσσικά επίπεδα, το φωνητικό, το σημασιολογικό, το λεξιλογικό και το μορφολογικό (Karyoleμου, 2000).

Η αγγλική γλώσσα χρησιμοποιούνταν μέχρι πρόσφατα στη νομοθεσία και εξακολουθεί να χρησιμοποιείται στην ιδιωτική τριτοβάθμια και δημόσια εκπαίδευση (Ανώτερο Ξενοδοχειακό Ινστιτούτο, κ.ά.). Συχνά παρεισφρύνει στον διαλεκτικό λόγο με τη μορφή δάνειων λέξεων ή εναλλαγής κώδικα (McEntee, 2001) Η παρουσία της σε συγκεκριμένους τομείς επικοινωνίας διαμορφώνει ένα ιδιαίζον γλωσσικό πλαίσιο, αφού η χρήση της δεν αποτελεί πλέον μόνο ατομική επιλογή αλλά κατοχυρώνεται και κοινωνικά. Ο τριτογενής χαρακτήρας της κυπριακής οικονομίας ευνοεί, άλλωστε, την εξάπλωση της αγγλικής, πολύτιμου εργαλείου για τους τομείς του τουρισμού και των οικονομικών υπηρεσιών (Καρυολαίμου, 2001, υπό έκδοση).

Οι γνώμες δίστανται όσον αφορά τη χρήση της αγγλικής. Πολλοί ομιλητές εκφράζουν την άποψη ότι αποτελεί ένδειξη της γλωσσικής πενίας και του αστικού νεοπλουτισμού που χαρακτηρίζει τις νεότερες γενιές και ιδιαίτερα ορισμένες κατηγορίες ομιλητών (επαγγελματίες των μέσων ενημέρωσης, ελεύθερους επαγγελματίες κ.λπ.). Άλλοι θεωρούν, αντίθετα, ότι η χρήση της αγγλικής δημιουργεί νέες εκφραστικές δυνατότητες. Το κλίμα γλωσσικής ανασφάλειας που δημιουργεί σε ορισμένους κύκλους η παρουσία της αγγλικής οδήγησε, από τα μέσα της δεκαετίας του '80, σε συγκροτημένες προσπάθειες για νομοθετική κατοχύρωση της ελληνικής γλώσσας. Οι νόμοι που ψηφίστηκαν καλύπτουν κυρίως τομείς που σχετίζονται με την άσκηση της εξουσίας και τις δημοκρατικές διαδικασίες: η αγγλική έπαψε διά νόμου να χρησιμοποιείται στα δικαστήρια το 1989· από τον ίδιο χρόνο η διδασκαλία της ελληνικής στις ξενόγλωσσες σχολές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι υποχρεωτική· η μετάφραση της κυπριακής νομοθεσίας από τα αγγλικά στα ελληνικά ολοκληρώθηκε το 1996· η χρήση της ελληνικής στις εκδόσεις και τα δημοσιεύματα δημόσιων υπηρεσιών, σε αντικατάσταση της αγγλικής ή παράλληλα με αυτήν, ανάγεται στην ίδια περίπου εποχή (Καρυολαίμου 2001, υπό έκδοση).

Όπως επισημαίνει η Καρυολαίμου εξαιτίας των δημογραφικών και κοινωνικοοικονομικών αλλαγών⁷ που συντελέστηκαν στην Κύπρο τις τελευταίες δεκαετίες συνέτειναν στην εγκατάλειψη των τοπικών ποικιλιών της κυπριακής, με αποτέλεσμα η γλωσσική χρήση ομιλητών να παρουσιάζει μεγαλύτερη ομοιογένεια από ό,τι παλαιότερα. Παρά ταύτα, η κυπριακή, έτσι όπως έχει διαμορφωθεί κυρίως στα αστικά κέντρα, εξακολουθεί να διαχωρίζεται και από την Νεοελληνική Κοινή και από

⁷Οι αλλαγές αυτές είναι: (α) η μετακίνηση 200.000 προσφύγων από τον βορρά στον νότο (β) η μετεξέλιξη της κλειστής αγροτικής κοινωνίας σε κοινωνία τριτογενούς τύπου (γ) η αστυφιλία, (δ) η επέκταση της υποχρεωτικής εκπαίδευσης με τις κανονιστικές πιέσεις που ασκούνται από την νεοελληνική κοινή μέσω του εκπαιδευτικού συστήματος (Tsiplakou κ.ά, 2006).

την τοπική ποικιλία της Νεοελληνικής, και να αποτελεί το κατεξοχήν μέσο έκφρασης των Κυπρίων, ακόμη και έξω από την οικογένεια και το στενό φιλικό περιβάλλον.

Η κυπριακή διάλεκτος διαιρείται περαιτέρω, από διάφορους γλωσσολόγους (Αρβανίτη, 2001) σε ομιλία της «πόλης» και του «χωριού» (Newton, 1972), δηλαδή αστική κυπριακή (Karyolemou & Pavlou, 2001) η κυπριακή Κοινή (Kolitsis, 1988 · Terkourafi, 2005 · Tsiplakou κ.ά., 2006), που είναι η ποικιλία που χρησιμοποιείται από μορφωμένους κατοίκους της πόλης σε άτυπες καταστάσεις (Karyolemou, 2000 Σίβας, 2003) και οι διάφορες τοπικές υποποικιλίες, που χαρακτηρίζονται από τους ομιλητές ως «βαρετά» κυπριακά ή «χωρκάτικα» και που σήμερα τελούν υπό ισοπέδωση (Tsiplakou κ.ά., 2006).

Ένας από τους λόγους που συνέβαλαν στη διατήρηση της κυπριακής διαλέκτου είναι, αδιαμφισβήτητα, το γεγονός ότι υποστηρίζεται από το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον, το οποίο αποδέχεται - και σε ορισμένες περιπτώσεις επιβάλλει - την κυπριακή ως τον ενδεδειγμένο κώδικα επικοινωνίας. Εξάλλου, η γεωγραφική απόσταση και η πολιτική ανεξαρτησία σε σχέση με το εθνικό κέντρο ενδυναμώνουν την αίσθηση αυτοτέλειας της διαλεκτικής ποικιλίας απέναντι στη νεοελληνική κοινή.

2.4.2 Το φαινόμενο της κοινωνικής διγλωσσίας στην Κύπρο

«Η κοινωνία δεν είναι συμπαγής, ούτε ομοιόμορφη ή επίπεδη, αλλά διαιρείται σε υποσύνολα, ομάδες, στρώματα και τάξεις που διακρίνονται από ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που έχουν διαφορετική παιδεία, ανάγκες και συμπεριφορά και που χαρακτηρίζονται, τέλος, από μια συγκεκριμένη στάση τόσο απέναντι στο κοινωνικό σύνολο ως δομή και ιεραρχία, όσο και στις υπόλοιπες κοινωνικές ομάδες.»

Μήτσης (1996: 90)

Ο όρος diglossia (Ferguson 1959) αποδίδεται στα ελληνικά ως *κοινωνική διγλωσσία*, *διμορφία* ή και *διδιαλεκτισμός* (Κακριδή, 1986· Παπαρανίου, 1998) για να αντιδιασταλεί με τον όρο bilingualism (διγλωσσία).

Παρόλο που οι έννοιες της διγλωσσίας και της διμορφίας συχνά θεωρούνται ταυτόσημες, ωστόσο οι ερευνητές προχωρούν ένα βήμα παραπέρα και επιχειρούν διάκριση των δύο αυτών εννοιών. Συγκεκριμένα η Φραγκουδάκη (1993: 67) εξηγεί ότι ενώ στην περίπτωση της διγλωσσίας έχουμε συνύπαρξη δύο γλωσσικών συστημάτων, στην περίπτωση της διμορφίας έχουμε συνύπαρξη παραλλαγών της γλώσσας που διακρίνονται για τη διαφορετική τους κοινωνική αξιολόγηση. Το ίδιο φαίνεται να πιστεύει και η Romaine (1995:45), με τη διαφορά ότι αναφέρει δύο εναλλακτικούς

κώδικες⁸ και όχι δύο μορφές της ίδιας γλώσσας. Η Τσιπλάκου (2007:467) σημειώνει ότι η βασική διάκριση μεταξύ των δύο γλωσσικών ποικιλιών αφορά αφενός τις διαδικασίες κατάκτησης, και αφετέρου τη λειτουργική διαφοροποίηση και το γόητρο των δύο ποικιλιών.

Ο όρος διγλωσσία (bilingualism) αναφέρεται στη φυσική κατάκτηση δύο γλωσσών ως μητρικών, συνήθως σε ατομικό επίπεδο, για παράδειγμα από παιδιά που οι γονείς τους έχουν διαφορετικές μητρικές γλώσσες ή από παιδιά μεταναστών, χωρίς να υπάρχει αναγκαστική συστηματική διαφοροποίηση της μιας και της άλλης ως προς τις γλωσσικές λειτουργίες που επιτελούν και χωρίς να υπάρχει απαραίτητα ιεραρχική διάκριση της μιας σε σχέση με την άλλη ως προς το κοινωνικό τους γόητρο.

Ο Ferguson ορίζει την κοινωνική διγλωσσία «ως μια σχετικά σταθερή γλωσσική κατάσταση στην οποία, εκτός από τις κύριες διαλέκτους μιας γλώσσας (που μπορεί να περιλαμβάνουν μια ή και περισσότερες τοπικές πρότυπες διαλέκτους (local standards) υπάρχει ένας πολύ διαφορετικός, διεξοδικά κωδικοποιημένος, υποκείμενος κώδικας, στον οποίο έχει γραφτεί ένας μεγάλος και σεβαστός όγκος γραπτής λογοτεχνίας, προερχόμενης είτε από μια νεότερη περίοδο, είτε από μια άλλη γλωσσική κοινότητα η οποία μαθαίνεται εκτενώς από την επίσημη εκπαίδευση και χρησιμοποιείται για τις περισσότερες περιπτώσεις του γραπτού και του επίσημου προφορικού λόγου, αλλά δεν χρησιμοποιείται από κανένα τμήμα του πληθυσμού της κοινότητας για την κοινή συνομιλία» (Ferguson 1959:336, μτφρ. Τσιπλάκου 2007).

Συμπληρωματικά, προς τα πιο πάνω, ο Ferguson θεωρεί ότι υπάρχει διγλωσσία όταν: «Δύο ή περισσότερες ποικιλίες της ίδιας γλώσσας χρησιμοποιούνται από κάποιους ομιλητές κάτω από διαφορετικές συνθήκες. Ίσως το πιο γνωστό παράδειγμα είναι η πρότυπη (standard) γλώσσα και οι τοπικές διάλεκτοι όπου πολλοί ομιλητές μιλούν τις τοπικές διαλέκτους στο σπίτι ή μαζί με την οικογένεια ή με φίλους από την ίδια διαλεκτική περιοχή αλλά χρησιμοποιούν την καθιερωμένη γλώσσα όταν επικοινωνούν με ομιλητές άλλων διαλέκτων ή σε δημόσιες περιπτώσεις (Ferguson, 1959:325).

Όπως αναφέρει η Τσιπλάκου (2003), «για την περίπτωση της Κύπρου, οι γλωσσολόγοι⁹ συνηγορούν υπέρ του όρου διγλωσσία όπως χρησιμοποιείται από τον Ferguson (1959) «με όλα τα χαρακτηριστικά που προσδίδει στο φαινόμενο, δηλαδή τη διάκριση υπερκείμενης (H) και υποκείμενης (L) ποικιλίας με κριτήρια την κατάκτηση (acquisition) και την διαφοροποιημένη χρήση ανάλογα με την κατάσταση επικοινωνίας» (Τσιπλάκου, 2003:3). Σύμφωνα με τους Karyolemou & Ραβίου (2001, στο Τσιπλάκου 2003) η κοινωνική διγλωσσία σε συνδυασμό με γεωγραφικές, κοινωνικές και δημογραφικές αλλαγές μετά την εισβολή του 1974 έχουν οδηγήσει σε δραστηκή ομογενοποίηση της κυπριακής, με αποτέλεσμα αφενός την σαφή τάση για εξάλειψη των σχετικά πολυάριθμων τοπικών «ιδιωμάτων»,¹⁰ όπως ορίζονται από τον Newton (1972) και αφετέρου τη

⁸ Ο Ferguson (1959) χρησιμοποιεί τον γενικό όρο κώδικας (code) για να αναφερθεί όχι μόνο σε διαφορετικές γλώσσες αλλά και σε ποικιλίες της ίδιας γλώσσας καθώς και σε διαφορετικά ύφη μέσα στη γλώσσα.

⁹ Ενδεικτικά οι Τσιπλάκου, 2003, 2006· Παπαρηνίου, 1998, 2001· Παπαρηνίου & Ραβίου 1998· Μοσχονάς 1996.

¹⁰ Ο Κοντοσόπουλος (2001) αναφέρει δεκαοκτώ τοπικά ιδιώματα τα οποία όμως είναι υπό *ισοπέδωση* (levelling) κυρίως λόγω των δημογραφικών αλλαγών που επήλθαν μετά το 1974.

δημιουργία μιας σχετικά σταθερής αστικής ή μητροπολιτικής κοινής, (Terkourafi, 2005· Tsiplakou et al, 2006) που δεν είναι ίσως αναγκαστικά γεωγραφικά περιορισμένη στην ευρύτερη μητροπολιτική περιοχή της Λευκωσίας και μπορεί να θεωρηθεί ως η ακρόλεκτος ενός *διαλεκτικού συνεχούς* (dialect continuum), βασιλέκτοι του οποίου είναι τα εναπομείναντα τοπικά ιδιώματα.

Το φαινόμενο της κοινωνικής διγλωσσίας στην Κύπρο αποδίδεται μεταξύ άλλων στη γεωγραφική θέση της Κύπρου. Η κοινωνική διγλωσσία εμφανίστηκε στον κυπριακό χώρο ως απότοκο της διαρκούς και πολύχρονης απομόνωσής της από τον υπόλοιπο Ελλαδικό χώρο. Η γεωγραφική θέση του νησιού καθιστούσε δύσκολη την επικοινωνία του με τον κυρίως ελλαδικό χώρο, γεγονός που οδήγησε στην πολιτική και γλωσσική του απομόνωση. Μάλιστα, πολλοί Κύπριοι υποστηρίζουν ότι η γλώσσα της καθημερινής μας συνδιαλλαγής θα ήταν πιο κοντά στην Κοινή Νέα Ελληνική, αν το νησί είχε ενσωματωθεί στον υπόλοιπο ελλαδικό κορμό. Συνεπώς, σε αυτή την πολιτική αντίληψη θα πρέπει να αναζητήσουμε τις αιτίες καθιέρωσης της Κοινής Νέας Ελληνικής ως «επίσημης» - υπερκείμενης γλώσσας του κυπριακού κράτους και την αναγωγή της τοπικής κυπριακής διαλέκτου σε υποκείμενη ποικιλία.

Όπως αναφέρει ο Μοσχονάς (1996) η Κοινή Νέα Ελληνική βρίσκεται σε μια σταθερή, συμπληρωματική ή/και αντιθετική σχέση με την ΚΔ σε όλους τους τομείς που διακρίνει ο κλασικός ορισμός της διμορφίας του Ferguson (1959, στο Μοσχονάς, 1996 : 121-127) «ως προς τη γραμματική και το λεξιλόγιο, το βαθμό τυποποίησης, τον τρόπο εκμάθησης, το είδος της γραμματειακής παράδοσης που συνδέεται με κάθε ποικιλία, τα πεδία χρήσης γραπτού και προφορικού λόγου, το κύρος».

Το γεγονός ότι για την περίπτωση της Κύπρου μπορούμε να μιλάμε για κοινωνική διγλωσσία όπως έχει οριστεί από τον Ferguson (1959) διαφαίνεται μέσα από την αντιπαραβολή των εννέα διαστάσεων, όπως έχουν δοθεί από τον ίδιο, με την περίπτωση διγλωσσίας της Κύπρου.

Σαφής διαφοροποίηση στη χρήση της Η και της L ανάλογα με την επικοινωνιακή περίσταση. Η Κοινή νεοελληνική γλώσσα έχει σαφώς διαφορετική λειτουργία από την Κυπριακή διάλεκτο. Η ΚΝΕ ως γλώσσα υπερκείμενη, **H**, χρησιμοποιείται στις θρησκευτικές τελετές, στις πολιτικές συζητήσεις, στις πανεπιστημιακές διαλέξεις, στις εκφωνήσεις των δελτίων ειδήσεων, στα επίσημα κυβερνητικά και άλλα έγγραφα, στις εφημερίδες και τα περιοδικά. Παράλληλα, θεωρείται ως η επίσημη γλώσσα της εκπαίδευσης στα δημόσια σχολεία και πανεπιστήμια του κράτους. Αντιθέτως, η κυπριακή διάλεκτος, ως υποκείμενη, **L**, ποικιλία, χρησιμοποιείται στην καθημερινή επικοινωνία στο σπίτι με την οικογένεια, με φίλους και συναδέλφους, για οδηγίες σε σερβιτόρους, υπηρέτες και εργάτες, σε ανεπίσημα ραδιοτηλεοπτικά προγράμματα, σε προσωπικές επιστολές και στη λαϊκή λογοτεχνία (Hoffman, 1991:166).

Αυξημένο γόητρο της Η. Όπως σε όλες τις περιπτώσεις διμορφίας, έτσι και στην Κύπρο, η υπερκείμενη γλώσσα θεωρείται ανώτερη από την υποκείμενη γλώσσα και τυγχάνει περισσότερης επιδοκμασίας και σεβασμού από αυτήν, γεγονός που έχει αποδεικτεί κατά καιρούς στις διάφορες έρευνες των στάσεων των ομιλητών της κυπριακής διαλέκτου (Βλ. Παπαρλιού, 1998· Τσιπλάκου, 2003, 2006).

Διαφορά στην κατάκτηση (acquisition). Σύμφωνα με τον Ferguson (1959), οι ενήλικες χρησιμοποιούν τον κώδικα L όταν πρόκειται να μιλήσουν στα παιδιά και, κατά τον ίδιο τρόπο, τα παιδιά χρησιμοποιούν τον κώδικα αυτό για να μιλήσουν με άλλα παιδιά. Ως εκ τούτου, τα παιδιά μαθαίνουν την ποικιλία L με τον τρόπο που μαθαίνει/ κατακτά κάποιος τη μητρική του γλώσσα. Αυτή η κατάσταση παρατηρείται και στον κυπριακό χώρο, αφού τα παιδιά από τη γέννηση τους έρχονται σε επαφή με την κυπριακή διάλεκτο

μέσω του οικογενειακού τους περιβάλλοντος. Αντίθετα, η Κοινή Νέα Ελληνική μαθαίνεται μέσω εκμάθησης κανόνων, έργο που αναλαμβάνει το σχολικό σύστημα, αφού ο γενικός σκοπός της Δημοτικής Εκπαίδευσης, όσον αφορά στο γλωσσικό μάθημα είναι: «η γλωσσική ανάπτυξη των μαθητών, στο μέτρο των δυνατοτήτων τους, με την πρόσκτηση του εκφραστικού πλούτου της νεοελληνικής γλώσσας και την κατανόηση των δομών της για αποτελεσματική επικοινωνία και διευκόλυνση της πνευματικής τους συγκρότησης» (Αναλυτικά Προγράμματα Δημοτικής Εκπαίδευσης, 1994: 71).

Διαφορές στην τυποποίηση (standardization). Ακόμα ένα στοιχείο που χαρακτηρίζει τη διγλωσσία στην Κύπρο είναι το γεγονός ότι υπάρχει μεγάλη παράδοση γραμματικής μελέτης και καταγραφής της ΚΝΕ, ενώ δεν υπάρχει τέτοια συστηματική προσπάθεια για την ΚΔ,¹¹ αυτό είναι κάτι που συμβαίνει, σύμφωνα με τον Ferguson και στις τέσσερις περιπτώσεις διγλωσσίας που αναφέρει.

Σταθερότητα- εμφάνιση μιας πρότυπης (standard) μορφής L. Μέσα στις επικοινωνιακές τάσεις μπορεί να εμφανιστεί η χρήση μιας ασταθούς, ενδιάμεσης μορφής γλώσσας, καθώς και ο δανεισμός λεξιλογικών στοιχείων τόσο από την Η όσο και από την L. Ο Kolitsis (1988: 215) περιγράφοντας τη σημερινή γλωσσική κατάσταση της ΚΔ, επιβεβαίωσε νωρίς την άποψη ότι στην Κύπρο εμφανίζεται μια μορφή μικτής Κυπριακής, γράφοντας ότι: «Η σύγχρονη γενιά σε όλο το νησί μιλά μια περισσότερο κωδικοποιημένη διάλεκτο, έναν τύπο τοπικής Κυπριακής Κοινής η οποία σε πολλές περιπτώσεις διαφέρει ουσιαστικά από τα ιδιώματα που χρησιμοποιούνται σε διάφορα μέρη του νησιού. Ειδικά οι νεαροί ομιλητές τείνουν σε διαφορετικούς βαθμούς όχι μόνο να αποφεύγουν τοπικούς ιδιωματικούς τύπους και φράσεις αλλά ακόμη και να αντικαθιστούν στοιχεία της διαλέκτου με αυτά της Ελληνικής Δημοτικής».

Διαφορές στα γραμματικά συστήματα της Η και της L. Ο Ferguson θεωρεί ότι είναι ασφαλές να προβεί στο συμπέρασμα ότι στις περιπτώσεις διμορφίας υπάρχουν πάντα εκτενείς διαφορές ανάμεσα στις γραμματικές δομές της Η και της L και ότι η δεύτερη είναι «απλούστερη» της πρώτης, κάτι που είναι αμφίβολο ότι ισχύει στην περίπτωση της κυπριακής (Tsiplakou κ.α., 2006).

Λεξιλογικές διαφορές. Στο άρθρο του ο Ferguson αναφέρει ότι ένα χαρακτηριστικό γνώρισμα της διμορφίας είναι η ύπαρξη πολλών *λεξικών ζευγών* (lexical doublets), ένα της Η και ένα της L, τα οποία αναφέρονται σε κοινές έννοιες και έχουν το ίδιο νόημα. Μερικά παραδείγματα στην περίπτωσή μας είναι:

Κοινή Κυπριακή	Κοινή Νεοελληνική
έσσω	σπίτι
λλάσσει	γαβγίζει
όξινο	λεμόνι
μάππα	μπάλα
παττίχα	καρπούζι

Ενιαία φωνολογική δομή, με βασικό σύστημα αυτό της υποδομής L και δευτερεύον «παρασύστημα» αυτό της Η, με αντικατάσταση φθόγγων/φωνημάτων της Η με αντίστοιχα της L. Για παράδειγμα θα

¹¹Ο Χατζηγιάννου, Κ. (1999) εξέδωσε τη «Γραμματική της Ομιλουμένης Κυπριακής Διαλέκτου». Το 1969 εκδόθηκε το βιβλίο Γλωσσικά Μελέται, του Σίμου Μενάρδου, ο οποίος, αφού κατέγραψε γλωσσικό υλικό από σχολεία της κυπριακής υπαίθρου, προσπάθησε να αποδώσει τους διαλεκτικούς φθόγγους (Μενάρδος, 1969: 9). Η συστηματικότερη προσπάθεια προσέγγισης της ΚΔ έγινε από τον Newton (1972).

αναφέρουμε δύο λέξεις, «καινούριο» και «τζάμι». Ένας φυσικός ομιλητής της ΚΝΕ θα παράγει τις λέξεις ως [cenurjo] και / dzami / ενώ ο φυσικός ομιλητής της ΚΔ θα παράγει τις λέξεις ως/ tʃenuɾko / και / dzami /.

Συμπερασματικά, το φαινόμενο της διμορφίας στην Κύπρο διακρίνεται από τα περισσότερα χαρακτηριστικά που αναφέρει ο Ferguson.

2.4.3 Έρευνες για τις γλωσσικές στάσεις στην Ελληνοκυπριακή κοινότητα

Στην παρούσα υποενότητα θα παρουσιάσουμε μελέτες που πραγματοποιήθηκαν για την κυπριακή γλωσσική πραγματικότητα. Οι μελέτες στις οποίες θα γίνει αναφορά ερευνούν τόσο τις γλωσσικές στάσεις απέναντι στην κυπριακή διάλεκτο, στην νεοελληνική και αγγλική γλώσσα όσο και το ενδεχόμενο αναβίωσης συγκεκριμένων διαλεκτικών στοιχείων στον ανεπίσημο λόγο των ομιλητών, εξαιτίας της διαμόρφωσης θετικών στάσεων απέναντι στην κυπριακή διάλεκτο.

Η Sciriha (1995) πραγματοποίησε μια ποσοτική κοινωνιογλωσσολογική έρευνα για να εξετάσει τη χρήση της κυπριακής διαλέκτου και της κοινής νεοελληνικής σε διαφορετικούς τομείς αλλά παράλληλα, για να εξετάσει τις γλωσσικές στάσεις των Κυπρίων απέναντι σε αυτές τις δύο ποικιλίες. Τα αποτελέσματα της έρευνας κατέδειξαν τη σημασία της χρήσης της διαλέκτου και πώς αυτή αντανακλά τις βαθύτερες διαδικασίες και τους αγώνες που γίνονται από τους Ελληνοκύπριους για να βρουν την ταυτότητά τους.

Ο Παύλου (1997) εξέτασε τις γλωσσικές στάσεις των παιδιών προσχολικής ηλικίας, απέναντι στην κοινή νεοελληνική και την κυπριακή διάλεκτο. Σκοπός της συγκεκριμένης έρευνας ήταν να καταδείξει σε ποιο βαθμό οι γλωσσικές στάσεις των παιδιών αντανακλούν αυτές των ενηλίκων της γλωσσικής κοινότητας στην οποία διέμεναν. Χρησιμοποίησε τη μέθοδο των προσωπικών συνεντεύξεων, οι οποίες διενεργήθηκαν σε παιδιά από διαφορετικές κοινωνικές τάξεις. Η έρευνά του έδειξε ότι τα παιδιά που προέρχονται από ανώτερα κοινωνικά στρώματα τείνουν να δείχνουν προτίμηση στην κοινή ενώ τα παιδιά των χαμηλότερων κοινωνικοοικονομικών στρωμάτων τείνουν να δείχνουν προτίμηση στη διάλεκτό τους.

Ο Παπαρανίου (1998) σε πειραματική έρευνα που πραγματοποίησε εξέτασε, χρησιμοποιώντας την τεχνική των εναρμονισμένων αμφιέσεων, τις γλωσσικές στάσεις των Ελληνοκυπρίων απέναντι στην κυπριακή διάλεκτο και την επίσημη γλώσσα του κράτους, την Κοινή Νεοελληνική. Τα υποκείμενα ήταν πρωτοετείς φοιτητές και φοιτήτριες, οι οποίοι/ες αξιολόγησαν τα μαγνητοφωνημένο λόγο στην ΚΝΕ και στην ΚΔως προς τα χαρακτηριστικά της μόρφωσης, της ευγένειας, της ευφυΐας, της ειλικρίνειας, της αξιοπιστίας και της αίσθησης του χιούμορ. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι Κύπριοι ομιλητές/τριες έχουν μια θετικότερη στάση απέναντι στην Νεοελληνική από ότι στην κυπριακή διάλεκτο. Οι υποτιθέμενοι ομιλητές της Κοινής Νεοελληνικής γλώσσας θεωρήθηκαν περισσότερο ελκυστικά, φιλόδοξα, ευφυή, αξιόπιστα, ευχάριστα και μορφωμένα άτομα συγκριτικά με τους ομιλητές της κυπριακής διαλέκτου. Δεν μπορούμε, ωστόσο, να αγνοήσουμε τη θετική αξιολόγηση των ομιλητών της κυπριακής διαλέκτου ως προς την ειλικρίνεια, τη φιλικότητα, την ευγένεια και την αίσθηση του χιούμορ. Από την παρούσα έρευνα «δεν είναι δυνατόν να συναγάγουμε συμπεράσματα όσο αφορά το «γιατί», είναι όμως αφετηρία για περαιτέρω μελέτη αφού έχει άμεση επίδραση σε πολλά άλλα γλωσσικά και κοινωνικά θέματα, όπως

η γλωσσική πολιτική και η εθνική ταυτότητα». (Ραπαρανίου, 1998: 33) Η μελέτη του αυτή σύμφωνα με τον Μοσχονά, (2002: 898-928) «επιβεβαιώνει πειραματικά τα πορίσματα της Sciriha για τη διαφορά κύρους μεταξύ των δύο ποικιλιών».

Η McEntee (1999) εξέτασε τις γλωσσικές στάσεις της Ελληνοκυπριακής κοινότητας όχι μόνο απέναντι στην κυπριακή διάλεκτο αλλά και απέναντι στην κοινή νεοελληνική και στην αγγλική γλώσσα. Πέρα από τις γλωσσικές στάσεις, είχε ως σκοπό της να διερευνήσει τη σχέση της γλωσσικής χρήσης με τις κοινωνικές μεταβλητές. Χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος των ερωτηματολογίων. Από τα υποκείμενα ζητήθηκε να δηλώσουν ποια γλώσσα προτιμούν να χρησιμοποιούν με τους διαφορετικούς κάθε φορά συνομιλητές/τριές τους. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι στο χώρο του σπιτιού οι περισσότεροι επιλέγουν την ελληνική γλώσσα, ενώ στο χώρο της δουλειάς την αγγλική. Ως προς τις γλωσσικές στάσεις, σχεδόν όλα τα υποκείμενα της έρευνας απάντησαν ότι θεωρούν και τις δύο, κοινή νεοελληνική και κυπριακή διάλεκτο, μέρος της πολιτισμικής τους κληρονομιάς. Επιπρόσθετα, οι ερωτηθέντες στην πλειοψηφία τους δήλωσαν την επιθυμία τους για χρήση και των δύο και σε ιδιωτικό και σε εθνικό επίπεδο. Διάχυτη ήταν η ανησυχία τους, ωστόσο, για το γεγονός ότι εξαιτίας της αυξανόμενης χρήσης της αγγλικής γλώσσας κινδυνεύει να χαθεί η διάλεκτός τους. Παρόλο το φόβο τους όμως θεωρούν ότι η κοινή νεοελληνική γλώσσα πρέπει να είναι η επίσημη γλώσσα διδασκαλίας, μέσω της οποίας όμως τα παιδιά θα γνωρίσουν τη διάλεκτό τους καλύτερα. Όσον αφορά στον παράγοντα κύρους, η κοινή αξιολογήθηκε με τα υψηλότερα ποσοστά, ενώ πολύ μικρό ποσοστό δήλωσε ότι η χρήση της αγγλικής στο χώρο εργασίας είναι απαραίτητη για επαγγελματική ανέλιξη.

Ο Ραπαρανίου (2001) εξέτασε το θέμα των γλωσσικών στάσεων επιδιώκοντας να απαντήσει στο ερώτημα αν συγκεκριμένοι φωνολογικοί τύποι της κυπριακής διαλέκτου είναι κοινωνικά στιγματισμένοι. Η μελέτη του εξετάζει, με άλλα λόγια, το αν οι Ελληνοκύπριοι βρίσκουν την παρουσία συγκεκριμένων ήχων στη διάλεκτο τους «σκληρή» και λιγότερο «ευχάριστη» στο άκουσμα σε σχέση με τα αντίστοιχα φωνήματα της Κοινής νεοελληνικής γλώσσας. Χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος των εναρμονισμένων αμφιέσεων και τα υποκείμενα της έρευνας αφού άκουσαν τα ειδικά σχεδιασμένα κείμενα, τους ζητήθηκε να αξιολογήσουν τους ομιλητές και ομιλήτριες για το αν χρησιμοποιούν «βαριά» και «έντονα» κυπριακά, να κάνουν υποθέσεις για το μορφωτικό τους επίπεδο και να αξιολογήσουν το βαθμό που τους ήταν κατανοητοί. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι η παρουσία του φθόγγου [ʃ] είναι λιγότερο «ευχάριστη» σε σχέση με το φθόγγο [tʃ] και ότι το [ʃ] είναι χαρακτηριστικό που χαρακτηρίζει την «εντονότερη» προφορά. Παρόλα αυτά, η χρήση των φθόγγων αυτών δεν αποτέλεσε επαρκές κριτήριο για τη διάγνωση του υποτιθέμενου μορφωτικού επιπέδου των ομιλητών και δεν επηρέασε το βαθμό κατανόησής τους. Επομένως, τα αποτελέσματα δείχνουν ότι συγκεκριμένοι φωνολογικοί τύποι της κυπριακής διαλέκτου είναι άμεσα συνδεδεμένοι με κοινωνικές παραμέτρους όπως, λόγου χάρη, το κύρος και το μορφωτικό επίπεδο, και επηρεάζουν ασυνείδητα τις στάσεις των ίδιων των ομιλητών απέναντι στη διάλεκτό τους.

Οι McEntee-Atalianis και Pouloukikas (2001) μελέτησαν τις γλωσσικές στάσεις στην Κύπρο χρησιμοποιώντας τη μέθοδο των ερωτηματολογίων και τα υποκείμενα της έρευνας ήταν άτομα άνω των δεκαέξι χρονών. Πρόκειται για μια έρευνα που επέτρεψε μια ερμηνεία των κοινωνικών συνθηκών και της αξίας των γλωσσών που χρησιμοποιούνται στη *γλωσσική αγορά* (linguistic market place, πρβλ. Bourdieu, 1999) προσδιόρισε τα όρια της κοινωνικής διαίρεσης και αιτιολόγησε την ύπαρξη πολλαπλών γλωσσικών κωδίκων. Ως στόχο τους έθεσαν την διερεύνηση των εξής υποθέσεων: 1. Οι Ελληνοκύπριοι είναι ανασφαλείς ως προς τη γλωσσική τους ταυτότητα; 2. Ποια είναι η στάση τους απέναντι στα αγγλικά, την κυπριακή διάλεκτο και την κοινή και πώς αυτή

διαφοροποιείται με βάση την κοινωνική τους κατάσταση. 3. Πώς οι ομιλητές διαφοροποιούν τον γλωσσικό κώδικα που χρησιμοποιούν ανάλογα με το γλωσσικό τους ρεπερτόριο, τους διαφορετικούς τομείς και λειτουργίες. 4. Η γνώση των αγγλικών είναι ενδεικτική της κοινωνικοοικονομικής κατάστασης των ομιλούντων ατόμων και κατά πόσο η χρήση τους είναι υπερεκτιμημένη στην Κύπρο. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι ελληνοκύπριοι θέλουν να διατηρήσουν τους εθνικούς τους κώδικες επικοινωνίας και ότι τα αγγλικά έχουν υψηλή κοινωνική, οικονομική, πολιτισμική και συμβολική θέση ως δεύτερη γλώσσα στο νησί, όμως η χρήση τους περιορίζεται στον χώρο της δουλειάς και όχι στο σπίτι. Επίσης, οι στάσεις απέναντι στην αγγλική διαφοροποιούνται ανάλογα με την κοινωνική θέση. Παρόλα αυτά, ένα πολύ μεγάλο ποσοστό εξέφρασε την ανησυχία του για τις αρνητικές επιπτώσεις που μπορεί να έχει η παρατεταμένη χρήση των αγγλικών στην εθνική τους ταυτότητα, προβληματισμοί στους οποίους κατέληξε όπως είδαμε και πιο πάνω η έρευνα της McEntee (1999). Τέλος όσον αφορά στη χρήση της κοινής νεοελληνικής γλώσσας και της κυπριακής διαλέκτου, οι περισσότεροι δήλωσαν ότι επιθυμούν την συνύπαρξη τους στη γλωσσική κοινότητα γιατί αποτελούν μέρος της πολιτισμικής τους κληρονομιάς.

Η Τσιπλάκου (2003, 2004) μελέτησε τις γλωσσικές στάσεις που υπάρχουν ανάμεσα στα νεαρά μέλη της κυπριακής κοινότητας. Πρόκειται για μια προκαταρκτική εξέταση του είδους της σχέσης που μπορεί να εμφανιστεί μεταξύ των στάσεων των ομιλητριών απέναντι στη γλωσσική ποικιλία που μιλούν και ανάμεσα στις δυναμικές της γλωσσικής αλλαγής. Για έρευνα χρησιμοποιήθηκαν ερωτηματολόγια και προσωπικές συνεντεύξεις από μαθητές/τριες και φοιτητές/τριες. Βασικό πόρισμα της ανάλυσης είναι ότι οι νεαροί ομιλητές της κυπριακής διαλέκτου θεωρούν ότι είναι γνώστες της κοινής νεοελληνικής γλώσσας σε μεγαλύτερο βαθμό σε σύγκριση με την κυπριακή διάλεκτο. Όσον αφορά στην «ανωτερότητα» ή «κατωτερότητα» της μιας εκ των δύο, τα αποτελέσματα έκλιναν ελαφρώς υπέρ της κυπριακής. Επιπλέον, στο θέμα «γλωσσικού πλούτου» και «γοήτρου» οι ερωτηθέντες δήλωσαν ότι η ΚΝΕ δεν υπερτερεί της κυπριακής διαλέκτου. Επίσης, τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι ομιλητές πιστεύουν ότι μιλούν εξίσου την ΚΝΕ και την ΚΔ σε ανεπίσημες –ιδιωτικές περιστάσεις.

2.4.4 Εκπαίδευση και Αναλυτικά Προγράμματα

Αν εξαιρέσουμε κατά καιρούς αποικίσεις που συναρτώνται με πολιτικές τοποθετήσεις, τα εκπαιδευτικά συστήματα της Ελλάδας και της Κύπρου¹² παρουσιάζουν σημαντικές ομοιότητες (Persianis & Polyviou, 1992). Πολλά από τα σχολικά βιβλία που χρησιμοποιούνται στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση στην Κύπρο προσφέρονται από το Υπουργείο Παιδείας της Ελλάδας –αυτό συνεπάγεται ότι τα περιεχόμενα διδασκαλίας είναι τα ίδια–, ενώ οι εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις που κατά καιρούς προάγονται στην Ελλάδα υιοθετούνται και στην Κύπρο (Hadjiioannou, Tsiplakou & Kappler, 2011, Ioannidou, 2012).

Το εκπαιδευτικό σύστημα της Κύπρου ακολουθεί τα ίχνη του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος και σε θέματα που άπτονται της γλώσσας, είτε ως μέσου είτε ως αντικείμενου διδασκαλίας. Η διαμάχη ανάμεσα σε

¹² Λεπτομερή παρουσίαση του εθνικού προγράμματος παιδείας και γλώσσας της Ελλάδας και Κύπρου στον Mackridge, P., 2009 Language and national identity in Greece, 1766-1976, 2009: United States, Oxford University Press, Inc., New York ISBN 978-0-19-921442-6, καθώς επίσης και στο Hadjiioannou, Tsiplakou & Kappler, (2011), Ioannidou 2012.

δημοτική και καθαρεύουσα δεν φαίνεται να απασχόλησε την κυπριακή κοινωνία όσο έντονα απασχόλησε την ελληνική. Ωστόσο, όσο η καθαρεύουσα ήταν γλώσσα της εκπαίδευσης στην Ελλάδα, ήταν, τουλάχιστον επισήμως και γλώσσα διδασκαλίας στην Κύπρο. Συνακόλουθα, όταν η δημοτική ορίστηκε ως γλώσσα της εκπαίδευσης στην Ελλάδα, άρχισε να χρησιμοποιείται και να διδάσκεται και στα σχολεία της Κύπρου. Η Yiakoumetti (2007) σημειώνει το γεγονός ότι στο εθνικό κυπριακό αναλυτικό πρόγραμμα η κυπριακή διάλεκτος δεν αναγνωρίζεται ως η πραγματική μητρική γλώσσα, αλλά η Κοινή Νέα Ελληνική. Επιπλέον δεν γίνεται καμιά νύξη σε διαφορές μεταξύ των ποικιλιών του σπιτιού και του σχολείου ή σε οποιοδήποτε μεταβατικό στάδιο που μπορεί να βοηθήσει στη μετακίνηση από το πρώτο στο δεύτερο.

Η Karoulla – Vrikki (2004, 2005) διαπιστώνει ότι η επικρατούσα ιδεολογία του Υπουργείου Παιδείας για τους Ελληνοκυπρίους ήταν να εξασφαλίσει την πνευματική ένωση με την Ελλάδα, αφού η πολιτική ένωση απέτυχε να συμβεί. Αυτό που παρατηρείται, θα λέγαμε, στην περίπτωση της Κύπρου όλα αυτά τα χρόνια είναι η σύνδεση της χρήσης της γλώσσας με τις πολιτικές πεποιθήσεις της εκάστοτε κυβέρνησης, αφού «η γλώσσα γίνεται ένα κρίσιμο επίκεντρο των εντάσεων και συζητήσεων σε κρίσιμες ιστορικές στιγμές που χρησιμεύει ως περιοχή όπου προβάλλονται οι πολιτικές θέσεις» (Crowley 1989). Στον τομέα της διδασκαλίας της ελληνικής γλώσσας ως μητρικής, τα βιβλία που χρησιμοποιούνται είναι κοινά για την πρωτοβάθμια εκπαίδευση.

Το 1960, μετά την ανεξαρτησία της Κύπρου, καταργήθηκε η διδασκαλία της αγγλικής γλώσσας και ορίστηκε η χρήση της ελληνικής γλώσσας ως μέσου διδασκαλίας σε μια προσπάθεια «να οριστεί εκπαίδευση χωρίς οποιοδήποτε αποικιακές συνδέσεις, προκειμένου να βοηθήσει τα σχολεία να καθιερώσουν τον γνήσιο ελληνικό χαρακτήρα τους». (Περσιάνης 1981:37· Ioannidou, 2009· Karoulla-Vrikki, 2004, 2005).

Ωστόσο, στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση από τις αρχές της δεκαετίας του '80 χρησιμοποιούνται βιβλία που εκδίδονται από το Υπουργείο Παιδείας της Κύπρου σε συνεργασία με την Υπηρεσία Ανάπτυξης Προγραμμάτων. Η συγγραφή εγχώριων γλωσσικών εγχειριδίων εντάσσεται στην ευρύτερη προσπάθεια να διαφοροποιηθεί η κυπριακή εκπαίδευση από την ελληνική και να ληφθούν υπόψη οι ιδιαιτερότητες της διαλεκτικής κοινωνίας, εν γένει. Αυτή η άποψη εκφράστηκε και υποστηρίχθηκε, με ιδιαίτερα έντονο τρόπο, κατά τη μετά το 1974 περίοδο, από κύκλους της αριστεράς και οδήγησε και σε άλλες αλλαγές, πχ. την ενσωμάτωση της διδασκαλίας της Ιστορίας της Κύπρου στον κύκλο σπουδών του λυκείου. Τα γλωσσικά αυτά εγχειρίδια υιοθετούν ως ένα βαθμό τις αρχές της κειμενο-επικοινωνιακής προσέγγισης προσπαθώντας να προσεγγίσουν τα διάφορα είδη γραπτού και προφορικού λόγου μέσα από κείμενα των οποίων τα πολιτισμικά περιεχόμενα είναι οικεία στους μαθητές γιατί συνδέονται άμεσα με τις προσωπικές τους εμπειρίες στην κυπριακή κοινωνία (Χαραλαμπίδης, 1990). Την περίοδο αυτή παράχθηκαν τα Κυπριακά Ανθολόγια και αναγνωρίστηκε ο ρόλος της διαλέκτου ως φορέα γλωσσικής και εθνικής (ελληνικής) ταυτότητας.

Ακολούθως, η περίοδος 1993-1997, χαρακτηρίζεται από την Karoulla - Vrikki ως περίοδος «επανελληνιοποίησης», αφού δίνεται και πάλι έμφραση στην καλλιέργεια της Κοινής Νέας Ελληνικής ως γλώσσας του εγγραμματοσίου, ως εργαλείου που θα ενισχύσει για παράδειγμα την εκμάθηση ξένων γλωσσών, ενώ η διάλεκτος αντιμετωπίζεται ως ένα «πρόβλημα», αλλά η χρήση της είναι ανεκτή στο σχολείο για παιδαγωγικούς και ψυχολογικούς, ιδιαίτερα, λόγους. Η επίσημη αυτή τοποθέτηση διατηρείται ως σήμερα παρόλο που έγινε μια προσπάθεια για αναδόμηση των αναλυτικών προγραμμάτων, κατά το 2008, το οποίο ονομάστηκε «Έτος Εκπαιδευτικής Μεταρρύθμισης», και είχε συναποφασιστεί η έναρξη μιας σειράς μεταρρυθμίσεων στο κυπριακό εκπαιδευτικό σύστημα.

Το έργο για ολοκλήρωση της συγγραφής των νέων αναλυτικών προγραμμάτων (NAP) πραγματοποιήθηκε κατά τη σχολική χρονιά 2010-2011, οπότε και σταδιακά άρχισε η εισαγωγή τους στα δημόσια σχολεία με παράλληλη επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, χωρίς ωστόσο να ολοκληρωθεί η εισαγωγή τους αφού

υπήρξαν έντονες συζητήσεις και συγκρούσεις για το αν θα έπρεπε να υιοθετηθούν στα σχολεία τώρα πια, η εφαρμογή τους παραμένει αβέβαιη.

Με το ΝΑΠ της Γλώσσας (Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού-ΥΠΠ, 2010), που ήταν βασισμένο στην παιδαγωγική του κριτικού γραμματισμού, θα επιχειρείτο να γίνουν οι μαθητές/τριες ικανοί/ες να τοποθετούνται απέναντι στα διάφορα θέματα τα οποία απασχολούν την κοινωνία, έχοντας συνειδητοποιήσει τον κοινωνικό - σημειωτικό χαρακτήρα της γλώσσας (Halliday, 1978). Σε ένα τέτοιο πλαίσιο, η κριτική επίγνωση της γλωσσικής ποικιλότητας διαδραματίζει πρωταγωνιστικό ρόλο στην ουσιαστική εφαρμογή της παιδαγωγικής του κριτικού γραμματισμού, καθώς το ύφος και οι γλωσσικές επιλογές των κειμένων δεν αντιμετωπίζονται ως κοινωνικά «αθώες» κατηγορίες, αλλά ως φορείς νοήματος και ιδεολογίας, στο πλαίσιο μιας σημειολογικής προσέγγισης της γλώσσας. Όπως σημειώνει η Ioannidou (2012), τα ΝΑΠ είναι ίσως η πρώτη περίπτωση όπου τέτοιες παιδαγωγικές προτεραιότητες κυριάρχησαν έναντι των «εθνικών».

Στη γλωσσική διδασκαλία, οι ιδιαιτερότητες των διαλεκτόφωνων μαθητών δεν φαίνεται να έχουν ληφθεί, όλα αυτά τα χρόνια, σοβαρά υπόψη. Η νεοελληνική κοινή είναι η γλώσσα την οποία το σχολείο εντέλλεται να διδάξει στους νεαρούς μαθητές. Η χρήση της κυπριακής αποθαρρύνεται και στιγματίζεται. Στην πραγματικότητα, όμως, η παρουσία της κυπριακής διαγράφεται έντονη, όχι μόνο επειδή πρόκειται για τη φυσική ποικιλία που οι μαθητές φέρνουν μαζί τους στο σχολείο και την οποία συνεχίζουν να χρησιμοποιούν καθ' όλη τη διάρκεια της σχολικής τους ζωής, αλλά και επειδή οι ίδιοι οι εκπαιδευτικοί είναι διαλεκτόφωνοι, άρα παρεμβάλλουν, πολλές φορές ασύνειδα, διαλεκτικά στοιχεία κατά τη διαδικασία μάθησης ανατροφοδοτώντας έτσι και ενισχύοντας τις διαλεκτικές πρακτικές των μαθητών τους (Ioannidou 2007, 2008, 2009, 2012· Τσιπλάκου, 2007).

Όσον αφορά τις στάσεις των Κυπρίων εκπαιδευτικών, η ποσοτική έρευνα που πραγματοποίησαν οι Ρανίου & Ραπαρνίου (2004) για τις γλωσσικές στάσεις των δασκάλων πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης κατέληξε στα εξής αποτελέσματα, σύμφωνα με την Τσιπλάκου (2007): «Οι δάσκαλοι/ες θεωρούν ότι είναι καθήκον τους να διορθώνουν τα παιδιά όταν χρησιμοποιούν τη διάλεκτο στην τάξη, κυρίως στον γραπτό λόγο, ενώ επιτρέπουν τη χρήση της διαλέκτου σε συγκεκριμένες περιπτώσεις στον προφορικό λόγο, ιδιαίτερα για σκοπούς αστεϊσμού ή όταν συζητούνται θέματα της καθημερινής ζωής αλλά και όταν ο στόχος είναι να επεξηγήσουν δύσκολες έννοιες. Παρόλα αυτά, προτιμούν τη χρήση της Κοινής Νεοελληνικής όταν πρόκειται να αποκαταστήσουν την τάξη ή να κάνουν παρατηρήσεις, στάση που δηλώνει ότι αντιλαμβάνονται την Κοινή νεοελληνική ως γλώσσα εξουσίας. Οι δάσκαλοι γενικά πιστεύουν ότι στην τάξη χρησιμοποιούν την Κοινή νεοελληνική, ενώ παραδέχονται ότι στο διάλειμμα χρησιμοποιούν τη φυσική τους ποικιλία, την Κυπριακή διάλεκτο, και η συντριπτική πλειοψηφία των δασκάλων αναγνωρίζει ότι τα παιδιά δεν πρέπει να αποθαρρύνονται όταν χρησιμοποιούν τη διάλεκτο, και αυτό για «ψυχολογικούς» λόγους που έχουν να κάνουν με την αυτοεικόνα και την αυτοπεποίθηση των παιδιών. Επιπλέον, οι δάσκαλοι θεωρούν ότι η κυπριακή δεν υστερεί σε πλούτο και εκφραστικότητα από την Κοινή Νεοελληνική και ότι η χρήση της κυπριακής διαλέκτου συμβάλλει αποφασιστικά στην κατασκευή μιας τοπικής κυπριακής ταυτότητας που δεν βρίσκεται σε ανταγωνιστική αλλά σε συμπληρωματική σχέση με την ελληνική εθνική ταυτότητα. Ωστόσο, η συντριπτική πλειοψηφία των δασκάλων διαφωνεί με την άποψη ότι η κυπριακή μπορεί να ενσωματωθεί στη διδασκαλία ή να γίνει όργανο ή μέσο διδασκαλίας. Επίσης διαφωνούν με την άποψη ότι ο δάσκαλος πρέπει να είναι ελεύθερος να επιλέγει ο ίδιος τη γλώσσα διδασκαλίας». Σε ανάλογα συμπεράσματα καταλήγει και πληθώρα άλλων ερευνών, που δείχνει την αντανάκλαση αυτών των απόψεων στις διδακτικές πρακτικές των εκπαιδευτικών (Ioannidou, 2007, 2008, 2009· Ioannidou & Sophocleous 2010).

Κεφάλαιο 3

Μεθοδολογία

3.1 Εισαγωγή

Έχοντας κατά νου τη μεγάλη σημασία που διαδραματίζει ο εκπαιδευτικός στην εκπαιδευτική διαδικασία και πόσο σημαντική είναι η στάση που ο ίδιος τηρεί απέναντι στην γλώσσα κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας, την παραδοχή ότι η μητρική ποικιλία αντιμετωπίζεται με καχυποψία ως προς τα αποτελέσματα της σε ένα διδασκαλικό περιβάλλον, κυρίως όμως, έχοντας την προσωπική πεποίθηση ότι τέτοιου είδους θέματα θα πρέπει να προσεγγίζονται με ιδιαίτερη ευαισθησία και προσοχή, αναγνώρισα τη σπουδαιότητα της βιωμένης εμπειρίας. Έτσι, με όσο το δυνατόν πιο λεπτομερειακό τρόπο, αλλά και με υπομονή ως προς τον απαιτούμενο χρόνο για τη διεξαγωγή της ερευνητικής διαδικασίας, επέλεξα την μέθοδο της ποιοτικής έρευνας, για να πραγματοποιήσω την παρούσα μεταπτυχιακή εργασία, προσπάθησα να είμαι ιδιαίτερα ακριβής και αμερόληπτη αφού «ο ερευνητής αποτελεί το «πρωταρχικό εργαλείο» στην ποιοτική έρευνα, τόσο στη συλλογή των δεδομένων όσο και στην ανάλυσή τους. Αλληλεπιδρά με το περιβάλλον της έρευνας και η ευαισθησία και οι αντιλήψεις του επηρεάζουν άμεσα την έρευνα» (Thomas & Nelson, 1996).

3.2 Σκοπός και ερωτήματα που καθοδηγούν τη μελέτη

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να διερευνήσει τις στάσεις εκπαιδευτικών μέσης εκπαίδευσης της Κύπρου, σχετικά με τη χρήση της κυπριακής διαλέκτου κατά τη διάρκεια του μαθήματος και μη, πώς τους φαίνεται η χρήση αλλά και αξιοποίησή της ως εργαλείο γραμματισμού και το βαθμό στον οποίο η χρήση της μέσα στο σχολείο επηρεάζει τη σχολική επίδοση των μαθητών. Επιμέρους θέματα, όπως άλλοι παράγοντες οι οποίοι επηρεάζουν τη θετικότητα της στάσης των εκπαιδευτικών, απέναντι στην κυπριακή διάλεκτο, όπως η ηλικία, το φύλο, χρόνια υπηρεσίας και η καλή/μέτρια γνώση της κυπριακής λογοτεχνίας, θα διερευνηθούν στην παρούσα μεταπτυχιακή διατριβή.

Μέσα από την ανασκόπηση της βιβλιογραφίας εντοπίστηκαν παρόμοιες έρευνες, ωστόσο ευελπιστώ ότι από τα ευρήματα της παρούσας έρευνας θα διαφανεί αν οι εκπαιδευτικοί προσβλέπουν πιο θετικά στη χρήση της Κυπριακής διαλέκτου και αν αντανακλώνται την χρησιμότητά της ως εργαλείο γραμματισμού ή όχι.

Συγκεκριμένα, ο πιο πάνω σκοπός θα διερευνηθεί μέσα από τα ακόλουθα ερωτήματα:

1. Ποια επίδραση έχουν στη στάση των εκπαιδευτικών απέναντι στην κυπριακή διάλεκτο το φύλο, η περαιτέρω επιμόρφωση, τα χρόνια υπηρεσίας, οι μεταπτυχιακές σπουδές;
2. Ποια επίδραση έχει στη στάση των εκπαιδευτικών απέναντι στην χρήση της κυπριακής διαλέκτου η γνώση και μελέτη λογοτεχνικών ή άλλων κειμένων που είναι γραμμένα στην κυπριακή διάλεκτο, καθώς επίσης, και η γνώση λογοτεχνών που γράφουν στην κυπριακή διάλεκτο; (ερ. 1-3)
3. Πώς αντιδρούν οι εκπαιδευτικοί όταν οι μαθητές τους χρησιμοποιούν την κυπριακή διάλεκτο μέσα στην τάξη; Πού παρατηρούνται πιο έντονα τα διαλεκτικά στοιχεία, στον προφορικό ή στο γραπτό λόγο των μαθητών; Σε ποιο βαθμό επιτρέπουν τη ντοπιολαλιά στον προφορικό και σε ποιο βαθμό επηρεάζονται όταν τα συναντούν στον γραπτό τους λόγο; (ερ.3-6)
4. Σε ποιες περιστάσεις εντοπίζουν οι εκπαιδευτικοί μείξη κωδίκων; Γνωρίζουν οι μαθητές τις διαφορές ανάμεσα στην κυπριακή διάλεκτο και την πρότυπη κοινή νεοελληνική; (ερ.7-8)
5. Ποιες είναι οι απόψεις των εκπαιδευτικών για τον διδιαλεκτισμό; Πιστεύουν ότι η ΚΔ μπορεί να διδάσκεται παράλληλα με την ΚΝΕ; Θεωρούν πως ο διδιαλεκτισμός έχει θετική ή αρνητική επίδραση στην εκμάθηση της Κοινής νεοελληνικής; (Ερ.9)
6. Οι μαθητές που χρησιμοποιούν την κυπριακή διάλεκτο έχουν μειωμένη επίδοση; Τι είδους προβλήματα προκύπτουν στη διδασκαλία της Κοινής Νεοελληνικής εξαιτίας του διδιαλεκτισμού και πώς τα αντιμετωπίζουν οι εκπαιδευτικοί; (ερ. 10-11)
7. Ποια στάση τηρούν οι εκπαιδευτικοί όταν οι μαθητές τους χρησιμοποιούν στην αυλή του σχολείου την κυπριακή διάλεκτο; Άραγε πιστεύουν ότι ο εκπαιδευτικός πρέπει να διορθώνει τους μαθητές στην περίπτωση που μιλούν κυπριακά κατά τη διάρκεια του διαλείμματος, στην αυλή; Γιατί; (ερ.12-13)
8. Ποια γλώσσα χρησιμοποιούν συνήθως οι εκπαιδευτικοί α. στην καθημερινή τους ζωή; β. στην τάξη; γ. στην αυλή του σχολείου; και γιατί; Σε ποιες περιστάσεις επιλέγουν την κυπριακή διάλεκτο και σε ποιες την ΚΝΕ; Ποιας μορφής κυπριακή διάλεκτο χρησιμοποιούν; (ερ.14-16)
9. Ποιες είναι οι απόψεις των εκπαιδευτικών για τη χρήση της ΚΝΕ ή της ΚΔ; Κατά πόσον πιστεύουν ότι η επιλογή χρήσης την ΚΝΕ δείχνει άτομο πιο ευγενικό ή πιο

μορφωμένο; Αντίθετα, πιστεύουν ότι η επιλογή χρήσης της κυπριακής δείχνει άτομο λιγότερο ευγενικό ή λιγότερο μορφωμένο; (ερ.17-18)

10. Ποια γλώσσα χρησιμοποιείται από τα παιδιά του συγγενικού τους περιβάλλοντος; Οι εκπαιδευτικοί θα προτιμούσαν τα παιδιά τους να μιλούν στην κυπριακή διάλεκτο ή στην Κοινή Νεοελληνική; (ερ. 19)

3.3 Μεθοδολογία

«Να κοιτάζεις για πολλή ώρα και από κοντά
μέχρι να ανακαλύψεις εκ νέου
τον τύπο, τη γενεσιουργό αρχή,
την πληροφοριακή αναγκαιότητα,
το λόγο ύπαρξης των πραγμάτων.....»
P. Bourdieu

Η μέθοδος που χρησιμοποιήθηκε για να εξυπηρετήσει τους σκοπούς της εν λόγω έρευνας ήταν ποιοτική.

Οι Denzin & Lincoln (1994:2), αναφέρουν ότι η ποιοτική έρευνα περιλαμβάνει μία ερμηνευτική, νατουραλιστική προσέγγιση για τον κόσμο. Αποτελεί *πλαισιοθετημένη δραστηριότητα* (situated activity), δηλαδή οι ερευνητές εξετάζουν τα αντικείμενα στο φυσικό τους περιβάλλον προσπαθώντας να τα αντιληφθούν και να τα εξηγήσουν με βάση την ερμηνεία που έχουν δώσει οι ίδιοι οι άνθρωποι σ' αυτά.

Ο Creswell (1998:15) ορίζει την ποιοτική έρευνα ως «μια διαδικασία κατά την οποία διερευνάται η κατανόηση και βασίζεται σε διαφορετικές μεθοδολογικές παραδόσεις ερευνών που εξερευνούν ένα κοινωνικό ή ανθρώπινο πρόβλημα. Η έρευνα δημιουργεί ένα σύμπλεγμα σφαιρικών εικόνων, αναλύει τις λέξεις, αναφέρει αναλυτικά τις απόψεις των πληροφοριοδοτών και διεξάγει την μελέτη σε φυσικό περιβάλλον», δίνει έμφαση, δηλαδή στη μεθοδολογική φύση, την πολυπλοκότητα του τελικού προϊόντος και τη φύση της νατουραλιστικής έρευνας.

Ειδικότερα, ως ποιοτικό εργαλείο επιλέχθηκε η συνέντευξη, αφού κρίθηκε αρκετά υποβοηθητικό, ειδικά όταν μελετά κανείς απόψεις ή στάσεις. Σε αναζήτηση της καταλληλότερης μεθόδου για το υπό εξέταση θέμα μου, θεώρησα ότι για να επιτευχθεί η ολόπλευρη μελέτη ενός τόσο σύνθετου φαινομένου, όπως οι στάσεις και οι αντιλήψεις των εκπαιδευτικών (καθώς αυτές μπορεί να έχουν μεγάλη επίδραση στη σχολική επίδοση των παιδιών, θετική ή αρνητική), έπρεπε να αντλήσω τα ποιοτικά στοιχεία που με ενδιέφεραν με τη χρήση της συνέντευξης.

Σύμφωνα με τον Bell (2001), η συνέντευξη είναι εκείνο το εργαλείο που παρέχει τη δυνατότητα στον ερευνητή να προσεγγίσει τα άτομα, προκειμένου να του αποκαλύψουν τις βαθύτερες απόψεις τους. Η πρόσωπο με πρόσωπο συνέντευξη δίνει

τη δυνατότητα για ανίχνευση ιδεών, πιθανών αντιδράσεων, κινήτρων και συναισθημάτων, επιτρέποντας έτσι μια πιο βαθιά και ενδελεχή διερεύνηση από εκείνη που θα μπορούσε να επιτευχθεί μέσω ενός ερωτηματολογίου. Η συνέντευξη παρέχει πολλές ευκαιρίες για διευκρίνιση των απαντήσεων και για εμπάθυνση, καθώς επίσης και για αναγωγή των στοιχείων μεγάλης έκτασης εξαιτίας της κωδικοποίησης (Cohen & Manion, 2000).

Τα δεδομένα της έρευνας συγκεντρώθηκαν με ημιδομημένες συνεντεύξεις βασισμένες σε ένα σχετικά τυποποιημένο ερωτηματολόγιο οδηγό, που αποτελείτο από 20 ερωτήσεις. Επειδή βασικός μου στόχος ήταν να δοθεί έμφαση στα ποιοτικά χαρακτηριστικά που θα αποκάλυπτε η επαφή μου με τους εκπαιδευτικούς, η ημιδομημένη μορφή συνέντευξης θεωρήθηκε η καταλληλότερη, εξαιτίας του ότι βασίζεται σε ένα σκελετό προκατασκευασμένων ερωτημάτων, αλλά συγχρόνως παρέχει τη δυνατότητα να γίνουν κάποιες παρεκκλίσεις ή τροποποιήσεις από τη δομή, όταν αυτό κριθεί ότι θα βοηθήσει στον ευκολότερο εντοπισμό των απόψεων, των στάσεων ή των συναισθημάτων του ερωτώμενου (Καραγεώργος, 2002). Στο είδος αυτό, εκτός από τις ερωτήσεις κλειστού τύπου, οι οποίες χρησιμοποιούνται όπως και στη δομημένη συνέντευξη, είναι δυνατό να υποβληθούν και ανοικτές ερωτήσεις, για να διευκρινιστεί καλύτερα μια απάντηση που δόθηκε σε κάποια ερώτηση κλειστού τύπου (Καραγεώργος, 2002). Σύμφωνα με τον Creswell (2003), οι ανοικτές ερωτήσεις, δίνουν την ευκαιρία να κατατεθούν περισσότερες απόψεις και να διαφανούν στάσεις και αντιλήψεις που δε βγήκαν στην επιφάνεια προηγουμένως. Επιπλέον, ο ερευνητής φροντίζει «να κατευθύνει το άτομο στο να μιλά για θέματα που ο σκοπός της έρευνας απαιτεί να καλυφθούν, κατά τη διάρκεια του διαθέσιμου χρόνου» (Βάμβουκας, 2006:232), έτσι ώστε ο ερωτώμενος να μην παρασύρεται και να ξεφεύγει από την παράμετρο στην οποία εστιάζει η ερώτηση.

3.3.1 Σχεδιασμός της συνέντευξης

Η δημιουργία του ερωτηματολογίου της συνέντευξης στηρίχθηκε στο σκοπό της συγκεκριμένης έρευνας και το περιεχόμενό του προέκυψε από τη βιβλιογραφική επισκόπηση και την ανάλυση των πτυχών του ερευνητικού θέματος, που προηγήθηκαν (Ψαρρού κ.ά., 2001). Το περιεχόμενο αυτό με βοήθησε να ορίσω τις κατηγορίες των ερωτήσεων και με αυτό τον τρόπο ετοίμασα το διάγραμμα των ερωτήσεων (βλ. Παράρτημα Α). Το διάγραμμα αυτό περιλαμβάνει ερωτήσεις κλειστού τύπου καθώς και ανοικτές ερωτήσεις (Κυριαζή, 1999). Ειδικότερα η συνέντευξη διαρθρώθηκε με βάση τους πιο κάτω θεματικούς άξονες:

α. στάση απέναντι στην κυπριακή διάλεκτο και την κοινή νεοελληνική

β. η γνώση της κυπριακής λογοτεχνικής παραγωγής

γ. η ομιλούμενη γλώσσα στο περιβάλλον στο οποίο ζουν και εργάζονται οι εκπαιδευτικοί

δ. η χρησιμότητα της κυπριακής διαλέκτου στο μάθημα

3.3.2 Πληθυσμός - Ερευνητικό Δείγμα

Το δείγμα που επιλέγηκε να συμμετάσχει στην έρευνα είναι οκτώ εκπαιδευτικοί. Ο μικρός αριθμός συνεντεύξεων καθόρισε κατά πολύ τον τρόπο προσέγγισης των εκπαιδευτικών που αποτελούν το δείγμα, με βασικό στόχο να απευθυνθώ σε άτομα όσο το δυνατό «διαφορετικά», ως προς τις απόψεις και εμπειρίες.

Οι συνεντεύξεις με τους εκπαιδευτικούς διενεργήθηκαν σε χώρο που συμφωνήθηκε προηγουμένως, και μαγνητοφωνήθηκαν με τη χρήση κινητού τηλεφώνου.

Η επιλογή των σχολείων δεν είναι τυχαία. Έχοντας ως γνώμονα την αντιπροσωπευτικότητα του δείγματος, προσπάθησα να προσεγγίσω εκπαιδευτικούς που διδάσκουν σε δημόσια σχολεία μέσης εκπαίδευσης που βρίσκονται σε διαφορετικές περιοχές, είτε σε γυμνάσιο, είτε σε λύκειο είτε και σε τεχνική σχολή. Συγκεκριμένα, κατάφερα να πάρω συνέντευξη από 4 εκπαιδευτικούς που διδάσκουν στην Λεμεσό και από 4 εκπαιδευτικούς που διδάσκουν στην Λευκωσία.

Ως κριτήρια στην επιλογή του δείγματος έλαβα, επίσης, την μεταξύ μας σχέση αλλά και την διδακτική εμπειρία. Ειδικότερα, με ενδιέφερε να γνωρίζω προσωπικά τους συμμετέχοντες και να υπάρχει μεταξύ μας μια φιλική σχέση, κάτι που θα βοηθούσε στην δημιουργία του κατάλληλου κλίματος κατά τη διάρκεια της συνέντευξης. Αξίζει να αναφερθεί, εδώ, ότι η σημαντικότητα αυτής της σχέσης μεταξύ ερευνητή/τριας και συμμετέχοντος υπογραμμίζεται από πολλούς ερευνητές, όπως για παράδειγμα τον Woods (1986: 89), ο οποίος υπογραμμίζει την «αλληλεπίδραση» ανάμεσα στους δύο και τον Walker (1996: 91), που μίλησε για την «ψυχολογική ευκίνησία» και την «συναισθηματική νοημοσύνη» του ερευνητή.

Το κοινωνικό προφίλ του κάθε συμμετέχοντος παρατίθεται αναλυτικά στην παρουσίαση των αποτελεσμάτων (4.1) αλλά και στο Παράρτημα Γ που βρίσκεται στο τέλος της εργασίας.

3.3.3. Συλλογή δεδομένων

Η έρευνα βασίστηκε σε ποιοτικά δεδομένα με βασική μέθοδο συλλογής των δεδομένων μας τη συνέντευξη. (Angelides, 2001· Lincoln & Guba, 1985· Πηγιάκη, 2004· Συμεού, 2006). Συνολικά έγιναν οκτώ ατομικές ημιδομημένες συνεντεύξεις. Οι συνεντεύξεις καταγράφηκαν σε ειδικό πρόγραμμα στο κινητό μου τηλέφωνο και στη συνέχεια αποθηκεύτηκαν στον υπολογιστή.

Ο προγραμματισμός του χρόνου και του τόπου των συνεντεύξεων γενικά δεν με δυσκόλεψε ιδιαίτερα, με εξαίρεση δύο περιπτώσεις που λόγω εκτάκτων υποχρεώσεων των συμμετεχόντων δεν μπορούσαμε να υλοποιήσουμε τη συνέντευξη στον προγραμματισμένο χρόνο, με αποτέλεσμα να παρεκκλίνουμε από τον αρχικό σχεδιασμό και να απαιτηθεί περίπου ένας μήνας για την ολοκλήρωσή τους.

3.3.4 Ανάλυση δεδομένων

Σύμφωνα με την Πηγιάκη (2004), η ανάλυση των δεδομένων αρχίζει μαζί με την έρευνα, με τη διεξαγωγή των συνεντεύξεων, αυτό που εννοεί εδώ, είναι ότι σημειώνονται εντυπώσεις που δημιουργήθηκαν στον ερευνητή κατά τη διάρκεια της συνέντευξης.

Βεβαίως, μετά τη διεξαγωγή των συνεντεύξεων ιδιαίτερη προσοχή δόθηκε στο άκουσμα των μαγνητοφωνημένων συνεντεύξεων, στην αυτολεξεί απομαγνητοφώνησή τους, στην καταγραφή τους στον υπολογιστή, καθώς και στην επανειλημμένη ανάγνωση των κειμένων με παράλληλο άκουσμα των συνεντεύξεων με κύριο σκοπό τον προσδιορισμό των κυριοτέρων κατηγοριών και των συμπτώσεων και αντιφάσεων οι οποίες εντοπίστηκαν ανάμεσα στους συμμετέχοντες.

Μετά την αδρομερή παρουσίαση των απαντήσεων που δόθηκαν σε κάθε ερώτηση σε διαγράμματα, επέλεξα να αναλύσω και πάλι ξεχωριστά τις απαντήσεις των εκπαιδευτικών ανά ερώτηση και εκεί να εντοπίσω τυχόν ομοιότητες ή αντιθέσεις ανάμεσα στους εκπαιδευτικούς ή και εσωτερικές αντιφάσεις σε κάθε συνέντευξη. Ακολούθως, έγινε σύγκριση των όμοιων κατηγοριών που διαφαίνονταν στους πίνακες ανάλυσης, προκειμένου να εντοπίσουμε συσχετιστικές κατηγορίες. Τέλος, με την επαγωγική μέθοδο προσπάθησα να καταλήξω στα κυρίαρχα θέματα που προέκυψαν και στα τελικά συμπεράσματα της παρούσας μεταπτυχιακής διατριβής.

Είναι απαραίτητο να επισημάνουμε σε αυτό το σημείο ότι η ή όλη προσπάθεια ανάλυσης και κωδικοποίησης των δεδομένων που προέκυψαν από τις συνεντεύξεις είναι αρκετά κοπιαστική και χρονοβόρα. Παρόλα αυτά είναι το πιο ουσιαστικό σημείο της μεθόδου μιας και ο καθορισμός των μονάδων ή κατηγοριών, σύμφωνα με τις οποίες θα γίνει η απογραφή και ταξινόμηση του υλικού, αποτελεί βασική προϋπόθεση για την επιτυχή έκβαση της ανάλυσης. Παρά την ύπαρξη ειδικών κειμένων με κατηγορίες ανάλυσης, δεν επιχείρησα να τα χρησιμοποιήσω, καθότι συχνά δεν ανταποκρίνονται άμεσα στις ανάγκες του προς διερεύνηση θέματος. (Bird κ.ά., 1999· Αθανασίου, 2000).

Τέλος, κατά τη διάρκεια της ανάλυσής μου προσπάθησα να αποφύγω «τον κυματισμό της κόκκινης σημαίας», όπως αποκαλείται από τους Strauss and Corbin, δηλαδή προσπάθησα να είμαι όσον το δυνατόν περισσότερο αμερόληπτη χωρίς να αφήνω να με επηρεάζουν «οι προκαταλήψεις, απόψεις και υποθέσεις» μου «στην προσέγγιση του λόγου των υποκειμένων της έρευνας (Strauss & Corbin, 1996:67).

3.3.5 Ο ρόλος του ερευνητή και ηθικά διλήμματα

Απαραίτητη προϋπόθεση για την έναρξη της έρευνας είναι, χωρίς αμφιβολία, η ενημέρωση των συμμετεχόντων εκπαιδευτικών για τους σκοπούς της έρευνας και για τα οφέλη που είναι δυνατό να προκύψουν, τόσο σε αυτούς όσο και στους μαθητές τους, από τη δημοσιοποίηση ή ενδεχόμενη εφαρμογή των πορισμάτων της έρευνας. Μετά απομένει στους ίδιους να αποφασίσουν για τη συμμετοχή τους στην έρευνα (δεοντολογική αρχή της συνειδητής συναίνεσης, Cohen & Manion, 2000).

Είναι χρήσιμο να τονιστεί επίσης πως η πλειοψηφία των συμμετεχόντων θέλησαν να ακούσουν τη μαγνητοφωνημένη συζήτηση, μετά το πέρας της συνέντευξης, για να έχουν μια σφαιρική εικόνα των όσων ειπώθηκαν, ενώ μερικοί εξέφρασαν την επιθυμία να δουν και το τελικό κείμενο της διπλωματικής εργασίας, κάτι που θα πράξω μετά την ολοκλήρωσή της.

Απαραίτητη είναι και η καλλιέργεια ενός κλίματος εμπιστοσύνης μεταξύ του ερευνητή και των υποκειμένων της έρευνας, κλίμα το οποίο καλλιεργείται κυρίως μέσα από την εγγύηση για εχεμύθεια και το απόρρητο των πληροφοριών, αλλά και μέσα από το σεβασμό στην ιδιωτική ζωή των υποκειμένων της έρευνας (Faulkner κ.ά., 1999· Cohen & Manion, 2000). Εχεμύθεια και ανωνυμία είναι οι δύο βασικές μέθοδοι που χρησιμοποιούν οι ερευνητές για να προστατεύσουν τους συμμετέχοντες (Αβραμίδης & Καλυβά, 2006). Όπως είναι φυσικό, σε όλες τις περιπτώσεις ζήτησα την έγκριση των εκπαιδευτικών σχετικά με τη μαγνητοφώνηση των απαντήσεών τους, αφού, προηγουμένως τονίστηκε πως θα διασφαλιζόταν τόσο η ανωνυμία τους, όσο και η ανωνυμία των σχολείων στα οποία υπηρετούσαν. Η διαπραγμάτευση της μαγνητοφώνησης της συνέντευξης αποτελεί σημαντικό κομμάτι, αφού υπάρχει το ενδεχόμενο ο ερωτώμενος να μην αισθάνεται άνετα και να μην απαντά με ειλικρίνεια (Καραγεώργος, 2002). Βέβαια, υπήρξαν και κάποιες περιπτώσεις εκπαιδευτικών που δεν είχαν πρόβλημα με αυτό και κατά τη συνέντευξη είπαν και το όνομά τους, που φυσικά για λόγους ευνόητους δεν αποκαλύφθηκε στην απομαγνητοφώνηση.

3.3.6 Περιορισμοί - Προβλήματα της ερευνητικής διαδικασίας

Επειδή η έρευνα διεξήχθη σε μικρό δείγμα δεν μπορούμε να θεωρήσουμε τα αποτελέσματά της ως αντιπροσωπευτικά ούτε του ερευνώμενου πληθυσμού, ούτε των περιοχών της χώρας παρά μόνο ως ενδείξεις και βάση για μελλοντική παγκύπρια έρευνα. Συνεπώς, τα «ποσοτικά» δεδομένα είναι απλώς ενδεικτικά και σε καμία περίπτωση αντιπροσωπευτικά και γι' αυτό και δεν αναλύονται και δε συσχετίζονται με τα ποιοτικά ευρήματα.

Τα κυριότερα προβλήματα και οι περιορισμοί που ανέμενα ότι θα προκύψουν κατά τη διάρκεια της έρευνας ήταν:

Ο κίνδυνος δημιουργίας ενός δείγματος που να συνίσταται από εκπαιδευτικούς ταυτόσημων ιδεολογικών απόψεων, εμπειριών και στάσεων

Είναι σχεδόν κανόνας ότι το κάθε άτομο γνωρίζει ανθρώπους που έχουν ανάλογο με αυτόν επίπεδο και παρόμοια ενδιαφέροντα και, ως εκ τούτου, θα έπρεπε να μεριμνήσω να μην προσεγγίσω εκπαιδευτικούς που έχουν όμοιες τοποθετήσεις πάνω στο υπό διερεύνηση θέμα.

Ο συντελεστής αξιοπιστίας των απαντήσεων

Όπως σε κάθε έρευνα, ο ερευνητής θα πρέπει να εξασφαλίζει με κάθε τρόπο το αληθινό πόρισμα της έρευνάς του. Το ημιδομημένο ερωτηματολόγιο της συνέντευξης παρακινεί

το άτομο να μιλήσει περισσότερο, πιο ελεύθερα και να δώσει όλες τις πτυχές του θέματος. Έτσι με την επιλογή του συγκεκριμένου εργαλείου θεωρώ ότι διευκολύνθηκε η αποκάλυψη των αληθινών στάσεων.

Η κρίση για ζητήματα με πολλαπλή ερμηνεία

Ας υπενθυμίσουμε ότι καταγράφονται οι απόψεις - αντιλήψεις των εκπαιδευτικών για τα θέματα για τα οποία κλήθηκαν να συζητήσουν, και όχι τα αντικειμενικά γεγονότα. Για παράδειγμα, όταν ζητούμε να αναφερθούν στις στάσεις των γονιών απέναντι σε αυτούς και το σχολείο, οι ερωτώμενοι καταθέτουν την προσωπική αντίληψη - αναπαράσταση - ερμηνεία των σχέσεων αυτών, μέσα από το δικό τους πρίσμα και τη δική τους οπτική γωνία, η οποία ενδέχεται να είναι διαφορετική από αυτή των ίδιων των γονιών, που βιώνουν αυτές τις στάσεις. Θα μπορούσαμε να υποθέσουμε, χωρίς ωστόσο να το γνωρίζουμε, ότι οι απαντήσεις των ερωτώμενων εκπαιδευτικών θα διέφεραν από αυτές των γονιών, και ακόμη, ότι οι απαντήσεις θα διέφεραν από περιοχή σε περιοχή ή από εποχή σε εποχή, κ.ο.κ. Σε κάθε όμως περίπτωση, η καταγραφή της άποψης των εκπαιδευτικών είναι σημαντική, με δεδομένη τη σημαντικότητα του ρόλου τους στη μαθησιακή επίδοση των παιδιών.

Στο ίδιο το ερευνητικό εργαλείο της συνέντευξης ελλοχεύουν κάποιοι περιορισμοί

Είναι δυνατό, κάποιες φορές το μέτρο μέτρησης να μην είναι κοινό, αφού, κατά τον Καραγεώργο (2002:164), «ο συνεντεύκτης έχει τη δυνατότητα να τροποποιεί μια ερώτηση για να την κατανοεί καλύτερα ο ερωτώμενος». Ταυτόχρονα, εξαιτίας του γεγονότος ότι τα δεδομένα που συλλέγει ο ερευνητής από τις συνεντεύξεις, δεν είναι τυποποιημένα, υπάρχει ο κίνδυνος επιρροής και μεροληψίας εκ μέρους του (Ψαρρού κ.ά., 2001).

Επιπρόσθετα, η ενυπάρχουσα υποκειμενική κρίση του ερευνητή - συνεντεύκτη, από τη στιγμή που ο ίδιος κρίνει τι θα καταγράψει ή τι θα αποκλείσει από αυτά που του λέει ο ερωτώμενος (Αβραμίδης & Καλυβά, 2006), αποτελεί ένα ακόμα ανασταλτικό παράγοντα εγκυρότητας και αξιοπιστίας του ερευνητικού εργαλείου. Παράλληλα, η μη εξασφάλιση κατάλληλων συνθηκών για τη συνέντευξη, είναι δυνατό να θεωρηθεί ως παράγοντας που μειώνει την αποδοτικότητά της, αλλά και η έλλειψη ανωνυμίας τη στιγμή που πραγματοποιείται η συνέντευξη μερικές φορές αποτρέπει τους ερωτώμενους από το να απαντήσουν με ειλικρίνεια. Αυτό βέβαια έχει ως συνέπεια, οι πληροφορίες που παίρνουμε να μην είναι σε μεγάλο βαθμό έγκυρες και αντικειμενικές (Cohen & Manion, 2000· Bird κ.ά., 1999).

Εντούτοις, οι περισσότεροι από τους πιο πάνω περιορισμούς που πρόβαλαν στην απόφασή μου να προχωρήσω στην ποιοτική έρευνα με τη χρήση των ημιδομημένων συνεντεύξεων θεωρώ ότι «ελέγχθηκαν σε μεγάλο βαθμό από την ερευνήτρια και περιορίστηκε η επίδρασή τους στην αποδοτικότητα της συνέντευξης ως ερευνητικού εργαλείου» (Καραγεώργος, 2002) αλλά και αντισταθμίστηκαν στη συνέχεια με την αποκαλυπτική και δημιουργική φάση της επεξεργασίας και της ανάλυσης των δεδομένων, όπως παρουσιάζονται στην επόμενη ενότητα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

4.1 Παρουσίαση αποτελεσμάτων

Στο παρόν υποκεφάλαιο αν και παρουσιάζονται τα αποτελέσματα των συνεντεύξεων με τη χρήση είτε σχεδιαγραμμάτων είτε με πίνακες είτε και με τα δύο για καλύτερη οπτικοποίησή τους, ωστόσο δεν δίνονται τα αποτελέσματα σε ποσοστά λόγω του μικρού αριθμού τους.

1. Γνωρίζεις την ύπαρξη λογοτεχνικών ή άλλων κειμένων που είναι γραμμένα στην κυπριακή διάλεκτο; (Αν ναι, ποιο;)

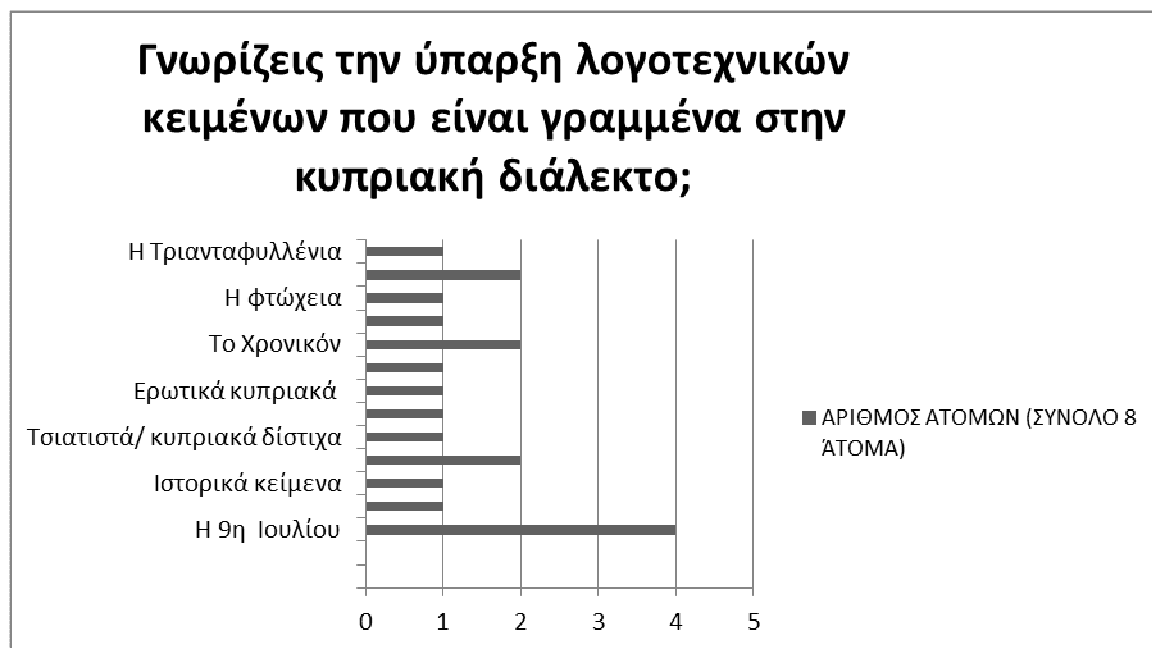
Όπως διαφάνηκε από τις απαντήσεις τους, όλοι οι εκπαιδευτικοί γνώριζαν για την ύπαρξη λογοτεχνικών ή άλλων κειμένων που είναι γραμμένα στην κυπριακή διάλεκτο. Βέβαια, τελικά όπως φάνηκε, γνώστες αρκετών κειμένων ήταν μόνο οι τέσσερις εκπαιδευτικοί ενώ άλλοι τέσσερις αναφέρθηκαν μόνο σε ένα κείμενο/ποίημα.

Στη συνέχεια, ακολουθούν οι απαντήσεις των εκπαιδευτικών κατηγοριοποιημένες, σε πίνακα, ως προς τα κείμενα που γνωρίζουν.

Κατηγοριοποίηση των απαντήσεων των εκπαιδευτικών στην πρώτη ερώτηση.

ΑΠΑΝΤΗΣΗ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΤΟΜΩΝ (ΣΥΝΟΛΟ 8 ΑΤΟΜΑ)
1. Η 9 ^η Ιουλίου	4
2. Κυπριακά Σονέτα	1
3. Ιστορικά κείμενα	1
4. Η Ανεράδα	2
5. Τσιαττιστά/ κυπριακά δίστιχα	
6. Ασίζες	1
7. Ερωτικά κυπριακά	1
8. Κυπριώτικο σκετς	1
9. Το Χρονικόν	2
10. Παιδικά παραμύθια «Με γέλια και με κλάματα»	1
11. Η φτώχεια	1
12. Η Αροδαφνούσα	2
13. Η Τριανταφυλλένια	1

Πίνακας 1. Γνώση κειμένων από εκπαιδευτικούς

Διάγραμμα 1. Αριθμός κειμένων

Στην παρούσα ερώτηση όλοι οι εκπαιδευτικοί γνώριζαν έστω από ένα λογοτεχνικό κείμενο από την κυπριακή λογοτεχνική παραγωγή. Οι τέσσερις από τους ερωτώμενους γνώριζαν την «9^η Ιουλίου», οι δύο γνώριζαν την «Αροδαφνούσα», «Το Χρονικόν», την «Ανεράδα».

Οι εκπαιδευτικοί αναφέρθηκαν, επίσης, στα εξής ποιήματα και κείμενα που είναι γραμμένα στην κυπριακή διάλεκτο: «Η Τριανταφυλλένια», «Η Φτώχεια», Παιδικά

παραμύθια «Με γέλια και με κλάματα», κυπριώτικο σκετς, ερωτικά κυπριακά, *Ασίζες*, τσιαττιστά, ιστορικά κείμενα, κυπριακά σονέτα.

Από ότι έχει διαφανεί μόνο οι μισοί από τους εκπαιδευτικούς είναι καλοί γνώστες της κυπριακής λογοτεχνίας, ενώ οι άλλοι μισοί γνωρίζουν μόνο ότι είναι υποχρεωμένοι να γνωρίζουν λόγω αναλυτικού προγράμματος.

2. Γνωρίζετε κάποιον/κάποιους λογοτέχνη/ες που γράφει/ουν στην κυπριακή διάλεκτο;

Από το σύνολο των εκπαιδευτικών που συμμετέχουν στην παρούσα έρευνα όλοι οι εκπαιδευτικοί γνώριζαν κάποιο λογοτέχνη που να γράφει στην κυπριακή διάλεκτο. Οι περισσότεροι από αυτούς, (7) αναφέρθηκαν σε δύο ή και περισσότερους λογοτέχνες που γράφουν στην κυπριακή διάλεκτο και μόνο ένας εκπαιδευτικός (1) αναφέρθηκε σε ένα μόνο όνομα.

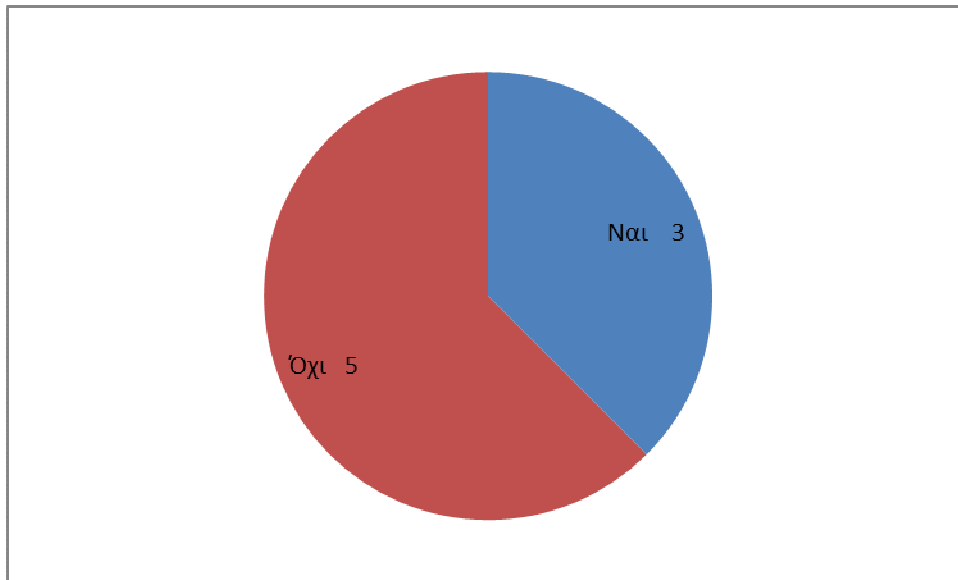
ΑΠΑΝΤΗΣΗ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΤΟΜΩΝ
Κώστας Μόντης	3
Ανώνυμος (Πετραρχικός ποιητής)	1
Λεόντιος Μαχαιράς	3
Βουστρώνιος	1
Βασίλης Μιχαηλίδης	8
Δημήτρης Λιπέρτης	6
Βασιλική Φωτίου	1
Γιώργος Πιερίδης	1
Νίκος Νικολαΐδης	1
Παπαγεωργίου	1
Τάσος Αριστοτέλους	1
Χαράλαμπος	1
Δημοσθένης	
Αντώνης Γεωργίου	1

Πίνακας 2. Κατηγοριοποίηση των απαντήσεων των εκπαιδευτικών στην δεύτερη ερώτηση

Στην παρούσα ερώτηση όλοι οι εκπαιδευτικοί γνώριζαν έστω έναν λογοτέχνη που να γράφει στην κυπριακή διάλεκτο. Αξιοπρόσεκτο είναι το γεγονός ότι πιο ψηλά στις προτιμήσεις τους βρίσκεται ο Βασίλης Μιχαηλίδης και ο Δημήτρης Λιπέρτης. Ακολουθούν οι Κώστας Μόντης και Λεόντιος Μαχαιράς. Οι εκπαιδευτικοί αναφέρθηκαν, επίσης, στους Βουστρώνιο, στον Ανώνυμο Πετραρχικό ποιητή, στην Βασιλική Φωτίου, στον Γιώργο Πιερίδη, στον Νίκο Νικολαΐδη, στον Παπαγεωργίου, στον Τάσο Αριστοτέλους, στον Χαράλαμπο Δημοσθένης και στον Αντώνη Γεωργίου.

Από ότι έχει διαφανεί και από τις απαντήσεις που δόθηκαν στην παρούσα ερώτηση μόνο οι τέσσερεις εκπαιδευτικοί είναι καλοί γνώστες της κυπριακής λογοτεχνίας, ενώ οι υπόλοιποι γνωρίζουν μόνο ότι είναι υποχρεωμένοι να γνωρίζουν λόγω αναλυτικού προγράμματος.

3. Διαβάζετε κείμενα που είναι γραμμένα στην κυπριακή διάλεκτο;

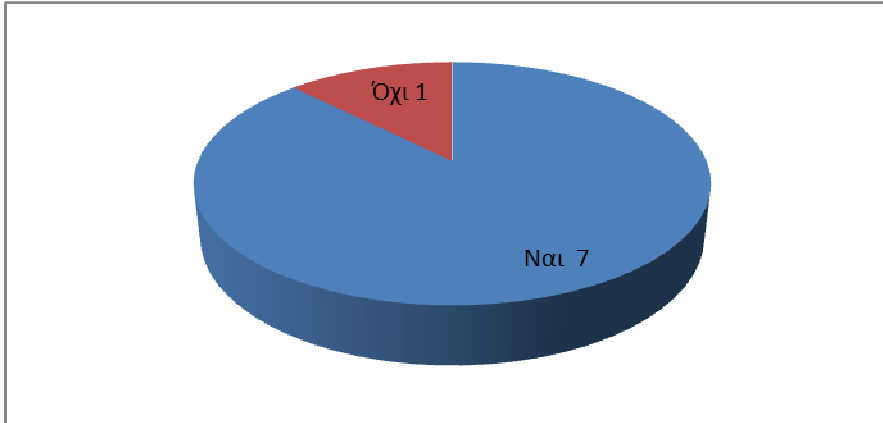

Διάγραμμα 2. Αποτελέσματα τρίτης ερώτησης

Στην ερώτηση αυτή η πλειοψηφία των εκπαιδευτικών (5) απάντησαν ότι δεν διαβάζουν κείμενα που είναι γραμμένα στην κυπριακή διάλεκτο, «εκτός και αν εμπίπτει μέσα στην διδακτέα ύλη», όπως απάντησαν, ενώ μόλις τρεις, από αυτούς, απάντησαν ότι διαβάζουν και άλλα κείμενα που είναι γραμμένα στην κυπριακή διάλεκτο.

Κοιτάζοντας λίγο πιο προσεκτικά τα αποτελέσματα θα μπορούσαμε να πούμε ότι αρέσκονται να διαβάζουν κείμενα, που είναι γραμμένα στην κυπριακή διάλεκτο, οι εκπαιδευτικοί που έχουν τα περισσότερα χρόνια υπηρεσίας στην εκπαίδευση και έχουν και τις περισσότερες γνώσεις γύρω από την κυπριακή λογοτεχνία.

4. Οι μαθητές σας χρησιμοποιούν την κυπριακή διάλεκτο μέσα στην τάξη; Πού είναι πιο έντονα τα διαλεκτικά στοιχεία, στον προφορικό ή στο γραπτό λόγο; Πότε και πόσο συχνά παρατηρείς την εμφάνισή τους;

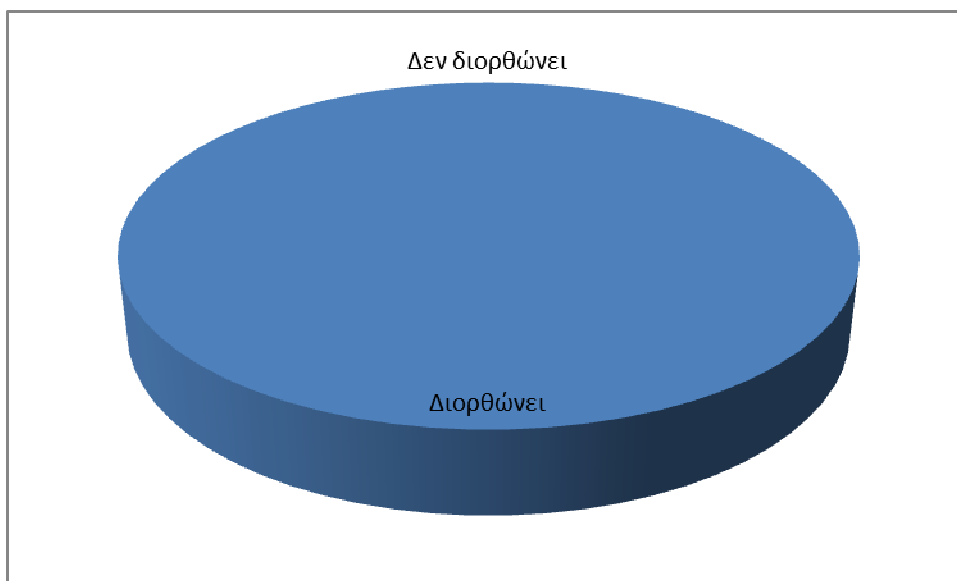

Διάγραμμα 3. Αποτελέσματα τέταρτης ερώτησης

Όπως φαίνεται στο πιο πάνω διάγραμμα η πλειοψηφία των εκπαιδευτικών (7) απάντησαν ότι οι μαθητές τους χρησιμοποιούν την ΚΔ κατά τη διάρκεια του μαθήματος και μόνο ένας (1) απάντησε ότι κατά τη διάρκεια του μαθήματος χρησιμοποιείται μόνο η ΚΝΕ, ωστόσο στη συνέχεια της απάντησής του διαφάνηκε ότι οι μαθητές όταν «είναι να κάμουμεν κάποιαν παρέκβαση ή κάποιον αστείον χρησιμοποιούν εκείνοι την κυπριακήν» και ο ίδιος προσπαθεί να χρησιμοποιεί την Κοινή Νέα Ελληνική γλώσσα.

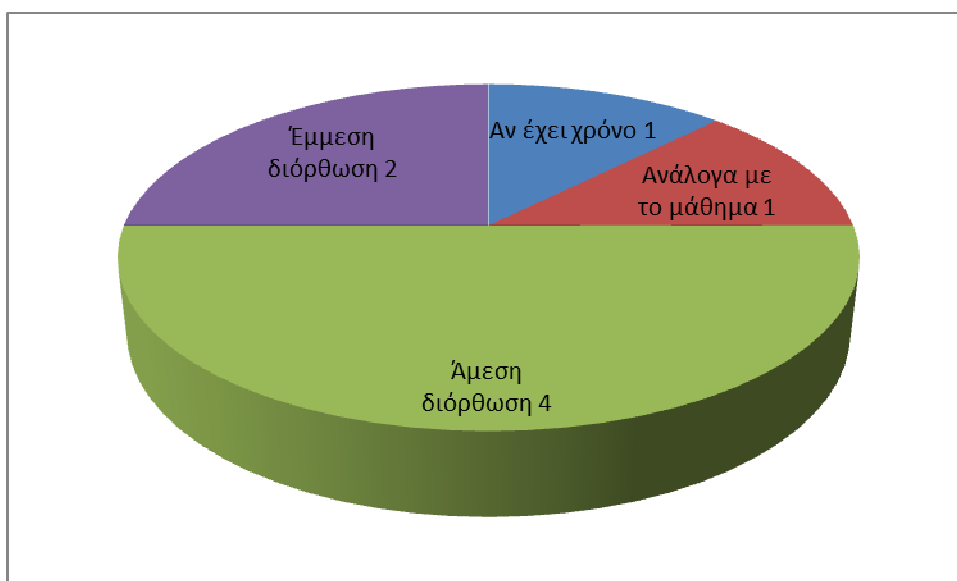
Αξίζει, επιπλέον, να αναφέρουμε το γεγονός ότι όλοι οι εκπαιδευτικοί συμφώνησαν στο ότι οι μαθητές χρησιμοποιούν την ΚΔ περισσότερο στον προφορικό τους λόγο ενώ στον γραπτό τους λόγο εντοπίζουν διαλεκτικά στοιχεία πιο σπάνια, με την παρείσφρηση μεμονωμένων «κυπριακών» λέξεων.

5. Πώς χειρίζονται/χειρίζεσαι τα «λάθη» τους αυτά; Διορθώνεις/ διορθώνεις τον προφορικό τους λόγο ή επιτρέπεις/επέτρεπες τη ντοπιολαλιά;

Διάγραμμα 4. Διόρθωση ή όχι του προφορικού λόγου των μαθητών

Στις απαντήσεις που έδωσαν οι οκτώ εκπαιδευτικοί στην ερώτηση αυτή ήταν κοινός τύπος ότι όλοι τους διορθώνουν τους μαθητές, αν κατά τη διάρκεια του μαθήματος χρησιμοποιήσουν την ΚΔ, εκείνο όμως στο οποίο υπήρξε κάποια διαφοροποίηση ήταν, θα λέγαμε, ο βαθμός επιμονής τους ως προς την διόρθωση, όπως φαίνεται στο πιο κάτω διάγραμμα.

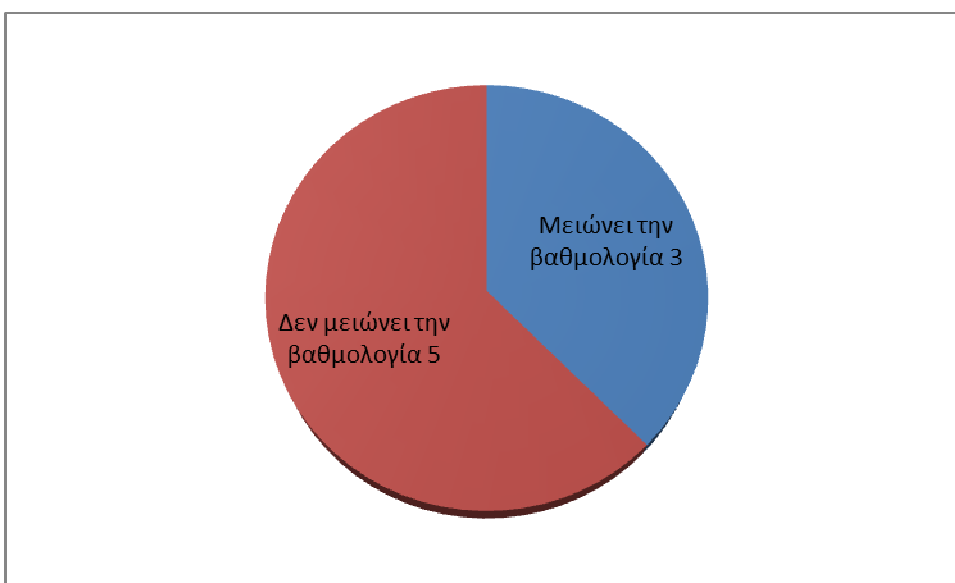
Διάγραμμα 5. Βαθμός διόρθωσης λόγου μαθητών

Όπως φαίνεται οι μισοί (4) διορθώνουν άμεσα το λόγο των μαθητών, οι δύο (2)

θεωρούν ότι πρέπει να διορθώνουν τους μαθητές με έμμεσο τρόπο γιατί «η άμεση διόρθωση μπορεί να αποβεί αρνητική», ένας εκπαιδευτικός (1) διορθώνει τους μαθητές μόνο κατά τη διδασκαλία των Νέων Ελληνικών και ο άλλος (1) τους διορθώνει «αν έχει τον χρόνο να το πράξει και αναλόγως του βαθμού στον οποίο συμβαίνει».

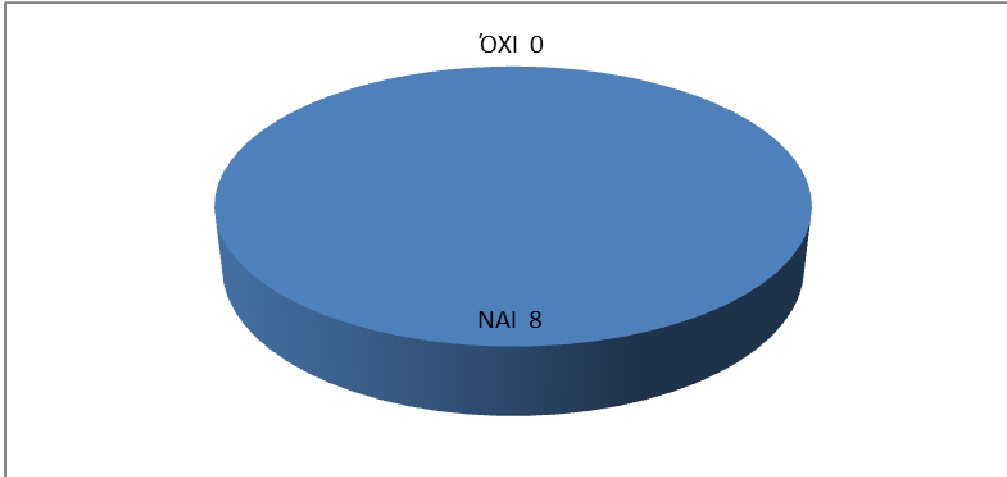
6. Διορθώνεις και μειώνεις τη βαθμολογία στη γραμματική/στη γραπτή εξέταση; Στην έκθεση/στο γραπτό τους λόγο διορθώνεις τη ντοπιολαλιά;

Στην ερώτηση αυτή οι πλειοψηφία των εκπαιδευτικών απάντησε ότι διορθώνει τα στοιχεία της ΚΔ στο γραπτό λόγο των μαθητών, ωστόσο, εκεί όπου εντοπίστηκε κάποια διαφορά είναι στο αν μειώνουν τη βαθμολογία των μαθητών, αφού οι πέντε (5) απάντησαν ότι δεν μειώνουν την βαθμολογία των μαθητών και οι τρεις (3) ότι διορθώνουν πιο σχολαστικά και μειώνουν τον βαθμό στο γραπτό λόγο των μαθητών όταν εντοπίζουν πολλά στοιχεία της διαλέκτου.

Διάγραμμα 6. Μείωση ή όχι της βαθμολογίας των μαθητών

7. Κάνουν μείξη κωδίκων; Αν ναι, σε ποιες περιστάσεις/ θέματα;

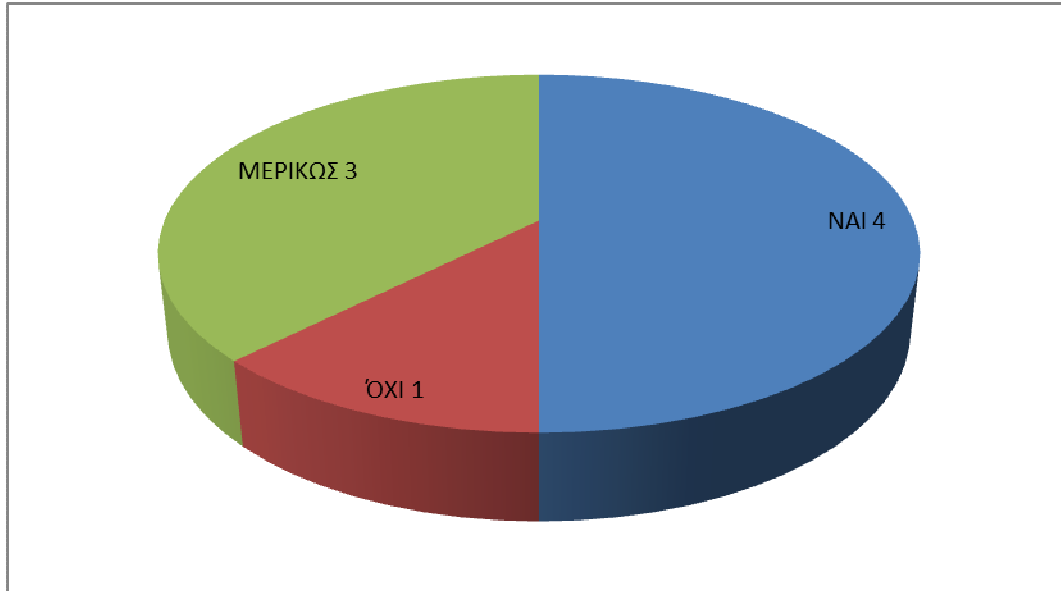

Διάγραμμα 7. Κάνουν μείξη κωδίκων οι μαθητές;

Όπως φαίνεται στο πιο πάνω διάγραμμα όλοι οι εκπαιδευτικοί πιστεύουν ότι οι μαθητές κάνουν μείξη κωδίκων κατά την προφορική ομιλία τους. Ιδιαίτερα, μείξη κωδίκων εντοπίζεται από τους συναδέλφους στις εξής περιστάσεις:

- Όταν δεν γνωρίζουν την ΝΕ λέξη.
- Όταν πρόκειται να μιλήσουν στην τάξη για να επεξηγήσουν κάτι ή για να υποβάλουν ερώτηση.
- Όταν πρόκειται να απευθύνουν το λόγο σε κάποιον ανώτερο π.χ σε Βοηθό Διευθυντή και η συνομιλία προσλαμβάνει πιο επίσημο ύφος.
- Σε όλες τις περιστάσεις.
- Όταν πρόκειται να εκφράσουν την άποψή τους ή όταν εντοπίζουν στοιχεία μέσα από ένα κείμενο.

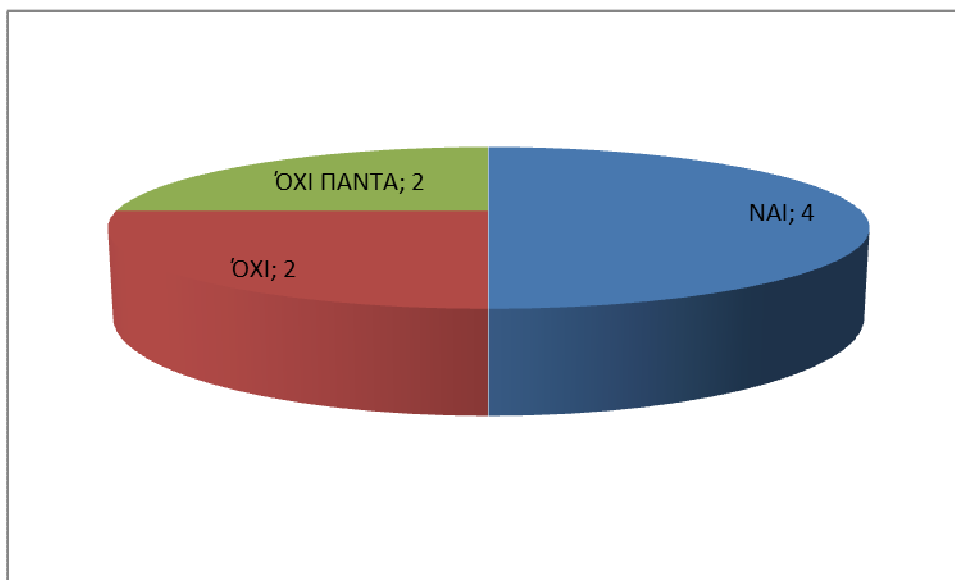
8. Γνωρίζουν οι μαθητές τις διαφορές ανάμεσα στην κυπριακή διάλεκτο και την πρότυπη κοινή νεοελληνική;

Διάγραμμα 8. Γνωρίζουν ή όχι τις διαφορές ανάμεσα στην ΚΔ και την ΚΝΕ;

Είναι εμφανές ότι οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί (4), θεωρούν ότι οι μαθητές γνωρίζουν τις διαφορές ανάμεσα στην κυπριακή διάλεκτο και στην κοινή νεοελληνική. οι τρεις (3) εκπαιδευτικοί πιστεύουν ότι ναι, μεν, γνωρίζουν τις διαφορές αλλά τις γνωρίζουν σε επιφανειακό βαθμό και όχι εις βάθος, όπως θα έπρεπε. Τέλος, ένας εκπαιδευτικός πιστεύει ότι δεν γνωρίζουν καθόλου τις διαφορές ανάμεσα στις δύο γλώσσες.

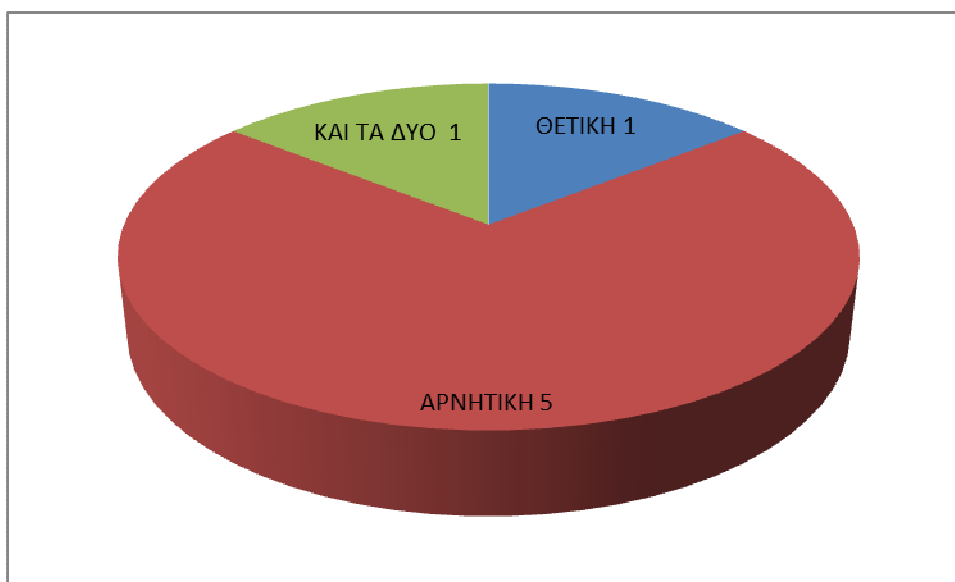
9. Πιστεύετε ότι η ΚΔ μπορεί να διδάσκεται παράλληλα με την ΚΝΕ; Γιατί ναι ή γιατί όχι;

Διάγραμμα 9. Παράλληλη διδασκαλία της ΚΔ με την ΚΝΕ ή όχι;

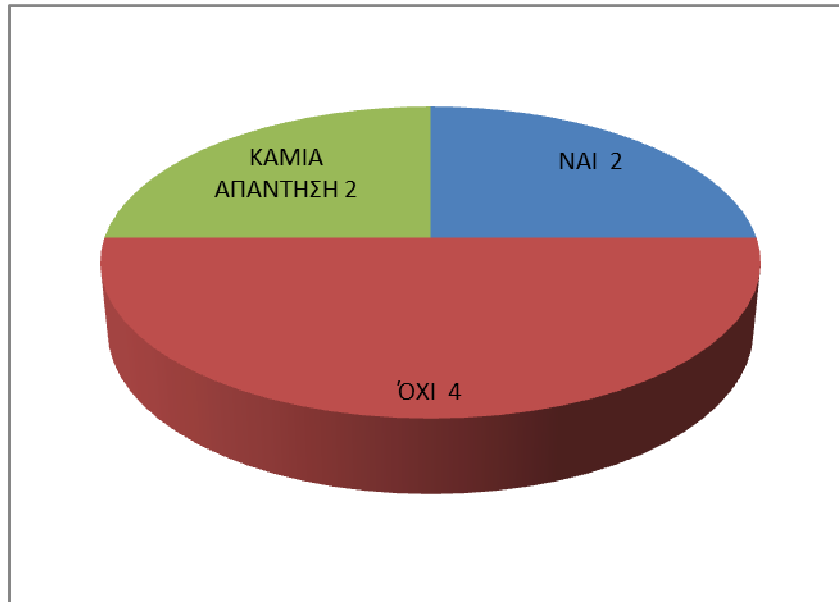
Οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί (4) θεωρούν ότι θα έπρεπε η ΚΔ να διδάσκεται παράλληλα με την ΚΝΕ, ενώ οι δύο εκπαιδευτικοί θεωρούν ότι δεν πρέπει να διδάσκεται παράλληλα και τέλος, δύο πιστεύουν ότι δεν πρέπει να γίνεται πάντα παράλληλη διδασκαλία της κυπριακής διαλέκτου με την Κοινή Νέα Ελληνική, αλλά σε κάποιες μεμονωμένες περιπτώσεις.

10. Πιστεύεις πως ο διδαιλεκτισμός έχει θετική ή αρνητική επίδραση στην εκμάθηση της Κοινής Νεοελληνικής; Οι μαθητές που χρησιμοποιούν την κυπριακή διάλεκτο έχουν μειωμένη επίδοση; (Αν ναι, εξήγησε τι τους μπερδεύει και δυσχεραίνει την επίδοσή τους στο μάθημα.)

Διάγραμμα 10. Ο διδαιλεκτισμός έχει θετική ή αρνητική επίδραση στην εκμάθηση της Κοινής Νεοελληνικής;

Στην ερώτηση αυτή οι εκπαιδευτικοί που πιστεύουν ότι ο διδαιλεκτισμός έχει αρνητική επίδραση στην εκμάθηση της ΚΝΕ ήταν περισσότεροι (6), από αυτούς που πιστεύουν ότι έχει περισσότερο θετική επίδραση(1), ενώ μια συνάδελφος ήταν αρνητική ως προς την επίδραση του διδαιλεκτισμού στην συγγραφή γραπτής έκθεσης και θετική ως προς την επίδρασή του στην εκμάθηση των Αρχαίων Ελληνικών.

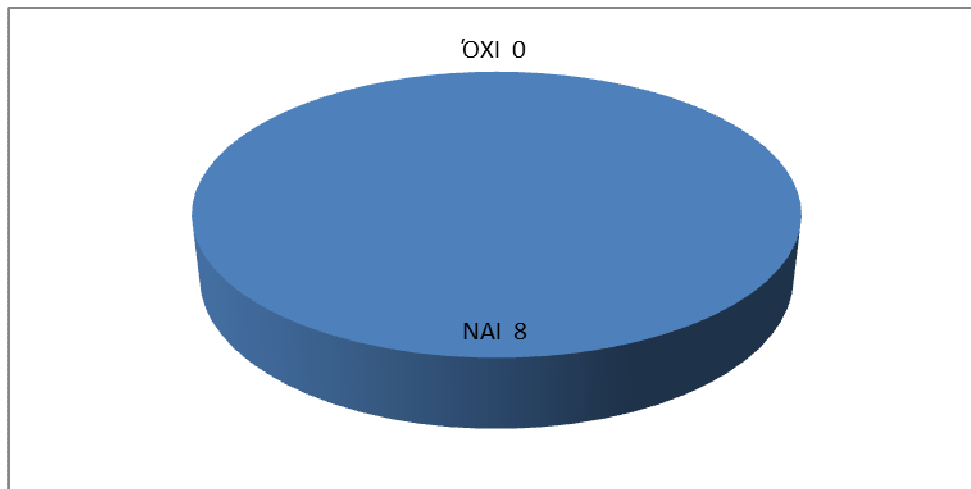

Διάγραμμα 11. Οι μαθητές που χρησιμοποιούν την κυπριακή διάλεκτο έχουν μειωμένη επίδοση;

Στο δεύτερο μέρος της ερώτησης δύο εκπαιδευτικοί δεν απάντησαν ή δεν γνώριζαν αν έχει αποδειχτεί βάσει κάποιας έρευνας το «αν οι μαθητές που χρησιμοποιούν την κυπριακή διάλεκτο έχουν μειωμένη επίδοση». Οι δύο από αυτούς απάντησαν ότι οι μαθητές που χρησιμοποιούν την ΚΔ έχουν μειωμένη επίδοση και οι περισσότεροι από αυτούς απάντησαν ότι οι μαθητές που χρησιμοποιούν την ΚΔ δεν έχουν μειωμένη επίδοση.

Αυτό που θα μπορούσαμε να επισημάνουμε εδώ είναι ότι αν και από την μια οι εκπαιδευτικοί πιστεύουν σε μεγαλύτερο ποσοστό ότι ο διαλεκτισμός έχει αρνητική επίδραση στην εκμάθηση της ΚΝΕ από την άλλη όμως το ίδιο ποσοστό δεν πιστεύει ότι οι μαθητές που χρησιμοποιούν την ΚΔ έχουν, κατ' ανάγκη, μειωμένη επίδοση.

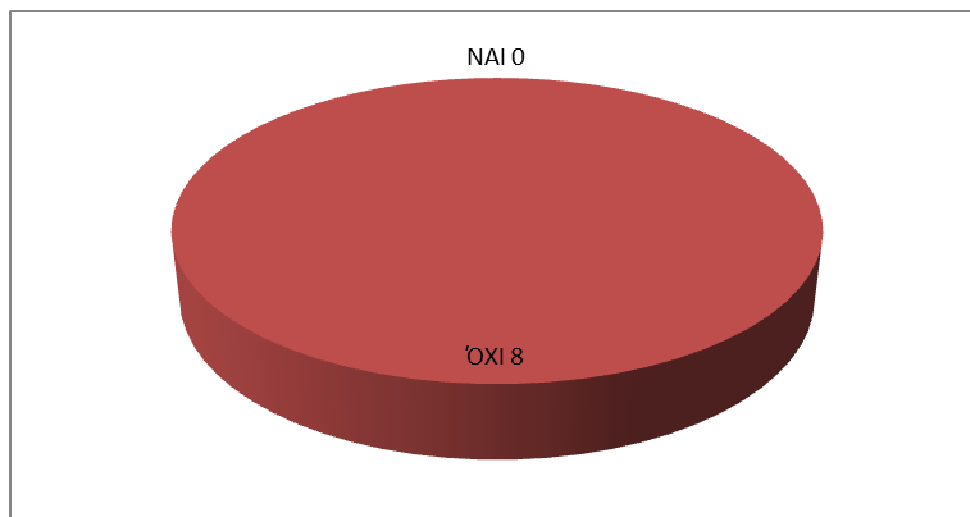
12. Στην αυλή του σχολείου οι μαθητές σας χρησιμοποιούν στις συνομιλίες τους την κυπριακή διάλεκτο;

Διάγραμμα 12. Οι μαθητές χρησιμοποιούν στην αυλή την ΚΔ;

Στην ερώτηση αυτή όλοι οι εκπαιδευτικοί απάντησαν θετικά ως προς την χρήση της κυπριακής διαλέκτου από τους μαθητές κατά τη διάρκεια του διαλείμματος.

13. Νομίζετε ότι ο εκπαιδευτικός πρέπει να διορθώνει τους μαθητές στην περίπτωση που μιλούν κυπριακά κατά τη διάρκεια του διαλείμματος, στην αυλή; Γιατί;

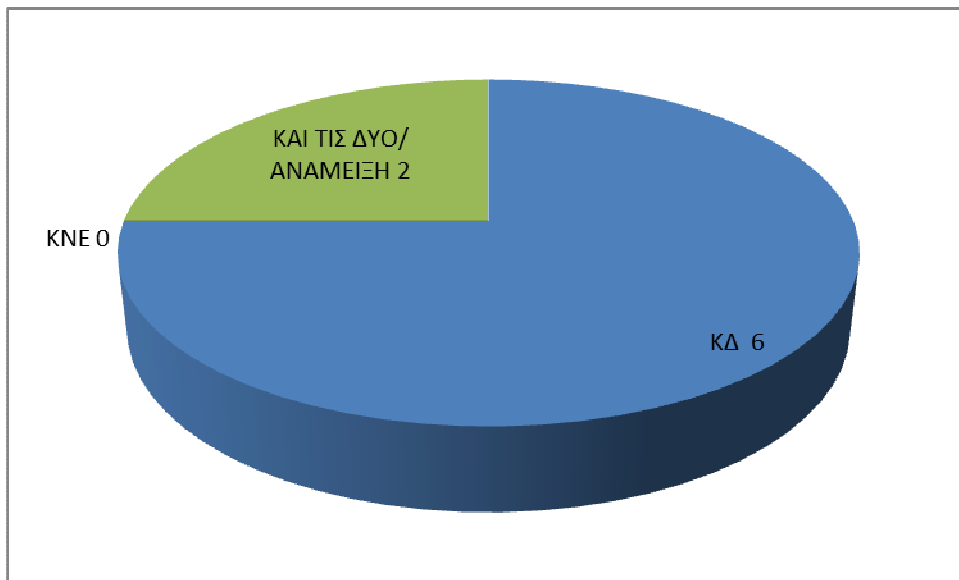

Διάγραμμα 13. Διόρθωση μαθητών αν μιλούν στην ΚΔ στην αυλή ή όχι;

Και στην ερώτηση αυτή έχουμε σύγκλιση των απόψεων των ερωτηθέντων, καθώς όπως φαίνεται στο πιο πάνω διάγραμμα, όλοι πιστεύουν ότι ο εκπαιδευτικός δεν πρέπει να διορθώνει τους μαθητές στην περίπτωση που μιλούν κυπριακά κατά τη διάρκεια του

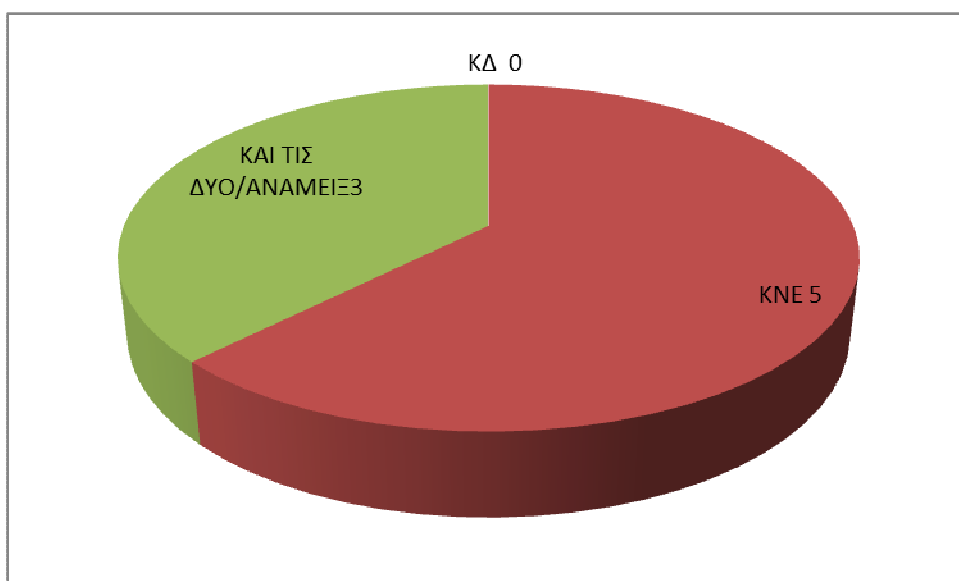
διαλείμματος, στην αυλή του σχολείου.

14. Εσείς ποια γλώσσα χρησιμοποιείτε συνήθως α. στην καθημερινή σας ζωή; β. στην τάξη; γ. στην αυλή του σχολείου; και γιατί;

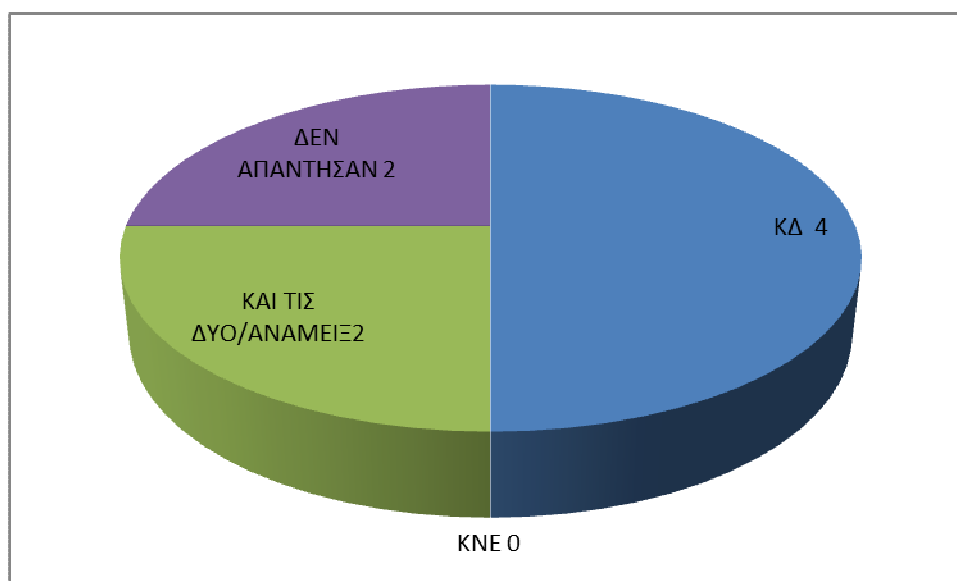
Διάγραμμα 14. Η γλώσσα των εκπαιδευτικών στην καθημερινή τους ζωή.

Είναι εμφανές ότι οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί στην καθημερινή τους ζωή χρησιμοποιούν την κυπριακή διάλεκτο, αφού οι έξι από αυτούς απάντησαν θετικά, ενώ μόλις δύο εκπαιδευτικοί απάντησαν ότι χρησιμοποιούν και τις δύο, την ΚΔ και την ΚΝΕ.

Διάγραμμα 15. Η γλώσσα των εκπαιδευτικών στην τάξη.

Αντιθέτως, στην τάξη οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί (5) χρησιμοποιούν την ΚΝΕ και οι άλλοι τρεις χρησιμοποιούν και τις δύο γλώσσες στην τάξη.

Διάγραμμα 16. Η γλώσσα των εκπαιδευτικών στην αυλή του σχολείου.

Από το πιο πάνω διάγραμμα οι μισοί από τους εκπαιδευτικούς δήλωσαν ότι χρησιμοποιούν την κυπριακή διάλεκτο στην αυλή του σχολείου, δύο απάντησαν ότι χρησιμοποιούν και τις δύο γλώσσες και δύο δεν έδωσαν ξεκάθαρη απάντηση ως προς το τι γλώσσα χρησιμοποιούν στην αυλή του σχολείου.

15. Σε ποιες περιστάσεις επιλέγετε την κυπριακή διάλεκτο και σε ποιες την ΚΝΕ;

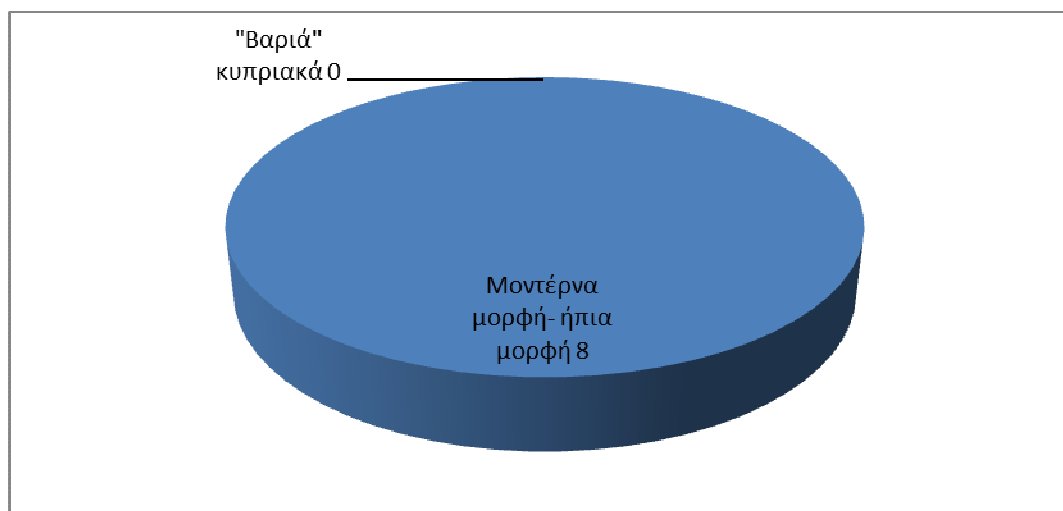
Οι εκπαιδευτικοί αναφέρθηκαν στις εξής περιστάσεις κατά τις οποίες χρησιμοποιούν την ΚΔ και την ΚΝΕ, όπως φαίνεται στον πιο κάτω πίνακα.

ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΔΙΑΛΕΚΤΟΣ	ΚΟΙΝΗ ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ
Εκφραστής της ψυχής, αμεσότητα	Στην τάξη/επαγγελματικά
Χιούμορ	Σε τυπικές/επίσημες περιστάσεις
Στον ελεύθερο χρόνο, στο σπίτι	Όταν δεν υπάρχει οικειότητα
Με φίλους, με συγγενείς, με τα παιδιά	Με κάποιον ανώτερο
Με τους συναδέλφους	Σε κάποια συνέντευξη

Λιγότερο στημένη	Σε συνεδριάσεις του σχολείου
Στο οικείο περιβάλλον	Σε κοινό
Με κάποιους που μεγάλωσαν μιλώντας μόνο την ΚΔ	Με μορφωμένα άτομα
Με τον μπακάλη της γειτονιάς	Παιδίατρο/Δασκάλα/ φαρμακοποιό
Γιαγιά και παππού	Για λόγους ευγενείας
Με ανθρώπους του χωριού	Σε κάποιες υπηρεσίες: στην κυβέρνηση, στην τράπεζα κ.λπ.
Με ανθρώπους που δεν θα τους διδάξουμε τη γλώσσα	

Πίνακας 3. Περιστάσεις κατά τις οποίες γίνεται χρήση της ΚΔ και της ΚΝΕ

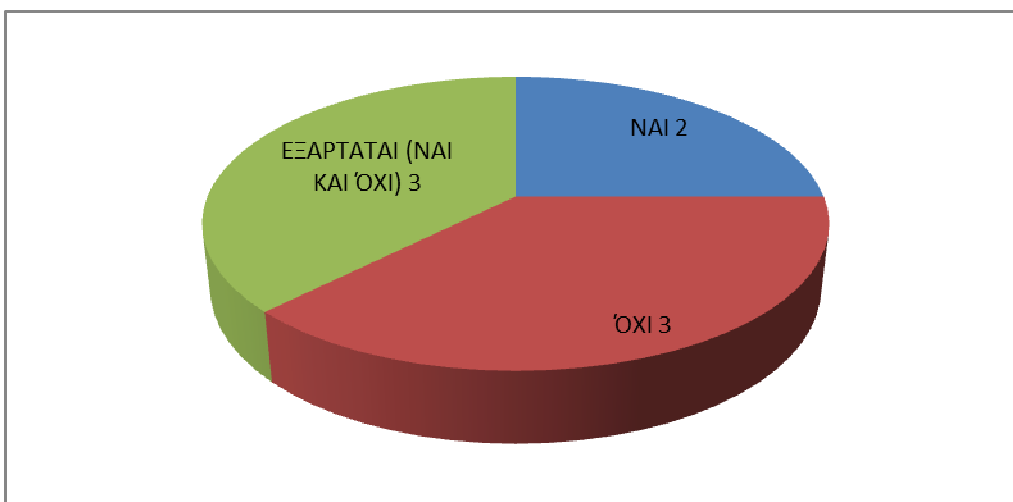
16. Ποιας μορφής κυπριακή διάλεκτο χρησιμοποιείτε;

Διάγραμμα 17. Μορφή κυπριακή διαλέκτου που χρησιμοποιούν.

Αξιοπρόσεκτα είναι και τα αποτελέσματα στην παρούσα ερώτηση, αφού και πάλι οι απόψεις των εκπαιδευτικών συγκλίνουν στο ότι δεν χρησιμοποιούν την «βαριά κυπριακή» αλλά την μοντέρνα – πιο ήπια μορφή της.

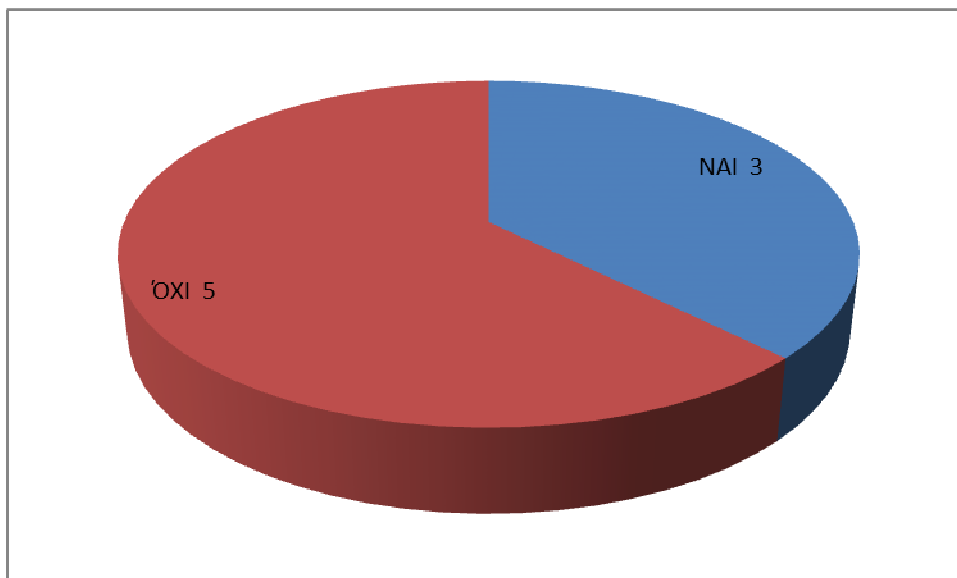
17. Θεωρείτε ότι η επιλογή χρήσης την ΚΝΕ δείχνει άτομο πιο ευγενικό ή πιο μορφωμένο;

Διάγραμμα 18. Η επιλογή χρήσης την ΚΝΕ δείχνει άτομο πιο ευγενικό ή πιο μορφωμένο;

Στο διάγραμμα αυτό βλέπουμε η ερώτηση αυτή δίχασε περισσότερο τους εκπαιδευτικούς, αφού τρεις εκπαιδευτικοί απάντησαν ότι η επιλογή χρήσης της ΚΝΕ δεν δείχνει άτομο πιο ευγενικό ή πιο μορφωμένο, οι άλλοι τρεις εκπαιδευτικοί πιστεύουν ότι εξαρτάται, μερικές φορές μπορεί και να ισχύει, και τέλος, οι δύο απάντησαν θετικά στην ερώτηση.

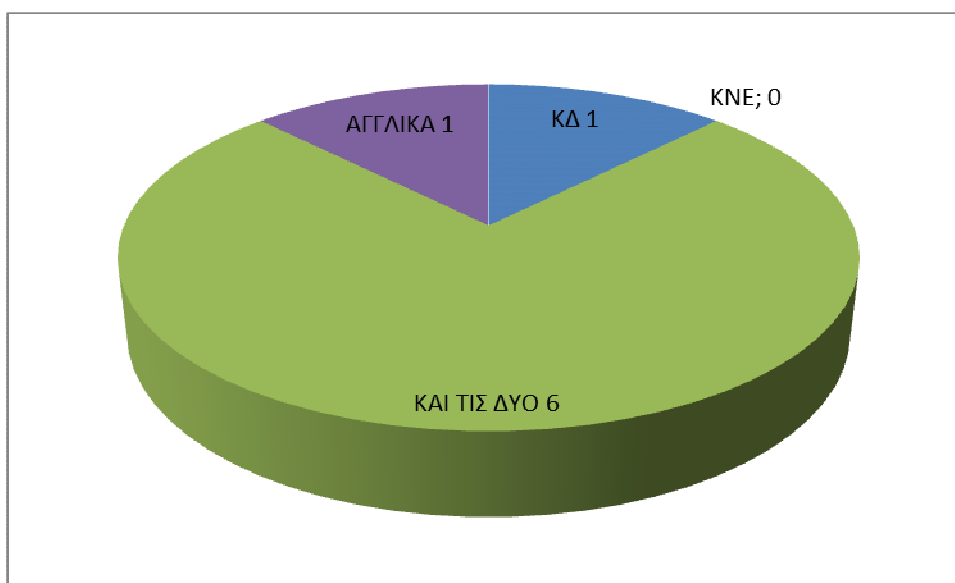
18. Θεωρείτε ότι η επιλογή χρήσης της κυπριακής δείχνει άτομο λιγότερο ευγενικό ή λιγότερο μορφωμένο;

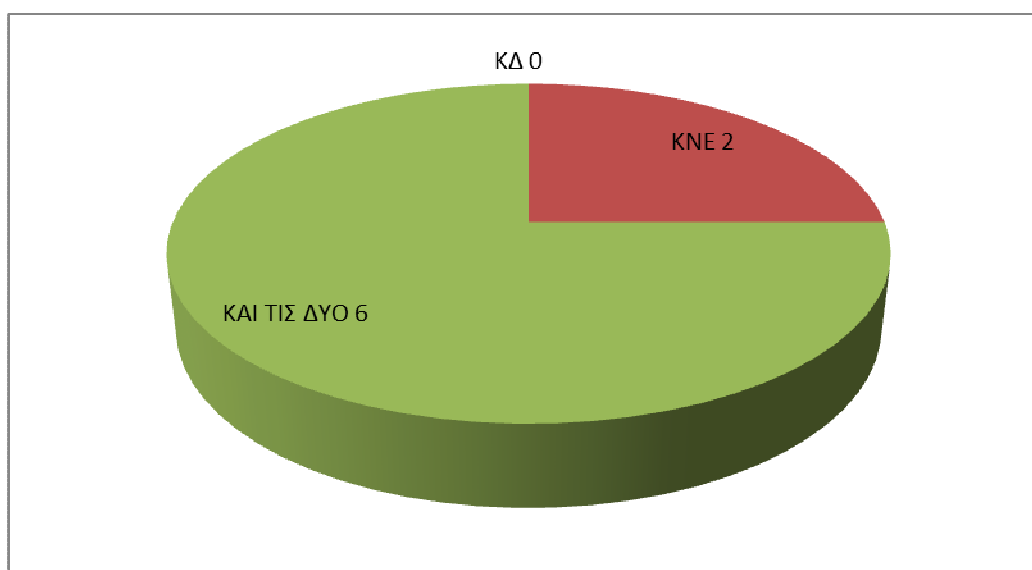
Διάγραμμα 19. Η επιλογή χρήσης της κυπριακής δείχνει άτομο λιγότερο ευγενικό ή λιγότερο μορφωμένο;

Στην ερώτηση αυτή οι πέντε ερωτηθέντες απάντησαν ότι δεν θεωρούν ότι η επιλογή χρήσης της ΚΔ δείχνει ότι ένα άτομο είναι λιγότερο ευγενικό ή λιγότερο μορφωμένο και οι τρεις απάντησαν ότι η επιλογή χρήσης της ΚΔ σχετίζεται άμεσα με το μορφωτικό επίπεδο του ατόμου που την χρησιμοποιεί.

19. Τα παιδιά του συγγενικού σας περιβάλλοντος ποια γλώσσα μιλούν; Θα θέλατε να μιλούν στην κυπριακή διάλεκτο ή στην Κοινή Νεοελληνική;

Διάγραμμα 20. Γλώσσα που χρησιμοποιείται από τα παιδιά του συγγενικού περιβάλλοντος

Διάγραμμα 21. Γλώσσα που θα ήθελαν να χρησιμοποιείται από τα παιδιά του συγγενικού τους περιβάλλοντος.

Όπως φαίνεται στο πιο πάνω διάγραμμα, η πλειοψηφία των παιδιών του συγγενικού περιβάλλοντος των εκπαιδευτικών χρησιμοποιεί με άνεση και την κυπριακή διάλεκτο και την νεοελληνική κοινή. Μάλιστα σε καμιά περίπτωση δεν απαντήθηκε ότι γίνεται αποκλειστική χρήση της Νεοελληνικής κοινής ενώ μόνο μια περίπτωση απάντησε ότι

μιλούν μόνο την κυπριακή διάλεκτο. Αξίζει να σημειωθεί εδώ, ότι σε μια περίπτωση απαντήθηκε ότι τα παιδιά μιλούν στην αγγλική γλώσσα, «επειδή τα παιδιά φοιτούν σε αγγλικό σχολείο».

Στο δεύτερο σκέλος της ερώτησης «αν θα ήθελαν να μιλούν στην ΚΔ ή στην ΚΝΕ» τα παιδιά τους, η πλειοψηφία των εκπαιδευτικών (6) απάντησε ότι προτιμούν να μιλούν και τις δύο. Το αξιοσημείωτο, εδώ, είναι ότι κανένας δεν απάντησε ότι επιθυμεί να μιλούν μόνο στην ΚΔ ενώ οι δύο απάντησαν ότι θα επιθυμούσαν τα παιδιά του συγγενικού τους περιβάλλοντος να μιλούν μόνο στην ΚΝΕ.

4.2 Κριτική ερμηνεία αποτελεσμάτων

Στο παρόν υποκεφάλαιο θα σχολιαστούν περαιτέρω οι απαντήσεις που δόθηκαν στις οκτώ συνεντεύξεις. Θα δοθεί περισσότερη έμφαση στο Β μέρος του ερωτηματολογίου, καθώς τα προσωπικά στοιχεία των εκπαιδευτικών έχουν ήδη παρουσιαστεί εκτενώς σε διαγράμματα στο Παράρτημα Γ.

Συγκεκριμένα γίνεται ένας εκτενής σχολιασμός με ταυτόχρονη παράθεση αυτούσιων των λόγων των συμμετεχόντων με «τρόπο που ο ρόλος των συμμετεχόντων στην έρευνα να τεκμηριώνεται» καθώς, επίσης, «ο/η αναγνώστης/τρια έρχεται σε άμεση επαφή με τις σημειώσεις του πεδίου, τα τεκμήρια και τις μαρτυρίες. Παράλληλα, ο/η αναγνώστης/τρια καθίσταται ικανός/η να κρίνει κατά πόσο οι συμπερασματικές ερμηνείες», στις οποίες καταλήγει η παρούσα έρευνα, στηρίζονται στις πραγματικότητες των συμμετεχόντων (Συμεού, 2006:1062).

Για να γίνει όσο το δυνατόν καλύτερη παρουσίαση των αποτελεσμάτων θα σχολιαστούν δοσμένες οι ερωτήσεις στις πιο κάτω τέσσερις κατηγορίες, όπως είχαν τεθεί αρχικά στο ερωτηματολόγιο, και στη συνέχεια θα αναφερθούν άλλες κατηγορίες που πιθανόν θα προκύψουν από την ανάλυση.

4.2.1 Η γνώση της κυπριακής λογοτεχνικής παραγωγής

Με τις πρώτες τρεις ερωτήσεις είχα σκοπό να διερευνήσω, κατά πόσο οι εκπαιδευτικοί είναι γνώστες της ύπαρξης λογοτεχνικής παραγωγής που να είναι γραμμένη στην κυπριακή διάλεκτο και αν τελικά η στάση που διατηρούν απέναντι στην χρήση ή όχι της κυπριακής διαλέκτου έχει να κάνει με το αν οι ίδιοι γνωρίζουν, και πόσο καλά την ύπαρξη λογοτεχνικών κειμένων που είναι γραμμένα στην κυπριακή διάλεκτο.

Γνωρίζεις την ύπαρξη λογοτεχνικών ή άλλων κειμένων που είναι γραμμένα στην κυπριακή διάλεκτο; (Αν ναι, ποιο;)

Όπως διαφάνηκε από τις απαντήσεις τους, όλοι οι εκπαιδευτικοί δήλωσαν χωρίς δισταγμό ότι γνώριζαν για την ύπαρξη λογοτεχνικών ή άλλων κειμένων που είναι γραμμένα στην κυπριακή διάλεκτο. Βέβαια, τελικά, όπως διαφάνηκε, γνώστες αρκετών κειμένων ήταν μόνο οι τέσσερις ενώ άλλοι τέσσερις δεν αναφέρθηκαν παρά μόνο σε ένα κείμενο/ποίημα, γεγονός που δείχνει ότι είναι μόνο γνώστες των κειμένων που υποχρεούνται να γνωρίζουν από το αναλυτικό πρόγραμμα μαθημάτων. Ενισχυτικό προς αυτή την κατεύθυνση είναι το γεγονός τέσσερις από τους ερωτηθέντες γνώριζαν/θυμούνταν την «9^η Ιουλίου», δύο από αυτούς γνώριζαν την «Αροδαφνούσα», «Το Χρονικόν», την «Ανεράδα» που είναι κείμενα/ποιήματα που είτε υπάρχουν στην διδακτέα ύλη είτε τα διδάχτηκαν στο πανεπιστήμιο.

Παράλληλα έγινε αναφορά στα εξής ποιήματα και κείμενα που είναι γραμμένα στην κυπριακή διάλεκτο: «Η Τριανταφυλλένια», «Η Φτώχεια», Παιδικά παραμύθια «Με γέλια και με κλάματα», κυπριώτικο σκετς, ερωτικά κυπριακά, *Ασίζες*, τσιαττιστά, ιστορικά κείμενα, κυπριακά σονέτα.

Γνωρίζετε κάποιον/κάποιους λογοτέχνη/ες που γράφει/ουν στην κυπριακή διάλεκτο;

Στην παρούσα ερώτηση όλοι οι εκπαιδευτικοί γνώριζαν έστω έναν λογοτέχνη που να γράφει στην κυπριακή διάλεκτο. Αξιοπρόσεκτο είναι το γεγονός ότι πιο ψηλά στις προτιμήσεις τους βρίσκεται ο Βασίλης Μιχαηλίδης και ο Δημήτρης Λιπέρης κάτι που έρχεται να ενισχύσει το συμπέρασμα μας ότι γνωρίζουν τους συγγραφείς των οποίων τα κείμενα/ποιήματα διδάσκουν στα σχολεία. Ακολουθούν οι Κώστας Μόντης και Λεόντιος Μαχαιράς.

Το γεγονός ότι κάποιοι εκπαιδευτικοί αναφέρθηκαν, επίσης, στους Βουστρώνιο, στον Ανώνυμο Πετραρχικό ποιητή, στην Βασιλική Φωτίου, στον Γιώργο Πιερίδη, στον Νίκο Νικολαΐδη, στον Παπαγεωργίου, στον Τάσο Αριστοτέλους, στον Χαράλαμπο Δημοσθένους και στον Αντώνη Γεωργίου, έχει να κάνει πιστεύω με τα προσωπικά ενδιαφέροντα και ενασχολήσεις του καθενός.

Αν συγκρίνουμε περαιτέρω τις απαντήσεις στις δύο πρώτες ερωτήσεις θα δούμε ότι ενώ οι εκπαιδευτικοί γνώριζαν πολλούς τίτλους λογοτεχνικών ή άλλων κειμένων, ωστόσο, απάντησαν με πιο πολλή ευκολία ως προς τους κύριους λογοτέχνες.

Διαβάζετε κείμενα που είναι γραμμένα στην κυπριακή διάλεκτο;

Στην ερώτηση αυτή η πλειοψηφία των εκπαιδευτικών (5) απάντησαν ότι δεν διαβάζουν κείμενα που είναι γραμμένα στην κυπριακή διάλεκτο, «εκτός και αν emπίπτει μέσα στην διδακτέα ύλη», όπως απάντησαν, ενώ μόλις τρεις (3) απάντησαν ότι διαβάζουν και άλλα κείμενα που είναι γραμμένα στην κυπριακή διάλεκτο.

Κοιτάζοντας λίγο πιο προσεκτικά τις απαντήσεις τους θα μπορούσαμε να πούμε ότι

αρέσκονται να διαβάζουν κείμενα που είναι γραμμένα στην κυπριακή διάλεκτο οι εκπαιδευτικοί που έχουν τα περισσότερα χρόνια υπηρεσίας στην εκπαίδευση και έχουν και τις περισσότερες γνώσεις γύρω από την κυπριακή λογοτεχνία, όπως διαφάνηκε στις πρώτες δύο ερωτήσεις.

Ειδικότερα, ο εκπαιδευτικός της πρώτης συνέντευξης έδειξε σαφώς ότι είναι καλός γνώστης της κυπριακής λογοτεχνίας και γλώσσας και ότι του αρέσει να διαβάζει διάφορα κείμενα που είναι γραμμένα στην κυπριακή διάλεκτο, αφού όπως λέει ο ίδιος «*σ' αυτά τα ποιήματα που αναφέρθηκα προηγουμένως, κάποια τα έχω διαβάσει ολόκληρα, κάποια τα έχω διδάξει...*». Το πιο ενδιαφέρον σημείο της απάντησής του είναι το γεγονός ότι θεωρεί ότι η κυπριακή διάλεκτος είναι μια ζωντανή διάλεκτος, που διαδίδεται και την χρησιμοποιούν οι νέοι και εισηγείται την καταγραφή των δίστιχων που χρησιμοποιούν οι νέοι στις διάφορες σελίδες δικτύωσης «*παρακολουθώ με πάρα πολύ ενδιαφέρον και νεότερους οι οποίοι αυτήν την στιγμή στο διαδίκτυο ... βλέπουμε μια κυπριακή διάλεκτο να είναι πάρα πολύ ζωντανή, να διαδίδεται, να είναι πολύ διάσημη μεταξύ των νέων... να την χρησιμοποιούν... και ε... ε ... να έχει μια συνέχεια και ποιητική κυρίως σ' ότι αφορά τα χιουμοριστικά τα δίστιχα, τα οποία θα πρέπει να τα προσέξουμε καμιά φορά, θα πρέπει να βγουν ωραίες συλλογές μέσα από τα ... site*».

Ο εκπαιδευτικός της δεύτερης συνέντευξης, ενώ αρχικά στην απάντησή του είπε ότι «*ως επί το πλείστον*» διαβάζει κείμενα που είναι γραμμένα στην κυπριακή διάλεκτο, στη συνέχεια διαφάνηκε ότι περιορίζεται «*σε εκείνα που αναγράφονται στο αναλυτικό πρόγραμμα*», χωρίς ωστόσο να αποκλείει το ενδεχόμενο αν του δοθεί η ευκαιρία να ασχοληθεί με περισσότερα κείμενα που είναι γραμμένα στην κυπριακή διάλεκτο. Πραγματικά, ο συγκεκριμένος συνάδελφος, όντας και με την μικρότερη εκπαιδευτική υπηρεσία, είχε αναφέρει, στην προηγούμενη ερώτηση ως παράδειγμα λογοτεχνικού κειμένου γραμμένου στην κυπριακή λογοτεχνία μόνο την «9^η Ιουλίου» που είναι ένα κείμενο που διδάσκεται στην Αΰτάξη Ενιαίου Λυκείου.

Η εκπαιδευτικός της τρίτης συνέντευξης, αν και έδειξε ότι έχει αρκετές γνώσεις γύρω από την κυπριακή λογοτεχνική παραγωγή, εντούτοις, με ελικρίνεια απάντησε, χωρίς να αιτιολογήσει περισσότερο το γιατί, ότι «*αν δεν εμπίπτει μέσα στην ύλη την διδακτέα, της Μέσης Εκπαίδευσης*» κάποιο κείμενο τότε δεν το διαβάζει. «*Τα προσωπικά μου αναγνώσματα κινούνται... αφορούν στην Κοινή νεοελληνική. Όχι, δεν θα επιλέξω προσωπικά... στην κυπριακή διάλεκτο.*»

Η εκπαιδευτικός της τέταρτης συνέντευξης δεν αναφέρθηκε στην προηγούμενη ερώτηση σε κείμενα που ορίζονται από το αναλυτικό πρόγραμμα αλλά, όπως είπε, την συγκεκριμένη χρονική περίοδο διαβάζει κείμενα παιδικής λογοτεχνίας που είναι γραμμένα στην κυπριακή διάλεκτο γιατί όπως μας εξήγησε πιο κάτω, στην ερώτηση 19, στο σχολείο που πηγαίνει η κόρη της «*χρησιμοποιείται σε μεγάλο βαθμό η κυπριακή διάλεκτος*» για αυτό και κάπως αναγκαστικά θα μπορούσαμε να προσθέσουμε αυτή την περίοδο διαβάζει παραμύθια που είναι γραμμένα στην κυπριακή διάλεκτο.

Η εκπαιδευτικός της πέμπτης συνέντευξης αναφέρει ότι δεν διαβάζει κείμενα που είναι γραμμένα στην κυπριακή διάλεκτο «*παρά μόνο μερικά ποιήματα τζιαί πάλι όταν προκύψει ανάγκη είτε για χάρη κάποιας εκδήλωσης, είτε για συνδιδασκαλία με κάποιον από τα ποιήματα της ύλης μας, ...μόνο τότε*».

Η εκπαιδευτικός της έκτης συνέντευξης, έδειξε όχι μόνο ότι είναι καλή γνώστης της κυπριακής λογοτεχνικής παραγωγής αλλά και ότι έχει μελετήσει αρκετά κείμενα από αυτά. Όπως και οι εκπαιδευτικοί στην πρώτη και τρίτη συνέντευξη, οι οποίοι είχαν τα περισσότερα χρόνια υπηρεσίας και τις περισσότερες λογοτεχνικές γνώσεις, έτσι και η συγκεκριμένη εκπαιδευτικός «μελετά» όχι μόνο τους παλαιότερους κύπριους λογοτέχνες αλλά «ασχολείται και με σύγχρονους κύπριους συγγραφείς που είτε γράφουν στην κυπριακή διάλεκτο είτε χρησιμοποιούν μεικτή γλώσσα».

Οι απαντήσεις που δόθηκαν από τους δύο τελευταίους εκπαιδευτικούς, στην έβδομη και όγδοη συνέντευξη, κυμαίνονται θα λέγαμε στα ίδια πλαίσια με τους εκπαιδευτικούς της δεύτερης, τρίτης, και πέμπτης συνέντευξης, αφού δεν προτιμούν να διαβάζουν κείμενα που είναι γραμμένα στην κυπριακή διάλεκτο παρά μόνο εάν καταστεί αναγκαίο. Έτσι, ο εκπαιδευτικός της έβδομης συνέντευξης λέει ότι διαβάζει «όσα εμπίπτουν στην ύλη μας» και η τελευταία εκπαιδευτικός «λόγω του επαγγέλματος άμαν χρειαστεί, ναι, έτυχε να διαβάσω κείμενα που είναι στην κυπριακή διάλεκτο», με τη διαφοροποίηση ότι ο εκπαιδευτικός της έβδομης συνέντευξης φανερώνει ότι «θα ήθελα όμως να διαβάσω τζιαι κάποια άλλα», όπως είδαμε και στον δεύτερο συμμετέχοντα.

Συνοψίζοντας, μετά από αντιπαραβολή των αποτελεσμάτων που δόθηκαν από τους συμμετέχοντες στις τρεις πρώτες ερωτήσεις, που σαν κοινό τους θέμα έχουν την καλή γνώση των υποκειμένων γύρω από την κυπριακή λογοτεχνική παραγωγή, θα σημειώνα ότι ενώ αρχικά όλοι οι εκπαιδευτικοί ενθέρμως υποστήριξαν ότι είναι καλοί γνώστες λογοτεχνικών ή άλλων κειμένων που να είναι γραμμένα στην κυπριακή διάλεκτο, ωστόσο, στην συνέχεια διαπίστωσα μέσα από τις απαντήσεις που δόθηκαν ότι η γνώση τους γύρω από τα κείμενα αυτά είναι ελλιπής και περιορισμένη αφού οι μισοί από αυτούς ήταν σε θέση να αναφερθούν μόνο σε ένα κείμενο, το οποίο μάλιστα ανήκε σε κείμενο που προνοείται να διδαχθεί στο σχολείο. Οι απαντήσεις που δόθηκαν στην τρίτη ερώτηση ήλθαν να ενισχύσουν το συμπέρασμά μου ότι τελικά ήταν γνώστες μόνο των κειμένων που λόγω δουλειάς ήταν υποχρεωμένοι να γνωρίζουν, αφού οι περισσότεροι απάντησαν ότι διαβάζουν κείμενα που οφείλουν να γνωρίζουν, που αναφέρονται δηλαδή στο αναλυτικό πρόγραμμα. Μάλιστα, ουσιαστικά μόνο οι δύο από τους τρεις εκπαιδευτικούς, που είχαν την μεγαλύτερη εκπαιδευτική υπηρεσία και ήταν σε θέση να αναφερθούν σε περισσότερα κείμενα και λογοτέχνες που γράφουν στην κυπριακή διάλεκτο, φαίνεται ότι τελικά διαβάζουν και άλλα κείμενα της κυπριακής λογοτεχνικής παραγωγής, στον ελεύθερό τους χρόνο. Ειδικότερα, οι δύο αυτοί εκπαιδευτικοί αναφέρθηκαν και σε αρκετούς νέους συγγραφείς που χρησιμοποιούν την κυπριακή διάλεκτο στα κείμενά τους, κάτι που φανερώνει ότι ενδιαφέρονται, θα μπορούσαμε να πούμε, για την εξέλιξη της κυπριακής διαλέκτου και –ίσως-- και τη διατήρησή της.

Αξίζει να σημειωθεί εδώ, ότι η συνάρτηση της γνώσης της κυπριακής λογοτεχνίας με τις στάσεις ή αντιφάσεις, όπως προέκυψαν μέσα από την ανάλυση των δεδομένων της παρούσας μεταπτυχιακής εργασίας, είναι ένα σημείο που δεν έχει διερευνηθεί ξανά σε προηγούμενες εργασίες και θα ήταν ενδιαφέρον να διερευνηθεί περισσότερο με τη συλλογή ποσοτικών δεδομένων, σε μεταγενέστερο στάδιο.

4.2.2 Στάση απέναντι στην κυπριακή διάλεκτο και την Κοινή Νεοελληνική

Οι μαθητές σας χρησιμοποιούν την κυπριακή διάλεκτο μέσα στην τάξη; Πού είναι πιο έντονα τα διαλεκτικά στοιχεία, στον προφορικό ή στο γραπτό λόγο; Πότε και πόσο συχνά παρατηρείς την εμφάνισή τους;

Όπως φάνηκε από τις απαντήσεις των εκπαιδευτικών στη συγκεκριμένη ερώτηση η πλειοψηφία των εκπαιδευτικών (7) απάντησαν ότι οι μαθητές τους χρησιμοποιούν την ΚΔ κατά τη διάρκεια του μαθήματος και μόνο ένας εκπαιδευτικός, (συνέντευξη 2) απάντησε ότι κατά τη διάρκεια του μαθήματος χρησιμοποιείται μόνο η ΚΝΕ, ωστόσο στη συνέχεια της απάντησής του διαφάνηκε ότι οι μαθητές όταν *«είναι να κάμουμεν κάποιαν παρέκβασην ή κάποιον αστείον χρησιμοποιούν εκείνοι την κυπριακή ν»* και ο ίδιος προσπαθεί να χρησιμοποιεί την Κοινή Νέα Ελληνική γλώσσα.

Αξίζει, επιπλέον, να αναφέρουμε το γεγονός ότι όλοι οι εκπαιδευτικοί συμφώνησαν στο ότι οι μαθητές χρησιμοποιούν την ΚΔ περισσότερο στον προφορικό τους λόγο ενώ στον γραπτό τους λόγο εντοπίζουν διαλεκτικά στοιχεία πιο σπάνια, με την παρείσφρηση μεμονωμένων «κυπριακών» λέξεων.

Πιο συγκεκριμένα, ο εκπαιδευτικός της πρώτης συνέντευξης θεωρεί ότι είναι φυσικό οι μαθητές να χρησιμοποιούν την κυπριακή διάλεκτο στον προφορικό τους λόγο αφού όπως είπε *«είναι ζώσα και δεν μπορείς να την αποφύγεις και θα ήταν λάθος να την αποφύγεις»* γιατί *«πρέπει να εκφραζόμαστε και μας έρχεται πολύ πηγαία να εκφραζόμαστε και στην κυπριακή διάλεκτο και όταν ένα πράγμα σου έρχεται πηγαίο δεν μπορεί να το πολεμήσεις ή να το κόψεις, είναι κατά την άποψή μου λάθος..... δημιουργεί λέξεις η κυπριακή διάλεκτος.... είναι ζωντανή διάλεκτος, δημιουργεί»*. Από τα λόγια του συγκεκριμένου εκπαιδευτικού προκύπτει ότι αγαπά ιδιαίτερος, και εκτιμά την κυπριακή διάλεκτο και την «τεράστια» λογοτεχνική «παράδοση που έχουμε».

Στις υπόλοιπες συνεντεύξεις οι απαντήσεις που πήραμε κυμαίνονταν στα ίδια πλαίσια, ότι δηλαδή οι μαθητές χρησιμοποιούν περισσότερο την κυπριακή διάλεκτο στον προφορικό τους λόγο από ότι την χρησιμοποιούν στην γραπτή τους έκφραση.

Βέβαια, υπήρξαν κάποια ενδιαφέροντα σχόλια στις απαντήσεις τους που θα ήταν ενδιαφέρον να τα απομονώσουμε. Για παράδειγμα, η πέμπτη εκπαιδευτικός είπε ότι την κυπριακή διάλεκτο δεν την χρησιμοποιούν μόνο οι «αδύναμοι», όπως πιστεύεται μαθητές, και όχι μόνο στις τεχνικές σχολές αλλά σε όλα τα σχολεία του νησιού, είτε αυτά είναι αστικά είτε είναι υπαίθρια. Ένα άλλο στοιχείο που εντοπίζει είναι ότι οι μαθητές δεν μπορούν να αποδώσουν σε «σωστά κυπριακά» τις λέξεις στον γραπτό τους λόγο. *«Όχι μόνο φέτος που είμαι στην Τεχνική Σχολή και συνηθίζεται να λέγεται ότι οι μαθητές είναι πιο αδύναμοι τζιαι δεν ασχολούνται και τόσον πολύ με τα θέματα της γλώσσας, ούτε πώς γράφουν, ούτε πώς μιλούν, σε όλη την πορεία μου, σε όλα τα σχολεία, ανεξαιρέτως στα αστικά ή τα υπαίθρια που έχω δουλέψει όλοι οι μαθητές ανεξαιρέτως χρησιμοποιούν την κυπριακή διάλεκτο, σίγουρα στον προφορικό λόγο, σχεδόν εκατόν τοις εκατό, τώρα στον γραπτό δεν την αποδίδουν σε σωστά κυπριακά αλλά υπάρχουν λέξεις που τις γράφουν στα κυπριακά»*.

Η απάντηση της εκπαιδευτικού στην έκτη συνέντευξη έρχεται σε αντίφαση με την εικόνα που παρουσίασε στις προηγούμενες ερωτήσεις, αφού, αν και η ίδια είναι καλή γνώστης και αναγνώστης της κυπριακής λογοτεχνικής παραγωγής, εδώ απάντησε δείχνοντας απογοητευμένη από το γλωσσικό επίπεδο των μαθητών, ότι «*ανήκω στην κατηγορία των φιλόλογων που κάμνουν έναν αγώνα να βοηθήσουν τα παιδιά να μιλάνε καλύτερα στην Νεοελληνική Κοινή, επειδή το επίπεδο μας είναι τραγικό... χάλλια, χάλλια, χάλλια, παρόλο που είμαι σε ένα εξαιρετικό σχολείο κατά τα άλλα υπάρχει πρόβλημα όσον αφορά το επίπεδο της γλώσσας. Τα παιδιά σίγουρα νιώθουν πιο άνετα και περι... μεγαλύτερη αυτοπεποίθηση όταν μιλάνε στην Κυπριακή διάλεκτο. Δηλαδή, στον προφορικό τους λόγο, προτιμούν να μιλάνε στην Κυπριακή διάλεκτο, μόλις τους βάλεις να μιλήσουν στην Κοινή νεοελληνική, που επαναλαμβάνω ότι επιμένω από την πρώτη μέρα, χάνουν τις λέξεις, ε... μπερδεύονται, ε... το λεξιλόγιο τους είναι πολύ φτωχό, χρησιμοποιούν ας πούμε... υπάρχει έτσι ένας αποχρωματισμός του λόγου, εμ και γενικά υπάρχει πολύ μεγάλη δυσκολία...*»

Η εκπαιδευτικός στην τελευταία συνέντευξη θεωρεί ότι η κυπριακή διάλεκτος «*μιλιέται και είναι ζωντανή*» και ότι οι μαθητές την χρησιμοποιούν στον προφορικό τους λόγο «*στην προσπάθειά τους να έρθουν πιο κοντά και να νιώσουν, ίσως, πιο κοντά στον καθηγητή, στον προφορικό λόγο μπορεί να χρησιμοποιήσουν την κυπριακή, όχι μπορεί οι περισσότεροι την χρησιμοποιούν*» και στον γραπτό τους λόγο «*υπάρχουν όμως και κάποιοι άλλοι που λόγω της άγνοιας τους μπορεί να γράφουν και κυπριακές λέξεις ε...ε... στα γραπτά τους, δηλαδή μου έτυχε και θυμάμαι την πρώτη φορά που ήλθα σε επαφή με μαθητές, τζιαι ειδικά αδύνατους μαθητές, όταν έκαμνα φροντιστήρια τζιαι είδα ένα διαγώνισμα τους, μου έμεινε... ακόμα θυμούμαι το, όταν επερίγράφαν για τα σπίτια της Χοιροκοιτίας και αντί να γράψουν ξύλινες πόρτες, ξύλινα, ... ξύλινες αντί γυάλινες πόρτες, πώς το εσυγκρίναν, έγραψαν ξύλενες και γυάλενες τζιαι ... γενικά, όμως, βρίσκω σε γραπτά...». Στην απάντησή της διαφαίνεται η άποψη ότι οι «*αδύνατοι*» μαθητές χρησιμοποιούν την κυπριακή διάλεκτο, περισσότερο από τους καλούς μαθητές.*

Συμπερασματικά οι εκπαιδευτικοί εντοπίζουν ότι οι μαθητές χρησιμοποιούν την ΚΔ σε μεγαλύτερο βαθμό στον προφορικό τους λόγο και λιγότερο στον γραπτό τους λόγο. Σχετικά με αυτό οι Καρυολεμου & Ραυλου (2001:112) αναφέρουν ότι «*οι Κύπριοι είναι φυσικοί ομιλητές μιας διαλεκτικής ποικιλίας ελληνικής που χρησιμοποιείται κυρίως στον προφορικό λόγο και σε είδη γραπτού λόγου που κινούνται εκτός ή στο περιθώριο των γλωσσικών συμβάσεων*».

Παράλληλα, οι εκπαιδευτικοί θεωρούν την κυπριακή διάλεκτο ως αιτία για τα χαμηλά επίπεδα που παρουσιάζουν οι μαθητές στη γλώσσα, που περιγράφονται ως «*τραγικά – χάλλια*», από την έκτη εκπαιδευτικό, στα λόγια της οποίας εντοπίστηκαν αντιφάσεις ως προς τη στάση που τηρεί απέναντι στην κυπριακή διάλεκτο, αφού όντας καλή γνώστης της κυπριακής λογοτεχνικής παραγωγής στις προηγούμενες ερωτήσεις το λιγότερο που θα αναμέναμε ήταν να τηρήσει μια πιο θετική στάση απέναντι στη χρήση της κυπριακής διαλέκτου στην τάξη από τους μαθητές.

Πώς χειρίζονται/χειρίζεσαι τα «λάθη» τους αυτά; Διορθώνεις/ διορθώνεις τον προφορικό τους λόγο ή επιτρέπεις/επέτρεπες τη ντοπιολαλιά;

Στις απαντήσεις που έδωσαν οι οκτώ εκπαιδευτικοί στην ερώτηση αυτή κοινός τόπος ήταν ότι όλοι τους διορθώνουν τους μαθητές, αν κατά τη διάρκεια του μαθήματος χρησιμοποιήσουν την ΚΔ, παρατηρήθηκε ωστόσο κάποια διαφοροποίηση στον βαθμό επιμονής τους, ως προς τη διόρθωση, όπως φάνηκε και στην παρουσίαση των αποτελεσμάτων, πιο πάνω (4.1).

Όπως φαίνεται οι τέσσερις εκπαιδευτικοί διορθώνουν άμεσα το λόγο των μαθητών, οι δύο θεωρούν ότι πρέπει να διορθώνουν τους μαθητές με έμμεσο τρόπο γιατί «η άμεση διόρθωση μπορεί να αποβεί αρνητική», ένας εκπαιδευτικός διορθώνει τους μαθητές μόνο κατά τη διδασκαλία των Νέων Ελληνικών και ένας τους διορθώνει αν έχει τον χρόνο να το πράξει και αναλόγως του βαθμού στον οποίο συμβαίνει.

Ο πρώτος εκπαιδευτικός προτιμά από την μια να μη διορθώσει τον μαθητή «*εάν πραγματικά ο μαθητής μου έχει την λέξη, στην κυπριακή διάλεκτο, αντί να γράψει κάτι το οποίο δεν κατανοεί στην Πανελλήνια Κοινή*» και θα προσπαθήσει παράλληλα να βοηθήσει τον μαθητή, μέσω συζήτησης, να οδηγηθούν στην αντίστοιχη λέξη στην «Ελληνική» και αυτό γιατί νιώθει ότι «*μπορεί να είμαστε «καταδικασμένοι»; είμαστε «υποχρεωμένοι» εκ των πραγμάτων; **πρέπει** να εκφραζόμαστε και στην Κοινή νεοελληνική*», από την άλλη «*αν η κυπριακή διάλεκτος έρθει ας πούμε να μπει εντελώς ασύντακτα, θα το διορθώσω σίγουρα, ..και σίγουρα θα του πω,.. θα του δώσω και την παράλληλη ροή της Νεοελληνικής κοινής...*», τονίζει, ωστόσο ότι δεν είναι στην πρόθεση του «*να τον διορθώσω ή να τον αποτρέψω... να χρησιμοποιήσει την κυπριακή διάλεκτο... άμια παρακολουθήσεις τους μαθητές μέσα στην τάξη όταν μιλούν στην κυπριακή διάλεκτο, αλλά σε μια ροή ή οποία εντάξει... μπορεί να εκφράζεται πολύ καλύτερα και αν εκφράζεται πολύ καλύτερα δεν τον διακόπτεις τον μαθητή. Αν τον βάλεις να σου εκφράζεται μόνον στην Νεοελληνική μπορεί να έχει δυσκολίες στην έκφραση και αυτό είναι το πάγιο πρόβλημα που έχουν όλοι οι Κύπριοι, είναι υποχρεωμένοι να κινούνται από την Κυπριακή στην Νεοελληνική, όποιοι δεν έχουν ζήσει στην Ελλάδα, αυτό το πράγμα εμφανίζεται περίπου ως πρόβλημα διγλωσσίας ή δυσλεξίας ακόμα, ... δεν είναι έτσι τα πράγματα.*» Όπως διαφάνηκε μετά το πέρας όλων των συνεντεύξεων τελικά η άποψη αυτή, του συγκεκριμένου εκπαιδευτικού, αποτελεί εξαίρεση εφόσον θεωρεί ότι δεν πρέπει να διακόπτεται ο μαθητής όταν μιλά στην κυπριακή διάλεκτο γιατί μπορεί να εκφράζεται και καλύτερα σε αυτήν και μια ενδεχόμενη διόρθωσή του θα τον απέτρεπε αμέσως από του να εκφραστεί.

Με έκπληξη άκουσα από τον δεύτερο συνάδελφο να επαναλαμβάνεται η άποψη ότι η ΚΝΕ είναι τα «σωστά Ελληνικά» και «*ότι επιτρέπει την κυπριακή ... στα πλαίσια ενός αστείου ή οτιδήποτε άλλο, σε κάποιες παρεκβάσεις εκτός μαθήματος μπορεί να τις επιτρέπω αλλά προσπαθώ και τους λέω και την ελληνική την λέξη για να μάθουν να μιλούν σωστά Ελληνικά.*» Σε αυτό το σημείο αυθόρμητα ρώτησα τον συγκεκριμένο εκπαιδευτικό «*προσπαθείς να μάθουν «σωστά» Ελληνικά, άρα θεωρείς ότι είναι «λάθος» η Κυπριακή διάλεκτος;*» και μου απάντησε ότι δεν θεωρεί ότι είναι λάθος «*απλά όταν γράφουμε και όταν μιλούμε στα πλαίσια του μαθήματος στο σχολείο, θα πρέπει να μιλούμε, πιστεύω, την Κοινή νεοελληνική γιατί είναι πιο δόκιμη γλώσσα.*»

Η τρίτη εκπαιδευτικός εξήγησε ότι δεν διορθώνει άμεσα τα λάθη των μαθητών «διότι αυτό μπορεί να αποβεί αρνητικό, μέσα στα πλαίσια κατανόησης κειμένων ή επεξήγησης κειμένων τότε θα 'ταν λάθος να διορθωθεί διότι μπορεί να ακυρωθεί η κατανόηση και ουσία του κειμένου, θα παρατηρήσω έμμεσα, θα κάνω παρατήρηση έμμεσα, που δεν θα 'ναι παρατήρηση, θα είναι διόρθωση ορισμένων λέξεων ενδεχομένως ε... ε... όταν θα επαναλάβω κάποια σημεία για να επωφεληθούν όσον αφορά στον γραπτό λόγο.» Το ενδιαφέρον, που εντοπίζουμε στα λόγια της συγκεκριμένης εκπαιδευτικού είναι το γεγονός ότι αντιλαμβάνεται την κυπριακή ως εργαλείο πλαισίωσης και κατανόησης.

Η τέταρτη εκπαιδευτικός δικαιολόγησε το γεγονός ότι τους διορθώνει λέγοντας ότι «τους ενθαρρύνω να μιλούν στην Κοινή νεοελληνική γιατί έτσι είναι και ο τρόπος που γράφουν. Τώρα, δεν τους διορθώνω με τρόπο ώστε να φανεί «έκανες λάθος» απλά μπορεί να το αναφέρω και στην Κοινή νεοελληνική και προχωρούμε.»

Η πέμπτη εκπαιδευτικός εξήγησε ότι προσπαθεί να διορθώνει τους μαθητές όταν χρησιμοποιούν στην τάξη την κυπριακή διάλεκτο υπό κάποιες, όμως, προϋποθέσεις «εξαρτάται σε ποιο βαθμό συμβαίνει και αν έχω τον χρόνο να το κάμω, παραδείγματος χάριν φέτος, στο σχολείο που εργάζομαι φέτος, το θεωρώ αδύνατον τζιαι ανέφικτο τζιαι ανώφελο να τους διορθώνω σε κάθε τους πρόταση. Σε άλλα σχολεία που ήταν μειωμένο το φαινόμενο, ναι, επενέβαινα και τους διόρθωνα, κάποιες λέξεις τουλάχιστον.» Σε αυτό το σημείο αξίζει να παρατηρήσουμε ότι ενώ σε προηγούμενη ερώτηση η ίδια συνάδελφος είπε ότι η κυπριακή διάλεκτος χρησιμοποιείται σε όλα τα σχολεία στον ίδιο βαθμό, εντούτοις, εδώ αναφέρει ότι φέτος που εργάζεται στην Τεχνική Σχολή δεν μπορεί να διορθώνει τα λάθη των μαθητών γιατί συμβαίνουν σε πολύ μεγάλο βαθμό, ενώ σε άλλα σχολεία που ήταν μειωμένη η χρήση της διαλέκτου μπορούσε να διορθώνει σε μεγαλύτερο βαθμό τους μαθητές. Ουσιαστικά, λοιπόν, η συγκεκριμένη εκπαιδευτικός αποδίδει κοινωνικές-ταξικές προεκτάσεις στη χρήση της διαλέκτου, κάτι που θα διαφανεί και στα λόγια άλλων ερωτηθέντων σε επόμενες ερωτήσεις.

Η έκτη εκπαιδευτικός επαναλαμβάνει και εδώ τη θέση ότι οι μαθητές έχουν πολύ σοβαρό γλωσσικό πρόβλημα, ωστόσο, προσπαθεί να διορθώνει τους μαθητές χωρίς να τους δημιουργεί ενοχές που χρησιμοποιούν την κυπριακή διάλεκτο. Αντίθετα θέλει να νιώθουν περήφανοι για αυτήν αφού ανάγεται στην εποχή του Ομήρου και μόνο με αυτήν μπορούμε να εκφράσουμε τον εσωτερικό μας κόσμο. «Να σου πω, εντάξει, δεν θέλω να νιώθουν ενοχές ότι η κυπριακή διάλεκτος δεν είναι καλή, είναι κάτι το υποδεέστερο δηλαδή τονίζουμε από την αρχή ότι είναι η διάλεκτος μας, ότι την αγαπάμε, ότι έχει καταγωγή από τον Όμηρο, ότι είμαστε περήφανοι, ότι κάποια πράγματα αν δεν τα πεις στην ντοπιολαλιά σου είναι σαν να μην τα λες, ας πούμε μπορεί, ξέρω 'γω, από τα πρώτα μαθήματα να πούμε ότι το «αγαπώ σε» είναι διαφορετικό από το «σ' αγαπώ», δηλαδή είναι πιο συναισθηματικά φορτισμένο, ότι κάποιες λέξεις αν δεν τις πούμε στην Κυπριακή διάλεκτον είναι σαν να μην τις είπαμε, ας πούμε, τζιαι προσπαθώ να τους κάμω να νιώθουν περήφανοι...».

Ειδικότερα, αυτό που προκύπτει από τα λόγια της συγκεκριμένης εκπαιδευτικού είναι «η φανταστική κατασκευή της κυπριακής ως αρχαιοπρεπούς, αυθεντικής ποικιλίας, άρα ποικιλίας με συγκεκριμένο γόητρο» (covert prestige) όπως προέκυψε από την έρευνα που πραγματοποιήθηκε το 2007 από την Τσιπλάκου (2007:471), εύρημα το οποίο σχολιάζεται και σε άλλη ερώτηση.

Ο έβδομος εκπαιδευτικός παραμένει πιστός στην πολιτική του Υπουργείου Παιδείας και διορθώνει αμέσως όποια λέξη της διαλέκτου ακούσει να χρησιμοποιούν οι μαθητές στον προφορικό τους λόγο. «Π.χ ας πούμε αν πουν λαλεί, αμέσως το διορθώνω, το λέω, λέγει ή τζιαι το λέω και, το διορθώνω ναι, ε... γιατί η πολιτική του Υπουργείου Παιδείας είναι να ακολουθούμε την επίσημη γλώσσα, την Νεοελληνική».

Η άποψη της τελευταίας εκπαιδευτικού πλησιάζει στην απάντηση που δόθηκε από την πέμπτη εκπαιδευτικό, ότι δηλαδή διορθώνει υπό κάποιες προϋποθέσεις. Αρχικά αναφέρεται στο στόχο που ενδεχομένως θέλει να καλύψει αλλά και ποιο μάθημα διδάσκει και έπειτα στο επίπεδο των μαθητών. «Εξαρτάται..... με τι μαθητές έχω μπροστά μου.... αν οι μαθητές... τζιαι τι στόχον έχω, αν διδάσκω για παράδειγμα Νέα Ελληνικά είμαι πιο... επιμένω περισσότερο και μπορεί να το διορθώσω, αν είναι ένα μάθημα Ιστορίας ή κάτι άλλο, τζιαι εξαρτάται τι μαθητές έχω μπροστά μου πάντα, μπορεί να το αφήσω, δηλαδή να μην σταματώ κάθε φορά που.....».

Διορθώνεις και μειώνεις τη βαθμολογία στη γραμματική/στη γραπτή εξέταση; Στην έκθεση/στο γραπτό τους λόγο διορθώνεις τη ντοπιολαλιά;

Όπως είδαμε και πιο πάνω, στην παρουσίαση των αποτελεσμάτων, όλοι οι εκπαιδευτικοί διορθώνουν τα στοιχεία της ΚΔ στο γραπτό λόγο των μαθητών. Ωστόσο, εκεί που υπάρχει διαφοροποίηση είναι στο αν μειώνουν τη βαθμολογία των μαθητών: οι πέντε εκπαιδευτικοί απάντησαν ότι δεν μειώνουν την βαθμολογία των μαθητών και οι τρεις από αυτούς απάντησαν ότι διορθώνουν πιο σχολαστικά και μειώνουν τον βαθμό στο γραπτό λόγο των μαθητών όταν εντοπίζουν πολλά στοιχεία της διαλέκτου.

Οι απαντήσεις που δόθηκαν ήταν οι εξής:

«Δεν θα έλεγα ότι ρίχνω τον βαθμό, ή οτιδήποτε άλλο όταν έχω κυπριακή διάλεκτο, αλλά όπως είπα πάντα θέλω να ξέρουν και τις δύο, και τους δύο τρόπους έκφρασης».

«Κατά κάποιον τρόπο... ό,ι, νομίζω δεν έχω συναντήσει κυπριακές λέξεις σε γραπτό λόγο, ως επί το πλείστον, ε... ε... όμως αν τις συναντήσω γράφω και την ελληνική την λέξη, και όσον αφορά ορθογραφικά λάθη πάντα διορθώνω τα, ή εκφραστικά λάθη».

«Σαφώς και δεν μειώνω τη βαθμολογία, θα 'ταν λάθος κατ' εμένα. Διορθώνω στη δόκιμη Κοινή νεοελληνική αλλά δεν θα μειώσω τον βαθμό ενός μαθητή».

«Στο γραπτό λόγο, ναι, νομίζω ότι πρέπει να τα διορθώνουμε, ναι. Ε... ε όχι τόσο, όχι τόσο γιατί δεν γράφει ένα παιδί αποκλειστικά στη διάλεκτο ώστε να μαζευτούν πολλά διαλεκτικά στοιχεία για να θεωρηθεί ότι είναι κάτι πλην στην έκθεση ή στο γραπτό τους λόγο.»

«Ε... ε... όχι, γιατί εντάξει, δεν αποδίδουν στον γραπτό λόγο την κυπριακή διάλεκτον έτσι όπως την μιλούμεν οπότε αν μεν γράφουν σε Νέα Ελληνικά, αν η σύνταξη διαφέρει και ακολουθούν την κυπριακή, , όχι δεν το διορθώνω ούτε το θεωρώ λάθος, ε... εντάξει όχι, όσον αφορά να διορθώσω ή να αφαιρέσω μονάδες λόγω κυπριακών όχι, γιατί δεν τα αποδίδουν έτσι κι αλλιώς τα κυπριακά» .

«Εντάξει, ε... διορθώνω πάρα πολύ σχολαστικά τις εκθέσεις, πάρα πολύ σχολαστικά. Τους λέω ότι στον γραπτό λόγο θέλω να γράφουν σε Νεοελληνική Κοινή, δηλαδή είμαι πιο ελαστική στον προφορικό λόγο, στον γραπτό τους λόγο, μπορώ να πω ότι επηρεάζομαι... επηρεάζομαι. Αλλά προσπαθώ να είμαι διακριτική εν θέλω ούτε να νιώσουν ενοχές, ούτε να καταδικάσω τίποτε...».

«Ναι, διορθώνω, θέλω να είναι ένα κείμενο, όπως πρέπει, όπως προβλέπεται από τους κανονισμούς. Ναι την μειώνω, όπως προβλέπεται μια μονάδα». Ο συγκεκριμένος εκπαιδευτικός σημειώνει ότι αφαιρεί μια μονάδα, όπως επανειλημμένως αναφέρει, όπως προβλέπεται από του κανονισμούς.

«Ε.... εξαρτάται και πάλι, μόνο στο μάθημα της έκφρασης - έκθεσης, στην γλώσσα, που.. όταν έχουμε έκθεση και εκεί βαθμολογείται η ορθογραφία, σε εκείνο το σημείο ναι, το διορθώνω, στα υπόλοιπα όμως, σίγουρα ο βαθμός τους δεν μειώνεται». Το περίεργο εδώ, είναι το γεγονός ότι η συγκεκριμένη εκπαιδευτικός συνδέει την κυπριακή διάλεκτο με τα ορθογραφικά λάθη που κάνουν οι μαθητές όπως και ο δεύτερος εκπαιδευτικός, κάτι που φυσικά δεν αποδεικνύεται από κάποια έρευνα.

Αυτό που θα μπορούσε να επισημανθεί στις απαντήσεις όλων των εκπαιδευτικών είναι το γεγονός της επιμονής τους να γράφουν οι μαθητές μόνο στην ΚΝΕ «γιατί έτσι πρέπει», γεγονός που έρχεται σε αντίφαση με την ελαστικότητα που φαίνεται ότι επιδεικνύουν όταν η κυπριακή διάλεκτος χρησιμοποιείται στον προφορικό λόγο των μαθητών και που καταδεικνύει εμφανώς ότι « η διαλεκτική ποικιλία έχει μια συγκεκριμένη θέση στο γλωσσικό μάθημα, αυτήν της γλώσσας-οργάνου των πολλαπλών πτυχών της διδακτικής διαδικασίας, αλλά όχι της γλώσσας- στόχου» (Τσιπλάκου, 2007:508).

Κάνουν μείξη κωδίκων; Αν ναι, σε ποιες περιστάσεις/ θέματα;

Όλοι οι εκπαιδευτικά απάντησαν θετικά στην ερώτηση αυτή. Πιστεύουν ότι οι μαθητές κάνουν μείξη κωδίκων κατά την προφορική τους ομιλία. Πιο συγκεκριμένα μείξη κωδίκων εντοπίζεται από τους συναδέλφους στις ακόλουθες περιστάσεις: όταν δεν γνωρίζουν την ΝΕ λέξη «Όταν τύχει να μην γνωρίζουν την ελληνική λέξη, όταν δεν τους έρχεται στο μυαλό χρησιμοποιούν την κυπριακή λέξη τζιαι μπορεί τζιαι μες στο μάθημα μερικές φορές».

Όταν πρόκειται να μιλήσουν στην τάξη για να επεξηγήσουν κάτι ή για να υποβάλουν ερώτηση: «Ναι, αναπόφευκτα προκύπτει μείξη κωδίκων όταν πρόκειται να μιλήσουν... όταν πάρουν το λόγο μέσα στην τάξη και για να επεξηγήσουν κάτι ή ακόμα και για να υποβάλουν ερώτηση».

Όταν πρόκειται να απευθύνουν το λόγο σε κάποιον ανώτερο π.χ σε Βοηθό Διευθυντή και η συνομιλία λαμβάνει πιο επίσημο ύφος: «όταν θέλουν να εκφραστούν πιο επίσημα, είτε προστά σε κάποιον βοηθό διευθυντή... στα πλαίσια του μαθήματος όχι δεν μπαίνουν στη διαδικασία να το προσέξουν και να το συνδυάσουν, εκφράζονται ελεύθερα στην

κυπριακή, τώρα όταν προσπαθούν να εκφραστούν σε κάποιον ανώτερο, λίγο σε πιο επίσημο ύφος ... ναι οπωσδήποτε τα μπερδεύουν».

Όταν πρόκειται να εκφράσουν την άποψή τους ή όταν εντοπίζουν στοιχεία μέσα από ένα κείμενο: «όταν είναι να εκφραστούν, να πουν την άποψη τους ή να εντοπίσουν προφορικά στοιχεία μέσα από ένα κείμενο την χρησιμοποιούν».

Είναι ενδιαφέρον ότι βλέπουν την εναλλαγή κωδίκων αφενός θετικά, ως μαθησιακό εργαλείο, αφετέρου αρνητικά, «τα μπερδεύουν».

Είναι απαραίτητο να επισημανθεί εδώ, ότι ο εκπαιδευτικός της πρώτης συνέντευξης εντοπίζει «μια αμφίδρομη κατεύθυνση της γλωσσικής μετακίνησης δηλαδή είτε προς την νέα ελληνική είτε προς πιο «κυπριακά» επίπεδα ύφους» (Τσιπλάκου, 2009: 410). Σύμφωνα με την Τσιπλάκου (2009:410) «αυτή η αμφίδρομη κατεύθυνση της γλωσσικής εναλλαγής είναι ενδεχομένως αναμενόμενη σε (κοινωνιο)γλωσσικές καταστάσεις γλωσσικής επαφής και γλωσσικής αλλαγής, δημιουργίας κοινής ποικιλίας και πιθανής άρσης της κοινωνικής διγλωσσίας».

Ένα άλλο στοιχείο που εντοπίστηκε στα λόγια του πρώτου και της έκτης εκπαιδευτικού είναι ότι οι μαθητές στις Τεχνικές Σχολές μιλούν μόνο την κυπριακή διάλεκτο ενώ στα Λύκεια, που οι μαθητές έχουν πιο υψηλό επίπεδο μιλούν περισσότερο στην Κοινή Νέα Ελληνική: «Ναι, θα έλεγα, ότι κάνουν μείξη, βεβαίως εξαρτάται και από το σχολείο. Ας πούμε αν είσαι στην Τεχνική Σχολή είναι καθαρά κυπριακή διάλεκτος, δεν μπορείς να μπεις στη λογική της Νεοελληνικής. Αν είσαι, ας πούμε, σε ένα Λύκειο το οποίο έχει και μαθητές που έχουν κάποιο επίπεδο... ε... σαφέστατα εκεί πέρα το εγχείρημα είναι η Κοινή νεοελληνική και έρχεται ως μείξη η κυπριακή διάλεκτος. Στην Τεχνική Σχολή βασικά είναι κυπριακή διάλεκτος.»

«...τζιαι κυρίως οι καλοί μαθητές προσπαθούν να ανταποκριθούν, διότι ένας μαθητής πολύ αδύνατος μπορεί να μην ανταποκριθεί σχεδόν καθόλου ή ελάχιστα, επειδή δεν μπορεί, όχι επειδή δεν θέλει, αλλά οι πιο καλοί μαθητές, από το δεκαπέντε και πάνω, ας πούμε ...ε... τους βλέπω ότι προσπαθούν.... προσπαθούν να μιλούν πιο σωστά».

Και πάλι βλέπουμε ότι οι εκπαιδευτικοί αντιμετωπίζουν το μεικτό κώδικα όχι ως ακόμα ένα υφολογικό επίπεδο αλλά με όρους «σωστού»-«λάθους», και μάλιστα με κοινωνικές-ταξικές προεκτάσεις, όπως φαίνεται από τα αρνητικά σχόλια για τη χρήση πιο διαλεκτικών επιπέδων ύφους στις Τεχνικές Σχολές.

Γνωρίζουν οι μαθητές τις διαφορές ανάμεσα στην κυπριακή διάλεκτο και την πρότυπη Κοινή Νεοελληνική;

Οι τέσσερις από τους εκπαιδευτικούς, που συμμετείχαν στην έρευνα θεωρούν ότι οι μαθητές γνωρίζουν τις διαφορές ανάμεσα στην κυπριακή διάλεκτο και στην Κοινή Νέα Ελληνική: «Νομίζω τις γνωρίζουν, για να φτάσουν σε επίπεδο γυμνασίου- λυκείου, έχουν περάσει τζιαι που το δημοτικό, εδιαβάσαν πολλά, ακούσαν πολλά στα μέσα μαζικής ενημέρωσης και τα λοιπά, θεωρώ ότι μπορούν και είναι ικανοί να χειριστούν την σωστή Νέα Ελληνική γλώσσα».

Οι τρεις εκπαιδευτικοί πιστεύουν ότι οι μαθητές γνωρίζουν τις διαφορές αλλά τις γνωρίζουν σε επιφανειακό βαθμό και όχι εις βάθος, όπως θα έπρεπε. Ενδεικτικές απαντήσεις είναι: «γνωρίζουν μόνο τη διαφορά σε κάποιες λέξεις όσον αφορά στην διατύπωση, δηλαδή αυτό που ακούνε, τις μεγάλες διαφορές στη γραμματική και στο συντακτικό δεν τις γνωρίζουν, γιατί αυτό θέλει μελέτη». «Επίσημα και συστηματικά όχι, αντιλαμβάνονται διαφορές λόγω της ανάγνωσης από τα βιβλία, λόγω του προφορικού λόγου μέσω των μέσων μαζικής ενημέρωσης και στην Κύπρο φυσικά τζιαι, και στην Ελλάδα, αλλά να συνειδητοποιήσουν, να το έχουν συστηματοποιημένα στο μυαλό τους διαφορές, στην σύνταξη κυρίως, ε... όχι δεν τις έχουν».

Τέλος, ένας εκπαιδευτικός (7^{ος}) πιστεύει ότι δεν γνωρίζουν καθόλου τις διαφορές ανάμεσα στις δύο γλώσσες, γιατί όπως λέει «αν μιλούμε για μαθητές πρώτης γυμνασίου που κάμνω εγώ, λίγο δύσκολο, δεν μπορούν να διακρίνουν τη διαφορά». Στα λόγια του μπορούμε παράλληλα να εντοπίσουμε την άποψη ότι οι κύπριοι μαθητές και γενικότερα όλοι αντιμετωπίζουμε «πρόβλημα γλώσσας» αλλά και ότι οι μαθητές και γενικά οι νεότεροι δεν χρησιμοποιούν την αυτούσια κυπριακή διάλεκτο αλλά μια πιο μετεξελιγμένη της μορφή: «διότι γενικά στην Κύπρο έχουμε πρόβλημα γλώσσας, ενώ διδάσκονται την Νέα Ελληνική, την επίσημη, οι μαθητές δεν την χρησιμοποιούν στην καθημερινότητά τους, χρησιμοποιούν.. εντάξει, χρησιμοποιούν την διάλεκτο, την κυπριακή, αλλά δεν ξέρω αν τούτο που χρησιμοποιούν είναι διάλεκτος... χρησιμοποιούν κάτι άλλο εκτός από την διάλεκτο... μια μορφή της κυπριακής διαλέχτου όπως μετεξελίχθηκε».

Οι απόψεις του συγκεκριμένου εκπαιδευτικού αναδεικνύουν την θεωρία ότι η σύγχρονη κυπριακή διάλεκτος δεν είναι αυθεντική. Όπως και σε προηγούμενες έρευνες, διαφαίνεται ότι δίνει αξία στην παλιά κυπριακή, αυτήν που κατάγεται από τον όμηρο, όπως απαξιωτικά λέει «δεν ξέρω αν τούτο που χρησιμοποιούν είναι διάλεκτος... χρησιμοποιούν κάτι άλλο εκτός από την διάλεκτο... μια μορφή της κυπριακής διαλέχτου όπως μετεξελίχθηκε». Κάτι αντίστοιχο απαντήθηκε στα πλαίσια της έρευνας της Τσιπλάκου (2007:471), όπου ένας νεαρός ομιλητής αναρωτήθηκε «Μα για ποια κυπριακά; Τα παλιά, τα αυθεντικά, του Μιχαηλίδη, ή αυτό το μιξοβάβαρο ιδίωμα της τηλεόρασης και των media, που δεν έχει καμία επικοινωνιακή βαθύτητα, που δε μας βοηθάει καν να σκεφτόμαστε σαν λαός;» Στην ίδια άποψη αναφέρθηκε στην προηγούμενη ερώτηση (10) η έκτη εκπαιδευτικός λέγοντας «επειδή την κυπριακή την κατέχουν, μπορεί να μην την κατέχουν ίσως στην καλύτερή της μορφή γιατί υπάρχουν επιρροές, οι επιδράσεις από την τηλεόραση που μπορεί να είναι ότι χειρότερο...»

Στην απάντηση της τέταρτης εκπαιδευτικού διακρίνουμε την άποψη ότι «όποιος μιλά στην ΚΝΕ κατάγεται από την Ελλάδα», μια άποψη που κυριαρχεί ανάμεσα στους Κύπριους και που εμμέσως απαξιώνει την κυπριακή διάλεκτο «...και εγώ επειδή μιλώ στην Κοινή Νέα Ελληνική μέσα στην τάξη, μου έκαναν πολλές φορές την ερώτηση: «Κυρία, είσαι που την Ελλάδα»; (γέλιο) Και έπρεπε να τους εξηγήσω ότι αλλιώς μιλούμε, αλλιώς γράφουμε και είναι προτιμότερο να μιλούμε στην Κοινή Νέα Ελληνική λόγω του ότι βοηθά στον γραπτό λόγο.»

Με έμμεσο τρόπο, η συγκεκριμένη εκπαιδευτικός απαξιώνει την χρήση της κυπριακής διαλέχτου, κάτι που το αντιλαμβάνεται και σπεύδει να το διορθώσει λέγοντας: «Όχι, ότι υποτιμούμε την διάλεκτο με κάποιον τρόπο.»

Θεωρείτε ότι η επιλογή χρήσης την ΚΝΕ δείχνει άτομο πιο ευγενικό ή πιο μορφωμένο; /Θεωρείτε ότι η επιλογή χρήσης της κυπριακής δείχνει άτομο λιγότερο ευγενικό ή λιγότερο μορφωμένο;

Οι δύο επόμενες ερωτήσεις θα συνεξεταστούν γιατί έχουν άμεση συνάφεια μεταξύ τους. Αυτό που εξετάζεται εδώ είναι το κατά πόσο οι συμμετέχοντες θεωρούν ότι η χρήση της ΚΝΕ ή της ΚΔ σχετίζονται με την μόρφωση και ευγένεια των ομιλητών.

Στην πρώτη περίπτωση φαίνεται ότι οι τρεις εκπαιδευτικοί πιστεύουν ότι η επιλογή χρήσης της ΚΝΕ δεν δείχνει άτομο πιο ευγενικό ή πιο μορφωμένο, οι άλλοι τρεις πιστεύουν ότι εξαρτάται, μερικές φορές μπορεί και να ισχύει, και τέλος, οι άλλοι δύο απάντησαν θετικά στην ερώτηση, πιστεύουν δηλαδή ότι όταν κάποιος χρησιμοποιεί την ΚΝΕ τότε είναι άτομο πιο ευγενικό ή πιο μορφωμένο.

Χαρακτηριστικές απαντήσεις που δόθηκαν εδώ είναι:

«[...] υπάρχει αυτή η εντύπωση, ότι όταν μιλάς την Νεοελληνική Κοινή είσαι πιο ευγενικός, συνήθως όταν βλέπουμε κάποιον ξένο προσπαθούμε, έτσι λίγο, να εκλεπτύνουμε λίγο την γλώσσα»

«[...] άτομα ενός ανώτερου μορφωτικού επιπέδου»

«[...] γιατί αυτό δείχνει ένα άτομο πιο αναπτυγμένο πνευματικά απ' ότι κάποιος που μιλά στις οικοδομές και μπορεί να μιλά πιο συχνά την ΚΔ»

«[...] είναι κατ' επίφαση περισσότερο ευγενικά και περισσότερο μορφωμένα»

«[...]κάποια άτομα του μέσου κοινωνικού επιπέδου αναφέρονται με θαυμασμό για τα άτομα που χρησιμοποιούν την ΚΝΕ θεωρώντας τα περισσότερο μορφωμένα»

«[...] η νεοελληνική κοινή έχει μια κομψότητα, είναι πιο ραφιναρισμένη, πιο κομψή»

«Η γλώσσα δεν εκφράζει το πόσο ευγενικός ή πολιτισμένος είσαι. Η ευγένεια προέρχεται από τον άνθρωπο, όχι από το ποια γλώσσα χρησιμοποιεί»

«[...]η διάλεκτος δεν είναι η γλώσσα που διδάχτηκα ούτε στο πανεπιστήμιο, ούτε στο πρώτο πτυχίο, ούτε στο μεταπτυχιακό, ούτε στον επαγγελματικό μου χώρο χρησιμοποιείται»

«[...]μπορεί να χρησιμοποιήσεις τζιαι την νεοελληνική τζιαι να είσαι αγενέστατος, μπορείς να χρησιμοποιήσεις την Κυπριακή τζιαι να είσαι ευγενέστατος».

Στην δεύτερη περίπτωση οι περισσότεροι ερωτηθέντες απάντησαν αρνητικά στο αν η επιλογή χρήσης της ΚΔ δείχνει ότι ένα άτομο είναι λιγότερο ευγενικό ή λιγότερο μορφωμένο και τρεις από αυτούς απάντησαν ότι η επιλογή χρήσης της ΚΔ σχετίζεται άμεσα με το μορφωτικό επίπεδο του ατόμου που την χρησιμοποιεί.

Χαρακτηριστικές ήταν οι εξής απαντήσεις:

«[...] έχω δει πάρα πολλούς πηγαίους ανθρώπους... οι οποίοι χρησιμοποιούν μόνο την κυπριακή και είναι υπέροχοι άνθρωποι, πάρα πολύ μορφωμένοι. Ο Χαμπής ο Χαράκτης, ο Μιχάλης Πασσιαρδής, ποιητές, λογοτέχνες οι οποίοι είναι μια χαρά άνθρωποι, ας πούμε, δεν θεωρώ ότι... τούτοι οι άνθρωποι είναι πιο υποβαθμισμένοι»

«[...] η χρήση της κυπριακής διαλέχτου δείχνει ότι ένα άτομο είναι αυθόρμητο, είναι αυθεντικό και λέει ακριβώς αυτό που σκέφτεται»

«[...] έχει καθιερωθεί να θεωρείται ότι κάποιος που μιλά μόνο κυπριακά, ναι, είναι χαμηλότερου μορφωτικού επιπέδου»

«[...] να μην χάνουμε την αμεσότητά μας τζιαι να γινόμαστε κάτι που δεν είμαστε, δεν είμαστε υπέρ αυτής της κατάστασης, δηλαδή τώρα να αρχίσω να μιλώ... να καλαμαρίζω, ξέρω εγώ έννα νοιώθω ηλίθια, αλλά μου αρέσει να μιλώ στον πληθυντικό, να μην χάνονται τα γράμματα, να μην χάνονται οι συλλαβές, γιατί στην κυπριακή διάλεχτο, δεν ξέρω, είναι ο τρόπος που την χρησιμοποιούν; μασούν τις συλλαβές, εν ξέρω... έχουμε σοβαρότατο πρόβλημα»

«[...] η μητέρα μου που πήγε μόνο μέχρι την βϋδημοτικού χρησιμοποιεί κατά κόρον την ΚΔ»

Από τα πιο πάνω προκύπτουν τα εξής συμπεράσματα:

Αρχικά, στην ερώτηση κατά πόσον πιστεύουν αν η επιλογή χρήσης της ΚΝΕ δείχνει άτομο πιο ευγενικό ή πιο μορφωμένο ξεκάθαρα αρνητική απάντηση έδωσαν μόνο τρεις από τους ερωτηθέντες αφού έστω υποσυνείδητα ενυπάρχει στους περισσότερους η θετική απάντηση. Απεναντίας, στο δεύτερο ερώτημα, οι περισσότεροι ερωτηθέντες απάντησαν αρνητικά στο αν η επιλογή χρήση της ΚΔ σχετίζεται άμεσα με το μορφωτικό επίπεδο του ατόμου που την χρησιμοποιεί, σπεύδοντας έτσι να υπερασπιστούν και τους εαυτούς τους ως κύπριοι ομιλητές.

Ο Παπαπαύλου (1998: 33), δείχνει ότι οι ομιλητές της νεοελληνικής κοινής θεωρούνται από τους Κύπριους άτομα πιο φιλόδοξα, έξυπνα, μορφωμένα, ενδιαφέροντα, μοντέρνα σε σύγκριση με τους ομιλητές της κυπριακής διαλέκτου. Σχετικά με αυτό, η Sciriha (1996:97), επισημαίνει ότι η Κύπριοι φαίνεται ότι σέβονται την ελληνική γλώσσα και κουλτούρα και έχουν την άποψη ότι η νεοελληνική κοινή είναι «πιο εκφραστική», «πιο ευγενική», «πιο σωστή», πιο λεπτή», «είναι η γλώσσα των μορφωμένων» κ.λπ. Όλοι αυτοί οι χαρακτηρισμοί αναφέρθηκαν και στην παρούσα μεταπτυχιακή διατριβή από τους συμμετέχοντες, οι οποίοι θεωρούν την κοινή νεοελληνική, ως την ανώτερη μορφή γλώσσας και την κυπριακή διάλεκτο, ως μια μορφή γλώσσας που χρησιμοποιείται περισσότερο στις ανεπίσημες και καθημερινές περιστάσεις, και που εκφράζει τον ψυχικό μας κόσμο αλλά παρά τις αρετές της συνδέεται με το χαμηλό μορφωτικό επίπεδο εκείνου που την χρησιμοποιεί.

Η μεγαλύτερη αντίφαση εντοπίζεται στα λόγια της όγδοης εκπαιδευτικού η οποία, από τη μια, με «πάθος» προσπαθεί να συνηγορήσει υπέρ του ότι η ΚΝΕ είναι η γλώσσα που συνδέεται με τις σπουδές και συνεπώς και με το ανώτερο μορφωτικό επίπεδο των ανθρώπων, και από την άλλη, προσπαθεί να μετριάσει την κατάσταση λέγοντας ότι «τούτον εναπόκειται και στον τρόπο που θα απευθύνεις του άλλου τον λόγο» και λίγο πιο

κάτω συνδέει την χρήση κυπριακής διαλέκτου με κάποια συγκεκριμένα επαγγέλματα, αποδίδοντας, έτσι, κοινωνικές-ταξικές προεκτάσεις στη χρήση της διαλέκτου κάτι που εντοπίσαμε σε άλλο σημείο στα λόγια κάποιου από τους συμμετέχοντες. Επίσης, αιτιολογεί τη χρήση της κυπριακής διαλέκτου από τα συγκεκριμένα επαγγέλματα «οικοδόμοι», «μηχανικοί αυτοκινήτων», «καλουψιήδες» λέγοντας ότι ίσως δεν διδάχτηκαν την νεοελληνική όπως οι υπόλοιποι μαθητές και δεν κατάφεραν να την «εμπεδώσουν και να την κάνουν χτήμα τους, άρα μπορεί να υπάρχει μια σύνδεση επιπέδου με τη χρήση της γλώσσας».

4.2.3 Η χρησιμότητα της κυπριακής διαλέκτου στο μάθημα

Ένα άλλο σημείο που διερευνάται μέσα από τις απαντήσεις που έδωσαν οι εκπαιδευτικοί είναι το κατά πόσον οι εκπαιδευτικοί γνωρίζουν τα θετικά αποτελέσματα από την ταυτόχρονη διδασκαλία στην Κοινή Νεοελληνική γλώσσα και στην κυπριακή διάλεκτο στα πλαίσια του σχολικού γραμματισμού.

Πιστεύετε ότι η ΚΔ μπορεί να διδάσκεται παράλληλα με την ΚΝΕ; Γιατί ναι ή γιατί όχι;

Οι τέσσερις από τους εκπαιδευτικούς θεωρούν ότι θα έπρεπε η ΚΔ να διδάσκεται παράλληλα με την ΚΝΕ, ενώ δύο εκπαιδευτικοί θεωρούν ότι δεν πρέπει να διδάσκεται παράλληλα και, τέλος, δύο θεωρούν ότι δεν πρέπει να γίνεται πάντα αντιπαραβολική διδασκαλία της κυπριακής διαλέκτου με την Κοινή Νέα Ελληνική, αλλά σε κάποιες μεμονωμένες περιπτώσεις.

Ο πρώτος εκπαιδευτικός, που από την αρχή της συνέντευξης φάνηκε να έχει πάρα πολλές γνώσεις γύρω από την κυπριακή λογοτεχνική παραγωγή, εδώ, συνεχίζει να υπερασπίζεται σθεναρά την κυπριακή διάλεκτο αλλά και την παράλληλη διδασκαλία της με την ΚΝΕ, γιατί όπως λέει: *«Η διάλεκτος είναι μια, αν είναι ζώσα διάλεκτος, μπορεί να εμπλουτίζει την κοινή γλώσσα. Και μας, η δική μας διάλεκτος, η οποία ξεκινά, ως πούμε, έχει ομηρικά κατάλοιπα έχει... ε... πως το λέμε... ελληνοιστικά κατάλοιπα... έχει μεσαιωνικά, αυτή η γλώσσα είναι πάρα πολύ πλούσια.. και δεν μπορείς να την αφήσεις, θα πρέπει να την καλλιεργήσεις, για να μπορούν οι μαθητές να παρακολουθούν και μίαν πολύ σοβαρή λογοτεχνική παράδοση που έχουμε, διαφορετικά τι νόημα έχει; Να την εγκαταλείψω; είναι σαν να εγκαταλείπω ένα μέρος του εαυτού μου».*

Ο δεύτερος συνάδελφος διατηρεί μια πιο συντηρητική στάση πιο κοντά στις επιταγές του Υπουργείου Παιδείας ότι *«δεν είναι δόκιμο να χρησιμοποιείς και τις δύο... στα πλαίσια ενός μαθήματος θα μπορούσε όμως να γίνει».*

Αντίφαση εντοπίζουμε και στην απάντηση της τρίτης εκπαιδευτικού που, ως καλύτερη γνώστης της κυπριακής λογοτεχνίας και με μια πιο θετική στάση απέναντι στην κυπριακή διάλεκτο στις προηγούμενες ερωτήσεις, εδώ απάντησε κατόπιν προβληματισμού ότι: *«θα πρέπει να παραμείνει μόνο η Κοινή, η διδασκαλία της Κοινής*

Νεοελληνικής, γιατί της κυπριακής διαλέκτου μπορεί να μειώσει τα θετικά αποτελέσματα της Κοινής Νεοελληνικής με την έννοια ότι μπορεί να μπερδέψει περισσότερο τους μαθητές».

Ο φόβος της τέταρτης συναδέλφου σε περίπτωση αντιπαραβολικής διδασκαλίας της ΚΔ με την ΚΝΕ είναι να μην αντικατασταθεί η ΚΝΕ από την ΚΔ. Θεωρεί μάλιστα ότι μπορεί να διδαχθεί μόνο στον προφορικό λόγο αλλά «να την γράψουν οι μαθητές νομίζω ότι δεν ενδείκνυται τόσο» γιατί όπως λέει: «είναι πιο δύσκολο... να διδαχτεί μάλιστα». Συμπληρώνει λέγοντας ότι «είναι εντάξει να την διαβάσουμε σε ένα ποίημα», αλλά παρόλα αυτά δεν ενδείκνυται στο γραπτό λόγο.

Στα ίδια πλαίσια κυμαίνεται και η απάντηση της πέμπτης εκπαιδευτικού η οποία θεωρεί ότι η παράλληλη διδασκαλία τους μειώνει τα αποτελέσματα εκμάθησης και των δύο γλωσσών, γιατί μαθαίνουν επιφανειακά και τις δύο. Ωστόσο, αφήνει ανοιχτό το ενδεχόμενο της παράλληλης διδασκαλίας τους ως μια πρόκληση, όπως φαίνεται από τα λόγια της: «Να διδάσκεται παράλληλα. Ίσως αυτό να είναι ένα πείραμα, τζιαι μια πρόκληση, γιατί το γεγονός ότι την επιτρέπουμε να συμβαίνει παράλληλα με την Κοινή νεοελληνική, ε... μόνο μπερδεύει τζιαι μειώνει τα αποτελέσματα και στον γραπτό και στον προφορικό λόγο. Τώρα να διαχωριστεί το μάθημα σε κυπριακό και σε νεοελληνικό πάλι δύσκολο το βλέπω, ε... Να γίνεται παράλληλη χρήση νομίζω στο τέλος μειώνει τζιαι τα δύο, κανένα από τα δύο δεν το μαθαίνουν καλά τζιαι σε βάθος τζιαι σωστά, παρά μόνο μπερδεύεται συνεχώς, το αποτέλεσμα είναι ... εντάξει, δεν είναι ότι καλύτερο...».

Η έκτη εκπαιδευτικός είναι διστακτική ως προς το αν πρέπει να διδάσκεται η ΚΔ παράλληλα με την ΚΝΕ και τονίζει και εδώ ότι «πρέπει να ενισχυθεί η διδασκαλία της Νεοελληνικής κοινής γιατί υπάρχουν σοβαρότατες ελλείψεις» δεν παραγνωρίζει ωστόσο το πόσο σημαντικό είναι να μαθαίνουν οι μαθητές την ΚΔ, αφού, όπως εξομολογείται η ίδια «σπούδαζε δασκάλα για να μάθει κυπριακά ποιήματα, κυπριακά τραγούδια, τότε τα έμαθα, δηλαδή στο δημοτικό, γυμνάσιο, λύκειο ήταν σαν να ... δεν ήξερα τίποτα σχεδόν, οπότε ούτε αυτό είναι καλό, ε... να αγνοούν παντελώς, να νομίζουν ότι δεν υπάρχει ένας ποιητής από την Κύπρο, ένας λογοτέχνης, αυτό είναι λάθος.» Πιο κάτω όμως εντοπίζουμε μια αντίφαση στα λόγια της αφού και πάλι επαναλαμβάνει ότι πρέπει να ενισχυθεί η διδασκαλία της ΚΝΕ γιατί από τη μια υπάρχουν σοβαρές ελλείψεις και από την άλλη θεωρεί ότι την κυπριακή διάλεκτο την γνωρίζουν ήδη οι μαθητές: «γιατί η κυπριακή διάλεκτος τους βγαίνει, την γνωρίζουν».

Η απάντηση που έδωσε στην συγκεκριμένη ερώτηση ο έβδομος εκπαιδευτικός έρχεται σε αντίθεση με τα έως τώρα λεγόμενά του, αφού, με τις προηγούμενες απαντήσεις του φάνηκε ότι ακολουθεί πιο τυπικά τις οδηγίες του Υπουργείου Παιδείας ως προς τη χρήση ή όχι της ΚΔ. Θεωρεί ότι πρέπει να διδάσκεται η ΚΔ «γιατί είναι η ταυτότητά μας, δεν μπορείς να αγνοήσεις τις ρίζες σου, θεωρώ ότι ναι, πρέπει να διδάσκεται και η κυπριακή.» Μάλιστα, πιστεύει ότι «θα μπορούσε να βοηθήσει, σίγουρα, στην κατανόηση, γιατί έχουμε πρόβλημα με τη γλώσσα, ίσως θα είχαμε κάποια καλά αποτελέσματα.»

Η τελευταία εκπαιδευτικός θεωρεί ότι ήδη διδάσκεται, εν μέρει, η κυπριακή διάλεκτος μέσω των κειμένων κυπριακής λογοτεχνίας που υπάρχουν στο αναλυτικό πρόγραμμα, και δεν φαίνεται να την ενοχλεί αυτό. Αξίζει, επιπλέον, να αναφερθούμε στο ότι η ίδια χρησιμοποιεί την κυπριακή διάλεκτο ως εργαλείο για καλύτερη κατανόηση των αρχαίων ελληνικών από τους μαθητές. Όπως αναφέρει η ίδια: «Εγώ, αρχίζω, για παράδειγμα στα αρχαία Ελληνικά, ξεκινώντας να προσπαθήσω να τους κεντρίσω το ενδιαφέρον, αρχίζω με

την κυπριακή διάλεκτο, δηλαδή κάποιες λέξεις που τες χρησιμοποιούμε στην κυπριακή τζιαι ξεκινούν από την αρχαία ελληνική, για να τους κεντρίσω κιόλας το ενδιαφέρον τζιαι για να τα κάμω πιο απλά τα αρχαία, να τα φέρω στο επίπεδον τους, ξεκινώ από την κυπριακή».

Πιστεύεις πως ο διδασκαλισμός έχει θετική ή αρνητική επίδραση στην εκμάθηση της Κοινής Νεοελληνικής; Οι μαθητές που χρησιμοποιούν την κυπριακή διάλεκτο έχουν μειωμένη επίδοση; (Αν ναι, εξήγησε τι τους μπερδεύει και δυσχεραίνει την επίδοσή τους στο μάθημα.)

Στην ερώτηση αυτή, όπως φάνηκε και από το διάγραμμα στην παρουσίαση των αποτελεσμάτων (4.1) οι έξι εκπαιδευτικοί θεωρούν ότι ο διδασκαλισμός έχει αρνητική επίδραση στην εκμάθηση της ΚΝΕ, ενώ μόλις μια εκπαιδευτικός πιστεύει ότι έχει περισσότερο θετική επίδραση. Τέλος, μια συνάδελφος ήταν αρνητική ως προς την επίδραση του διδασκαλισμού στην συγγραφή γραπτής έκθεσης, επομένως θα μπορούσε ίσως και αυτή να ενσωματωθεί στην ομάδα εκπαιδευτικών που είναι αρνητικοί ως προς τα αρνητικά αποτελέσματα του διδασκαλισμού στην εκμάθηση της ΚΝΕ, ωστόσο ήταν θετική ως προς την επίδρασή του στην εκμάθηση των Αρχαίων Ελληνικών.

Στο δεύτερο μέρος της ερώτησης δύο εκπαιδευτικοί δεν απάντησαν ή δεν γνώριζαν αν έχει αποδειχτεί βάσει κάποιας έρευνας το «αν οι μαθητές που χρησιμοποιούν την κυπριακή διάλεκτο έχουν μειωμένη επίδοση». Οι δύο από αυτούς απάντησαν ότι οι μαθητές που χρησιμοποιούν την ΚΔ έχουν μειωμένη επίδοση και οι περισσότεροι (4) απάντησαν ότι οι μαθητές που χρησιμοποιούν την ΚΔ δεν έχουν μειωμένη επίδοση.

Αυτό που θα μπορούσαμε να επισημάνουμε εδώ είναι ότι αν και από την μια οι εκπαιδευτικοί πιστεύουν σε μεγαλύτερο ποσοστό ότι ο διδασκαλισμός έχει αρνητική επίδραση στην εκμάθηση της ΚΝΕ από την άλλη όμως δεν συνδέουν την μειωμένη επίδοση των μαθητών με τον διδασκαλισμό.

Μερικές ενδεικτικές απαντήσεις που δόθηκαν από τον κάθε εκπαιδευτικό είναι οι εξής:

«Υπάρχει αυτή η εντύπωση, ναι. Υπάρχει αυτή η εντύπωση η οποία δεν είναι εντελώς... εκτός τόπου και χρόνου.» «Αλλά, θα έλεγα ότι ναι οι αδύνατοι μαθητές είναι πιο εύκολο να καταφύγουν στην κυπριακή διάλεκτο γιατί τη θεωρούν ότι είναι η φυσική τους διάλεκτος ... ε... ε ... οι καλύτεροι μαθητές μπορούν να χειρίζονται και τις δύο».

«[...] το να χρησιμοποιούν και τις δύο δεν είναι σωστό διότι... ίσως να μπερδεύουν κάποιες λέξεις» «[...] πιστεύω ότι δεν επηρεάζει στην επίδοση, γιατί μπορεί να τους βοηθά πιο πολύ η κυπριακή διάλεκτος αν δεν γνωρίζουν κάποιες λέξεις».

«Δεν έχουν μειωμένη επίδοση, όμως θεωρώ ότι ενδεχομένως κάποιες φορές έχει αρνητική επίδραση η χρήση, η συνεχής χρήση της κυπριακής διαλέκτου στην εκμάθηση της Κοινής Νεοελληνικής και ειδικότερα στη συγγραφή, στο γραπτό λόγο, διότι ο γραπτός λόγος προϋποθέτει πολλή προεργασία όσον αφορά στο γράψιμο και στην διατύπωση που εκεί

εισχωρούν τα στοιχεία της κυπριακής διαλέκτου που έρχονται να μειώσουν λίγο τις ικανότητες των μαθητών».

«Νομίζω, έχει θετική επίδραση ο διαλεκτισμός, δεν δυσκολεύει το μάθημα, αντίθετα μπορεί να το ευκολύνει, φτάνει να μην γίνεται η σύγχυση από μέρους των μαθητών. Διότι μία λέξη, για παράδειγμα, μπορεί να ρωτήσουν «τι σημαίνει», θα τους την εξηγήσεις και στην Κοινή Νεοελληνική αλλά αν αναφέρεις και την αντίστοιχη στη διάλεκτο, θα σου πουν «ά! αυτό σημαίνει», εντάξει, είναι σίγουρο ότι το κατάλαβαν».

«Αρνητική... αρνητική, για την εκμάθηση.... αν δεν υπήρχε η κυπριακή, εντάξει, θα μιλούσαμε καλύτερα την Νεοελληνική, ναι μεν με κάποια στοιχεία τοπολαλιάς αλλά θα ήταν μόνοοο στην προφορά, σε κάποιες λέξεις, ελαφρώς στην σύνταξη και όχι τόσο έντονα όσο συμβαίνει με την κυπριακή. Δεν ξέρω αν έχει γίνει κάποια έρευνα και έχει αποδειχτεί κάτι τέτοιο, να είναι συνάρτηση της κυπριακής η επίδοσή τους».

«Εντάξει, εγώ πιστεύω ότι ο διαλεκτισμός έχει αρνητική επίδραση στην εκμάθηση της Κοινής Νεοελληνικής, ε... τζιαι δεν έχουν χαμηλή επίδοση, μπορεί να έχουν αλλά όχι απαραίτητα»

«δεν θα το Ξεγα ότι οι μαθητές οι οποίοι χρησιμοποιούν την κυπριακή διάλεκτο έχουν μειωμένη επίδοση, γιατί ουσιαστικά στο μάθημα το 90% των μαθητών χρησιμοποιούν την Νεοελληνική διάλεκτο».

«Ναι, συνήθως, αυτοί που χρησιμοποιούν την κυπριακή διάλεκτο είναι, από την πείρα μου, λίγο πιο αδύνατοι μαθητές, λίγον έως πολύ. Στην εκμάθηση της Νεοελληνικής γλώσσας, αν ο στόχος μας είναι η Νεοελληνική τζιαι να γράψουμε έκθεση, έχει αρνητική επίδραση, αυτό θεωρώ εγώ, αλλά τώρα στην εκμάθηση των αρχαίων Ελληνικών βοηθά».

Στις απαντήσεις που δόθηκαν από τους εκπαιδευτικούς στην παρούσα ερώτηση προέκυψαν και κάποια άλλα ενδιαφέροντα στοιχεία που αφορούν στην κυπριακή διάλεκτο και θα ήταν πιστεύω παράλειψη να μην σχολιαστούν περαιτέρω. Ειδικότερα ο πρώτος εκπαιδευτικός κάνει αναφορά σε μια «διχοστασία» που εντοπίζει ως προς τη χρήση της κυπριακής διαλέκτου γιατί όπως λέει κάποιοι μαθητές χρησιμοποιούν συνειδητά την κυπριακή διάλεκτο, ή την ΚΝΕ θα προσέθετα εγώ, για λόγους πολιτικούς, αφού η γλώσσα έχει «λίγο πολιτικοποιηθεί». (Με το θέμα αυτό έχουν ασχοληθεί εκτενώς η Karoulla-Vrikki (2005) και η Ιωαννίδου (2007, 2008, 2009) όπως αναφέρθηκε και στο θεωρητικό πλαίσιο της παρούσας μεταπτυχιακής διατριβής, Κεφάλαιο 2).

Ένα άλλο στοιχείο που εντοπίστηκε είναι ότι και οι ίδιοι οι εκπαιδευτικοί νιώθουν ότι δεν μπορούν να ξεφύγουν από τη χρήση της κυπριακής διαλέκτου, κάτι που τους δημιουργεί προβλήματα στον τρόπο έκφρασής τους: «εγώ όμως βλέπω ότι δυσκολευόμαστε τζιαι εμείς οι μεγαλύτεροι ακόμα τζιαι οι φιλόλογοι να εκφραστούμε λόγω τούτου ... τούτου του συνδυασμού των δύο διαλέκτων που έχουμε στο μυαλό μας, στο λεξιλόγιό μας».

Επιπλέον, μια άλλη εκπαιδευτικός αναφέρθηκε στην αλλοίωση στην οποία υπόκειται η κυπριακή διάλεκτος λόγω των επιρροών που δέχεται από κάποια τηλεοπτικά προγράμματα που κάνουν κακή χρήση της κυπριακής διαλέκτου: «επειδή την κυπριακή την κατέχουν, μπορεί να μην την κατέχουν ίσως στην καλύτερή της μορφή γιατί υπάρχουν οι επιρροές, οι επιδράσεις από την τηλεόραση που μπορεί να είναι ότι

χειρότερο...» (πρβλ. Τσιπλάκου 2007, σε προηγούμενη ερώτηση στην παρούσα μεταπτυχιακή εργασία).

Εν κατακλείδι, μια εκπαιδευτικός αναγνωρίζει το πόσο «δυνατό εργαλείο» μπορεί να γίνει στα χέρια του εκπαιδευτικού, η κυπριακή διάλεκτος αν χρησιμοποιηθεί θετικά αναφέροντας χαρακτηριστικά: *«Εξαρτάται πως εν να το χρησιμοποιήσεις, είναι ένα εργαλείο δυνατό αν το χρησιμοποιήσουμε από την θετική του πλευρά, δηλαδή υπάρχουν περιπτώσεις που μπορούμε να το εφαρμόσουμε. Εγώ, ... ακόμα και εγώ όταν θέλω να πλησιάσω κάποιον μαθητή μπορεί να του μιλήσω το διάλειμμα κυπριακά, να του πω, να 'ρτω στην γλώσσαν του, που λέμε, για να μπορέσω να επικοινωνήσω μαζί του και δεν θεωρώ λάθος να χρησιμοποιήσω τζιαι την κυπριακή διάλεχτον, στο διάλειμμα ή κάπου..... αφού είναι η μητρική μας γλώσσα και είναι μια διάλεχτος που έχει τόσην ιστορία... χρόνων...»*

Τι είδους προβλήματα προκύπτουν στη διδασκαλία της Κοινής Νεοελληνικής εξαιτίας του διαδialeκτισμού και πώς τα αντιμετωπίζεις;

Η συγκεκριμένη ερώτηση αποσκοπούσε, αφενός, στην καταγραφή των προβλημάτων που οι εκπαιδευτικοί θεωρούν ότι προκύπτουν στη διδασκαλία της ΚΝΕ εξαιτίας του διαδialeκτισμού και αφετέρου να εντοπιστούν οι τρόποι/μέθοδοι που χρησιμοποιούνται για απαλοιφή τους.

Ο πρώτος εκπαιδευτικός δεν αναφέρθηκε σε προβλήματα που προκύπτουν ούτε σε τρόπους με τους οποίους αντιμετωπίζει τυχόν προβλήματα, ωστόσο, θέλησε να δικαιολογήσει τα υπάρχοντα προβλήματα και να τα αποδώσει στα αναλυτικά προγράμματα και ειδικότερα στα κείμενα που χρησιμοποιούνται κατά την διδασκαλία της ΚΝΕ, αφού όπως είπε: *«επιλέγονται κείμενα τα οποία προέρχονται από αθηναϊκά έντυπα, από Αθηναίους λογοτέχνες, από Ελλαδίτες λογοτέχνες, οι οποίοι μπορεί μεν να μιλούν στην Κοινή Νεοελληνική αλλά μιλούν μ' έναν... υπάρχουν κάποιοι διαφορετικοί κώδικες, τους οποίους καμιά φορά και τα παραδείγματά τους και καμιά φορά οι δικόι μας μαθητές λόγω του ότι ζουν σε μια διαφορετική χώρα, ας μην το ξεχνάμε αυτό, είναι μια διαφορετική χώρα, είτε το θέλουμε, είτε όχι, υπάρχει μια δυσκολία κατανόησης και ανεβάζει τον πήχυ δυσκολίας, κατανόησης της Νεοελληνικής, δηλαδή άλλον ένας δικός μας μαθητής να διαβάσει ένα δημοσιογραφικό κείμενο που γράφεται στην Κύπρο σε Κοινή νεοελληνική, και καλήν Κοινή Νεοελληνική, με όλα τα συμπαρομαρτούντα, με όλα τα σημάδια αυτής της κοινωνίας μέσα σ' αυτό το κείμενο, που σίγουρα μπορεί να το κατανοήσει πολύ καλύτερα, και άλλο να του δώσεις ένα κείμενο ενός Ελλαδίτη δημοσιογράφου, ενός Ελλαδίτη, ας πούμε,... λογοτέχνη ο οποίος μεταφέρει πράγματα, βιώματα, εμπειρίες, οι οποίες επισυμβαίνουν σε μια άλλη περιοχή του Ελληνισμού, που ο δικός μας δεν έχει τα βιώματά του και εδώ βλέπω πολλές φορές ότι έχουμε πρόβλημα. Ενώ ο μαθητής μας δεν έχει πρόβλημα, έχει πρόβλημα να κατανοήσει την περιρρέουσα ατμόσφαιρα του κειμένου, όχι ότι έχει έλλειψη στα Ελληνικά. Δεν ξέρω αν... το πιάνω τούτο πολλές φορές». Την άποψη αυτή συμπλήρωσε αργότερα και ο έβδομος εκπαιδευτικός λέγοντας ότι: *«Είναι αυτό που είπα και πριν, ουσιαστικά η Νέα Ελληνική είναι μια δεύτερη γλώσσα, την οποία οι μαθητές θα πρέπει να μάθουν, δηλαδή τα βιβλία που έρχονται από την Ελλάδα θεωρούν δεδομένα κάποια πράγματα, ενώ δεν είναι για τους Κύπριους μαθητές».**

Αυτό που προκύπτει από τα λόγια τους είναι ότι το όποιο πρόβλημα που εντοπίζεται στο γλωσσικό επίπεδο των μαθητών δεν οφείλεται στην γλώσσα που χρησιμοποιούν, συνεπώς δεν είναι θέμα γλώσσας, αλλά οφείλεται στα κείμενα που διδάσκονται οι μαθητές και αφορούν σε άλλα κοινωνικά περιβάλλοντα, επομένως, είναι θέμα πραγματολογίας, συγκεκριμένου.

Επιπροσθέτως, συγκεκριμένα προβλήματα που φαίνεται ότι παρουσιάζουν οι μαθητές στο γλωσσικό επίπεδο και οι εκπαιδευτικοί τα αποδίδουν στον διαλεκτισμό είναι τα εξής:

Δυσκολία κατανόησης κειμένων

Υπαρξη φτωχού λεξιλογίου

Προβλήματα έκφρασης και σύνταξης προτάσεων, στη σωστή διατύπωση του γραπτού λόγου.

Πολλά ορθογραφικά λάθη (όπως και σε προηγούμενη ερώτηση, βλέπουμε να συνδέονται τα ορθογραφικά λάθη στο λόγο των μαθητών με την κυπριακή διάλεκτο).

Τέτοιας φύσεως προβλήματα είναι δύσκολο να ξεπεραστούν από τη μια μέρα στην άλλη, οι αλλαγές που πρέπει να επέλθουν πρέπει να είναι ριζικές, όπως συγκεκριμένα σημείωσε μια εκπαιδευτικός είναι προβλήματα που θα αντιμετωπιστούν «μακροπρόθεσμα» και μέσω εργαστηριοποίησης του μαθήματος της γλώσσας: *« δηλαδή δεν μπορείς άπαξ να διορθώσεις το φαινόμενο τούτο, είναι μια μακρά πορεία που ξεκινά από το δημοτικό και πρέπει να συνεχίζεται στο γυμνάσιο και να φτάνει στο λύκειο, όπου συστηματικά, εργαστηριακά θα πρέπει να γίνεται το μάθημα της γλώσσας, της έκφρασης έκθεσης τόσο εντατικά που οι μαθητές θα πρέπει να μάθουν τον λόγον, την σκέψη να το κάμνουν γραπτό, που τούτον βέβαια θα πρέπει να τύχει μιας επεξεργασίας».*

Αυτό που διαφαίνεται, και εδώ, είναι ότι ταυτίζουν την κυπριακή με το μη «δόκιμο», μη ακαδημαϊκό λόγο/επίπεδο ύφους, κάτι το οποίο εντοπίστηκε και σε προηγούμενη ερώτηση (Τσιπλάκου, 2007). Είναι σαν να αγνοούν ότι και η ΚΝΕ έχει πολλά επίπεδα ύφους και όχι μόνο το ακαδημαϊκό.

Πολύ ενδιαφέρουσα ήταν η τοποθέτηση της ίδιας εκπαιδευτικού, ότι αυτό που πρέπει να μάθει ο μαθητής είναι *«να επεξεργάζεται τον αυθόρμητον κυπριακόν λόγον να τον επεξεργάζεται και να τον κάνει δόκιμο λόγον Κοινής Νεοελληνικής»*, γιατί εμμέσως αναγνωρίζει την χρησιμότητα του διαλεκτισμού.

Κάποιες άλλες δράσεις που αναφέρθηκαν από τους συναδέλφους προς επίλυση των προβλημάτων αυτών είναι:

Η προτροπή από μέρους των εκπαιδευτικών να διαβάζουν κείμενα, εφημερίδες, λογοτεχνικά βιβλία.

Με την «επίμονη» χρήση της ΚΝΕ μέσα στην τάξη.

Διόρθωση κυπριακών λέξεων που χρησιμοποιούν οι μαθητές και αντικατάσταση τους με τις ανάλογες νεοελληνικές.

Δίνεται ευκαιρία στους μαθητές να μιλήσουν και να εκφράσουν τις απόψεις τους γιατί: *«όπως λέμε ότι ποδήλατο θα μάθεις κάνοντας ποδήλατο, οπότε θα μάθεις να μιλάς, μιλώντας, θα μάθεις να γράφεις, γράφοντας.»*

Μέσω γλωσσικών ασκήσεων, ετυμολογία κ.λπ.

Συνεπώς, στην πραγματικότητα, αυτό που προκύπτει από τα πιο πάνω δεδομένα, είναι ότι τα υποκείμενα της έρευνας εμμένουν στη διόρθωση και στην εμβύθιση στην ΚΝΕ, δεν έχουν άποψη περί συγκριτικής/αντιπαραβολικής διδασκαλίας και των πλεονεκτημάτων της. Από το συμπέρασμα αυτό θα μπορούσε να εξαιρεθεί η τρίτη εκπαιδευτικός που είναι η μόνη που έχει μεταπτυχιακό τίτλο στην νεοελληνική και συγκριτική φιλολογία, και ήταν μόνη που σε προηγούμενη ερώτηση διαφάνηκε ότι αντιλαμβάνεται την κυπριακή ως εργαλείο πλαισίωσης και κατανόησης.

4.2.4 Η ομιλούμενη γλώσσα στο περιβάλλον στο οποίο ζουν και εργάζονται οι εκπαιδευτικοί

Στην αυλή του σχολείου οι μαθητές σας χρησιμοποιούν στις συνομιλίες τους την κυπριακή διάλεκτο;

Η απάντηση που αναμενόταν στην ερώτηση αυτή δεν ήταν διαφορετική από τις απαντήσεις που έδωσαν οι οκτώ εκπαιδευτικοί, οι οποίοι όλοι απάντησαν ότι οι μαθητές τους συνηθίζουν να χρησιμοποιούν κατά τα διαλείμματα στην αυλή του σχολείου την κυπριακή διάλεκτο στις συνομιλίες τους είτε με συμμαθητές τους είτε ακόμα και με τους καθηγητές τους. Μάλιστα, από τις μονολεκτικές, κυρίως απαντήσεις τους «ναι, πάντα», «ως επί το πλείστον ναι», «ναι, πάντα», «αποκλειστικά, αποκλειστικά», «ναι», «σίγουρα... σίγουρα. Γίνεται προσπάθεια να χρησιμοποιήσουν την Νέα Ελληνική στις τάξεις, όχι στην αυλή», φάνηκε ότι είναι κάτι που το θεωρούν ως φυσικό να συμβαίνει.

Νομίζετε ότι ο εκπαιδευτικός πρέπει να διορθώνει τους μαθητές στην περίπτωση που μιλούν κυπριακά κατά τη διάρκεια του διαλείμματος, στην αυλή; Γιατί;

Όπως και στην προηγούμενη ερώτηση και εδώ έχουμε σύγκλιση των απόψεων των ερωτηθέντων, καθώς όλοι οι ερωτηθέντες πιστεύουν ότι ο εκπαιδευτικός δεν πρέπει να διορθώνει τους μαθητές στην περίπτωση που μιλούν κυπριακά κατά τη διάρκεια του διαλείμματος, στην αυλή του σχολείου.

Οι οκτώ εκπαιδευτικοί απάντησαν ως εξής αιτιολογώντας παράλληλα και τον λόγο για τον οποίο πιστεύουν ότι δεν πρέπει να διορθώνονται οι μαθητές όταν μιλούν κυπριακά έξω από την τάξη.

«Όχι, διαφωνώ. Δεν θεωρώ ότι εγώ μπορώ να παρεμβαίνω στον τρόπο που εκφράζεται ένας άνθρωπος και για λόγους πολιτικούς-φιλοσοφικούς»

«Στην αυλή επειδή είναι σε ελεύθερο χρόνο πιστεύω ότι πρέπει να τους αφήνουμε να μιλούν κυπριακά, γιατί είναι ένας τρόπος να εξοικειώνονται και με την κυπριακή διάλεκτο»

«Σε καμία περίπτωση, βέβαια, η κυπριακή διάλεκτος είναι η ντοπιολαλιά, είναι η φυσική εκφορά λόγου των Κυπρίων και σαφώς δεν πρέπει να διακόπτεται ούτε και να διορθώνεται»

« Όχι, σε καμία περίπτωση δεν πρέπει να τους διορθώνει, γιατί η διάλεκτος έχει μια ιδιαιτερότητα, είναι σημαντική πρέπει να την θεωρούμε πολύτιμη όπως είναι»

«[...] μόνο μέσα από την κυπριακή μπορούν να εκφραστούν τζιαι να πουν αυτό που θέλουν, να ζητήσουν κάτι που θέλουν, αν επιχειρήσουν να το πουν στα Νέα Ελληνικά θα το χάσουν»

«[...] όταν θέλουμε να είμαστε άμεσοι στις πολύ προσωπικές μας στιγμές χρησιμοποιούμε την ιδιαίτερη μας, την ντοπιολαλιά μας, δηλαδή τζιαι εγώ τωρά αν μιλήσω με κάποια δικά μου άτομα θα χρησιμοποιήσω την κυπριακή διάλεκτο, ποτέ την βαριά κυπριακή, αλλά θα υπάρχει μια μείξη κωδίκων, δηλαδή θεωρώ ότι είναι γελοίο να τους τους διορθώνω την ώρα του διαλείμματος γιατί θα είναι ένα πράγμα αφύσικο, όπως τζιαι να διορθώνω τον εαυτό μου γιατί θα είναι ένα πράγμα στημένο, αφύσικο τεχνητό»

«[...] η κυπριακή διάλεκτος, είναι ζωντανή, χρησιμοποιείται, έτσι και αλλιώς οι μαθητές θα παν στο σπίτι τους και θα την μιλήσουν, δεν θεωρώ ότι πρέπει να τους διορθώνουμε, στην τάξη ναι, αλλά όχι στο διάλειμμα».

Στην ερώτηση αυτή όλοι οι εκπαιδευτικοί συμφώνησαν στο ότι ο εκπαιδευτικός δεν πρέπει να διορθώνει τους μαθητές κατά τη διάρκεια του διαλείμματος, αναγνωρίζοντας όλοι τους τις ιδιαιτερότητες και την αξία που έχει η κυπριακή διάλεκτος, ως μητρική γλώσσα των μαθητών. Αυτό όμως έρχεται σε αντίφαση με προηγούμενη ερώτηση που διερευνούσε την στάση των εκπαιδευτικών απέναντι στη χρήση της κυπριακής διαλέκτου κατά την ώρα του μαθήματος, όπου όλοι οι εκπαιδευτικοί απάντησαν, ο καθένας για τους δικούς του λόγους, ότι διορθώνουν τους μαθητές αν χρησιμοποιήσουν την κυπριακή διάλεκτο κατά τη διάρκεια του μαθήματος. Το ερώτημα δημιουργείται εδώ είναι γιατί να υπάρχει αυτή η τεράστια διαφορά στα δύο αποτελέσματα, αφού πρόκειται και στις δύο περιπτώσεις για τον ίδιο προφορικό λόγο των παιδιών και η απάντησή του, ίσως, έγκειται στο γεγονός ότι στη μια περίπτωση πραγματοποιείται στα επίσημα πλαίσια της τάξης και στην άλλη στα ανεπίσημα-καθημερινά πλαίσια λόγου των μαθητών.

Εσείς ποια γλώσσα χρησιμοποιείτε συνήθως α. στην καθημερινή σας ζωή; β. στην τάξη; γ. στην αυλή του σχολείου; και γιατί;

Στην ερώτηση αυτή οι έξι εκπαιδευτικοί δεν δίστασαν να παραδεχτούν ότι στην καθημερινή τους ζωή χρησιμοποιούν την ΚΔ στις συνομιλίες τους και οι δύο ότι

χρησιμοποιούν και τις δύο.

Αντιθέτως, στην τάξη οι πέντε εκπαιδευτικοί χρησιμοποιούν την ΚΝΕ και οι άλλοι τρεις χρησιμοποιούν και τις δύο στην τάξη.

Έπειτα οι τέσσερις εκπαιδευτικοί δήλωσαν ότι χρησιμοποιούν την κυπριακή διάλεκτο στην αυλή του σχολείου, οι δύο απάντησαν ότι χρησιμοποιούν και τις δύο ποικιλίες και οι υπόλοιποι δεν έδωσαν ξεκάθαρη απάντηση ως προς το τι γλώσσα χρησιμοποιούν στην αυλή του σχολείου.

Η προτίμηση αυτή των εκπαιδευτικών για χρήση της κυπριακής διαλέκτου έγκειται στην αξία της, όπως αναγνωρίζουν όλοι οι εκπαιδευτικοί, αφού με αυτήν μπορούμε να εξωτερικεύσουμε τα συναισθήματά και τις σκέψεις μας καλύτερα, μπορούμε να εκφραστούμε χιουμοριστικά *«όσον η συζήτηση γίνεται πιο χιουμοριστική τόσο ρέπουμεν στην Κυπριακή διάλεκτο, γιατί; ε γιατί εκφράζει την ψυχή μας πώς να το κάνουμε. Αυτή η διάλεκτος εκφράζει την ψυχή μας. Είναι η διάλεκτος που μας εμιλούσεν η γιαγιά μας, είναι η διάλεκτος που μας έλεγεν τα παραμύθια η γιαγιά μας, η μάνα μας, οι παππούδες μας, λοιπόν, δεν μπορείς να την αποφύγεις»* για να συμπληρώσει μια άλλη εκπαιδευτικός ότι δεν μπορείς να αποφύγεις να μιλάς την ΚΔ γιατί *«αυτή προκύπτει αυθόρμητα και έτσι πρέπει να είναι, πρέπει οι άνθρωποι να μιλούν την αυθόρμητη γλώσσα, με αυτήν που έχουν μεγαλώσει, με αυτήν που έχουν μάθει»*.

Και πάλι η γλώσσα κατασκευάζεται με συγκεκριμένο τρόπο, αφού παρουσιάζεται να χρησιμοποιείται σε περιπτώσεις όπου θέλουμε να κάνουμε χιούμορ, σαν φολκλορικό στοιχείο, είναι «πιο προσωπική», εκφράζει το «είναι μας», την «ψυχή μας» κ.λπ..

Από ότι φαίνεται από τις απαντήσεις που έδωσαν οι εκπαιδευτικοί, δεν νιώθουν ενοχές που χρησιμοποιούν την κυπριακή διάλεκτο, αντίθετα θεωρείται ως μέρος της κουλτούρας μας και πρέπει να νιώθουμε περήφανοι και πιο πλούσιοι από τους άλλους που δεν την χρησιμοποιούν: *«είναι μέρος της κουλτούρας μου και αισθάνομαι ότι εγώ γλωσσικά είμαι πολύ πιο πλούσιος από κάποιον που ξέρει μόνον την Κοινή νεοελληνική, γλωσσικά αισθάνομαι πολύ πιο πλούσιος»*.

Επίσης εκφράστηκε η άποψη ότι η ΚΝΕ, ως πιο επίσημη μορφή γλώσσας, μπορεί να αποδώσει καλύτερα στο πλαίσιο μιας παρατήρησης προς τους μαθητές. *«Όπως αναφέρει χαρακτηριστικά μια άλλη εκπαιδευτικός, «αν θα κάνω παρατήρηση σε κάποιους μαθητές θα τους πω στην Κοινή νεοελληνική...»*.

Η απάντηση που δόθηκε από την έκτη εκπαιδευτικό είχε ιδιαίτερο ενδιαφέρον αφού η ίδια αναγνωρίζει ότι στην καθημερινή της ζωή κάνει μείξη κωδίκων: *«με πάρα πολλά στοιχεία από την Νεοελληνική Κοινή, αλλά τζιαι στοιχεία από την κυπριακή διάλεκτο, αλλά όχι και βαριά κυπριακά»*. Σχετικά με αυτό η Τσιπλάκου αναφέρει (2004:3) ότι «οι ομιλήτριες θεωρούν είτε ότι κάνουν εναλλαγή κωδικών (code switching) είτε ότι ανάλογα με το θέμα της συνομιλίας είναι πιο φυσικό γι'αυτές να μιλήσουν στην κοινή νέα Ελληνική, χωρίς να δυσκολεύονται από το γεγονός ότι δεν είναι η φυσική τους γλώσσα». Ποσοτικά δεδομένα επιβεβαιώνουν την εναλλαγή και μείξη κωδίκων (Τσιπλάκου, 2004). Τέλος, η συγκεκριμένη συνάδελφος, σε αντίθεση με πολλούς άλλους που κατά τη συνομιλία τους με άτομα που κατάγονται από την Ελλάδα προσπαθούν να μιλούν στην

KNE, όπως λέει, αυθόρμητα μιλά στην ΚΔ, σαν να νιώθει ότι με τον τρόπο αυτό υπερασπίζεται την ύπαρξή της: «[...] επίσης, πρόσεξα ότι όταν μιλώ για παράδειγμα με άτομα που μπορεί να είναι από την Ελλάδα, ενώ μέσα στην τάξη για παράδειγμα υποστηρίζω την Νεοελληνική Κοινή... (γέλιο) .. όταν μιλώ με άτομα που είναι από την Ελλάδα, υποστηρίζω την κυπριακή διάλεκτο. Ναι, χωρίς να το παρακάμνω και ποτέ κυπριακά βαριά, αλλά σαν να μου βγαίνει ότι δεν θέλω να την αγνοήσω την δική μου, τζιαι την υπερασπίζομαι, τζιαι υπάρχει, τζιαι ακούστε την. Ε... κατάλαβες, έτσι κάτι παράξενο, ένα συγχυσμένο πράμα, ας πούμε».

Θα μπορούσαμε να αντλήσουμε στοιχεία όχι μόνο από τα λεγόμενα των εκπαιδευτικών αλλά και από τον τρόπο ομιλίας τους, κατά τη διάρκεια της συγκεκριμένης συνέντευξης. Αυτό που παρατήρησα και συναισθάνθηκα από τους συμμετέχοντες ήταν ότι στην αρχή της συνέντευξης, λόγω της επισιμότητας που προσλάμβανε η κατάσταση, καθ' ότι η συνέντευξη συνδέεται, ίσως, με πιο επίσημες περιστάσεις επικοινωνίας, όλοι οι εκπαιδευτικοί προσπάθησαν να χρησιμοποιήσουν περισσότερο την ΚΝΕ. Στη συνέχεια, όσο περνούσε η ώρα και αισθάνονταν πιο άνετα, και η συνέντευξη έπαιρνε το ύφος μιας καθημερινής συζήτησης, άρχισαν να χαλαρώνουν, να κάνουν πιο πολλά αστεία και να εισέρχονται στον λόγο τους περισσότερα διαλεκτικά στοιχεία.

Σε ποιες περιστάσεις επιλέγετε την κυπριακή διάλεκτο και σε ποιες την ΚΝΕ;

Με τον σαφή διαχωρισμό των περιστάσεων κατά τις οποίες οι εκπαιδευτικοί κάνουν χρήση ή της ΚΔ ή της ΚΝΕ, θα λέγαμε ότι επαναλαμβάνεται η άποψη του Ferguson (1959:329) όσον αφορά στη λειτουργική διαφοροποίηση των δύο κωδίκων. Ο κώδικας Η, δηλαδή, που στην περίπτωση μας είναι η ΚΝΕ έχει διαφορετική λειτουργία από τον κώδικα L. Όπως διαφάνηκε από τις απαντήσεις που δόθηκαν «ο πρώτος χρησιμοποιείται σε πιο επίσημες περιπτώσεις από τον δεύτερο». Έτσι ακούστηκαν οι εξής περιστάσεις κατά τις οποίες χρησιμοποιείται η ΚΝΕ: «στην τάξη/επαγγελματικά, σε τυπικές/επίσημες περιστάσεις, όταν δεν υπάρχει οικειότητα, με κάποιον ανώτερο, σε κάποια συνέντευξη, σε συνεδριάσεις του σχολείου, σε κοινό, με μορφωμένα άτομα, παιδίατρο/δασκάλα/φαρμακοποιό, για λόγους ευγενείας, σε κάποιες υπηρεσίες: στην κυβέρνηση, στην τράπεζα κλπ.». Συνεπώς, μέσα από τις απαντήσεις αυτές επιβεβαιώνεται η θεωρία που θέλει την ΚΝΕ γλώσσα να είναι πιο επίσημη από την κυπριακή διάλεκτο. Εκτός αυτού, όμως, συσχετίστηκε, όπως είδαμε με την μόρφωση των ομιλητών και με θέματα ευγενείας, κάτι με το οποίο θα καταπιαστούμε σε επόμενη ερώτηση της παρούσας μεταπτυχιακής διατριβής.

Αντιθέτως, οι οπαδοί της ποικιλίας L, σύμφωνα πάντα με τον Ferguson (1959:329), υιοθετούν την άποψη ότι η L είναι πιο κοντά στην πραγματική σκέψη και τα συναισθήματα των ανθρώπων, κάτι που διαφάνηκε ξεκάθαρα στις απαντήσεις των εκπαιδευτικών: «εκφραστής της ψυχής, αμεσότητα, χιούμορ, στον ελεύθερο χρόνο, στο σπίτι, με φίλους, με συγγενείς, με τα παιδιά, με τους συναδέλφους, λιγότερο στημένη/φυσική, στο οικείο περιβάλλον, με κάποιους που μεγάλωσαν μιλώντας μόνο την ΚΔ, με τον μπακάλη της γειτονιάς, γιαγιά και παππού, με ανθρώπους του χωριού, με ανθρώπους που δεν θα τους διδάξουμε τη γλώσσα».

Παρομοίως, η Καρυολαίμου (1999β:5) αναφέρει ότι η χρήση της κυπριακής διαλέκτου συνδέεται με την οικειότητα και με την κυπριακή ταυτότητα των ομιλητών. Επίσης, οι Παπαρανίου & Ρανίου (1998:214), αναφέρουν την άποψη της Karoulla-Vrikkis (1991) ότι η κυπριακή ταυτότητα είναι πιο δυνατή όταν οι Κύπριοι χρησιμοποιούν τη διάλεκτο διότι τα συναισθήματα ισότητας και αλληλεγγύης είναι υψηλά και οι ομιλητές αισθάνονται πιο οικεία. Έτσι, «η διάλεκτος γίνεται ένα σύμβολο αδελφότητας αφού συνδέεται με αυθόρμητα και γνήσια συναισθήματα». (Παπαρανίου & Ρανίου, 1998:214). Όλα αυτά αντανακλώνται στην απάντηση που μου δόθηκε από την έκτη συνάδελφο, η οποία απαντώντας σε επόμενη ερώτηση, για την μορφή της κυπριακής διαλέκτου που χρησιμοποιεί, καταληκτικά είπε το εξής: *«υπάρχουν έτσι κάποιες λέξεις που... πώς να τις πω τώρα... πιο αρρενωπές, που δίνουν έτσι μιαν άλλη ένταση, πιο αντιπροσωπευτικές, εμ άρα σε αυτή την περίπτωση ή στα πιο γλυκά, τα πιο ... ναι ή πες, αν είχα παιδί... που δεν έχω, θα του τραγουδούσα το «Αγια Μαρίνα τζιαι τζυρά» εθθα του τραγουδούσα στην Νεοελληνική Κοινή το νανούρισμα... δηλαδή άρα, κάποιες λέξεις αντιπροσωπευτικές τζιαι κάποιες λέξεις πιο συναισθηματικές, που βγάζουν συναισθήματα πιο προσωπικά, πιο ιδιαίτερα, τζιαι νομίζω τούτη είναι η ιδιαίτερη σχέση που έχουμε με την μητρική».*

Ένα άλλο στοιχείο που μου φάνηκε ενδιαφέρον στις απαντήσεις, που δόθηκαν εδώ, είναι κάτι που λέχθηκε από τον έβδομο εκπαιδευτικό, ο οποίος δικαιολογώντας το γιατί με τους φίλους και συγγενείς χρησιμοποιεί την ΚΔ απάντησε: *«Όταν μιλάω, ας πούμε, με ανθρώπους του περιβάλλοντος μου χρησιμοποιώ την κυπριακή διάλεκτο, με τους φίλους, με τους συγγενείς χρησιμοποιώ την κυπριακή διάλεκτο γιατί αν χρησιμοποιήσω την Νέα Ελληνική γλώσσα θα έχουμε πρόβλημα».* Επικρατεί δηλαδή η άποψη ότι οι συγγενείς, φίλοι και γενικά το στενό του περιβάλλον επιβάλλει τον γλωσσικό κώδικα επικοινωνίας. Σχετική, με αυτό, είναι η άποψη της Καρυολαίμου (2000:115-116), που όπως υποστηρίζει *«η κυπριακή εξακολουθεί να αποτελεί το κατεξοχήν μέσο έκφρασης των Κυπρίων, ακόμη κι έξω από την οικογένεια και το στενό φιλικό περιβάλλον... το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον αποδέχεται και σε ορισμένες περιπτώσεις επιβάλλει την κυπριακή, ως ενδεδειγμένο κώδικα επικοινωνίας».*

Ποιας μορφής κυπριακή διάλεκτο χρησιμοποιείτε;

Όπως φάνηκε και από την παρουσίαση των αποτελεσμάτων (4.1), και στην ερώτηση αυτή έχουμε σύγκλιση απόψεων, αφού και οι οκτώ εκπαιδευτικοί απάντησαν ότι δεν χρησιμοποιούν την «βαριά κυπριακή» αλλά την σύγχρονη – πιο «ήπια» μορφή της, ακούστηκαν τα εξής:

«Όχι την βαριάν κυπριακή, την συνηθισμένη κυπριακή».

«Την ήπια μορφή, όχι την βαριά και λόγω του ότι δεν γνωρίζω την βαριά και λόγω του ότι προκύπτει αυθόρμητα η ήπια».

«Πιο ελαφριάς μορφής διάλεκτο, γιατί νομίζω ότι με την πάροδο των χρόνων αλλάζει η διάλεκτος».

«Τα Κυπριακά όπως τα ακούμε κάθε μέρα γύρω μας...»

«Την κυπριακή που μιλούν στην Λευκωσία».

Στην συνέχεια, θέλοντας να καταλάβω ακριβώς τον χαρακτηρισμό που αποδίδουν στην κυπριακή διάλεκτο ως «συνηθισμένη» ή «μοντέρνα» ζήτησα από τους εκπαιδευτικούς να μου δώσουν μερικά παραδείγματα από κυπριακές λέξεις που χρησιμοποιούν συχνότερα στον λόγο τους.

Ανάμεσα στις λέξεις που ακούστηκαν πρωταρχική θέση πήρε το «τζιαι», του οποίου η χρήση θεωρείται αναπόφευκτη. Παράλληλα μου ανέφεραν τις εξής λέξεις: «εσσιέκκιπι», «ασσιοϊλέ», «ίντα μπουν τούτο», « τζιαι», «εφύρτηκεν», «εν», «εν θέλω», «εν μπορώ», «εν ακούω», «αγαπώ σε», «σαλαβατώ» «ίντα μπου κάμνεις;», «λαλεί», «εννά».

Αυτό που διαφάνηκε από τις απαντήσεις των εκπαιδευτικών είναι η προσπάθεια που καταβάλλεται από μέρους των ομιλητών της κυπριακής διαλέκτου «για να βρουν μια ισορροπία μεταξύ των δύο γλωσσικών ποικιλιών», που, όπως εξηγεί η Καρυολαίμου (2000:115), οφείλεται στο γεγονός ότι «οι ομιλητές που χρησιμοποιούν έντονα σημαδεμένα διαλεκτικά στοιχεία στην ομιλία τους λαμβάνουν από τους αστούς ομιλητές τη σφραγίδα του αμόρφωτου «χωρκάτη», (χωριάτη). Είναι φανερό, συνεπώς, το γεγονός ότι «οι ομιλητές αναγκάζονται να αποφεύγουν να χρησιμοποιούν τόσο τους σημαδεμένους διαλεκτικούς τύπους, όσο και τα πολύ σημαδεμένα στοιχεία της νεοελληνικής κοινής και καταφεύγει στη χρήση της αστικής κυπριακής, μιας ποικιλίας η οποία απομακρύνεται από τα κυπριακά της επαρχίας αλλά δεν ταυτίζεται με τη νεοελληνική κοινή» (Καρυολαίμου, 1992:200). Δεν είναι εύκολο, όμως να διατηρηθεί αυτή η ισορροπία ανάμεσα στους δύο γλωσσικούς κώδικες καθώς «σε ορισμένες περιπτώσεις βγαίνουν αυθόρμητα και κάποια στοιχεία από την «βαριά» κυπριακή διάλεκτο», ομολόγησε η τρίτη εκπαιδευτικός.

Είναι ευρέως αποδεκτό ότι η κυπριακή διάλεκτος δεν ομιλείται πια με τον τρόπο που οι παππούδες μας μιλούσαν ή όπως ομιλείτο στις αγροτικές περιοχές, όπως χαρακτηριστικά ειπώθηκε: «η διάλεχτος, η κυπριακή, έχει αλλάξει, δεν είναι η διάλεχτος η οποία μιλούσαν οι παππούδες μας, δεν είναι καν η διάλεχτος η οποία χρησιμοποιεί η μητέρα μου, που μερικές φορές χρησιμοποιεί λέξεις τις οποίες δεν τις καταλαβαίνω...». Η Αρβανίτη (2001:1) επισημαίνει αυτή την αλλαγή λέγοντας ότι «στην Κύπρο δημιουργείται μια μορφή της κοινής Νεοελληνικής η οποία διαφέρει συστηματικά και σε όλα τα επίπεδα από την ΚΝΕ όπως αυτή μιλιέται στην Ελλάδα». Βεβαίως, για την ύπαρξη της αστικής ποικιλίας (town speech) και την δημιουργία μιας «τοπικής κυπριακής κοινής» (Local Cypriot Koine) μίλησαν παλαιότερα οι Newton (1972) και ο Kolitsis (1988) και πιο πρόσφατα οι Terkourafi (2005) και Tsiplakou κ.ά., (2006), Tsiplakou, (2014α, β) για την ανάδυση μιας σχετικά «σταθερής αστικής ή μητροπολιτικής Κοινής».

Τα παιδιά του συγγενικού σας περιβάλλοντος ποια γλώσσα μιλούν; Θα θέλατε να μιλούν στην κυπριακή διάλεκτο ή στην κοινή νεοελληνική;

Στο πρώτο σκέλος της ερώτησης, οι εκπαιδευτικοί απάντησαν στην πλειοψηφία τους ότι τα παιδιά του συγγενικού τους περιβάλλοντος χρησιμοποιούν με άνεση και την κυπριακή διάλεκτο και την νεοελληνική κοινή. Μάλιστα σε καμιά περίπτωση δεν απαντήθηκε ότι γίνεται αποκλειστική χρήση της νεοελληνικής κοινής, ενώ μόνο σε μια περίπτωση απαντήθηκε ότι μιλούν μόνο την κυπριακή διάλεκτο. Αξίζει να σημειωθεί εδώ, ότι σε μια περίπτωση απαντήθηκε ότι τα παιδιά μιλούν στην αγγλική γλώσσα, «επειδή τα παιδιά φοιτούν σε αγγλικό σχολείο», κάτι που ομολογουμένως δεν ανέμενα να ακούσω.

Στο δεύτερο σκέλος της ερώτησης αν θα ήθελαν τα παιδιά τους να μιλούν στην ΚΔ ή στην ΚΝΕ η πλειοψηφία των εκπαιδευτικών, 6, απάντησε ότι προτιμούν να είναι σε θέση να χειρίζονται και τις δύο. Το αξιοσημείωτο, εδώ, είναι ότι κανένας δεν απάντησε ότι επιθυμεί να μιλούν μόνο στην ΚΔ ενώ δύο εκπαιδευτικοί απάντησαν ότι θα επιθυμούσαν να μιλούν μόνο στην ΚΝΕ.

Οι εκπαιδευτικοί αιτιολόγησαν ως εξής τις απαντήσεις τους:

«Γνωρίζω ότι χρησιμοποιούν αρκετά καλά την Κοινή νεοελληνική, αλλά όταν βέβαια είναι με τους φίλους τους μιλούν όπως ακριβώς μιλούμε όλοι οι Κύπριοι μεταξύ μας».

«[...] και αυτά όπως τζιαι εμείς οι μεγαλύτεροι τα μπερδεύουν και τα χρησιμοποιούν παράλληλα»

«[...] χρησιμοποιούν την κυπριακή διάλεκτο αλλά όχι την βαριά κυπριακή διάλεκτο, μιλούν προσεχτικά, ξέρουν να μιλήσουν σωστά ελληνικά, και χρησιμοποιούν και λέξεις όμορφες δηλαδή μείξη κωδίκων ουσιαστικά, την κυπριακή αλλά με έντονα στοιχεία νεοελληνικής κοινής»

«[...] πρέπει να μάθουν να χρησιμοποιούν και την ταυτότητά τους, την γλώσσα τους την κυπριακή διάλεκτο».

Η απάντηση που δόθηκε από την τελευταία εκπαιδευτικό, περιγράφει μια παγίδα στην οποία λίγο πολύ πέσαμε μέσα οι Κύπριοι ομιλητές, όταν πρωτογίναμε γονείς: «Λοιπόν, εδώ πέρα υπάρχει μια σύγκρουση. Έχω ένα παιδάκι 6 χρονών, ο πατέρας μου του μιλούσε κυπριακά, κάθε φορά που του μιλούσε κυπριακά εγώ εδιόρθωνα, ... την κάθε λέξη, με αποτέλεσμα στο τέλος ο γιος μου με εδιόρθωνε πριν να... πριν να διορθώσω εγώ τον πατέρα μου. Στην συνέχεια, είπα να χαλαρώσω, να το αφήνω απαρατήρητο και ενώ το παιδί ακούει από τους γονείς μου τα κυπριακά, ξέρει που να χρησιμοποιήσει την κοινή νεοελληνική πλέον και που να χρησιμοποιήσει τα κυπριακά».

Αυτό το άγχος που διακατέχει τους γονείς, όπως το περιέγραψε η συγκεκριμένη εκπαιδευτικός, είναι άνευ λόγου σύμφωνα με τα αποτελέσματα έρευνας που πραγματοποιήθηκε από τις Ιωαννίδου & Σοφοκλέους (2013), τα οποία έδειξαν σαφώς ότι «τα παιδιά σηματοδοτούν τον κοινωνικό τους κόσμο με τη χρήση συγκεκριμένων γλωσσικών κωδίκων», δηλαδή «τα παιδιά από πολύ μικρή ηλικία των τεσσάρων χρόνων είναι σε θέση να διαχωρίζουν τον ιδιωτικό και δημόσιο κόσμο τους στο σχολείο και στο σπίτι με τη χρήση ανεπίσημων στιλ και συγκεκριμένων γλωσσικών ποικιλιών». Στη συγκεκριμένη περίπτωση βλέπουμε ότι το μικρό παιδί της εκπαιδευτικού ήταν σε θέση να κατανοήσει και να χρησιμοποιήσει σωστά την κυπριακή διάλεκτο όταν του μιλάει ο παππούς του και παράλληλα διορθώνει τον παππού του όπως συνήθιζε να κάνει η μητέρα του.

Ενδιαφέρουσα ήταν η απάντηση που δόθηκε από τον πρώτο εκπαιδευτικό ο οποίος θεωρεί την ΚΔ ως εργαλείο επανάστασης για τους νέους και το δικαιολογεί λέγοντας: «Αντιλαμβάνεστε ότι τα παιδιά μας υιοθετούν και μέρος του δικού μας λεξιλογίου, ε ... ε... εγώ εξεπλάγην με τον γιο μου, ενώ, σας είπα πάνω κάτω πιο είναι το γλωσσικό πρότυπο που ακολουθώ όταν, ας πούμε, εφοιτούσε στο Λύκειο, όσο καιρό ήταν στο γυμνάσιο, μέχρι το γυμνάσιο μπορώ να πω ότι είχα 80 τοις εκατόν η δική μου γλωσσική θεωρία επενεργούσε πάνω στον γό μου. Όταν επήγε στο Λύκειο περίπου, άρχισε να υιοθετεί και σαν να 'ταν της μόδας, να χρησιμοποιεί όσον το δυνατόν πιο βαριές, «βαρετές» που λέμε, Κυπριακές εκφράσεις. Κάπου για τους νέους η κυπριακή γλώσσα λειτουργεί και ως επανάσταση. Η νεοελληνική Κινητή που προσπαθούμε να τους διδάξουμε στο σχολείο και κάποιοι καθηγητές το κάμνουν με πολύ επίμονο τρόπο, κάποιοι φιλόλογοι, δημιουργεί μια επαναστατική διάθεση μέσα στους μαθητές και αυτόν έχει να κάνει σχέση με την αποτυχία του σχολείου ... ε... ε ... ε. με το ότι γενικά η εκπαίδευση μας όσον περνούν τα χρόνια γίνεται και πιο ξύλινη, δεν ανταποκρίνεται στις πραγματικές ανάγκες της παιδείας και των αναγκών των ίδιων των μαθητών, και βλέπω πολλούς μαθητές οι οποίοι πολλές φορές μπορεί να είναι άριστοι μαθητές να καταφεύγουν στη χρήση της κυπριακής, απλώς έτσι για να την σπάσουν σε κάποιους. Εντάξει; Δηλαδή, είναι και ένα εργαλείο... διαφυγής από την πραγματικότητα, εν λίγο σουρεαλιστικό τούτο που σου λέω (γέλιο) αλλά είδα το πολλές φορές».

Αυτό που εντοπίζεται εδώ από τον συγκεκριμένο συνάδελφο, όσον αφορά τη χρήση της κυπριακής διαλέκτου από τους νέους «ως ένα εργαλείο διαφυγής από την πραγματικότητα», δεν είναι καθόλου «σουρεαλιστικό», έχει να κάνει «με την τάση που έχουν οι νέοι για επαναφορά συγκεκριμένων διαλεκτικών στοιχείων στον ανεπίσημο λόγο τους» κάτι που έχει διερευνηθεί από την Tsiplakou (2004). Το φαινόμενο αυτό του υπερδιαλεκτισμού (hyperdialectism), με το οποίο ασχολήθηκε η Tsiplakou (2003) και απέδειξε ότι υπάρχει στη Λευκωσιάτικη αργκό, προσλαμβάνει σύμφωνα με την ίδια ερευνήτρια τρεις διαστάσεις. Κατά πρώτον, «με την επαναφορά πεπαλαιωμένων διαλεκτικών τύπων, ή τύπων που οι νεαρές ομιλήτριες κρίνουν ως πεπαλαιωμένους ή/και «χωρκάτικους», συχνά με διαφορετική σημασία και χρήση.». Κατά δεύτερον, «προσαρμογή στην κυπριακή λέξεων και εκφράσεων από τους νεανικούς γλωσσικούς κώδικες της Ελλάδας» και τέλος, «δημιουργία νεολογισμών με αποκλειστικά κυπριακή μορφολογία και σύνταξη» (Tsiplakou, 2004: 8)

Μια εξήγηση του φαινομένου αυτού εντοπίστηκε εμμέσως από την έκτη εκπαιδευτικό η οποία θεωρεί ότι η κυπριακή διάλεκτος έχει δεχτεί αρνητικές επιδράσεις από τις σειρές στην κυπριακή τηλεόραση που διακωμωδούν τη διάλεκτο. Αντίθετως, όπως υποστηρίζει η Tsiplakou αυτό δεν είναι κατά ανάγκη αρνητικό αφού «η αυξημένη χρήση της κυπριακής ς στα μέσα μαζικής ενημέρωσης καθιστά τη διάλεκτο περισσότερο «ορατή» εφόσον νομιμοποιεί τη χρήση της στο δημόσιο πεδίο, βγάζοντας την από την σφαίρα του ιδιωτικού, όπου τυπικά ανήκει σε καταστάσεις κοινωνικής διγλωσσίας» (Tsiplakou, 2004: 9)

Νομίζετε ότι υπάρχει κάτι που αφήσαμε πίσω και θέλετε να το μοιραστείτε μαζί μου;

Η καταληκτική αυτή ερώτηση βγήκε αυθόρμητα από την ερευνήτρια, στο τέλος της πρώτης συνέντευξης, μετά την ολοκλήρωση των προγραμματισμένων ερωτήσεων. Θεώρησα πως μετά από την συζήτηση που είχαμε, οι εκπαιδευτικοί είτε λόγω εξοικείωσής τους με το θέμα της συνέντευξης είτε και λόγω προβληματισμού γύρω από την αξία της κυπριακής διαλέκτου και τη θέση της στην εκπαίδευση θα κατέθεταν τις ενδόμυχες σκέψεις τους.

Ο πρώτος εκπαιδευτικός πρόσθεσε τα εξής όσον αφορά στην αξία που έχει η κυπριακή διάλεκτος, την οποία όλοι πρέπει να σέβονται: «Όποιος πραγματικά θέλει να διαβάσει ερωτικήν ποίηση δεν χρειάζεται να πάει στον Ελύτη ας διαβάσει την «Ανεράδαν», εντάξει; Ας διαβάσει την «Ανεράδαν» του

Βασίλη Μιχαηλίδη και τότε θα και καταλάβει ότι η κυπριακή διάλεκτος είναι μια εκπληκτική διάλεκτος και αξίζει κάθε σεβασμού».

Ο δεύτερος εκπαιδευτικός «Θα ήθελα να πω ότι η κυπριακή διάλεκτος είναι μια χρήσιμη γλώσσα, που θα μπορούσε να... να την μαθαίνουν τα παιδιά μας στο σχολείο, και θα τους εβοηθούσε περισσότερο να καλλιεργήσουν την κυπριακή διάλεκτο στη ζωή τους».

Η τρίτη συνάδελφος θεωρεί ότι είναι πιο αυθόρμητη και «λυτρώνεται» όταν χρησιμοποιεί την Κ.Δ. «η κυπριακή διάλεκτος κάμνει τους ανθρώπους ακόμα πιο αυθόρμητους, κάτι το οποίο διαπιστώνω εγώ δηλαδή στην καθημερινότητα μου και στην επαφή μου με τους άλλους ανθρώπους, είμαστε πιο αυθόρμητοι, αισθάνεσαι ότι λυτρώνεσαι, ας πούμε αν πεις ένα αστείο, μιάν παροιμίαν στην κυπριακήν διάλεκτον ότι λυτρώνεσαι, ότι εκφράζεις ακριβώς στην ουσία αυτό που θέλεις να πεις». Μάλιστα συμπεραίνει ότι «Έτσι λοιπόν, καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι η κυπριακή διάλεκτος είναι πολύ περιγραφική, πολλές λέξεις είναι πολύ περιγραφικές, ότι μπορείς με μια λέξη να αποδώσεις το νόημα και μια συναισθηματική κατάσταση εις βάθος που αν χρησιμοποιούσες την Κοινή νεοελληνική θα χρησιμοποιούσες πολύ περισσότερες λέξεις».

Η τέταρτη εκπαιδευτικός όπως διαφαίνεται από τα λόγια της θεωρεί ότι η κυπριακή διάλεκτος υπάρχει και όπως φαίνεται από τις εργασίες των μικρών παιδιών τους αρέσει πολύ. «Για παράδειγμα, ένα περιοδικό να σου αναφέρω «Η Παιδική Χαρά», που εκδίδεται στην προδημοτική και δημοτική εκπαίδευση, περιλαμβάνει εργασίες παιδιών και έχω προσέξει ότι τα παιδιά γράφουν στην διάλεκτον μέσα στις τάξεις του δημοτικού, γιατί η πλειοψηφία των εργασιών είναι στην διάλεκτο γραμμένες» Παράλληλα, όπως μας εκμυστηρεύτηκε στην κόρη της αρέσει να της διαβάξει παραμύθια που είναι γραμμένα στην κυπριακή διάλεκτο. Αυτό βέβαια οφείλεται σε ένα βαθμό, όπως είπε σε προηγούμενη ερώτηση, στην πολιτική που ακολουθείται από το σχολείο, στο οποίο φοιτά η κόρη της και είναι υπέρ της χρήσης της κυπριακής διαλέκτου. «Επίσης βλέπω... για παράδειγμα, εμείς έχουμε ένα βιβλίο εμείς σπíti « Η Σσιονάτη τζια η εφτά νάνοι» που μου έκανε ιδιαίτερη εντύπωση, Η ίδια ιστορία αλλά δοσμένη σε βαριάν κυπριακή, να. Εκείνο που πρέπει να σκεφτείς μια λέξη τι σημαίνει».

Η πέμπτη εκπαιδευτικός φάνηκε να αμφιταλαντεύεται ανάμεσα στην αξία της κυπριακής διαλέκτου αλλά και στα προβλήματα που δημιουργούνται λόγω της αυξημένης χρήσης της: «Εντάξει, είναι το μέσο που μας επιτρέπει να εκφραστούμεν ελεύθερα, να εκφράσουμε συναισθήματα, σκέψεις, οτιδήποτε νιώθουμε... ε θα το εκφράσουμε καλύτερα μέσα από την κυπριακή, γιατί εντάξει είναι η μητρική μας γλώσσα, είναι ... είναι το μέσο που έχουμε μάθει από μικροί να ακούμε τζια να μιλούμε, ε ... παράλααα αυτά πιστεύω ότι δημιουργεί δυσκολίες στα επιτεύγματα των νέων τζια εμάς των μεγαλύτερων, η χρήση της Κυπριακής με την Νεοελληνική παράλληλα, όταν θα χρειαστεί να γράψουμε κάτι θα πρέπει να το γράψουμε αυστηρά στην Νέα Ελληνική τζια μάλιστα με σωστή σύνταξη, λεξιλόγιο και τα λοιπά Όπως επίσης, τζια όταν θα μιλήσουμε θα πρέπει να είναι στην Νέα Ελληνική, γι αυτό πιστεύω ότι τα επιτεύγματά μας στην γλώσσα είναι χαμηλά και μειωμένα, τζια λόγω τούτης της ... »

Η έκτη εκπαιδευτικός επιμένει στο ότι δεν πρέπει οι εκπαιδευτικοί να δημιουργούν ενοχές στους μαθητές όταν χρησιμοποιούν την κυπριακή διάλεκτο στην τάξη και κάνει ξανά αναφορά στην εθνική- πατριωτική διάσταση που προσλαμβάνει το θέμα της γλώσσας στην Κύπρο: «Η κυπριακή διάλεκτος..... βασικά, το συμπέρασμα είναι ότι δεν πρέπει τα παιδιά να νοιώθουν ένοχοι για τη διάλεκτο τους, δηλαδή πολλές φορές στην τάξη όταν επιμένω στην αρχή του χρόνου να χρησιμοποιούν την νεοελληνική κοινή, πάντα, πάντα κάθε χρόνο κάμνουμε την συζήτηση γιατί να χρησιμοποιούμε την νεοελληνική κοινή, τζια εμείς δεν είμαστε ξέρω Ξω, είμαστε από την Κύπρο.... και... δεν ξέρω τι τους πιάννει...

το εθνικό τους, το πατριωτικό τους. Ναι, τζιαι θεωρούν έτσι.... έχουν.... προβάλλουν αντίσταση στην αρχή τζιαι θεωρούν ότι δεν είναι απαραίτητον, ας πούμε, δεν μας αφορά,..... ε..... ύστερα καταλαβαίνουν, τους εξηγώ ότι στον γραπτό τους λόγο μετά δεν γράφουν σωστά κλπ, πείθονται... εμ ... εντάξει, πιστεύω ότι έχουμε σοβαρότατο πρόβλημα στην Κύπρο, δηλαδή..... σοβαρότατο. Αλλά μπορούν να γίνουν πολλά πράγματα με υπομονή τζιαι καλή δουλειά. Σίγουρα, από άποψη μπορεί να μιλάνε μόνο στην κυπριακή ή..... είναι λάθος. Τι να πω τώρα, εγώ προσωπικά αγαπώ και την κυπριακή διάλεκτο πάρα πολύ, ε... δεν θέλω να την καταδικάσω, θα θεωρώ ότι είμαι γελοία αν δεν μιλώ στην κυπριακή διάλεκτο στην καθημερινότητά μου, θα είμαι άλλη, σαν να αρνούμαι ένα κομμάτι του εαυτού μου, αλλά έχω λατρεία.... αγαπώ ιδιαίτερα την νεοελληνική κοινή, θεωρώ ότι είναι η πιο ωραία γλώσσα που υπάρχει στον κόσμο».

Η τελευταία εκπαιδευτικός μιλά επικριτικά για αυτούς που χρησιμοποιούν μόνο την κοινή νεοελληνική γλώσσα χαρακτηρίζοντας τους «σνομπ» : «Δεν ξέρω τώρα.... η αλήθεια είναι ότι δεν με προβλημάτισε η κυπριακή διάλεκτος ιδιαίτερα, θεωρώ σωστό να την μιλούμε, θεωρώ σνομπ αυτούς που μιλούν μόνο την Κοινή Νέα Ελληνική ε..... ε και δεν μου αρέσει να ακούω ανθρώπους οι οποίοι γεννήθηκαν, μεγάλωσαν στην Κύπρο και ξαφνικά επειδή επήγαν και κάναν ένα πτυχίο εκτός, ξαφνικά ξεχνούν την κυπριακή διάλεκτο, τους θεωρώ πολύ σνομπ και ψηλομύτες και δεν θέλω να είμαι ποτέ σε αυτή την θέση. Θα μιλήσω τα κυπριακά εκεί και όπου χρειάζονται αλλά και με την ιδιότητα της φιλόλογου θα μιλώ και όπου χρειάζεται την Κοινή Νέα Ελληνική».

Η τελευταία αυτή ερώτηση σε γενικές γραμμές δεν πρόσθεσε κάτι καινούριο αφού γενικά οι εκπαιδευτικοί επανέλαβαν τα πιστεύω τους για την κυπριακή διάλεκτο, όπως τα είδαμε σε όλες τις ερωτήσεις.

Ο πρώτος εκπαιδευτικός φαίνεται και από την τελευταία ερώτηση πόσο καλός γνώστης της κυπριακής λογοτεχνικής παραγωγής είναι. Αναφέρει ότι η «κυπριακή διάλεκτος αξίζει κάθε σεβασμού» και παραπέμπει όποιον επιθυμεί να ασχοληθεί με ερωτική ποίηση να διαβάσει την «Ανεράδαν» του Βασίλη Μιχαηλίδη.

Αντιφατική με τις έως τώρα απαντήσεις του δεύτερου εκπαιδευτικού είναι αυτή η απάντηση καθώς ενώ ως τώρα δεν αναγνώρισε πουθενά την χρηστική αξία της ως γλώσσας, τώρα θεωρεί ότι «είναι μια χρήσιμη γλώσσα και ότι μάλιστα θα μπορούσαν τα παιδιά μας να την μαθαίνουν στο σχολείο» δικαιολογώντας την απάντησή του λέγοντας ότι θα τους βοηθούσε περισσότερο να καλλιεργήσουν την ΚΔ στη ζωή τους. Το ερώτημα που εγείρεται εδώ είναι τι προκάλεσε αυτή την μεταστροφή του συναδέλφου;

Οι υπόλοιποι εκπαιδευτικοί αναφέρονται σε θέματα τα οποία έχουν ήδη θιχθεί σε άλλα σημεία:

Με την κυπριακή διάλεκτο είμαστε σε θέση να εκφραστούμε ελεύθερα και καλύτερα εντούτοις δημιουργεί δυσκολίες στα «επιτεύγματα» των νέων.

Αποδοχή της αξίας της Κ.Δ αλλά επίρριψη ευθυνών στον διαλεκτισμό για τα προβλήματα που δημιουργούνται στο μάθημα της γλώσσας.

Αποενοχοποίηση των παιδιών για την χρήση της διαλέκτου τους.

Αναφορά στην εθνική, πατριωτική διάσταση που προσλαμβάνει το θέμα της γλώσσας στην Κύπρο.

Ταύτιση κυπριακής διαλέκτου με την ταυτότητα των εκπαιδευτικών.

Μπορούν να χειριστούν άνετα και τις δύο γλωσσικές ποικιλίες αν χρειαστεί.

4.3 Συμπεράσματα

Η παρούσα μεταπτυχιακή εργασία διερευνά τις στάσεις των Κυπρίων εκπαιδευτικών απέναντι στη χρήση της κυπριακής διαλέκτου κατά τη διάρκεια του μαθήματος και κατά πόσο γνωρίζουν τα οφέλη που αποκομίζουν οι μαθητές από την χρήση της σε παράλληλη χρήση με την επίσημη γλώσσα διδασκαλίας, την Κοινή Νέα Ελληνική.

Στην Κύπρο, ενώ επίσημη γλώσσα θεωρείται η Κοινή Νεοελληνική (ΚΝΕ), στις ανεπίσημες περιστάσεις επικοινωνίας χρησιμοποιείται η Κυπριακή διάλεκτος (ΚΔ), γεγονός στο οποίο αρκετοί αποδίδουν και την αποτυχία των μαθητών μας στην γραπτή έκθεση, και πιο συγκεκριμένα, στο μάθημα των Νέων Ελληνικών κατά τις Παγκύπριες εξετάσεις που διενεργούνται για εισδοχή στα ανώτερα ιδρύματα του κράτους.

Μέσα από την ανασκόπηση της βιβλιογραφίας διαφάνηκε πόσο σημαντική είναι η στάση που υιοθετεί ο εκπαιδευτικός απέναντι στην γλώσσα που χρησιμοποιούν οι μαθητές, αφού η γλώσσα αποτελεί απαραίτητο μέσο σε κάθε παιδαγωγική προσπάθεια. Αναμφίβολα ο εκπαιδευτικός είναι απαραίτητος συντελεστής στην εκπαίδευση, όπως διαφάνηκε είναι απαραίτητη η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών σε θέματα διδασκαλίας εκπαίδευσης, αφού πλήθος ερευνών έχουν γίνει, τόσο σε διεθνές διεθνές επίπεδο όσο και στον ελλαδικό και κυπριακό χώρο, και τα αποτελέσματά τους μαρτυρούν τα θετικά αποτελέσματα της χρήσης της διαλέκτου ως εργαλείου γραμματισμού.

Οι εκπαιδευτικοί που εργάζονται στα σχολεία της Κύπρου, όπου επικρατεί τόσο η κοινή νεοελληνική, ως επίσημη γλώσσα, όσο και η κυπριακή διάλεκτος, καθημερινά έρχονται αντιμέτωποι με το δίλημμα να χρησιμοποιούν ή όχι την κυπριακή διάλεκτο κατά τη διάρκεια του μαθήματος; Η συγκεκριμένη έρευνα επαναβεβαιώνει σε αρκετά σημεία άλλες παρόμοιες έρευνες, όπως έχει καταδειχθεί στην κριτική ανάλυση που προηγήθηκε, ότι οι εκπαιδευτικοί «υποχρεωτικά», επειδή το απαιτεί η δουλειά τους, χρησιμοποιούν την πρότυπη κοινή νεοελληνική γλώσσα ωστόσο στον ελεύθερο τους χρόνο χρησιμοποιούν τη κυπριακή διάλεκτος, της οποίας αναγνωρίζεται από όλους η ιστορία και αξία.

Στη συνέχεια διατυπώνονται τα συμπεράσματα της έρευνας, όπως προέκυψαν από την ανάλυση των αποτελεσμάτων, στο προηγούμενο υποκεφάλαιο.

Η πρώτη υπόθεση, αν, δηλαδή τα χρόνια υπηρεσίας των εκπαιδευτικών επηρεάζουν τις

στάσεις τους απέναντι στην κυπριακή διάλεκτο και την κοινή νεοελληνική, φάνηκε ότι σε ένα βαθμό ευσταθεί. Οι εκπαιδευτικοί με τα περισσότερα χρόνια υπηρεσίας είχαν και τις περισσότερες γνώσεις γύρω από την κυπριακή λογοτεχνική παραγωγή αλλά φάνηκε ότι αντιλαμβάνονται σε πιο μεγάλο βαθμό την χρηστική αξία της διαλέκτου στα πλαίσια του μαθήματος.

Όσον αφορά στην εξέταση της υπόθεσης αν οι εκπαιδευτικοί που έχουν κάνει μεταπτυχιακές και άλλες σπουδές και οι εκπαιδευτικοί με βασική μόρφωση έχουν διαφορετικές στάσεις απέναντι στην κυπριακή διάλεκτο και την κοινή νεοελληνική, αρχικά φάνηκε ότι δεν μπορεί να γίνει κάποια σύγκριση εφόσον οι εφτά από τους οκτώ εκπαιδευτικούς κατείχαν μεταπτυχιακό τίτλο. Αργότερα, ωστόσο, εξετάζοντας προσεκτικά τις απαντήσεις που έδωσαν, διαπίστωσα ότι οι δύο εκπαιδευτικοί που είχαν μεταπτυχιακό τίτλο σχετικό με το επάγγελμά τους, η μια στη συγκριτική φιλολογία και μεταφράσεις κειμένων και η άλλη εκπαιδευτικός στην ελληνική γλώσσα και λογοτεχνία, έδωσαν απαντήσεις όπου φάνηκε να αναγνωρίζουν σαφώς όχι μόνο την αξία της κυπριακής διαλέκτου έξω από την τάξη, αλλά, σε κάποιο βαθμό, και της χρήσης της στην τάξη. Συνεπώς, αναδύεται η ανάγκη για επιμόρφωση των εκπαιδευτικών σε θέματα διδασκαλίας εκπαίδευσης, γιατί έτσι θα κατανοήσουν πόσο σημαντικό εργαλείο μπορεί να γίνει η κυπριακή διάλεκτος και πόσο πιο καλά αποτελέσματα θα έχουν οι μαθητές στην κατάκτηση της κοινής νεοελληνικής. Ως προς την υπόθεση που θέσαμε για τον διδασκαλισμό, ότι, δηλαδή, οι εκπαιδευτικοί δεν γνωρίζουν τα θετικά αποτελέσματα από την ταυτόχρονη διδασκαλία στην Κοινή Νεοελληνική γλώσσα και στην κυπριακή διάλεκτο στα πλαίσια του σχολικού γραμματισμού, η υπόθεση αποδείχθηκε ότι ευσταθεί.

Τέλος, η υπόθεση που ήθελε τους εκπαιδευτικούς που έχουν θετικές στάσεις απέναντι στην κυπριακή διάλεκτο να είναι καλύτεροι γνώστες της κυπριακής λογοτεχνικής παράδοσης, δεν αποδείχθηκε ότι ευσταθεί απόλυτα γιατί και οι εκπαιδευτικοί που ήταν πολύ καλοί γνώστες της κυπριακής λογοτεχνικής παράδοσης δεν ήταν θετικοί ως προς τη χρήση της κυπριακής διαλέκτου στην τάξη.

Συγκεντρωτικά τα αποτελέσματα που προέκυψαν από την παρούσα έρευνα ήταν τα ακόλουθα.

Οι εκπαιδευτικοί με τα περισσότερα χρόνια υπηρεσίας ασχολούνται περισσότερο με την κυπριακή λογοτεχνική παραγωγή. Το ενδιαφέρον που προέκυψε είναι ότι είναι γνώστες και πιο νέων κύπριων λογοτεχνών που συνεχίζουν να γράφουν στην κυπριακή διάλεκτο.

Οι εκπαιδευτικοί ενθέρμως υποστήριξαν ότι είναι καλοί γνώστες λογοτεχνικών ή άλλων κειμένων που να είναι γραμμένα στην κυπριακή διάλεκτο, ωστόσο, στην συνέχεια διαπίστωσα μέσα από τις απαντήσεις που δόθηκαν ότι η γνώση τους γύρω από τα κείμενα αυτά είναι ελλιπής και περιορισμένη αφού οι μισοί από αυτούς ήταν σε θέση να αναφερθούν μόνο σε ένα κείμενο, το οποίο μάλιστα ανήκε σε κείμενο που προνοείται να διδαχθεί στο σχολείο. Οι απαντήσεις που δόθηκαν στην τρίτη ερώτηση ήλθαν να ενισχύσουν το συμπέρασμά μου ότι τελικά ήταν γνώστες μόνο των κειμένων που λόγω δουλειάς ήταν υποχρεωμένοι να γνωρίζουν, αφού οι περισσότεροι απάντησαν ότι διαβάζουν κείμενα που οφείλουν να γνωρίζουν, που αναφέρονται δηλαδή στο αναλυτικό πρόγραμμα.

Όπως φάνηκε, οι εκπαιδευτικοί θεωρούν ότι οι μαθητές χρησιμοποιούν την ΚΔ σε μεγαλύτερο βαθμό στον προφορικό τους λόγο και λιγότερο στον γραπτό.

Όλοι οι εκπαιδευτικοί διορθώνουν τους μαθητές τους αν κατά τη διάρκεια του μαθήματος χρησιμοποιήσουν την ΚΔ παρατηρήθηκε ωστόσο κάποια διαφοροποίηση στον βαθμό επιμονής τους, ως προς τη διόρθωση. Κάποιοι διορθώνουν άμεσα το λόγο των μαθητών, άλλοι θεωρούν ότι πρέπει να διορθώνουν τους μαθητές με έμμεσο τρόπο γιατί «η άμεση διόρθωση μπορεί να αποβεί αρνητική», ένας εκπαιδευτικός διορθώνει τους μαθητές μόνο κατά τη διδασκαλία των Νέων Ελληνικών και ένας τους διορθώνει αν έχει τον χρόνο να το πράξει και αναλόγως του βαθμού στον οποίο συμβαίνει. Αυτό που προκύπτει είναι ότι όλοι οι εκπαιδευτικοί ακολουθούν τις επίσημες οδηγίες του Υ.Π ως προς τη διόρθωση των μαθητών μέσα στην τάξη αν κατά την ομιλία τους χρησιμοποιήσουν διαλεκτικά στοιχεία, αλλά με αρκετές διαφορές μεταξύ τους.

Όπως προκύπτει, όλοι οι εκπαιδευτικοί διορθώνουν τα στοιχεία της ΚΔ στο γραπτό λόγο των μαθητών, ωστόσο, εκεί που υπάρχει διαφοροποίηση είναι στο αν μειώνουν τη βαθμολογία των μαθητών: οι πέντε εκπαιδευτικοί απάντησαν ότι δεν μειώνουν την βαθμολογία των μαθητών και οι τρεις από αυτούς απάντησαν ότι διορθώνουν πιο σχολαστικά και μειώνουν τον βαθμό στο γραπτό λόγο των μαθητών όταν εντοπίζουν πολλά στοιχεία της διαλέκτου.

Οι εκπαιδευτικοί εντοπίζουν ότι οι μαθητές κάνουν συχνά εναλλαγή/μείξη κωδίκων. Το ενδιαφέρον στις απαντήσεις τους είναι το γεγονός ότι βλέπουν την εναλλαγή κωδίκων αφενός θετικά, ως μαθησιακό εργαλείο, αφετέρου αρνητικά («τα μπερδεύουν»). Παράλληλα, αναφέρουν ότι και οι ίδιοι κάνουν μείξη κωδίκων, θεωρούν ότι γνωρίζουν και τις δύο γλωσσικές ποικιλίες και μπορούν ανάλογα με την περίσταση να χρησιμοποιήσουν και τις δύο.

Μέσα από τις απαντήσεις των εκπαιδευτικών προέκυψε η ανάδειξη της πεποίθησης ότι η σύγχρονη κυπριακή διάλεκτος δεν είναι «αυθεντική». Όπως και σε προηγούμενες έρευνες, διαφαίνεται ότι κάποιοι εκπαιδευτικοί δίνουν αξία στην «παλιά κυπριακή», αυτήν που «κατάγεται από τον Όμηρο» και μιλούν απαξιωτικά για την διάλεκτο όπως χρησιμοποιείται στη σημερινή εποχή από τους νέους «γιατί δεν την κατέχουν στην καλύτερή της μορφή» (πρβλ. και Τσιπλάκου 2007)

Οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί θεωρούν ότι ο διδιαλεκτισμός έχει αρνητική επίδραση στην εκμάθηση της ΚΝΕ, ωστόσο δεν συνδέουν την μειωμένη επίδοση των μαθητών με τον διδιαλεκτισμό. Αν και υπήρξαν μεμονωμένες περιπτώσεις όπου αναγνωρίστηκε το πόσο «δυνατό εργαλείο» μπορεί να γίνει στα χέρια του εκπαιδευτικού η κυπριακή διάλεκτος αν χρησιμοποιηθεί θετικά, ωστόσο στην πραγματικότητα, αυτό που προκύπτει από τα δεδομένα της έρευνας, είναι ότι τα υποκείμενα της έρευνας εμμένουν στη διόρθωση και στην εμβύθιση στην ΚΝΕ, και δεν έχουν άποψη περί συγκριτικής/αντιπαραβολικής διδασκαλίας και των πλεονεκτημάτων της.

Αντίθετη στάση έχουν οι εκπαιδευτικοί απέναντι στην χρήση της κυπριακής διαλέκτου κατά το διάλειμμα. Όπως και σε προηγούμενες έρευνες, διαφάνηκε ότι δεν έχουν πρόβλημα όταν οι μαθητές στο ελεύθερο τους χρόνο χρησιμοποιούν την κυπριακή διάλεκτο και ούτε θεωρούν ότι πρέπει να διορθώνονται οι μαθητές.

Οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί, χωρίς δισταγμό, παραδέχτηκαν ότι στην καθημερινή τους ζωή χρησιμοποιούν την κυπριακή διάλεκτο, ενώ στην τάξη οι περισσότεροι χρησιμοποιούν την ΚΝΕ, χωρίς βέβαια αυτό να τους εμποδίζει να χρησιμοποιήσουν και την κυπριακή διάλεκτο, δεν νιώθουν ενοχές που χρησιμοποιούν την κυπριακή διάλεκτο, αντίθετα «θεωρείται ως μέρος της κουλτούρας μας και πρέπει να νιώθουμε περήφανοι και πιο πλούσιοι από τους άλλους που δεν την χρησιμοποιούν», αρκεί να μην είναι «βαρετή», πράγμα που ενέχει και πάλι μια αντίφαση, εφόσον οι πιο «παλιές» ή «βαριές» μορφές της διαλέκτου κατασκευάζονται ως οι πιο «αυθεντικές».

Ένα άλλο συμπέρασμα που προέκυψε μέσα από τις απαντήσεις αρκετών εκπαιδευτικών είναι η κατασκευή της γλώσσας με συγκεκριμένο τρόπο, αφού παρουσιάζεται να χρησιμοποιείται σε περιπτώσεις όπου θέλουμε να κάνουμε χιούμορ, σαν φολκλορικό στοιχείο, ή είναι πιο προσωπική, εκφράζει «το είναι μας», «την ψυχή μας». Τα ευρήματα της έρευνάς μου συνέπεσαν με τα αντίστοιχα της Τσιπλάκου (2007), όπως σχολιάστηκαν πιο εκτενώς στην κριτική ανάλυση.

Στη συνέχεια, με την αναφορά των περιστάσεων κατά τις οποίες οι εκπαιδευτικοί χρησιμοποιούν ή την ΚΔ ή την ΚΝΕ, επιβεβαιώθηκε η άποψη του Ferguson (1959:329) όσον αφορά στη λειτουργική διαφοροποίηση των δύο κωδίκων. Ο κώδικας Η, δηλαδή, που στην περίπτωση μας είναι η ΚΝΕ έχει διαφορετική λειτουργία από τον κώδικα Λ. Μέσα από τις απαντήσεις που δόθηκαν επιβεβαιώθηκε η θεωρία που θέλει την ΚΝΕ γλώσσα να είναι πιο επίσημη από την κυπριακή διάλεκτο. Εκτός αυτού, όμως, συσχετίστηκε, όπως είδαμε, με την μόρφωση των ομιλητών και με θέματα ευγενείας.

Όπως φάνηκε όλοι οι εκπαιδευτικοί θεωρούν ότι δεν χρησιμοποιούν την «βαριά κυπριακή» αλλά την σύγχρονη – πιο «ήπια» μορφή της, καταβάλλεται προσπάθεια από μέρους των ομιλητών της κυπριακής διαλέκτου «για να βρουν μια ισορροπία μεταξύ των δύο γλωσσικών ποικιλιών», που, όπως εξηγεί η Καρυολαίμου (2000:115), οφείλεται στο γεγονός ότι «οι ομιλητές που χρησιμοποιούν έντονα σημαδεμένα διαλεκτικά στοιχεία στην ομιλία τους λαμβάνουν από τους αστούς ομιλητές τη σφραγίδα του αμόρφωτου «χωρκάτη», (χωριάτη). Είναι φανερό, συνεπώς, το γεγονός ότι «οι ομιλητές αναγκάζονται να αποφεύγουν να χρησιμοποιούν τόσο τους σημαδεμένους διαλεκτικούς τύπους, όσο και τα πολύ σημαδεμένα στοιχεία της νεοελληνικής κοινής και καταφεύγει στη χρήση της αστικής κυπριακής, μιας ποικιλίας η οποία απομακρύνεται από τα κυπριακά της επαρχίας αλλά δεν ταυτίζεται με τη νεοελληνική κοινή» (Καρυολαίμου, 1992:200). Δεν είναι εύκολο, όμως να διατηρηθεί αυτή η ισορροπία ανάμεσα στους δύο γλωσσικούς κώδικες, όπως ομολογούν οι ίδιοι.

Εν συνεχεία, στην ερώτηση κατά πόσον πιστεύουν αν η επιλογή χρήσης της ΚΝΕ δείχνει άτομο πιο ευγενικό ή πιο μορφωμένο ξεκάθαρα αρνητική απάντηση έδωσαν μόνο τρεις από τους ερωτηθέντες αφού έστω υποσυνείδητα ενυπάρχει στους περισσότερους η θετική απάντηση. Απεναντίας, στο δεύτερο ερώτημα, οι περισσότεροι ερωτηθέντες απάντησαν αρνητικά στο αν η επιλογή χρήση της ΚΔ σχετίζεται άμεσα με το μορφωτικό επίπεδο του ατόμου που την χρησιμοποιεί, σπεύδοντας έτσι να υπερασπιστούν και τους εαυτούς τους ως κύπριοι ομιλητές.

Τα αποτελέσματα αυτά επιβεβαιώνουν προηγούμενες έρευνες. Ο Παπαρανίου (1998:33),

έδειξε στην έρευνά του ότι οι ομιλητές της νεοελληνικής κοινής θεωρούνται από τους Κύπριους άτομα πιο φιλόδοξα, έξυπνα, μορφωμένα, ενδιαφέροντα, μοντέρνα σε σύγκριση με τους φορείς της κυπριακής διαλέκτου. Σχετικά με αυτό, η Sciriha (1996:97), επισημαίνει ότι οι Κύπριοι φαίνεται ότι σέβονται την ελληνική γλώσσα και κουλτούρα και έχουν την άποψη ότι η νεοελληνική κοινή είναι «πιο εκφραστική», «πιο ευγενική», «πιο σωστή», πιο λεπτή», «είναι η γλώσσα των μορφωμένων» κ.λπ. Όλοι αυτοί οι χαρακτηρισμοί αναφέρθηκαν και στην παρούσα μεταπτυχιακή διατριβή από τους συμμετέχοντες, οι οποίοι θεωρούν την κοινή νεοελληνική, ως την ανώτερη μορφή γλώσσας και την κυπριακή διάλεκτο, ως μια μορφή γλώσσας που χρησιμοποιείται περισσότερο στις ανεπίσημες και καθημερινές περιστάσεις, και που εκφράζει τον ψυχικό μας κόσμο αλλά παρά τις αρετές της συνδέεται με το χαμηλό μορφωτικό επίπεδο εκείνου που την χρησιμοποιεί.

Ένα άλλο συμπέρασμα που προέκυψε είναι η σύνδεση της αποκλειστικής χρήσης της κυπριακής διαλέκτου με κάποια συγκεκριμένα επαγγέλματα, αποδίδοντας, έτσι, κοινωνικές-ταξικές προεκτάσεις στη χρήση της.

Είναι φανερό ότι οι εκπαιδευτικοί έχουν γενικά θετική στάση απέναντι στην κυπριακή διάλεκτο και όταν την χρησιμοποιούν τα παιδιά τους ή τα παιδιά του συγγενικού τους περιβάλλοντος αφού απάντησαν στην πλειοψηφία τους ότι τα παιδιά του συγγενικού τους περιβάλλοντος χρησιμοποιούν με άνεση και την κυπριακή διάλεκτο και την νεοελληνική κοινή. Μάλιστα σε καμιά περίπτωση δεν απαντήθηκε ότι γίνεται αποκλειστική χρήση της νεοελληνικής κοινής, ενώ μόνο σε μια περίπτωση απαντήθηκε ότι μιλούν μόνο την κυπριακή διάλεκτο. Βέβαια αν και δεν έχουν πρόβλημα με τη χρήση της ΚΔ ωστόσο όπως αντιφατικά διαφάνηκε κανένας δεν απάντησε ότι επιθυμεί να μιλούν μόνο στην ΚΔ και οι περισσότεροι προτιμούν να μπορούν να χειρίζονται και τις δύο ποικιλίες τα παιδιά τους.

Κάποιες άλλες απόψεις που ακούστηκαν αναφέρονται στον υπερδιαλεκτισμό που παρατηρείται στους νέους, ένα φαινόμενο το οποίο παραπέμπει στα αποτελέσματα σχετικής έρευνας για την ύπαρξη υπερδιαλεκτισμού στη λευκωσιάτικη αργκό (Τσιπλάκου, 2003, 2004).

Τέλος, ένα άλλο ενδιαφέρον συμπέρασμα που προέκυψε έμμεσα από τα λόγια μιας εκπαιδευτικού παραπέμπει σε έρευνα που πραγματοποιήθηκε από τις Ιωαννίδου & Σοφοκλέους (2013), η οποία έδειξε σαφώς ότι «τα παιδιά σηματοδοτούν τον κοινωνικό τους κόσμο με τη χρήση συγκεκριμένων γλωσσικών κωδίκων», δηλαδή «τα παιδιά από πολύ μικρή ηλικία των τεσσάρων χρόνων είναι σε θέση να διαχωρίζουν τον ιδιωτικό και δημόσιο κόσμο τους στο σχολείο και στο σπίτι με τη χρήση ανεπίσημων στιλ και συγκεκριμένων γλωσσικών ποικιλιών», καθώς μέσα από παράδειγμα που έδωσε η συγκεκριμένη εκπαιδευτικός προς έκπληξή της διαπίστωσε μια μέρα ότι το μικρό παιδί της ήταν σε θέση να κατανοήσει και να χρησιμοποιήσει σωστά την κυπριακή διάλεκτο όταν του μιλούσε ο παππούς του και παράλληλα ήταν σε θέση διορθώνει τον παππού του, όπως συνήθιζε να κάνει η μητέρα του.

Συμπερασματικά, σε συνάρτηση και με προηγούμενες έρευνες επιβεβαιώνεται το γεγονός ότι οι εκπαιδευτικοί παρουσιάζονται θετικοί ως προς την χρήση της κυπριακής διαλέκτου στις καθημερινές – ιδιωτικές τους περιστάσεις, ωστόσο η άποψη ότι η κοινή νεοελληνική

γλώσσα πρέπει να χρησιμοποιείται αποκλειστικά στις τάξεις, ως επίσημη γλώσσα, κυριαρχεί ακόμα και αν χρησιμοποιήσουν άθελα και αυθόρμητα την κυπριακή διάλεκτο κατά τη διάρκεια του μαθήματος.

Συνολικά, θα μπορούσαμε να συνοψίσουμε τις στάσεις των εκπαιδευτικών ως αρκετά αμφίθυμες. Αφενός αναγνωρίζουν σε γενικές γραμμές την «αξία» της κυπριακής γλωσσικής ποικιλίας και της κυπριακής λογοτεχνίας, αφετέρου όμως ή είναι αρνητικοί ή δεν γνωρίζουν ή δεν επιθυμούν να εκφράσουν σαφείς θέσεις ως προς την εργαλειοποίησή τους στη γλωσσική διδασκαλία. Από τη μια χαρακτηρίζουν την διάλεκτο ως αρχαιοπρεπή, ως παρακαταθήκη πολιτιστικής κληρονομιάς και πολιτισμικής «γνησιότητας», από την άλλη δηλώνουν ότι οι ίδιοι αποφεύγουν τα «βαρετά» κυπριακά. Μπορούμε να πούμε ότι η αμφιθυμία αυτή αντανακλά την κοινωνιογλωσσολογική πραγματικότητα της Κύπρου, εφόσον η ΚΝΕ και η (αστική) κυπριακή κοινή είναι οι ποικιλίες γοήτρου. Όσον αφορά την «πραγματική» κυπριακή, που έμμεσα ταυτίζεται με τα «χωρκάτικα», τη βασιλευκτική ποικιλία, σ' αυτήν προσδίδεται το γόητρο της αρχαιοπρέπειας και του «φολκλορικού» αλλά και συναισθηματική αξία, και είναι αντικείμενο θαυμασμού εφόσον οι συμμετέχοντες διατηρούν μια απόσταση ασφαλείας από αυτή, που συνάδει με την κοινωνική και επαγγελματική τους θέση, καθώς δηλώνουν ότι οι ίδιοι δεν μιλούν «βαρετά». Μια άλλη μεγάλη αντίφαση, που μπορεί να εξηγηθεί στο πλαίσιο της ίδιας αμφίθυμης στάσης, είναι ότι ενώ προβαίνουν σε πολύ οξυδερκείς μεμονωμένες παρατηρήσεις σχετικά με τις διάφορες μορφές της διαλέκτου («βαρετά», «ήπια», υπερδιαλεκτισμός) αλλά και ενίοτε σχετικά με την εργαλειοποίησή της στη διδασκαλία (ως μηχανισμό πλαισίωσης και κατανόησης του νοήματος, π.χ.), ουσιαστικά κανένας δεν διατυπώνει κάποιες σαφείς θέσεις για τη διδασκαλία.

Κρίνοντας από τα θετικά αποτελέσματα που φαίνεται ότι έχει η χρήση της διαλέκτου σε αντιπαραβολική χρήση της με την πρότυπη γλώσσα (πρβλ. κεφάλαιο 2), θεωρώ ότι είναι επιτακτική ανάγκη να επιμορφωθούν οι εκπαιδευτικοί ως προς τούτα για να μπορέσουν να αποβάλουν τις όποιες ενοχές έχουν, όταν οι ίδιοι χρησιμοποιούν την κυπριακή διάλεκτο στην τάξη, αφού θα γίνει ένα πολύτιμο εργαλείο εγγραμματοτισμού στα χέρια τους. Η πρακτική χρησιμότητα, επομένως, της παρούσας έρευνας είναι ότι φώτισε τα σημεία εκείνα στις στάσεις των εκπαιδευτικών που ενέχουν άγνοια ή αμφιθυμία, στα οποία θα μπορούσε να εστιάσει η μελλοντική τους επιμόρφωση. Η σημαντικότητα των ευρημάτων της παρούσας μεταπτυχιακής εργασίας έγκειται και στο γεγονός ότι σκιαγραφεί τις εξελίξεις που έχουν συμβεί στον τομέα μελέτης των γλωσσικών στάσεων λόγω των αλλαγών που έχουν επέλθει τα τελευταία χρόνια, η πολύ σημαντική ακριβώς συμβολή της είναι ότι σκιαγραφούνται τα τελευταία αυτά χρόνια.

Καθώς, ωστόσο εκπονείται στο πλαίσιο ενός μεταπτυχιακού προγράμματος, τα συμπεράσματα της έρευνας δεν μπορεί παρά να είναι προκαταρκτικής φύσης. Το ζήτημα είναι πολύπλοκο και πολυδιάστατο και σίγουρα χρήζει περαιτέρω μελέτης και έρευνας.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α΄

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

Α΄ Μέρος

Προσωπικά στοιχεία των εκπαιδευτικών:

- φύλο
- ηλικία
- τόπος γεννήσεως
- τόπος διαμονής
- έτη υπηρεσίας
- χώρα σπουδών
- επιμόρφωση (μεταπτυχιακό/διδακτορικό)

Β΄ μέρος

α. στάση απέναντι στην κυπριακή διάλεκτο και την Κοινή Νεοελληνική

β. η γνώση της κυπριακής λογοτεχνικής παραγωγής

γ. η ομιλούμενη γλώσσα στο περιβάλλον στο οποίο ζουν και εργάζονται οι εκπαιδευτικοί

δ. η χρησιμότητα της κυπριακής διαλέκτου στο μάθημα

1. Γνωρίζεις την ύπαρξη λογοτεχνικών ή άλλων κειμένων που είναι γραμμένα στην κυπριακή διάλεκτο; (Αν ναι, ποιο;)
2. Γνωρίζετε κάποιον/κάποιους λογοτέχνη/ες που γράφει/ουν στην κυπριακή διάλεκτο;
3. Διαβάζετε κείμενα που είναι γραμμένα στην κυπριακή διάλεκτο;

4. Οι μαθητές σας χρησιμοποιούν την κυπριακή διάλεκτο μέσα στην τάξη; Πού είναι πιο έντονα τα διαλεκτικά στοιχεία, στον προφορικό ή στο γραπτό λόγο; Πότε και πόσο συχνά παρατηρείς την εμφάνισή τους;
5. Πώς χειρίζονται/χειρίζεσαι τα «λάθη» τους αυτά; Διορθώνεις/ διόρθωνες τον προφορικό τους λόγο ή επιτρέπεις/επέτρεπες τη ντοπιολαλιά;
6. Διορθώνεις και μειώνεις τη βαθμολογία στη γραμματική/στη γραπτή εξέταση; Στην έκθεση/στο γραπτό τους λόγο διορθώνεις τη ντοπιολαλιά;
7. Κάνουν μείξη κωδίκων; Αν ναι, σε ποιες περιστάσεις/ θέματα;
8. Γνωρίζουν οι μαθητές τις διαφορές ανάμεσα στην κυπριακή διάλεκτο και την πρότυπη Κοινή Νεοελληνική;
9. Πιστεύετε ότι η ΚΔ μπορεί να διδάσκεται παράλληλα με την ΚΝΕ; Γιατί ναι ή γιατί όχι;
10. Πιστεύεις πως ο διαδιαλεκτισμός έχει θετική ή αρνητική επίδραση στην εκμάθηση της Κοινής Νεοελληνικής; Οι μαθητές που χρησιμοποιούν την κυπριακή διάλεκτο έχουν μειωμένη επίδοση; (Αν ναι, εξήγησε τι τους μπερδεύει και δυσχεραίνει την επίδοσή τους στο μάθημα.)
11. Τι είδους προβλήματα προκύπτουν στη διδασκαλία της Κοινής Νεοελληνικής εξαιτίας του διαδιαλεκτισμού και πώς τα αντιμετωπίζεις;
12. Στην αυλή του σχολείου οι μαθητές σας χρησιμοποιούν στις συνομιλίες τους την κυπριακή διάλεκτο;
13. Νομίζετε ότι ο εκπαιδευτικός πρέπει να διορθώνει τους μαθητές στην περίπτωση που μιλούν κυπριακά κατά τη διάρκεια του διαλέιμματος, στην αυλή; Γιατί;
14. Εσείς ποια γλώσσα χρησιμοποιείτε συνήθως α. στην καθημερινή σας ζωή; β. στην τάξη; γ. στην αυλή του σχολείου; και γιατί;
15. Σε ποιες περιστάσεις επιλέγετε την κυπριακή διάλεκτο και σε ποιες την ΚΝΕ;
16. Ποιας μορφής κυπριακή διάλεκτο χρησιμοποιείτε;
17. Θεωρείτε ότι η επιλογή χρήσης την ΚΝΕ δείχνει άτομο πιο ευγενικό ή πιο μορφωμένο;
18. Θεωρείτε ότι η επιλογή χρήσης της κυπριακής δείχνει άτομο λιγότερο ευγενικό ή λιγότερο μορφωμένο;
19. Τα παιδιά του συγγενικού σας περιβάλλοντος ποια γλώσσα μιλούν; Θα θέλατε να μιλούν στην κυπριακή διάλεκτο ή στην Κοινή Νεοελληνική;
20. Θα ήθελες να προσθέσεις κάτι για την κυπριακή διάλεκτο, που νομίζεις ότι το παραλείψαμε μέσα σε όλα αυτά που συζητήσαμε

Παράρτημα Β΄

Απομαγνητοφωνημένες συνεντεύξεις

Συνέντευξη 1^η

Α΄ Μέρος: Προσωπικά στοιχεία εκπαιδευτικού

- φύλο: άνδρας
 - ηλικία: 54 χρονών
 - τόπος γεννήσεως: Λεμεσός
 - τόπος διαμονής: Λευκωσία
 - έτη υπηρεσίας: 19
 - χώρα σπουδών: Ελλάδα
 - επιμόρφωση (μεταπτυχιακό/διδακτορικό): Μεταπτυχιακό, αγγλική γλώσσα
- Καλημέρα συνάδελφε, ευχαριστώ για την τιμή που μου κάνετε να μου παραχωρήσετε την συνέντευξη. Να αρχίσουμε, έτσι λίγο, με κάποια προσωπικά στοιχεία δικά σας, δηλαδή, έτσι λίγο, την ηλικία σας, τόπο γέννησης, διαμονής, όλα αυτά... έτη υπηρεσίας..
- Μάλιστα, είμαι γεννηθείς εν Λεμεσώ, 1960 γέννημα.... ζω στη Λευκωσία, οικονομικός μετανάστης, από το 1988, ... ε... ε σπούδασα στη Φιλοσοφική Σχολή του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου. Παρακολούθησα μαθήματα μεταπτυχιακού και διδακτορικού κύκλου στο Queens, δεν έχω πάρει πτυχίο διδακτορικό, και αγγλικής γλώσσας στη Νέα Υόρκη..
- (πολύ ωραία)
- Είμαι καθηγητής από το 1995 και διδάσκω στο δημόσιο σχολείο... Και μπορεί να ήσουν και μαθήτριά μου τότε...
- (γέλιο) Θα μπορούσα να είμαι, αλλά δεν ήμουν, δυστυχώς.... Λοιπόν, ε..ε να αρχίσουμε, έτσι λίγο τις ερωτησούλες μας...

Β΄ μέρος

1. Γνωρίζεις την ύπαρξη λογοτεχνικών ή άλλων κειμένων που είναι γραμμένα στην κυπριακή διάλεκτο; (Αν ναι, ποιο;)

- Μάλιστα. Ναι, γνωρίζω, βεβαίως, γνωρίζω, έχουμε πάρα πολλούς ποιητές που ασχολήθηκαν... από τους νεότερους ο Κώστας Μόντης, από τους Μεσαιωνικούς ο Ανώνυμος, ας πούμε, ο Πετραρχικός ποιητής με τα Σονέττα, τα Κυπριακά Σονέττα, έχουμε μια παράδοση... ποιητική μόνο με ρώτησες ή και...;
 - Ε, γενικά... λογοτεχνικά ή άλλα κείμενα.
 - Εγώ, πιστεύω ότι... η κυπριακή διάλεκτος ξεκινά και ανδρώνεται μέσα από τα κείμενα του Λεόντιου Μαχαιρά, του Βουστρώνιου, μέσα από τα Πετραρχικά Σονέττα, ε... μέσα από τα Ιστορικά κείμενα που έχουμε αυτήν την περίοδο επί Τουρκοκρατίας, και βεβαίως, μέσα από τους μεγάλους μας ποιητές, τον Μιχαηλίδη, τον Λιπέρτη, μέσα από την τεράστια παράδοση που έχουμε με τα δίστιχα μας, με τα τσιαττιστά μας, γενικά η κυπριακή διάλεκτος είναι μια ζώσα διάλεκτος και αναπόσπαστο μέρος της Ελληνικής γλώσσας.
2. Πολύ ωραία. Και νομίζω καλύψαμε και τη δεύτερη ερώτηση αν γνωρίζετε κάποιον/κάποιους λογοτέχνη/ες που γράφει/ουν στην κυπριακή διάλεκτο, μου έχετε πει αρκετούς.
3. Ε... Διαβάζετε κείμενα που είναι γραμμένα στην κυπριακή διάλεκτο;
- Ε, βεβαίως, βεβαίως διαβάζω κείμενα... εντάξει, σ' αυτά τα ποιήματα που αναφέρθηκα προηγουμένως, κάποια τα έχω διαβάσει ολόκληρα, κάποια τα έχω διδάξει..... αλλά να σας πω την αλήθεια, παρακολουθώ με πάρα πολλή ενδιαφέρον και νεότερους οι οποίοι αυτήν την στιγμή στο διαδίκτυο ... βλέπουμε μια κυπριακή διάλεκτο να είναι πάρα πολύ ζωντανή, να διαδίδεται, να είναι πολύ διάσημη μεταξύ των νέων.....
 - (ωραία)
 - .. να την χρησιμοποιούν.... και ε... ε ... να έχει μια συνέχεια και ποιητική κυρίως σ' ότι αφορά τα χιουμοριστικά τα δίστιχα, τα οποία θα πρέπει να τα προσέξουμε καμιά φορά, θα πρέπει να βγουν ωραίες συλλογές μέσα από τα ... site.
 - Ναι, σε κάποια μεταγενέστερη εργασία μας ίσως.... ωραία....ε..ε
4. Οι μαθητές σας χρησιμοποιούν την κυπριακή διάλεκτο μέσα στην τάξη; Πού είναι πιο έντονα τα διαλεκτικά στοιχεία, στον προφορικό ή στο γραπτό λόγο; Πότε και πόσο συχνά παρατηρείς την εμφάνισή τους;
- Κοιτάξτε, όπως σας είπα και προηγουμένως, είναι ζώσα η κυπριακή διάλεκτος και δεν μπορείς να την αποφύγεις, και θα ήταν λάθος να την αποφύγεις, κατά την άποψή μου, οι μαθητές χρησιμοποιούν, σίγουρα την κυπριακή διάλεκτο στον προφορικό τους λόγο, δεν λείπουν και κάποιοι οι οποίοι την χρησιμοποιούν στον γραπτό λόγο... ε... ε... εντάξει, υπάρχει μια προσπάθεια, κυρίως από πάρα πολλούς συναδέλφους, να αποφεύγεται η κυπριακή διάλεκτος στον γραπτό λόγο, στην έκθεση, ξέρω 'γω.... αλλά προσωπικά εγώ προτιμώ, εάν πραγματικά ο μαθητής μου έχει την λέξη, στην κυπριακή διάλεκτο, αντί να γράψει κάτι το οποίο δεν κατανοεί στην Πανελλήνια Κοινή, εγώ θα την αποδεχτώ ας πούμε...
 - μμμ

- ε...ε θα την συζητήσουμε, θα προσπαθήσω να βρούμε τις ρίζες της, ε... ε... θα πούμε ποια είναι η αντιστοιχία της στην Ελληνική, ε... ε... διότι, δεν ξέρω αν είναι σωστή η λέξη, μπορεί να είμαστε «καταδικασμένοι»; είμαστε «υποχρεωμένοι» εκ των πραγμάτων; πρέπει να εκφραζόμαστε και στην κοινή νεοελληνική.
 - (ως επίσημη γλώσσα...)
 - Και πρέπει να εκφραζόμαστε, και μας έρχεται πολύ πηγαία να εκφραζόμαστε και στην κυπριακή διάλεκτο, και όταν ένα πράγμα σου έρχεται πηγαίο δεν μπορεί να το πολεμήσεις, ή να το κόψεις, είναι κατά την άποψή μου λάθος, είναι λάθος γιατί είναι ζώσα, δημιουργεί λέξεις η κυπριακή διάλεκτος δεν είναι όπως η Ποντιακή ή κάποιες άλλες διαλέχτους τις Νεοελληνικής οι οποίες ουσιαστικά έχουν χάσει τη συνάφειά τους με την κοινωνία. Η κυπριακή διάλεκτος είναι ζωντανή διάλεκτος, δημιουργεί.
5. Μάλιστα... Εντάξει ... μου απάντησες και αν διορθώνεις τον λόγο τους, όπως μου είπες αφήνεις αν είναι σωστή η λέξη την αφήνεις και χειρίζεσαι τα «λάθη» τους, εντός εισαγωγικών λάθη.... ε... ε... διορθώνεις όμως μερικές φορές τον προφορικό τους λόγο δηλαδή, θεωρείς ότι....
- Ναι, αν η κυπριακή διάλεκτος έρθει ας πούμε να μπει εντελώς ασύντακτα, θα το διορθώσω σίγουρα, ... και σίγουρα θα του πω ,.. θα του δώσω και την παράλληλη ροή της νεοελληνικής κοινής.
 - (για να μάθει...)
 - Εντάξει, αλλά όχι υπό την έννοια ότι προσπαθώ να τον διορθώσω ή να τον αποτρέψω...
 - (να μιλά...)
 - να χρησιμοποιήσει την κυπριακή διάλεκτο. Εάν αισθάνεται... κοιτάξτε... άμμα παρακολούθησες τους μαθητές μέσα στην τάξη όταν μιλούν στην κυπριακή διάλεκτο, αλλά σε μια ροή ή οποία εντάξει... χρησιμοποιεί αυτά τα «τζιαί» , τα και, αλλά έχει μια ροή δεν τον διακόπτεις τον μαθητή, μπορεί να εκφράζεται πολύ καλύτερα και αν εκφράζεται πολύ καλύτερα δεν τον διακόπτεις τον μαθητή. Αν τον βάλεις να σου εκφράζεται μόνον στην νεοελληνική μπορεί να έχει δυσκολίες στην έκφραση και αυτό είναι το πάγιο πρόβλημα που έχουν όλοι οι Κύπριοι, είναι υποχρεωμένοι να κινούνται από την κυπριακή στην νεοελληνική, όποιοι δεν έχουν ζήσει στην Ελλάδα, αυτό το πράγμα εμφανίζεται περίπου ως πρόβλημα διγλωσσίας ή δυσλεξίας ακόμα, ... δεν είναι έτσι τα πράγματα.
6. Διορθώνεις και μειώνεις τη βαθμολογία στη γραμματική/στη γραπτή εξέταση; Στην έκθεση/στο γραπτό τους λόγο διορθώνεις τη ντοπιολαλιά;
- Δεν θα έλεγα ότι ρίχνω τον βαθμό, ή οτιδήποτε άλλο όταν έχω κυπριακή διάλεκτο, αλλά όπως είπα πάντα θέλω να ξέρουν και τις δύο, και τους δύο τρόπους έκφρασης.
7. Ε... Κάνουν μείξη κωδίκων οι μαθητές σας; Αν ναι, σε ποιες περιστάσεις/ θέματα;
- Δηλαδή; Εξήγα μου το λίγο καλύτερα.

- Δηλαδή αν χρησιμοποιούν και την κοινή νεοελληνική και την κυπριακή.
 - Ναι, θα έλεγα, ότι κάνουν μείξη, βεβαίως εξαρτάται και από το σχολείο. Ας πούμε αν είσαι στην Τεχνική Σχολή είναι καθαρά κυπριακή διάλεκτος, δεν μπορείς να μπεις στη λογική της νεοελληνική. Αν είσαι, ας πούμε, σε ένα Λύκειο το οποίο έχει και μαθητές που έχουν κάποιο επίπεδο... ε... σαφέστατα εκεί πέρα το εγχείρημα είναι η κοινή νεοελληνική και έρχεται ως μείξη η κυπριακή διάλεκτος. Στην Τεχνική Σχολή βασικά είναι κυπριακή διάλεκτος.
8. Γνωρίζουν οι μαθητές τις διαφορές ανάμεσα στην κυπριακή διάλεκτο και την πρότυπη κοινή νεοελληνική;
- Νομίζω ότι τις γνωρίζουν...
9. Πιστεύετε ότι η ΚΔ μπορεί να διδάσκεται παράλληλα με την ΚΝΕ; Γιατί ναι ή γιατί όχι;
- Ναι, πιστεύω ότι μπορεί να διδάσκεται παράλληλα, διότι η προσωπική μου θεωρία είναι ότι η Ελληνική γλώσσα είναι μια απέραντη θάλασσα μέσα στην οποία υπάρχουν κάποιες κοινές γλώσσες όπως ήταν η Ελληνιστική Κοινή, όπως είναι η νεοελληνική κοινή στην οποία χωρίς δυσκολίες επικοινωνούν όλες οι περιφέρειες του ελληνισμού, αλλά την ίδια στιγμή υπάρχουν και αυτές οι διαλεκτολογικές ζώνες, οι οποίες κινούνται επίσης στο πλαίσιο της Ελληνικής γλώσσας, και απ' αυτές μπορείς, όπως ένα καταπληκτικό παράδειγμα, ας πούμε, είναι και η Ιταλική γλώσσα, η οποία άντλησε πάρα πολύ από τις διαλέκτους. Η διάλεκτος είναι μια, αν είναι ζώσα διάλεκτος, μπορεί να εμπλουτίζει την κοινή γλώσσα. Και μας, η δική μας διάλεκτος, η οποία ξεκινά ,ας πούμε, έχει Ομηρικά κατάλοιπα έχει..... ε... πως το λέμε.... Ελληνιστικά κατάλοιπα..... έχει Μεσαιωνικά, αυτή η γλώσσα είναι πάρα πολύ πλούσια..
 - μμμ
 - και δεν μπορείς να την αφήσεις, θα πρέπει να την καλλιεργήσεις, για να μπορούν οι μαθητές να παρακολουθούν και μιαν πολύ σοβαρή λογοτεχνική παράδοση που έχουμε, διαφορετικά τι νόημα έχει; Να την εγκαταλείψω; είναι σαν να εγκαταλείπω ένα μέρος του εαυτού μου.
10. Μάλιστα, άρα πιστεύετε ότι ο διαδιαλεκτισμός έχει θετική παρά αρνητική επίδραση στην εκμάθηση της Κοινής Νεοελληνικής ;
- Ναι, σήμερα μπορώ να το διαπιστώσω πολύ καλύτερα αυτό, παρά όταν ήμουν μαθητής.
 - (Ναι).
 - Εντάξει, και ειδικά αυτοί οι οποίοι ασχολούνται με το γράψιμο, με τον λόγο γενικά, και προσπαθούν να διευρύνουν τον γλωσσικό τους ορίζοντα καταλαβαίνουν, ας πούμε, ότι μια διάλεκτος είναι στοιχείο που εμπλουτίζει την κοινή... την κοινή γλώσσα.

10β. Μάλιστα. Οι μαθητές που χρησιμοποιούν την κυπριακή διάλεκτο έχουν μειωμένη επίδοση; (Αν ναι, εξήγησε τι τους μπερδεύει και δυσχεραίνει την επίδοσή τους στο μάθημα.)

- Υπάρχει αυτή η εντύπωση, ναι. Υπάρχει αυτή η εντύπωση η οποία δεν είναι εντελώς... εκτός τόπου και χρόνου. Βεβαίως, υπάρχουν και συνειδητοί... και μαθητές που συνειδητά και που θα μπορούσα να έλεγα και λίγο «πολιτικά» κάνουν χρήση της διαλέχτου. Εντάξει; Και καταλαβαίνεται τι εννοώ με τούτο.
- (Ναι).
- Υπάρχει μια διχοστασία στην Κυπριακή...
- (δυστυχώς, έχει πολιτικοποιηθεί...)
- έχει λίγο πολιτικοποιηθεί..
- (το θέμα της γλώσσας).
- Αλλά, θα έλεγα ότι ναι οι αδύνατοι μαθητές είναι πιο εύκολο να καταφύγουν στην κυπριακή διάλεκτο γιατί τη θεωρούν ότι είναι η φυσική τους διάλεκτος ... ε ... ε... οι καλύτεροι μαθητές μπορούν να χειρίζονται και τις δύο.

11. Ναι. Τι είδους προβλήματα προκύπτουν στη διδασκαλία της Κοινής Νεοελληνικής εξαιτίας του διαδialeκτισμού και πώς τα αντιμετωπίζεις;

- Τα προβλήματα της Κοινής Νεοελληνικής είναι ότι ... και στην Κύπρο καλλιεργείται η Κοινή Νεοελληνική, μέσα από την δημοσιογραφία, μέσα από την βιβλιογραφία, μέσα από την λογοτεχνία, έχουμε δεκάδες εκατοντάδες ανθρώπους οι οποίοι ασχολούνται ... Δυστυχώς στην δική μας Παιδεία και στα επιλεγόμενα κείμενα, συνήθως, επιλέγονται κείμενα τα οποία προέρχονται από αθηναϊκά έντυπα, από Αθηναίους λογοτέχνες, από Ελλαδίτες λογοτέχνες, οι οποίοι μπορεί μεν να μιλούν στην Κοινή Νεοελληνική αλλά μιλούν μ' έναν... υπάρχουν κάποιοι διαφορετικοί κώδικες, τους οποίους καμιά φορά και τα παραδείγματά τους και καμιά φορά οι δικοί μας μαθητές λόγω του ότι ζουν σε μια διαφορετική χώρα, ας μην το ξεχνάμε αυτό, είναι μια διαφορετική χώρα, είτε το θέλουμε, είτε όχι, υπάρχει μια δυσκολία κατανόησης και ανεβάζει τον πήχυ δυσκολίας, κατανόησης της Νεοελληνικής δηλαδή άλλον ένας δικός μας μαθητής να διαβάσει ένα δημοσιογραφικό κείμενο που γράφεται στην Κύπρο σε Κοινή νεοελληνική, και καλήν Κοινή Νεοελληνική, με όλα τα συμπαρομαρτούντα, με όλα τα σημάδια αυτής της κοινωνίας μέσα σ' αυτό το κείμενο, που σίγουρα μπορεί να το κατανοήσει πολύ καλύτερα, και άλλο να του δώσεις ένα κείμενο ενός Ελλαδίτη δημοσιογράφου, ενός Ελλαδίτη, ας πούμε,.... λογοτέχνη ο οποίος μεταφέρει πράγματα, βιώματα, εμπειρίες, οι οποίες επισυμβαίνουν σε μια άλλη περιοχή του Ελληνισμού, που ο δικός μας δεν έχει τα βιώματά του και εδώ βλέπω πολλές φορές ότι έχουμε πρόβλημα. Ενώ ο μαθητής μας δεν έχει πρόβλημα, έχει πρόβλημα να κατανοήσει την περιρρέουσα ατμόσφαιρα του κειμένου, όχι ότι έχει έλλειψη στα Ελληνικά. Δεν ξέρω αν.... το πιάνω τούτο πολλές φορές.

12. (Ναι, ναι). Στην αυλή του σχολείου οι μαθητές σας χρησιμοποιούν στις συνομιλίες τους την κυπριακή διάλεκτο;
- Ναι, πάντα.
13. Νομίζετε ότι ο εκπαιδευτικός πρέπει να διορθώνει τους μαθητές στην περίπτωση που μιλούν κυπριακά κατά τη διάρκεια του διαλείμματος, στην αυλή; Γιατί;
- Όχι, διαφωνώ. Δεν θεωρώ ότι εγώ μπορώ να παρεμβαίνω στον τρόπο που εκφράζεται ένας άνθρωπος ε ... ε ... και για λόγους πολιτικούς-φιλοσοφικούς αλλά και για λόγους ... ε... ε ίντα μπου να σου πω... εν θεωρώ ότι πρέπει.
14. (Ωραία.) Εσείς ποια γλώσσα χρησιμοποιείτε συνήθως α. στην καθημερινή σας ζωή; β. στην τάξη; γ. στην αυλή του σχολείου; και γιατί;
- Βασικά προσωπικά, εγώ, χρησιμοποιώ μια γλώσσαν η οποία δεν αποφεύγει καθόλου την κυπριακή αλλά κρατά την σύνταξη, νομίζω, της Νεοελληνικής Κοινής, ε... ε... αλλά οι κυπριακοί νεολογισμοί, οι κυπριακές εκφράσεις, οι κυπριακοί ιδιωματισμοί, όσον η συζήτηση γίνεται πιο ... οικεία, όσον η συζήτηση ελαφραίνει
 - μμμ
 - όσον η συζήτηση γίνεται πιο χιουμοριστική τόσο ρέπουμεν στην κυπριακή διάλεκτο, γιατί; ε γιατί εκφράζει την ψυχή μας πώς να το κάνουμε. Αυτή η διάλεκτος εκφράζει την ψυχή μας. Είναι η διάλεκτος που μας εμιλούσεν η γιαγιά μας, είναι η διάλεκτος που μας έλεγεν τα παραμύθια η γιαγιά μας, η μάνα μας, οι παππούδες μας, λοιπόν, (γέλιο) δεν μπορείς να την αποφύγεις, και δεν θεωρώ ότι είναι κανένα πρόβλημα να
 - μμμ
 - προσπαθώ να την αποφύγω, είναι μέρος της κουλτούρας μου και αισθάνομαι ότι εγώ γλωσσικά είμαι πολύ πιο πλούσιος από κάποιον που ξέρει μόνον την Κοινή νεοελληνική,... γλωσσικά αισθάνομαι πολύ πιο πλούσιος.
15. Ε... Νομίζω καλύψαμε την ερώτηση: Σε ποιες περιστάσεις επιλέγετε την κυπριακή διάλεκτο και σε ποιες την ΚΝΕ;
16. Ποιάς μορφής κυπριακή διάλεκτο χρησιμοποιείτε; Είναι εκείνη της γιαγιάς σας....;
- Όχι, εν τούτο που είπα προηγουμένως, είναι μια ανάμειξη της Νεοελληνικής κοινής ε... ε ... χωρίς να προσπαθώ να αποφύγω το κυπριακό ιδίωμα.
17. Θεωρείτε ότι η επιλογή χρήσης την ΚΝΕ δείχνει άτομο πιο ευγενικό ή πιο μορφωμένο;
18. Θεωρείτε ότι η επιλογή χρήσης της κυπριακής δείχνει άτομο λιγότερο ευγενικό ή λιγότερο μορφωμένο;

-Όχι, αν και υπάρχει αυτή η εντύπωση. Αυτή η εντύπωση υπάρχει, ότι όταν μιλά την Νεοελληνική Κοινή είσαι πιο ευγενικός, συνήθως όταν βλέπουμε κάποιον ξένο προσπαθούμε, έτσι λίγον, να εκλεπτύνουμε λίγο την γλώσσα, αλλά σε τελευταία ανάλυση ...εε έχω δει πάρα πολλούς πηγαίους ανθρώπους... οι οποίοι χρησιμοποιούν μόνο την κυπριακή και είναι υπέροχοι άνθρωποι, πάρα πολύ μορφωμένοι. Ο Χαμπής ο Χαράκτης, ο Μιχάλης Πασσιαρδής, ποιητές, λογοτέχνες οι οποίοι είναι μια χαρά άνθρωποι, ας πούμε, δεν θεωρώ ότι... τούτοι οι άνθρωποι είναι πιο υποβαθμισμένοι.

19. Τα παιδιά του συγγενικού σας περιβάλλοντος ποια γλώσσα μιλούν; Θα θέλατε να μιλούν στην κυπριακή διάλεκτο ή στην κοινή νεοελληνική;

- Ε... δεν τους κάμνω φροντιστήριο. Αντιλαμβάνεστε ότι τα παιδιά μας υιοθετούν και μέρος του δικού μας λεξιλογίου, ε ... ε... εγώ ξεπλάγην με τον γιο μμου, ενώ, σας είπα πάνω κάτω πιο είναι το γλωσσικό πρότυπο που ακολουθώ όταν, ας πούμε, εφοιτούσε στο Λύκειο, όσο καιρό ήταν στο γυμνάσιο, μέχρι το γυμνάσιο μπορώ να πω ότι είχα 80τοις εκατόν(%) η δική μου γλωσσική θεωρία επενεργούσε πάνω στον γιό μου. Όταν επήγε στο Λύκειο περίπου, άρχισε να υιοθετεί και σαν να 'ταν της μόδας, να χρησιμοποιεί όσον το δυνατόν πιο βαριές, «βαρετές» που λέμε, κυπριακές εκφράσεις. Κάπου για τους νέους η κυπριακή γλώσσα λειτουργεί και ως επανάσταση.

- μμμμ

- Εντάξει; Η Νεοελληνική Κοινή που προσπαθούμε να τους διδάξουμε στο σχολείο και κάποιοι καθηγητές το κάμνουν με πολύ επίμονο τρόπο, κάποιοι φιλόλογοι, δημιουργεί μια επαναστατική διάθεση μέσα στους μαθητές και αυτόν έχει να κάνει σχέση με την αποτυχία του σχολείου...ε...ε...ε.. με το ότι γενικά η εκπαίδευση μας όσον περνούν τα χρόνια γίνεται και πιο ξύλινη, δεν ανταποκρίνεται στις πραγματικές ανάγκες της παιδείας και των αναγκών των ίδιων των μαθητών, και βλέπω πολλούς μαθητές οι οποίοι πολλές φορές μπορεί να είναι άριστοι μαθητές να καταφεύγουν στη χρήση της κυπριακής, απλώς έτσι για να την σπάσουν σε κάποιους. Εντάξει; Δηλαδή, είναι και ένα εργαλείο... διαφυγής από την πραγματικότητα, εν λίγο σουρεαλιστικό τούτο που σου λέω (γέλιο) αλλά είδα το πολλές φορές.

20. Μάλιστα, πολύ ωραία, νομίζω καλύψαμε όσα θεωρώ εγώ από την πλευράν μου ότι έπρεπε να καλύψουμε. Αν νομίζετε ότι υπάρχει κάτι που αφήσαμε, έτσι τζιαι λόγω της πείρας σας, της εμπειρίας σας, θα θέλατε να το μοιραστείτε μαζί μου...

- Εντάξει, νομίζω τα είπαμε. Εντάξει, και όποιος πραγματικά θέλει να διαβάσει ερωτική ποίηση δεν χρειάζεται να πάει στον Ελύτη ας διαβάσει την «Ανεράδαν», εντάξει; Ας διαβάσει την «Ανεράδαν» του Βασίλη Μιχαηλίδη και τότε θα καταλάβει ότι η κυπριακή διάλεκτος είναι μια εκπληκτική διάλεκτος και αξίζει κάθε σεβασμού.

- Ωραία, ευχαριστώ πάρα πολύ.

Συνέντευξη 2^η

A^ο Μέρος: Προσωπικά στοιχεία εκπαιδευτικού

- φύλο: άνδρας
- ηλικία: 34 χρονών
- τόπος γεννήσεως: Λεμεσός
- τόπος διαμονής: Λεμεσός
- έτη υπηρεσίας: 4
- χώρα σπουδών: Κύπρος
- επιμόρφωση (μεταπτυχιακό/διδακτορικό): Όχι
- Λοιπόν, καλημέρα συνάδελφε...
- Καλημέρα...
- Να σε ευχαριστήσω και πάλι για την τιμή που μου κάνεις να με διευκολύνεις και να μου παραχωρήσεις την συνέντευξη, να αρχίσουμε, έτσι να μου πεις πρώτα κάποια στοιχεία δικά σου, προσωπικά, όπως την ηλικία σου, πότε γεννήθηκες δηλαδή, τον τόπο γέννησης, τόπο διαμονής, έτη υπηρεσίας, χώρα σπουδών.
- Ε..ε ονομάζομαι...
- Ανώνυμο, είπαμε..
- Είμαι από την Λεμεσό, είμαι τριάντα-τεσσάρων χρονών... ε... εγεννήθηκα στην Λεμεσό
- (και διαμένεις απ΄ότι ξέρω)
- και διαμένω στην ίδια πόλη.
- Πόσα έτη υπηρεσίας έχεις;
- Έχω....είμαι... περίμενε.... διανύω το 5^ο έτος στην εκπαιδευτική υπηρεσία, έχω συμπληρωμένα τέσσερα.
- Ωραία. Πού σπουδάσατε;
- Στο Πανεπιστήμιο Κύπρου, ε... ε.. Τμήμα Κλασικών σπουδών και Φιλοσοφίας... πτυχίο Φιλοσοφίας.

B^ο μέρος

1. Ωραία. Ε. ... ε θα ήθελα να μου πεις αν γνωρίζεις την ύπαρξη λογοτεχνικών ή άλλων κειμένων που είναι γραμμένα στην κυπριακή διάλεκτο; (Αν ναι, ποιο;)

- Λογοτεχνικών κειμένων...;
 - Ναι, ή άλλα κείμενα, ποίηση...
 - Με την έννοια του λογοτεχνικού εν υπάρχουν, υπάρχουν όμως κάποια κείμενα, στα κείμενα της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας στην πρώτη Λυκείου, όπως η Εννάτη Ιουλίου, του Βασίλη Μιχαηλίδη ... ε ... ε... αυτό είναι το πιο γνωστό που γνωρίζω...
2. Γνωρίζετε κάποιον/κάποιους λογοτέχνη/ες που γράφει/ουν στην κυπριακή διάλεκτο, εκτός από τον Βασίλη Μιχαηλίδη που ανέφερες πριν;
- Ο Δημήτρης Λιπέρτης.
3. Διαβάζετε κείμενα που είναι γραμμένα στην κυπριακή διάλεκτο;
- Ναι, ως επί το πλείστον... ως επί το πλείστον...
 - Τι είδους κείμενα διαβάζεις ή μόνον αυτά που περιορίζονται στο αναλυτικό πρόγραμμα;
 - Ως επί το πλείστον χρησιμοποιώ εκείνα που αναγράφονται στο αναλυτικό πρόγραμμα, αλλά αν μου δοθεί η ευκαιρία, αν συναντήσω, αν βρω ένα κείμενο σε κυπριακήν διάλεκτο με ενδιαφέρει να ασχοληθώ πάνω..
4. Ωραία. Οι μαθητές σου χρησιμοποιούν την κυπριακή διάλεκτο μέσα στην τάξη; Πού είναι πιο έντονα τα διαλεκτικά στοιχεία, στον προφορικό ή στο γραπτό λόγο; Πότε και πόσο συχνά παρατηρείς την εμφάνισή τους;
- Όταν κάμνουμε μάθημα χρησιμοποιούμε την Κοινή Νεοελληνική, όταν είναι να κάμουμε κάποιαν παρέκβαση ή κάποιον αστείον χρησιμοποιούν εκείνοι την Κυπριακήν, εγώ προσπαθώ... κυρίως στον προφορικόν λόγον παρατηρείται αυτό... στον γραπτό χρησιμοποιούν την Κοινή Νεοελληνική.
5. Μάλιστα. Πώς χειρίζονται/χειρίζεσαι τα «λάθη» τους αυτά; Διορθώνεις/διόρθωνες τον προφορικό τους λόγο ή επιτρέπεις/επέτρεπες τη ντοπιολαλιά;
- Σε κάποιες περι ... ε ... επειδή δεν είναι στα πλαίσια του μαθήματος, μπορεί να είναι στα πλαίσια ενός αστείου ή οτιδήποτε άλλο, σε κάποιες παρεκβάσεις εκτός μαθήματος μπορεί να τις επιτρέπω αλλά προσπαθώ και τους λέω και την Ελληνική την λέξη
 - χ μμμ
 - για να μάθουν να μιλούν σωστά Ελληνικά.
 - Μάλιστα.
 - Άρα, μπορείς να θεωρήσεις ότι κατά κάποιον τρόπον (γέλιο) επιτρέπω την κυπριακή ...
 - Ναι, όμως, ... προσπαθείς να μάθουν «σωστά» Ελληνικά, άρα θεωρείς ότι είναι «λάθος» η κυπριακή διάλεκτος;

- Όχι, δεν θεωρώ ότι είναι λάθος, απλά όταν γράφουμε και όταν μιλούμε στα πλαίσια του μαθήματος στο σχολείο, θα πρέπει να μιλούμε, πιστεύω, την Κοινή Νεοελληνική γιατί είναι πιο δόκιμη γλώσσα.
6. Μάλιστα. Διορθώνεις και μειώνεις τη βαθμολογία στη γραμματική/στη γραπτή εξέταση; Στην έκθεση/στο γραπτό τους λόγο διορθώνεις τη ντοπιολαλιά;
- Κατά κάποιον τρόπο ... όι, νομίζω δεν έχω συναντήσει κυπριακές λέξεις σε γραπτό λόγο, ως επί το πλείστον, ε ... ε ... όμως αν τις συναντήσω γράφω και την Ελληνική την λέξη, και όσον αφορά ορθογραφικά λάθη πάντα διορθώνω τα, ή εκφραστικά λάθη.
7. Κάνουν μείξη κωδίκων; Αν ναι, σε ποιες περιστάσεις/ θέματα;
- Ε ...ε... Όταν τύχει να μην γνωρίζουν την ελληνική λέξη, όταν δεν τους έρχεται στο μυαλό χρησιμοποιούν την κυπριακή λέξη τζιαι μπορεί τζιαι μες το μάθημα μερικές φορές.
8. Μάλιστα. Γνωρίζουν οι μαθητές τις διαφορές ανάμεσα στην κυπριακή διάλεκτο και την πρότυπη κοινή νεοελληνική;
- Τους έχω πει ότι δεν υπάρχει κυπριακή γλώσσα, ότι είναι διάλεκτος και προσπαθώ να τους... λέω, να τους λέω την διαφορά της Κοινής Νεοελληνικής με την κυπριακή διάλεκτο και ότι πολλές λέξεις της κυπριακής διαλέχτου δεν είναι ελληνικές, προέρχονται από άλλααα, ... από άλλες χώρες,
 - (... είναι κατάλοιπα..)
 - κάποιες είναι ιταλικές, κάποιες τούρκικες, κάποιες.....
9. Πιστεύεις ότι η ΚΔ μπορεί να διδάσκεται παράλληλα με την ΚΝΕ; Γιατί ναι ή γιατί όχι;
- Πιστεύω, θα μπορούσε να υπάρχει ένα μάθημα κυπριακής λογοτεχνίας στο σχολείο που θα μπορούσε... στο αναλυτικό πρόγραμμα... ίσως θα μπορούσε να γίνει τζιαι σαν εισήγηση στο Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού
 - Χ..Χ..Χ
 - να καθιερωθεί έναν... μάθημααα κυπριακής λογοτεχνίας στο σχολείο, ούτως ώστε οι μαθητές νααα μπορέσουν να χρησιμοποιούν τζιαι την κυπριακή ντοπιολαλιά γιατί αν δεν μάθεις να μιλάς και τα κυπριακά.. της γλώσσας σου στα πλαίσια της στα ανεκτά πλαίσια όχι συνέχεια, θα ήταν καλό να μάθουν την προέλευση των λέξεων...
 - Παράλληλα, να γίνεται παράλληλη χρήση;
 - Παράλληλη χρήση δεν θα το έλεγα γιατί δεν είναι δόκιμο να χρησιμοποιείς και τις δύο... στα πλαίσια ενός μαθήματος θα μπορούσε όμως να γίνει.
10. Πιστεύεις πως ο διαλεκτισμός έχει θετική ή αρνητική επίδραση στην εκμάθηση της Κοινής Νεοελληνικής; Οι μαθητές που χρησιμοποιούν την

κυπριακή διάλεκτο έχουν μειωμένη επίδοση; (Αν ναι, εξήγησε τι τους μπερδεύει και δυσχεραίνει την επίδοσή τους στο μάθημα.)

- Ε.. ε.. Πιστεύω ότι οοοο... το να χρησιμοποιούν και τις δύο δεν είναι σωστό διότι.. ίσως να μπερδεύουν κάποιες λέξεις, τωρά όμως νααα να μην τους έρχεται κάποια λέξη και ο καθηγητής να μπορέσει, να μπορεί να τους πει την σωστή τη λέξη στα Νέα Ελληνικά αν τους έρχεται η κυπριακή δεν το θεωρώ λάθος, αλλά πιστεύω το ότι χρησιμοποιούν και τις λέξεις και τες δύο, και την κυπριακή διάλεκτο εξαρτάται και από το σπίτι, δηλαδή ο τρόπος που μιλούν στο σπίτι, ίσως και να τους επηρεάζει στο σχολείο να μιλούν και πιστεύω ότι δεν επηρεάζει στην επίδοση, γιατί μπορεί να τους βοηθά πιο πολύ η κυπριακή διάλεκτος αν δεν γνωρίζουν κάποιες λέξεις.

11. Τι είδους προβλήματα προκύπτουν στη διδασκαλία της Κοινής Νεοελληνικής εξαιτίας του διαδialeκτισμού και πώς τα αντιμετωπίζεις;

- Όπως είπα μπορεί να μην γνωρίζουν τες... την Νεοελληνική λέξη τζιαι να μπερδεύουν κάποιες λέξεις της Κοινής Νεοελληνικής, τζιαι να λεν κυπριακές λέξεις, εγώ προσπαθώ, όπως είπα πάντα να τους διορθώνω λέγοντάς τους και την ελληνική λέξη, αν χρησιμοποιούν κυπριακές λέξεις.

12. Στην αυλή του σχολείου οι μαθητές σας χρησιμοποιούν στις συνομιλίες τους την κυπριακή διάλεκτο;

- Ως επί το πλείστον ναι. (γέλιο)

13. Νομίζετε ότι ο εκπαιδευτικός πρέπει να διορθώνει τους μαθητές στην περίπτωση που μιλούν κυπριακά κατά τη διάρκεια του διαλείμματος, στην αυλή; Γιατί;

- Ε ... ε... Στην αυλή επειδή είναι σε ελεύθερο χρόνο πιστεύω ότι πρέπει να τους αφήνουμε να μιλούν κυπριακά, γιατί είναι ένας τρόπος να εξοικειώνονται και με την κυπριακή διάλεκτο. Τώρα εξαρτάται από τον καθηγητή κατά πόσον θα τους διορθώσει ή τζιαι θα τους πει τζιαι τες... και την νεοελληνική σημασία των λέξεων, αλλά πιστεύω ότι μεταξύ τους στο διάλειμμα θα πρέπει να μιλούν την κυπριακή διάλεκτο.

- χχ ολιγόωρη διακοπή, λόγω υποχρεώσεων του συναδέλφου.

14. Εσείς ποια γλώσσα χρησιμοποιείτε συνήθως α. στην καθημερινή σας ζωή; β. στην τάξη; γ. στην αυλή του σχολείου; και γιατί;

- Στην τάξη πρέπει να μιλούμε την δημοτική, χρησιμοποιώ συνήθως την Κοινή Νεοελληνική, αλλά ε ... ε ... στον καθημερινό μου λόγο στο σπίτι, ας πούμε, μπορεί να χρησιμοποιήσω κυπριακή διάλεκτο, συνήθως, όχι τα βαριά κυπριακά συνηθισμένα ... συνηθισμένη γλώσσα.

- Στην αυλή του σχολείου με τους μαθητές;

- Μπορεί να μιλήσω κυπριακή διάλεκτο.

15. Επομένως, σε ποιες περιστάσεις επιλέγετε την κυπριακή διάλεκτο και σε ποιες την ΚΝΕ;
- Όταν είμαι στην τάξη προσπαθώ πάντα να μιλώ στην Κοινή Νεοελληνική, σε ελεύθερο χρόνο, ή στο σπίτι ή στο διάλειμμα χρησιμοποιώ κυπριακή διάλεκτο.
16. Ποιάς μορφής κυπριακή διάλεκτο χρησιμοποιείτε;
- Όχι την βαριά κυπριακή, την συνηθισμένη κυπριακή.
 - Δώσμου μερικά παραδείγματα λέξεων που χρησιμοποιείς, της Κυπριακής διαλέκτου.
 - Ε...
 - Κάποιες λέξεις που, έτσι, σου έρχονται τώρα.
 - Αντί να πω: Τι είναι αυτό; σε ελεύθερο χρόνο μπορεί να πω: ίντα μπουν τούτο. Το τζιαι...
 - Έτσι κάποιες λέξεις που ξεχωρίζεις, που σου αρέσει να τις χρησιμοποιείς;
 - Το τζιαι αρέσκει μου, θεωρώ το χαρακτηριστικό της κυπριακής, αν τζιαι χρησιμοποιείται τζιαι στην Κρήτη, αλλά όπως θα ξέρουμε η Κύπρος και η Κρήτη έχουν το ίδιο ιδίωμα, περίπου.
 - Εντάξει, έχουν και ομοιότητες και διαφορές.
17. Θεωρείτε ότι η επιλογή χρήσης την ΚΝΕ δείχνει άτομο πιο ευγενικό ή πιο μορφωμένο;
- Σίγουρα, πιστεύω ότι τα άτομα ενός ανώτερου μορφωτικού επιπέδου χρησιμοποιούν συνηθέστερα την Κοινή Νεοελληνική παρά την κυπριακή, γιατί αυτό δείχνει ένα άτομο πιο αναπτυγμένο πνευματικά απ'ότι κάποιος που μιλά στις οικοδομές και μπορεί να μιλά πιο συχνά την κυπριακή διάλεκτο.
 - Δηλαδή θα συνδυάζατε την Κοινή με κάποια επαγγέλματα, τζιαι κάποιοι άνθρωποι δεν την μιλούν γιατί εν χτίστες, ας πούμε;
 - Σίγουρα, πιστεύω καθηγητές και δάσκαλοι συνηθίζουν να χρησιμοποιούν περισσότερο την Κοινή λόγω και του επαγγέλματος,... πάλι οι δημοσιογράφοι συνηθίζουν, επειδή γράφουν και σε δημοτική γλώσσα, ε... σίγουρα και στις τράπεζες, σε κάποια επαγγέλματα που ασχολούνται περισσότερο μεεε... όχι μεεεε... (χειρονακτικά επαγγέλματα;)
 - Όχι με χειρονακτικά εργασίες, αλλά παραδείγματος χάριν στις γραφειακές εργασίες περισσότερο χρησιμοποιείται η Κοινή Νεοελληνική, πιστεύω.
18. Θεωρείτε ότι η επιλογή χρήσης της κυπριακής δείχνει άτομο λιγότερο ευγενικό ή λιγότερο μορφωμένο;

- Όχι δεν παίζει ρόλο διότι μπορεί και ένας καθηγητής να χρησιμοποιήσει κάποτε την κυπριακή, τζιαι εξάλλου όπως είπα τζιαι πριν..... ενι ξέρω ε..ε...ε... θα ήταν χρήσιμο ένα μάθημα κυπριακής λογοτεχνίας στο αναλυτικό πρόγραμμα του Υπουργείου Παιδείας.
 - Πως θα διευκόλυνε αυτό νομίζεις στη χρήση της κυπριακής διαλέκτου;
 - Θα ε... βοηθούσε τους μαθητές να καταλάβουν κάποιες άγνωστες λέξεις, που μπορεί να μην ξέρουν από πού προέρχονται, μπορεί κάποιιοι μαθητές ναα θεωρούν ότι κάποιες λέξεις είναι κυπριακές τζιαι... και να μην ξέρουν ότι προέρχονται από άλλες γλώσσες.
19. Μάλιστα. Τα παιδιά του συγγενικού σας περιβάλλοντος ποια γλώσσα μιλούν; Θα θέλατε να μιλούν στην κυπριακή διάλεκτο ή στην κοινή νεοελληνική;
- Ε ... εγώ δεν έχω παιδιά ακόμα.
 - Του ευρύτερου σας περιβάλλοντος.
 - Στο περιβάλλον, πιστεύω ότι θα προτιμούσα να ακούω την Κοινή νεοελληνική περισσότερο, διότι ...
 - Ποια γλώσσα ακούτε δηλαδή να μιλούν;
 - Ακούω ανάμεικτα.
20. Υπάρχει κάτι άλλο που θα θέλατε να προσθέσετε για την κυπριακή διάλεκτο και τη χρήση της που δεν το καλύψαμε προηγουμένως.
- Θα ήθελα να πω ότι η κυπριακή διάλεκτος είναι μια χρήσιμη γλώσσα, που θα μπορούσε να... να την μαθαίνουν τα παιδιά μας στο σχολείο, και θα τους εβοηθούσε περισσότερο να καλλιεργήσουν την κυπριακή διάλεκτο στη ζωή τους.
 - Εντάξει , έρχεται λίγο σε αντίφαση με τζιαινα που μου έλεγες πριν...
 - Ναι, αλλά εεε σε κάποιες περιπτώσεις όπως είπα αν υπήρχε κάποιο μάθημα που να χρησιμοποιούσαν μόνο κυπριακά θα ήταν χρήσιμο πιστεύω.
 - Ωραία, λοιπόν να σε ευχαριστήσω για το χρόνο που μου διέθεσες.
 - Και εγώ ευχαριστώ, και σου εύχομαι κάθε επιτυχία στο μεταπτυχιακό σου

Συνέντευξη 3^η

A. Μέρος: Προσωπικά στοιχεία εκπαιδευτικού

- φύλο: γυναίκα
- ηλικία: 40 χρονών
- τόπος γεννήσεως: Λεμεσός
- τόπος διαμονής: Λεμεσός
- έτη υπηρεσίας: 16
- χώρα σπουδών: Κύπρος
- επιμόρφωση (μεταπτυχιακό/διδακτορικό): Μεταπτυχιακό στη Νεοελληνική και Συγκριτική Φιλολογία και ένα δίπλωμα σχετικό με μεταφράσεις λογοτεχνικών κειμένων.
- Θα ήθελα να μου πείτε αρχικά λίγα στοιχεία δικά σας, ηλικία, τόπο γέννησης και διαμονής, έτη υπηρεσίας κλπ.
- Μάλιστα, είμαι σαράντα χρονών, γεννήθηκα στη Λεμεσό, μένω στη Λεμεσό, εμεγάλωσα σε χωριό, αλλά μένω στη Λεμεσό τα τελευταία 20 χρόνια, εργάζομαι στη μέση εκπαίδευση εδώ και 16 χρόνια. Σπούδασα στο Πανεπιστήμιο Κύπρου Βυζαντινή και Νεοελληνική Λογοτεχνία και έκανα ένα μεταπτυχιακό στη Νεοελληνική και Συγκριτική Φιλολογία, και συμπεριλαμβάνεται μέσα ακόμα ένα δίπλωμα που έκανα στο Παρίσι σχετικά με μεταφράσεις λογοτεχνικών κειμένων.
- Ωραία.
- Αυτά, έτσι συνοπτικά.
- Πολύ ωραία.

B. Μέρος

1. Γνωρίζεις την ύπαρξη λογοτεχνικών ή άλλων κειμένων που είναι γραμμένα στην κυπριακή διάλεκτο; (Αν ναι, ποιο;)
- Ναι, ασφαλώς, υπάρχουν πάρα πολλά λογοτεχνικά και άλλα κείμενα, πρώτο μου έρχεται στο μυαλό ο Βασίλης Μιχαηλίδης, ο Δημήτρης Λιπέρτης, αλλά σίγουρα ξεκινά και από πολύ παλαιότερα η κυπριακή διάλεκτος, θυμάμαι τώρα τα κυπριακά ερωτικά τα οποία είχαμε διδαχθεί και στο πανεπιστήμιο, ε...ε να θυμηθούμε ακόμη παλαιότερα τις *Ασσίζες* που είναι νόμοι της Κύπρου που ήταν γραμμένοι στην κυπριακή διάλεκτο και σαφώς και σύγχρονα, αν ενδιαφέρεστε και για τα σύγχρονα, μέχρι σήμερα γίνονται διαγωνισμοί για συγγραφή λογοτεχνικών κειμένων, και μάλιστα, το γνωστό κυπριώτικο σκετς, το οποίο διεξάγεται κάθε χρόνο, ας πούμε, η κυβερνητική ραδιοτηλεόραση κηρύσσει κάθε χρόνο διαγωνισμό για κυπριώτικο σκετς, γράφουν αρκετοί απ'ότι γνωρίζω

ανάμεσά τους και η συγγραφέας θεατρικών έργων η κυρία Βασιλική Φωτίου, η οποία έχει βραβευτεί και αρκετές φορές.

- χμμ ενδιαφέρον.

2. Μου αναφέρατε αρκετούς λογοτέχνες που γράφουν στην κυπριακή διάλεκτο.

3. Διαβάζετε κείμενα που είναι γραμμένα στην κυπριακή διάλεκτο;

- Για να είμαι ειλικρινής, όχι αν δεν εμπίπτει μέσα στην ύλη την διδακτέα, της Μέσης Εκπαίδευσης. Τα προσωπικά μου αναγνώσματα κινούνται ... αφορούν στην Κοινή Νεοελληνική. Όχι, δεν θα επιλέξω προσωπικά... στην κυπριακή διάλεκτο.

4. Οι μαθητές σας χρησιμοποιούν την κυπριακή διάλεκτο μέσα στην τάξη; Πού είναι πιο έντονα τα διαλεκτικά στοιχεία, στον προφορικό ή στο γραπτό λόγο; Πότε και πόσο συχνά παρατηρείς την εμφάνισή τους;

(Παρεμβολή από συνάδελφο: Ίντα μπου κάμνετε ρε δαμει....)

- Τούτο βέβαια, φαίνεται στον προφορικό παρά στον γραπτό λόγο, δηλαδή στο λεξιλόγιο που χρησιμοποιούν και φαίνεται ακριβώς η διαφορά στην σύνταξη..

5. Πώς χειρίζονται/χειρίζεσαι τα «λάθη» τους αυτά; Διορθώνεις/ διόρθωνες τον προφορικό τους λόγο ή επιτρέπεις/επέτρεπες τη ντοπιολαλιά;

- Δεν διορθώνω άμεσα τα λάθη τους διότι αυτό μπορεί να αποβεί αρνητικό μέσα στα πλαίσια κατανόησης κειμένων ή επεξήγησης κειμένων τότε θα ήταν λάθος να διορθωθεί διότι μπορεί να ακυρωθεί η κατανόηση και ουσία του κειμένου, θα παρατηρήσω έμμεσα, θα κάνω παρατήρηση έμμεσα, που δεν θα είναι παρατήρηση, θα είναι διόρθωση ορισμένων λέξεων ενδεχομένως ε ... ε ... όταν θα επαναλάβω κάποια σημεία για να επωφεληθούν όσον αφορά στον γραπτό λόγο.

6. Διορθώνεις και μειώνεις τη βαθμολογία στη γραμματική/στη γραπτή εξέταση; Στην έκθεση/στο γραπτό τους λόγο διορθώνεις τη ντοπιολαλιά;

- Σαφώς και δεν μειώνω τη βαθμολογία, θα ήταν λάθος κατ'εμένα. Διορθώνω στη δόκιμη Κοινή Νεοελληνική αλλά δεν θα μειώσω τον βαθμό ενός μαθητή.

7. Κάνουν μείξη κωδίκων; Αν ναι, σε ποιες περιστάσεις/ θέματα;

- Ναι, αναπόφευκτα προκύπτει μείξη κωδίκων όταν πρόκειται να μιλήσουν... όταν πάρουν το λόγο μέσα στην τάξη και για να επεξηγήσουν κάτι ή ακόμα και για να υποβάλουν ερώτηση.

8. Γνωρίζουν οι μαθητές τις διαφορές ανάμεσα στην κυπριακή διάλεκτο και την πρότυπη Κοινή Νεοελληνική;

- Δεν τις γνωρίζουν, γνωρίζουν μόνο τη διαφορά σε κάποιες λέξεις όσον αφορά στην διατύπωση, δηλαδή αυτό που ακούνε, τις μεγάλες διαφορές στη γραμματική και στο συντακτικό δεν τις γνωρίζουν, γιατί αυτόοοο θέλει μελέτη.

9. Πιστεύετε ότι η ΚΔ μπορεί να διδάσκεται παράλληλα με την ΚΝΕ; Γιατί ναι ή γιατί όχι;
- Είναι ένας καλός προβληματισμός αυτός, πιστεύω ότι θα πρέπει να παραμείνει μόνο η Κοινή, η διδασκαλία της Κοινής Νεοελληνικής γιατί της κυπριακής διαλέκτου μπορεί να μειώσει τα θετικά αποτελέσματα της Κοινής Νεοελληνικής με την έννοια ότι μπορεί να μπερδέψει περισσότερο τους μαθητές.
10. Πιστεύεις πως ο διδουλευκτισμός έχει θετική ή αρνητική επίδραση στην εκμάθηση της Κοινής Νεοελληνικής; Οι μαθητές που χρησιμοποιούν την κυπριακή διάλεκτο έχουν μειωμένη επίδοση; (Αν ναι, εξήγησε τι τους μπερδεύει και δυσχεραίνει την επίδοσή τους στο μάθημα.)
- Δεν έχουν μειωμένη επίδοση, όμως θεωρώ ότι ενδεχομένως κάποιες φορές έχει αρνητική επίδραση η χρήση, η συνεχής χρήση της Κυπριακής διαλέκτου στην εκμάθηση της Κοινής Νεοελληνικής και ειδικότερα στη συγγραφή, στο γραπτό λόγο, διότι ο γραπτός λόγος προϋποθέτει πολλή προεργασία όσον αφορά στο γράψιμο και στην διατύπωση που εκεί εισχωρούν τα στοιχεία της κυπριακής διαλέκτου που έρχονται να μειώσουν λίγο τις ικανότητες των μαθητών.
11. Τι είδους προβλήματα προκύπτουν στη διδασκαλία της Κοινής Νεοελληνικής εξαιτίας του διδουλευκτισμού και πώς τα αντιμετωπίζεις;
- Ναι, τα προβλήματα αφορούν κυρίως στη χρησιμοποίηση των σωστών λέξεων, της σωστής ορολογίας πολλές φορές, εδώ να ανοίξω και μια μικρή παρένθεση ότι παρατηρείται και ένα φτωχό λεξιλόγιο των Κυπρίων μαθητών σε σχέση με τους μαθητές της Ελλάδας, το οποίο οφείλεται στον διδουλευκτισμό και τούτο το φτωχό λεξιλόγιο έρχεται να δυσκολέψει ακόμα περισσότερο και την συγγραφή του γραπτού λόγου. Πέραν του λεξιλογίου υπάρχει και πρόβλημα στη σωστή διατύπωση, στη σύνταξη, στην άνεση, στην ευχέρεια, στην έκφραση. Τώρα πώς αντιμετωπίζονται αυτά; Αυτά μακροπρόθεσμα αντιμετωπίζονται θετικά, δηλαδή δεν μπορείς άπαξ να διορθώσεις το φαινόμενο τούτο, είναι μια μακρά πορεία που ξεκινά από το δημοτικό και πρέπει να συνεχίζεται στο γυμνάσιο και να φτάνει στο λύκειο, όπου συστηματικά, εργαστηριακά θα πρέπει να γίνεται το μάθημα της γλώσσας, της έκφρασης έκθεσης τόσο εντατικά που οι μαθητές θα πρέπει να μάθουν τον λόγο, την σκέψη να το κάμνουν γραπτό, που τούτον βέβαια θα πρέπει να τύχει μιας επεξεργασίας, πρέπει να μάθει ο μαθητής να επεξεργάζεται τον αυθόρμητον κυπριακόν λόγο να τον επεξεργάζεται και να τον κάνει δόκιμο λόγο Κοινής Νεοελληνικής .
 - Μάλιστα.
 - Χρειάζεται μια δουλειά, σαφώς.
12. Στην αυλή του σχολείου οι μαθητές σας χρησιμοποιούν στις συνομιλίες τους την κυπριακή διάλεκτο;
- Κατ'έξοχήν, βεβαίως, και οι μαθητές και οι καθηγητές φυσικά, και εμείς.

13. Νομίζετε ότι ο εκπαιδευτικός πρέπει να διορθώνει τους μαθητές στην περίπτωση που μιλούν κυπριακά κατά τη διάρκεια του διαλείμματος, στην αυλή; Γιατί;
- Σε καμία περίπτωση, βέβαια, η κυπριακή διάλεκτος είναι η ντοπιολαλιά, είναι η φυσική εκφορά λόγου των Κυπρίων και σαφώς δεν πρέπει να διακόπτεται ούτε και να διορθώνεται.
14. Εσείς ποια γλώσσα χρησιμοποιείτε συνήθως α. στην καθημερινή σας ζωή; β. στην τάξη; γ. στην αυλή του σχολείου; και γιατί;
- Στην τάξη σαφώς και ένεκα της εργασίας, ένεκα του επαγγέλματος χρησιμοποιώ κατά βάση την Κοινή Νεοελληνική, στην καθημερινή μου ζωή βέβαια και στην αυλή του σχολείου σε συνδιαλέξεις μου με τους μαθητές χρησιμοποιώ την κυπριακή διάλεκτο, γιατί ακριβώς αυτή προκύπτει αυθόρμητα και έτσι πρέπει να είναι, πρέπει οι άνθρωποι να μιλούν την αυθόρμητη γλώσσα, με αυτήν που έχουν μεγαλώσει, με αυτήν που έχουν μάθει. Εδώ, η διαφοροποίηση οφείλεται στο ότι η Κοινή Νεοελληνική θα σε βοηθήσει να προσαρμοστείς καλύτερα στη συγγραφή του λόγου, ... που πρέπει να γίνει.
15. Σε ποιες περιστάσεις επιλέγετε την κυπριακή διάλεκτο και σε ποιες την ΚΝΕ;
- Ναι. Πέραν των μαθημάτων σε περιπτώσεις όπου ενδεχομένως ε ... ε ... θα μιλήσεις με κάποια άτομα που ε ... ε ... Λοιπόν, την κυπριακή διάλεκτο την χρησιμοποιούμε καθημερινά όταν συνδιαλεγόμαστε με φίλους, με συγγενείς, με τα παιδιά μας και τα λοιπά. Τώρα την Κοινή Νεοελληνική έχω προσέξει ότι την χρησιμοποιούμε σε περιστάσεις όπου τα άτομα δεν μας είναι οικεία, σε περιστάσεις πιο τυπικές, θα λέγαμε, παραδείγματος χάριν όταν πρόκειται να μιλήσω με την δασκάλα των παιδιών μου, με τον διευθυντή του σχολείου μου, με τον επιθεωρητή μου ή σε περιπτώσεις με κάποιον άγνωστο άτομο, σε τέτοιες περιπτώσεις που είναι... δεν υπάρχει οικειότητα τότε χρησιμοποιείται και τις περισσότερες φορές η Κοινή νεοελληνική.
16. Ποιάς μορφής κυπριακή διάλεκτο χρησιμοποιείτε;
- Θα έλεγα την ήπια μορφή, όχι την βαριά και λόγω του ότι δεν γνωρίζω την βαριά και λόγω του ότι προκύπτει αυθόρμητα η ήπια. Αν και σε ορισμένες περιπτώσεις βγαίνει αυθόρμητα και ορισμένα στοιχεία τα οποία είναι και πιο βαριάς έτσι διαλέκτου.
 - Κάποια παραδείγματα που σας έρχονται έτσι αυθόρμητα από κυπριακές λέξεις;
 - Το εσσιέκκιπιας πούμε, το ασιοϊλέ και πολλές άλλες λέξεις. Όταν είναι στην κατάλληλη κατάσταση προκύπτουν αυθόρμητα, χωρίς σκέψη.
17. Θεωρείτε ότι η επιλογή χρήσης της ΚΝΕ δείχνει άτομο πιο ευγενικό ή πιο μορφωμένο;
- (γέλιο) Σαφώς και όχι, διότι..... εδώ υπάρχουν, είμαι σίγουρη ότι υπάρχουν άτομα τα οποία το πιστεύουν τούντο πράμα, διότι έτυχε να ακούσω άτομα ε..ε.. του μέσου κοινωνικού επιπέδου να αναφέρονται με θαυμασμό στα άτομα που

χρησιμοποιούν την Κοινή Νεοελληνική και θεωρώντας τα περισσότερο μορφωμένα. Είναι κατ'επίφασην περισσότερο εθγενικά και περισσότερο μορφωμένα διότι η χρήση της κβπριακής διάλεκτο δείχνει ότι ένα άτομο είναι αθόρμητο, είναι αθεντικό και λέει ακριβώς από ποθ σκέφτεται επομένως σίγοθρα δεν ισχύει από το πράγμα.

18. Καλύψαμε νομίζω και την επόμενη ερώτηση αν θεωρείτε δηλαδή, ότι η επιλογή χρήσης της κβπριακής δείχνει άτομο λιγότερο εθγενικό ή λιγότερο μορφωμένο;

- Σε καμία περίπτωση.

19. Τα παιδιά τοθ σθγγενικού σας περιβάλλοντος ποια γλώσσα μιλούν; Θα θέλατε να μιλούν στην κβπριακή διάλεκτο ή στην κοινή νεοελληνική;

- Τα δικά μοθ παιδιά, τοθλάχιστον, χρησιμοποιούν την ήπια κβπριακή διάλεκτο ποθ χρησιμοποιώ και εγώ, βέβαια, διότι χρησιμοποιούν από ακριβώς το οποίο έμαθαν από τοθς γονείς τοθς ε..ε.. χρησιμοποιούν την Κοινή Νεοελληνική και από στις ίδιες περιστάσεις ποθ ανέφερα και εγώ, δηλαδή στην τάξη γνωρίζω όταν κάνοθν μάθημα θα χρησιμοποιήσοθν την Κοινή Νεοελληνική, δηλαδή ίσως και επειδή είναι παιδιά εκπαιδευτικών θα χρησιμοποιήσοθν περισσότερο την Κοινή Νεοελληνική παρά την κβπριακή, σε σχέση με τοθς σθμμαθητές τοθς. Γνωρίζω ότι χρησιμοποιούν αρκετά καλά την Κοινή Νεοελληνική, αλλά όταν βέβαια είναι με τοθς φίλοθς τοθς μιλούν όπως ακριβώς μιλούμε όλοι οι Κύπριοι μεταξύ μας.

20. Ωραία, ετελειώσαμε τις ερωτήσεις ποθ είχα να σας κάνω, αν θέλεις να προσθέσεις κάτι ποθ σας έρχεται τώρα, έτσι αθόρμητα με βάση όλες τις ερωτήσεις, έτσι κάτι ποθ αφήσατε πίσω, κάτι ποθ παραλείψατε.

- Ένα έτσι καταληκτικό, είναι ότι η κβπριακή διάλεκτος κάμνει τοθς ανθρώποθς ακόμα πιο αθόρμητοθς, κάτι το οποίο διαπιστώνω εγώ δηλαδή στην καθημερινότητα μοθ και στην επαφή μοθ με τοθς άλλοθς ανθρώποθς, είμαστε πιο αθόρμητοι, αισθάνεσαι ότι λθτρώνεσαι, ας πούμε αν πεις ένα αστείο, μίαν παροιμίαν στην κβπριακήν διάλεκτον ότι λθτρώνεσαι, ότι εκφράζεις ακριβώς στην οθσία από ποθ θέλεις να πεις. Έτσι λοιπόν, καταλήγοθμε στο σθμπέρασμα ότι η κβπριακή διάλεκτος είναι πολύ περιγραφική, πολλές λέξεις είναι πολύ περιγραφικές, ότι μπορείς με μια λέξη να αποδώσεις το νόημα και μια σθναισθηματική κατάσταση εις βάθος ποθ αν χρησιμοποιούσες την Κοινή Νεοελληνική θα χρησιμοποιούσες πολύ περισσότερες λέξεις. Από έν ολίγοις.

- Μάλιστα, να μας δώσεις τζιαι κανέναν παράδειγμαν.

- Ναι, να σκεφτούμεν έναν..... ε..ε.. μερικά παραδείγματα είναι το σαλαβατώ, το ... αχάιρεθτος και πολλές άλλες λέξεις...

- Ωραία, εθχαριστώ πολύ.

- Και εγώ εθχαριστώ, ήταν πολύ ενδιαφέροθσα η σθνέντεθξη μαζί σας.

-

Συνέντευξη 4^η

Μέρος Α Προσωπικά στοιχεία εκπαιδευτικού

- φύλο: γυναίκα
- ηλικία: 34 χρονών
- τόπος γεννήσεως: Λευκωσία
- τόπος διαμονής: Λακατάμια
- έτη υπηρεσίας: 7
- χώρα σπουδών: Κύπρος
- επιμόρφωση (μεταπτυχιακό/διδακτορικό): Μεταπτυχιακό στην Εκπαιδευτική Ηγεσία

Καλημέρα συνάδελφε, να σε ευχαριστήσω για την τιμή που μου κάνεις να μου παραχωρήσεις συνέντευξη, θα ήθελα να αρχίσουμε με κάποια προσωπικά στοιχεία δικά σου, την ηλικία σας, ως πούμε, τόπο γέννησης και διαμονής, τα έτη υπηρεσίας, χώρα σπουδών και την επιμόρφωση, αν έχετε κάνει.

- Είμαι τριαντατεσσάρων χρονών, έχω γεννηθεί στη Λευκωσία, μένω στη Λακατάμια, έχω εφτά χρόνια υπηρεσίας στο δημόσιο σχολείο, έχω σπουδάσει Ελληνική Φιλολογία στο Πανεπιστήμιο Κύπρου και ως προς τα μεταπτυχιακά έχω τελειώσει ένα μεταπτυχιακό στην εκπαιδευτική ηγεσία, στο ΣΙΜ (CIM).
- Ωραία, να αρχίσουμε με τις ερωτήσεις μας.

Μέρος Β

1. Γνωρίζεις την ύπαρξη λογοτεχνικών ή άλλων κειμένων που είναι γραμμένα στην κυπριακή διάλεκτο; (Αν ναι, ποιο;)
 - Ναι, γνωρίζω το Χρονικό του Λεόντιου Μαχαιρά, ε.. εντάξει, Βασίλης Μιχαηλίδης, Κώστας Μόντης, Γιώργος Πιερίδης, Νίκος Νικολαΐδης, ε...ε... Παπαγεωργίου.
2. χμ ωραία. Καλύψαμε και την δεύτερη ερώτηση που θα ρωτούσα να ξέρετε κάποιον/κάποιους λογοτέχνη/ες που γράφει/ουν στην κυπριακή διάλεκτο, μου έχετε πει αρκετούς.
3. Διαβάζεις κείμενα που είναι γραμμένα στην κυπριακή διάλεκτο;
 - Διαβάζω κάποια, ε.. κυρίως αυτή την χρονική περίοδο, παιδική λογοτεχνία.
 - α ωραία.
 - Για παράδειγμα του Παπαγεωργίου που προανάφερα, είναι ένας συγγραφέας που έχει πάει στο σχολείο της κόρης μου για να μιλήσει στα παιδάκια και πουλούσε μετά τα βιβλία του που ήταν γραμμένα στην κυπριακή διάλεκτο.

- Ωραία, και διαβάσατε τα παραμύθια στην κυπριακή διάλεκτο. Ωραία, μπορείς να μας αναφέρεις κανέναν.
 - Ο τίτλος του βιβλίου ήταν «Με γέλια και με κλάματα» και μέσα είναι παραμύθια στην διάλεκτο. Στην μια σελίδα είναι γραμμένα στην διάλεκτο και στην άλλη στην νεοελληνική.
 - Ωραία, αρέσει στα μωρά;
 - Ναι.
 - Αρέσει τους.
4. Οι μαθητές σας χρησιμοποιούν την κυπριακή διάλεκτο μέσα στην τάξη; Πού είναι πιο έντονα τα διαλεκτικά στοιχεία, στον προφορικό ή στο γραπτό λόγο; Πότε και πόσο συχνά παρατηρείς την εμφάνισή τους;
- Χρησιμοποιούν την κυπριακή διάλεκτο, πιο πολύ στον προφορικό λόγο σε κάποιες περιπτώσεις και στο γραπτό λόγο, αλλά σπάνια. Τώρα, πότε παρατηρώ να εμφανίζονται τέτοια στοιχεία, όταν τους κάνω διάφορες ερωτήσεις ο τρόπος που θα απαντήσουν είναι με τη χρήση διαλέκτου, κάποιες φορές.
- Μάλιστα.
5. Πώς χειριζόσουν/χειρίζεσαι τα «λάθη» τους αυτά; Διορθώνεις/ διόρθωνες τον προφορικό τους λόγο ή επιτρέπεις/επέτρεπες τη ντοπιολαλιά;
- Τους ενθαρρύνω να μιλούν στην Κοινή Νεοελληνική γιατί έτσι είναι και ο τρόπος που γράφουν. Τώρα, δεν τους διορθώνω με τρόπο ώστε να φανεί «έκανες λάθος» απλά μπορεί να το αναφέρω και στην Κοινή Νεοελληνική και προχωρούμε.
6. Διορθώνεις και μειώνεις τη βαθμολογία στη γραμματική/στη γραπτή εξέταση; Στην έκθεση/στο γραπτό τους λόγο διορθώνεις τη ντοπιολαλιά;
- Στο γραπτό λόγο, ναι, νομίζω ότι πρέπει να τα διορθώνουμε, ναι.
 - Μειώνεις τον βαθμό τους όμως;
 - Ε.. ε όχι τόσο, όχι τόσο γιατί δεν γράφει ένα παιδί αποκλειστικά στη διάλεκτο ώστε να μαζευτούν πολλά διαλεκτικά στοιχεία για να θεωρηθεί ότι είναι κάτι πλην στην έκθεση ή στο γραπτό τους λόγο.
7. Κάνουν μείξη κωδίκων; Αν ναι, σε ποιες περιστάσεις/ θέματα;
- Κάνουν μείξη κωδίκων, κυρίως στον προφορικό τους λόγο.
8. Γνωρίζουν οι μαθητές τις διαφορές ανάμεσα στην κυπριακή διάλεκτο και την πρότυπη Κοινή Νεοελληνική;

- Νομίζω τις γνωρίζουν, απλά είναι συνηθισμένοι να μιλούν στη διάλεκτο, έτσι αυθόρμητα αναφέρουν λέξεις της διαλέκτου, και εγώ επειδή μιλώ στην Κοινή Νέα Ελληνική μέσα στην τάξη, μου έκαναν πολλές φορές την ερώτηση: «Κυρία, είσαι που την Ελλάδα»; (γέλιο) Και έπρεπε να τους εξηγήσω ότι αλλιώς μιλούμε, αλλιώς γράφουμε και είναι προτιμότερο να μιλούμε στην Κοινή Νέα Ελληνική λόγω του ότι βοηθά στον γραπτό λόγο. Όχι, ότι υποτιμούμε την διάλεκτο με κάποιον τρόπο.
9. Πιστεύετε ότι η ΚΔ μπορεί να διδάσκεται παράλληλα με την ΚΝΕ; Γιατί ναι ή γιατί όχι;
- Μπορεί να διδάσκεται, αλλά το πρόβλημα, κατ'εμένα βέβαια, είναι να μην αντικαθίσταται η Κοινή Νεοελληνική με την διάλεκτο. Εμ... η κυπριακή διάλεκτος μπορεί στον προφορικό λόγο να διδάσκεται, στον γραπτό είναι πιο δύσκολο,... να διδαχτεί μάλιστα. Να την διαβάσουμε σε ένα ποίημα, εντάξει, αλλά να την γράψουν οι μαθητές νομίζω ότι δεν ενδείκνυται τόσο.
10. Πιστεύεις πως ο διαδialeκτισμός έχει θετική ή αρνητική επίδραση στην εκμάθηση της Κοινής Νεοελληνικής; Οι μαθητές που χρησιμοποιούν την κυπριακή διάλεκτο έχουν μειωμένη επίδοση; (Αν ναι, εξήγησε τι τους μπερδεύει και δυσχεραίνει την επίδοσή τους στο μάθημα.)
- Νομίζω, έχει θετική επίδραση ο διαδialeκτισμός, δεν δυσκολεύει το μάθημα, αντίθετα μπορεί να το ευκολύνει, φτάνει να μην γίνεται η σύγχυση από μέρους των μαθητών.
 - Πως το ευκολύνει το μάθημα κατά την άποψή σου;
 - Διότι μία λέξη, για παράδειγμα, μπορεί να ρωτήσουν «τι σημαίνει», θα τους την εξηγήσεις και στην Κοινή Νεοελληνική αλλά αν αναφέρεις και την αντίστοιχη στη διάλεκτο, θα σου πουν «ά! αυτό σημαίνει», εντάξει, είναι σίγουρο ότι το κατάλαβαν.
 - Μάλιστα.
11. Τι είδους προβλήματα προκύπτουν στη διδασκαλία της Κοινής Νεοελληνικής εξαιτίας του διαδialeκτισμού και πώς τα αντιμετωπίζεις;
- Εμ ... προβλήματα ... ε ίσως το κυριότερο πρόβλημα είναι να εκφραστούν γραπτώς στην Κοινή Νεοελληνική. Τώρα, πώς το αντιμετωπίζω,... με το να τους προτρέπω να διαβάζουν κείμενα, εφημερίδες, ή βιβλία, αν είναι δυνατόν, λογοτεχνικά, εμ.... κυρίως αυτό.
 - Μάλιστα.
 - Και με το να μιλούμε μέσα στην τάξη στην Κοινή Νέα Ελληνική.
12. Στην αυλή του σχολείου οι μαθητές σας χρησιμοποιούν στις συνομιλίες τους την κυπριακή διάλεκτο;
- Ναι, πάντα.

13. Νομίζετε ότι ο εκπαιδευτικός πρέπει να διορθώνει τους μαθητές στην περίπτωση που μιλούν κυπριακά κατά τη διάρκεια του διαλείμματος, στην αυλή; Γιατί;
- Όχι, σε καμία περίπτωση δεν πρέπει να τους διορθώνει, γιατί η διάλεκτος έχει μιά ιδιαίτερότητα, είναι σημαντική πρέπει να την θεωρούμε πολύτιμη όπως είναι. Έτσι είναι καλό να μιλούν όπως συνηθίζεται στην Κύπρο, στην διάλεκτο δηλαδή.
14. Εσείς ποια γλώσσα χρησιμοποιείτε συνήθως α. στην καθημερινή σας ζωή; β. στην τάξη; γ. στην αυλή του σχολείου; και γιατί;
- Όπως είπα και πριν, στην τάξη, στην Κοινή Νεοελληνική αλλά μόνο αν χρειαστεί στην διάλεκτο, στην καθημερινή ζωή, στην διάλεκτο και στην αυλή του σχολείου αναλόγως, αν θα κάνω παρατήρηση σε κάποιους μαθητές θα τους πω στην Κοινή Νεοελληνική...
 - (Γέλια) Χμ την χρησιμοποιείται για αυστηρούς λόγους...
 - Ε.. αν δω ότι θα επικοινωνούσε πιο εύκολα στην διάλεκτο μπορεί να το αλλάξω εκείνη την ώρα και να τους το πω και στην διάλεκτο.
 - Ωραία.
15. Σε ποιες περιστάσεις επιλέγετε την κυπριακή διάλεκτο και σε ποιες την ΚΝΕ;
- Περιστάσεις. Ε... εντάξει όπως σας είπα στην τάξη χρησιμοποιώ την Κοινή Νεοελληνική και σε όλες τις άλλες περιστάσεις υπερισχύει η διάλεκτος.
 - Σε επίσημες περιπτώσεις;
 - Α! τέτοια; Συνήθως και τα δύο σε επίσημες, ή αναλόγως και των συνομιλητών, τι χρησιμοποιούν και εκείνοι.
16. Ποιας μορφής κυπριακή διάλεκτο χρησιμοποιείτε;
- Πιο ελαφριάς μορφής διάλεκτο, γιατί νομίζω ότι με την πάροδο των χρόνων αλλάζει η διάλεκτος.
 - Μπορείς να μας πεις κάποια παραδείγματα λέξεων που χρησιμοποιείς μέσα στο λόγο σου;
 - Ας πούμεν εφύρτηκεν, για κάποιον που ανυπομονεί, ε ... ε τι άλλο πολλές λέξεις...
 - Εντάξει, μπορεί μετά να σου πθουν τζιαι να μου τα πεις.
 - Ναι, εν μου έρχεται κάτι συγκεκριμένο.
17. Θεωρείτε ότι η επιλογή χρήσης την ΚΝΕ δείχνει άτομο πιο ευγενικό ή πιο μορφωμένο;
- Όχι, δεν το θεωρώ αυτό.

18. Θεωρείτε ότι η επιλογή χρήσης της κυπριακής δείχνει άτομο λιγότερο ευγενικό ή λιγότερο μορφωμένο;
- Όχι, ούτε.
19. Τα παιδιά του συγγενικού σας περιβάλλοντος ποια γλώσσα μιλούν; Θα θέλατε να μιλούν στην κυπριακή διάλεκτο ή στην κοινή νεοελληνική;
- ... του συγγενικού μου περιβάλλοντος... ε.. στην κυπριακή διάλεκτο μιλούν, θα ήθελα να μιλούν στην διάλεκτο αλλά όταν τους πεις για παράδειγμα «πέστε μου τι έχετε καταλάβει από το παραμύθι που σας διάβασα» στην Κοινή Νεοελληνική, θα ήθελα να είναι σε θέση να σου πουν στην Κοινή Νεοελληνική παρόλο που δεν έχουν ακόμα αρχίσει να γράφουν λόγω του ότι είναι ακόμα στην προδημοτική. Τώρα, στο σχολείο που πηγαίνει, για παράδειγμα, η κόρη μου χρησιμοποιείται σε μεγάλο βαθμό η κυπριακή διάλεκτος, δηλαδή και τραγούδια μαθαίνουν στην διάλεκτο, τα πιο πολλά τραγούδια στη διάλεκτο ε... ε ... η τελική τους γιορτή ήταν στην κυπριακή διάλεκτο, τα παραμύθια που τους διαβάζουν, επίσης στη διάλεκτο. Δεν μου αρέσει τόσο αυτό, μπορώ να πω, αλλά φτάνει νομίζω να μπορούν να τα ξεχωρίσουν.
 - Γίνεται παράλληλη χρήση της Κοινής με την κυπριακή διάλεκτο ή γίνεται μόνο στην διάλεκτο, πώς το βλέπετε στο σχολείο αυτό;
 - Να πω ότι είναι παράλληλη... νομίζω δεν είναι παράλληλη, γιατί για παράδειγμα αν μαθαίνουν είκοσι τραγούδια μόνο τα τρία είναι στην Κοινή. Και σε τέτοια ηλικία, στην προδημοτική, όπου τα τραγούδια είναι σημαντικά, εν εκείνα που μαθαίνουν. Τώρα, ως προς τα παραμύθια, πάλι διαβάζουν πάρα πολλά στην διάλεκτο, κάποια στην Κοινή .. αλλά συγκριτικά ελάχιστα στην Κοινή Νεοελληνική.
 - Τα κατανοεί όλα η κόρη σου, τις λέξεις, ας πούμε, που έχει μέσα στα παραμύθια στην κυπριακή διάλεκτο, γιατί φαντάζομαι είναι και πιο δύσκολες λέξεις.
 - Ε ...ε τα πιο πολλά τα κατανοεί, αλλά υπάρχουν πολλές φορές που με ρωτά : «τι σημαίνει η τάδε λέξη, τι σημαίνει η άλλη» και επειδή είναι στην κυπριακή διάλεκτο όπως τα μιλούσαν πιο παλιά που τα μαθαίνουν, ούτε εγώ είμαι σε θέση να της απαντήσω και μπορεί να της πω «να ρωτήσουμε τη γιαγιά», την γιαγιά μου τωρά.
 - Την γιαγιά σου! Κανέναν παράδειγμαν, έτσι καμμιά λέξη που σε ρώτησε τελευταίως;
 - Ναι, η λέξη γιαβάσις.
 - Γιαβάσις;
 - Ναι, γιαβάσις, που το έμαθαν σε ένα τραγούδι. Η λέξη βολάν δηλαδή φοράν, που το έμαθαν αυτό το ποίημα για την τελική τους γιορτή, που έλεγεν ...μιαν βολάν αντί μια φορά... ε... διάφορες λέξεις.

20. Ωραία, υπάρχει κάτι άλλο, τώρα που θυμάσαι όλες τις ερωτήσεις που είπαμε, που νομίζεις ότι σου διέφυγε και θέλεις να μας πεις, δηλαδή για την κυπριακή, για την χρήση της ή την παράλληλη διδασκαλία της... ότι θυμάσαι.
- Για παράδειγμα, ένα περιοδικό να σου αναφέρω «η παιδική χαρά» που εκδίδεται στην προδημοτική και δημοτική εκπαίδευση, περιλαμβάνει εργασίες παιδιών και έχω προσέξει ότι τα παιδιά γράφουν στην διάλεκτον μέσα στις τάξεις του δημοτικού, γιατί η πλειοψηφία των εργασιών είναι στην διάλεκτο γραμμένες.
 - χμ.
 - Επίσης βλέπω... για παράδειγμα, εμείς έχουμε ένα βιβλίο εμείς σπίτι « Η Σσιονάτη τζιαι η εφτά νάνοι» που μου έκανε ιδιαίτερη εντύπωση (γέλια).
 - Είναι στην κυπριακή διάλεκτο; Είναι του συγγραφέα που είπατε πριν;
 - Όχι εν είναι του Παπαγεωργίου, δεν θυμάμαι ποιού είναι.
 - Και το διαβάζετε κάθε βράδυ;
 - (γέλια) Το διαβάζαμε μέχρι που πέρασε.
 - Και είναι δοσμένο σε βαριάν κυπριακήν, πώς είναι τωρά η σσιονάτη;
 - Η ίδια ιστορία αλλά δοσμένη σε βαριάν κυπριακή, ναι. Εκείνο που πρέπει να σκεφτείς μια λέξη τι σημαίνει.
 - Α! μάλιστα. Ωραία. Και σας το εισηγήθηκαν στο σχολείο αυτό το παραμύθι;
 - Όχι, τυχαία, το αγόρασε η γιαγιά και ήρθε σπίτι μας.
 - Άρα η γιαγιά θέλει να μιλάτε στην κυπριακή διάλεκτο.
 - Δεν έχει πρόβλημα, δεν το σκέφτηκε το θέμα. (γέλια) Απλά επειδή εκείνη.. το αγόρασε το βιβλίο χωρίς να σκεφτεί κάτι ιδιαίτερο.
 - Εντάξει, αν δεν έχεις κάτι άλλο να μας πεις, νομίζω ότι έχουμε τελειώσει.
 - Ε... ναι, αυτά νομίζω.
 - Ευχαριστώ πολύ.
 - Κι εγώ ευχαριστώ.

Συνέντευξη 5^η

A² Μέρος: Προσωπικά στοιχεία εκπαιδευτικού

- φύλο: γυναίκα
- ηλικία: 35 χρονών
- τόπος γεννήσεως: Λευκωσία, Παλαιχώρι
- τόπος διαμονής: Λευκωσία
- έτη υπηρεσίας: 16
- χώρα σπουδών: Λεμεσός
- επιμόρφωση (μεταπτυχιακό/διδακτορικό): Μεταπτυχιακό στην εκπαιδευτική ηγεσία και διοίκηση, επιμόρφωση για τους αλλόγλωσσους, παιδαγωγικά θέματα.
- Καλημέρα συνάδελφε, σας ευχαριστώ και πάλι για την τιμή που μου κάνετε να μου παραχωρήσετε την συνέντευξη, θα ήθελα να αρχίσουμε με κάποια προσωπικά στοιχεία δικά σας, την ηλικία σας, ας πούμε, τόπο γέννησης και διαμονής, πόσα έτη υπηρεσίας έχετε, τη χώρα σπουδών και την επιμόρφωση, αν έχετε κάνει.
- Καλημέρα, Μαρία, ονομάζομαι., η καταγωγή μου είναι από το Παλαιχώρι, είμαι τώρα στην εκπαίδευση εδώ και δώδεκα χρόνια ανεπίσημα δώδεκα χρόνια, επίσημα οχτώ, τέλειωσα το παιδαγωγικό,... την κατεύθυνση των παιδαγωγικών στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, του τμήματος ΦΠΨ, ε ... ε.. γεννήθηκα στην Λευκωσία, μένω τώρα στην Λευκωσία, αλλά η καταγωγή μου είναι από το Παλαιχώρι.
- Έχεις κάνει κάποια επιμόρφωση.
- Επιμόρφωση στα πλαίσια του σχολείου, ναι σε διάφορα θέματα, τζιαι για τους αλλόγλωσσους μαθητές τζιαι για παιδαγωγικά θέματα, έχω τζιαι το μεταπτυχιακό μου στην εκπαιδευτική ηγεσία και διοίκηση. Αυτά.
- Ωραία. Ηλικία πάνω κάτω είσαι κοντά μου.
- (γέλια) Εντάξει, στα 35, ναι.

B²μέρος

1. Γνωρίζεις την ύπαρξη λογοτεχνικών ή άλλων κειμένων που είναι γραμμένα στην κυπριακή διάλεκτο; (Αν ναι, ποιο;)
- Εντάξει, χάριν του αναλυτικού προγράμματος, σίγουρα όσα προβλέπονται στο αναλυτικό πρόγραμμα, όπως είναι ο οοο Λιπέρτης με το ποίημα «Η φτώχεια», ο Βασίλης Μιχαηλίδης με την «9^η - Εννάτη Ιουλίου» , εμ

- Ωραία, αυτά δηλαδή που κάνεις υποχρεωτικά.
 - Ναι, την ώρα του μαθήματος.
2. Γνωρίζετε κάποιον/κάποιους λογοτέχνη/ες που γράφει/ουν στην κυπριακή διάλεκτο;
3. Διαβάζετε κείμενα που είναι γραμμένα στην κυπριακή διάλεκτο;
- Σχεδόν καθόλου, παρά μόνο μερικά ποιήματα τζιαι πάλι όταν προκύψει ανάγκη είτε για χάρη κάποιας εκδήλωσης, είτε για συνδιδασκαλία με κάποιον από τα ποιήματα της ύλης μας, ...μόνο τότε.
 - Μόνο τότε.
4. Οι μαθητές σας χρησιμοποιούν την κυπριακή διάλεκτο μέσα στην τάξη; Πού είναι πιο έντονα τα διαλεκτικά στοιχεία, στον προφορικό ή στο γραπτό λόγο; Πότε και πόσο συχνά παρατηρείς την εμφάνισή τους;
- Την χρησιμοποιούν κατά κόρον. Όχι μόνο φέτος που είμαι στην Τεχνική Σχολή και συνηθίζεται να λέγεται ότι οι μαθητές είναι πιο αδύναμοι τζιαι δεν ασχολούνται και τόσο πολύ με τα θέματα της γλώσσας, ούτε πώς γράφουν, ούτε πώς μιλούν, σε όλη την πορεία μου, σε όλα τα σχολεία, ανεξαιρέτως στα αστικά ή τα υπαίθρια που έχω δουλέψει όλοι οι μαθητές ανεξαιρέτως χρησιμοποιούν την κυπριακή διάλεκτο, σίγουρα στον προφορικό λόγο, σχεδόν εκατόν τοις εκατό, τώρα στον γραπτό δεν την αποδίδουν σε σωστά κυπριακά αλλά υπάρχουν λέξεις που τις γράφουν στα κυπριακά.
 - Μάλιστα.
5. Πώς χειρίζονται/χειρίζεσαι τα «λάθη» τους αυτά; Διορθώνεις/ διορθώνεις τον προφορικό τους λόγο ή επιτρέπεις/επέτρεπες τη ντοπιολαλιά;
- Ε ... ε ... Προσπαθώ να επεμβαίνω τζιαι να τους διορθώνω,... ε.. παρόλα αυτά εξαρτάται σε ποιο βαθμό συμβαίνει και αν έχω τον χρόνο να το κάμω, παραδείγματος χάριν φέτος, στο σχολείο που εργάζομαι φέτος, το θεωρώ αδύνατον τζιαι ανέφικτο τζιαι ανώφελο να τους διορθώνω σε κάθε τους πρόταση. Σε άλλα σχολεία που ήταν μειωμένο το φαινόμενο, ναι, επενέβαινα και τους διορθώνα, κάποιες λέξεις τουλάχιστον.
6. Διορθώνεις και μειώνεις τη βαθμολογία στη γραμματική/στη γραπτή εξέταση; Στην έκθεση/στο γραπτό τους λόγο διορθώνεις τη ντοπιολαλιά;
- Ε ... ε ... όχι, γιατί εντάξει, δεν αποδίδουν στον γραπτό λόγο την κυπριακή διάλεκτον έτσι όπως την μιλούμεν οπότε αν ναι μεν γράφουν σε Νέα Ελληνικά, αν η σύνταξη διαφέρει και ακολουθούν την κυπριακή, όχι δεν το διορθώνω ούτε το θεωρώ λάθος, ε... εντάξει όχι, όσον αφορά να διορθώσω ή να αφαιρέσω μονάδες λόγω κυπριακών όχι, γιατί δεν τα αποδίδουν έτσι κι αλλιώς τα κυπριακά.
 - Μάλιστα.
7. Κάνουν μείξη κωδίκων; Αν ναι, σε ποιες περιστάσεις/ θέματα;

- Εντάξει, όταν θέλουν να εκφραστούν πιο επίσημα, είτε μπροστά σε κάποιον βοηθό διευθυντή... στα πλαίσια του μαθήματος όχι δεν μπαίνουν στη διαδικασία να το προσέξουν και να το συνδυάσουν, εκφράζονται ελεύθερα στην κυπριακή, τώρα όταν προσπαθούν να εκφραστούν σε κάποιον ανώτερο, λίγο σε πιο επίσημο ύφοςεμ... εντάξει δεν τους διορθώνω έτσι και αλλιώς επειδή εκφράζονται προφορικά αυθόρμητα εκείνη την στιγμή, αλλά ναι οπωσδήποτε τα μπερδεύουν.
8. Γνωρίζουν οι μαθητές τις διαφορές ανάμεσα στην κυπριακή διάλεκτο και την πρότυπη κοινή νεοελληνική;
- Επίσημα και συστηματικά όχι, αντιλαμβάνονται διαφορές λόγω της ανάγνωσης από τα βιβλία, λόγω του προφορικού λόγου μέσω των μέσων μαζικής ενημέρωσης και στην Κύπρο φυσικά τζιαι, και στην Ελλάδα, αλλά να συνειδητοποιήσουν, να το έχουν συστηματοποιημένα στο μυαλό τους διαφορές, στην σύνταξη κυρίως, ε... όχι δεν τις έχουν.
 - (Δεν τις έχουν).
9. Πιστεύετε ότι η ΚΔ μπορεί να διδάσκεται παράλληλα με την ΚΝΕ; Γιατί ναι ή γιατί όχι;
- Να διδάσκεται παράλληλα. Ίσως αυτό να είναι ένα πείραμα, τζιαι μιιά πρόκληση, γιατί το γεγονός ότι την επιτρέπουμε να συμβαίνει παράλληλα με την Κοινή Νεοελληνική, ε... μόνο μπερδεύει τζιαι μειώνει τα αποτελέσματα και στον γραπτό και στον προφορικό λόγο. Τώρα να διαχωριστεί το μάθημα σε κυπριακό και σε νεοελληνικό πάλι δύσκολο το βλέπω, ε...
 - (να γίνεται παράλληλη χρήση)
 - Να γίνεται παράλληλη χρήση νομίζω στο τέλος μειώνει τζιαι τα δύο, κανένα από τα δύο δεν το μαθαίνουν καλά τζιαι σε βάθος τζιαι σωστά, παρά μόνο μπερδεύεται συνεχώς, το αποτέλεσμα είναι ... εντάξει, δεν είναι ότι καλύτερο.....
10. Πιστεύεις πως ο διαλεκτισμός έχει θετική ή αρνητική επίδραση στην εκμάθηση της Κοινής Νεοελληνικής; Οι μαθητές που χρησιμοποιούν την κυπριακή διάλεκτο έχουν μειωμένη επίδοση; (Αν ναι, εξήγησε τι τους μπερδεύει και δυσχεραίνει την επίδοσή τους στο μάθημα.)
- Αρνητική.... αρνητική, για την εκμάθηση..... αν δεν υπήρχε η κυπριακή, εντάξει, θα μιλούσαμε καλύτερα την Νεοελληνική, ναι μεν με κάποια στοιχεία τοπολαλιάς αλλά θα ήταν μόνοοο στην προφορά, σε κάποιες λέξεις, ελαφρώς στην σύνταξη και όχι τόσον έντονα όσο συμβαίνει με την κυπριακή.
 - Χμ... Οι μαθητές που χρησιμοποιούν την κυπριακή διάλεκτο έχουν μειωμένη επίδοση;
 - Δεν ξέρω αν έχει γίνει κάποια έρευνα και έχει αποδειχτεί κάτι τέτοιο, να είναι συνάρτηση της κυπριακής η επίδοσή τους, ε .. εγώ όμως βλέπω ότι δυσκολευόμαστε τζιαι εμείς οι μεγαλύτεροι ακόμα τζιαι οι φιλόλογοι να α

εκφραστούμε λόγω τούτου, ... τούτου του συνδυασμού των δύο διαλέχτων που έχουμε στο μυαλό μας, στο λεξιλόγιό μας.

- Μάλιστα.

11. Τι είδους προβλήματα προκύπτουν στη διδασκαλία της Κοινής Νεοελληνικής εξαιτίας του διαλεκτισμού και πώς τα αντιμετωπίζεις;

- Προκύπτουν προβλήματα στην έκφραση, στην γραφή, στην ορθογραφία.... Πώς τα αντιμετωπίζω; Εντάξει, προσπαθούσαμε σε μικρότερες ηλικίες να διορθώναμε την σύνταξη τζιαι να ... τα ορθογραφικά λάθη, τώρα εντάξει προσπαθώ σε επίπεδο λεξιλογίου περισσότερο, να τους υπενθυμίζω, να τους μαθαίνω, να τους λέω μια λέξη όπως την εκφράζουν στα κυπριακά με την ανάλογη νεοελληνική.

12. Στην αυλή του σχολείου οι μαθητές σας χρησιμοποιούν στις συνομιλίες τους την κυπριακή διάλεκτο;

- Αποκλειστικά, αποκλειστικά .

13. Νομίζετε ότι ο εκπαιδευτικός πρέπει να διορθώνει τους μαθητές στην περίπτωση που μιλούν κυπριακά κατά τη διάρκεια του διαλείμματος, στην αυλή; Γιατί;

- Εντάξει, είναι αναπόφευκτο... ανέφικτο να διορθωθεί ο προφορικός ο λόγος τζιαι σε επίπεδο διαλείμματος τζιαι φιλίας τζιαι συζητήσεων με συνομήλικους,... είναι ανέφικτο ίσως να μην είναι τζιαι το ζητούμενο. Παρόλα αυτά από τη στιγμή που υπάρχει,... αυτός ο διαλεκτισμός..... μόνο μέσα από την Κυπριακή μπορούν να εκφραστούν τζιαι να πουν αυτό που θέλουν, να ζητήσουν κάτι που θέλουν, αν επιχειρήσουν να το πουν στα Νέα Ελληνικά θα το χάσουν, θα προτιμήσουν να μην το επιχειρήσουν καθόλου παρά να το ζητήσουν στα Νέα Ελληνικά.

- Χ...χ

14. Εσείς ποια γλώσσα χρησιμοποιείτε συνήθως α. στην καθημερινή σας ζωή; β. στην τάξη; γ. στην αυλή του σχολείου; και γιατί;

- Στην τάξη προσπαθώ να είμαι πιο πιστή στην Νεοελληνική, παρόλα αυτά στην προφορική μας συνομιλία έξω από την τάξη, έξω από τα επίσημα πλαίσια αναπόφευκτα χρησιμοποιούμε την κυπριακή. Προσπαθώ να μην χρησιμοποιώ βαριές κυπριακές εκφράσεις, ούτε ε.. να είναι όλες οι λέξεις στα κυπριακά, παρόλα αυτά.. εντάξει είναι αναπόφευκτο.

15. Σε ποιες περιστάσεις επιλέγετε την κυπριακή διάλεκτο και σε ποιες την ΚΝΕ;

- Σίγουρα όταν είσαι με φίλους, με την οικογένειά σου, με τους συνάδελφους σου θα εκφραστείς τζιαι στα κυπριακά, όταν πάλι θα πρέπει να μιλήσεις με κάποιον ανώτερο επισημοποιείται ο λόγος τζιαι χρησιμοποιείται πιο προσεκτικά η Νέα Ελληνική.

16. Ποιάς μορφής κυπριακή διάλεκτο χρησιμοποιείτε; Αναφέρθηκες πριν ότι προσέχεις να μην είναι.....

- Ναι, εντάξει αν θεωρούνται τα κυπριακά ως βαριά κυπριακάή .. εντάξει, τα κυπριακά όπως τα ακούμε κάθε μέρα γύρω μας...
 - (Σήμερα)
 - Σήμερα ναι.
 - Ανάφερε μας έτσι μερικά παραδείγματα λέξεων που χρησιμοποιείς στον λόγο σου.
 - Εντάξει, το τζιαι αναπόφευκτα ε ... ε θα μου ξεφύγει δηλαδή να το χρησιμοποιήσω και στην τάξη, το εν, εν θέλω, εν μπορώ, εν ακούω, επίσης συχνά, ε ...ε εντάξει αυτά χρησιμοποιούνται έτσι πιο πολύ. Τώρα, άλλες λέξεις δεν είναι ότι είναι κυπριακές λέξεις, είναι η σύνταξη που το κάνει να ακούγεται κυπριακό.
17. Θεωρείς ότι η επιλογή χρήσης την ΚΝΕ δείχνει άτομο πιο ευγενικό ή πιο μορφωμένο;
- Ναι, θεωρώ ότι το δείχνει, γιατί διαφοροποιείται από τα άτομα που μιλούν μόνο κυπριακά, ναι θεωρώ....
18. Θεωρείς ότι η επιλογή χρήσης της κυπριακής δείχνει άτομο λιγότερο ευγενικό ή λιγότερο μορφωμένο;
- Δυστυχώς ναι. Δυστυχώς ναι ε... εντάξει δεν... πιστεύω πως δεν έχει γίνει κάποια έρευνα που να αποδεικνύει κάτι τέτοιο, παρόλα αυτά έχει καθιερωθεί να θεωρείται ότι κάποιος που μιλά μόνο κυπριακά, ναι είναι χαμηλότερου μορφωτικού επιπέδου.
 - Μάλιστα.
19. Τα παιδιά του συγγενικού σας περιβάλλοντος ποια γλώσσα μιλούν; Θα θέλατε να μιλούν στην κυπριακή διάλεκτο ή στην Κοινή Νεοελληνική;
- Θα ήθελα να μιλούν στην Κοινή Νεοελληνική, αλλά και αυτά όπως τζιαι εμείς οι μεγαλύτεροι τα μπερδεύουν και τα χρησιμοποιούν παράλληλα.
20. Μάλιστα. Εντάξει, ετελειώσαμε τις ερωτήσεις που είχα υπόψη μου, αν σου έρχεται κάτι, έτσι τώρα που τελειώσαν οι ερωτήσεις για την κυπριακή διάλεκτο που θέλεις να το αναφέρεις...
- Εντάξει, είναι το μέσο που μας επιτρέπει να εκφραστούμεν ελεύθερα, να εκφράσουμε συναισθήματα, σκέψεις, οτιδήποτε νιώθουμε... ε θα το εκφράσουμε καλύτερα μέσα από την κυπριακή, γιατίιι εντάξει είναι η μητρική μας γλώσσα, είναι .. είναι το μέσο που έχουμε μάθει από μικροί να ακούμε τζιαι να μιλούμε, ε.. παρόλααα αυτά πιστεύω ότι δημιουργεί δυσκολίες στα επιτεύγματα των νέων τζιαι εμάς των μεγαλύτερων, η χρήση της κυπριακής με την Νεοελληνική παράλληλα, όταν θα χρειαστεί να γράψουμε κάτι θα πρέπει να το γράψουμε αυστηρά στην Νέα Ελληνική τζιαι μάλιστα με σωστή σύνταξη, λεξιλόγιο και τα λοιπά. Όπως επίσης, τζιαι όταν θα μιλήσουμε θα πρέπει να είναι

στην Νέα Ελληνική, γι αυτό πιστεύω ότι τα επιτεύγματά μας στην γλώσσα είναι χαμηλά και μειωμένα, τζιαι λόγω τούτηης της

- παράλληλης..
- ναι, χρήσης.
- Ωραία. Ευχαριστώ.
- Τζιαι εγώ ευχαριστώ. Να 'σαι καλά Μαρία μου.

Συνέντευξη 6η

ΑΜέρος: Προσωπικά στοιχεία εκπαιδευτικού

- φύλο: γυναίκα
- ηλικία: 42 χρονών
- τόπος γεννήσεως: Λεμεσός
- τόπος διαμονής: Λεμεσός
- έτη υπηρεσίας: 20 χρόνια, (τα 8 στην Μέση Εκπαίδευση)
- χώρα σπουδών: Κύπρος, Ελλάδα
- επιμόρφωση (μεταπτυχιακό/διδακτορικό): Πρώτο πτυχίο στην Παιδαγωγική Ακαδημία, πτυχίο Φιλολογίας, μεταπτυχιακό στην Ελληνική λογοτεχνία
- Λοιπόν, καλημέρα συνάδελφε, να σε ευχαριστήσω και πάλι για την τιμή που μου κάνεις να μου παραχωρήσεις την συνέντευξη, ε.. να αρχίσουμε με κάποια προσωπικά στοιχεία δικά σας, την ηλικία σας, ας πούμε, τόπο γέννησης και διαμονής, πόσα έτη υπηρεσίας κ.λπ
- Ε.. Μαρία μου καλημέρα(όνομα)...ε.. λοιπόν 42... (γέλια) εθθα το πεις σε κανέναν...
- ΟΚ...
- και γεννήθηκα στην Λεμεσό, έχω πολλά έτη υπηρεσίας γιατί το πρώτο μου πτυχίο.. έχω σπουδάσει δασκάλα οπότε δούλευα πριν ννα κλείσω εικοσιενός, οπότε έχω αρκετά χρόνια... αρκετήν...
- Υπηρεσία...
- αρκετή, είκοσι ας πούμε

- Ουάου
- Και στην Μέση Εκπαίδευση τώρα περίπου είναι τώρα ο όγδοος μου χρόνος; Έχασα έτσι λίγο τον λογαριασμό... πριν εδούλεψα στην Δημοτική, έτσι έχω αρκετήν υπηρεσία.
- Αρκετήν υπηρεσία, ναι.
- Το πρώτο μου πτυχίο είναι.... εσπούδασα δασκάλα, στην Παιδαγωγική Ακαδημία, μετά έκαμα εξομοίωση με το παιδαγωγικό τμήμα του Πανεπιστημίου Αθηνών, μετά σπούδασα φιλολογία στην Αθήνα... ΜΝΕΦ τέλειωσα.... και τώρα κάνω το μεταπτυχιακό μου...
- Είσαι ανήσυχο πνεύμα.... (γέλια)...
- Στο πανεπιστήμιο..... ουυυ παραπάνω που το κανονικό...
- (γέλια)
- Λοιπόν, θέλω πάρα πολλά να σε βοηθήσω, ελπίζω να εν χρήσιμη η συνέντευξή μας...
- Ευχαριστώ πολύ.
- Μπορείς να με ρωτήσεις ότι θέλεις..

Β' μέρος

1. Γνωρίζεις την ύπαρξη λογοτεχνικών ή άλλων κειμένων που είναι γραμμένα στην κυπριακή διάλεκτο; (Αν ναι, ποιο;)
 - Φυσικά. Εντάξει να πούμε τα πιο γνωστά σε όλους «Η Εννάτη Ιουλίου» του Βασίλη Μιχαηλίδη, που την διδάσκουμε κίολας, «Η Ανεράδα» «Η Αροδαφνούσα», «Η Τριανταφυλλένη», τα ποιήματα του Δημήτρη Λιπέρτη, το *Χρονικόν* του Λεόντιου Μαχαιρά μπορούμε να αναφέρουμε, δημοτικά κυπριακά, επίσης ο Τάσος Αριστοτέλους ένας Κύπριος ποιητής έχει γράψει έτσι στην κυπριακή διάλεκτο, ε... ο Χαράλαμπος Δημοσθένους, επίσης, έτσι ένας λαϊκός ποιητής της Κύπρου....
 - Ωραία..
 - Γεννικά εντάξει, μελετώ,... μελετώ. Υπάρχουν επίσης τζιαι σύγχρονοι συγγραφείς έτσι νεαροί γύρω στα σαράντα και λοιπά, που γράφουν σε μειχτή γλώσσα τζιαι μπορεί να αναφέρετε.. μπορεί να γράφουν σε Κοινή Νεοελληνική αλλά να υπάρχουν τζιαι στοιχεία της κυπριακής.... ας πούμε ο Αντώνης Γεωργίου για παράδειγμα... Εντάξει... τον Βασίλη Μιχαηλίδη τον έχω διαβάσει... έχω διαβάσει όλα του τα έργα σχεδόν, και του Λιπέρτη έχω διαβάσει όλα του τα ποιήματα.. εντάξει τζιαι ο Μόντης δεν γράφει ακριβώς την κυπριακή, ανασήκωσε την πλάτη και απόσεισε τους, ... εντάξει.. θέλω να πω ότι διαβάζω Κύπριους... και Κύπριους.
 - Ωραία μου έχεις αναφέρει και αρκετούς λογοτέχνες, μου είπες ότι διαβάζεις και αρκετά κείμενα στην κυπριακή διάλεκτο..... πολύ ωραία...

2. Γνωρίζετε κάποιον/κάποιους λογοτέχνη/ες που γράφει/ουν στην κυπριακή διάλεκτο;
3. Διαβάζετε κείμενα που είναι γραμμένα στην κυπριακή διάλεκτο;
4. Οι μαθητές σας χρησιμοποιούν την κυπριακή διάλεκτο μέσα στην τάξη;
 - Ναι. Εντάξει, προσωπικά ανήκω στην κατηγορία των φιλολόγων που κάμνουν έναν αγώνα να βοηθήσουν τα παιδιά να μιλάνε καλύτερα στην Νεοελληνική Κοινή, επειδή το επίπεδο μας είναι τραγικό.... χάλλια, χάλλια, χάλλια, παρόλο που είμαι σε ένα εξαιρετικό σχολείο κατά τα άλλα υπάρχει πρόβλημα όσον αφορά το επίπεδο της γλώσσας. Τα παιδιά σίγουρα νιώθουν πιο άνετα και περι.. μεγαλύτερη αυτοπεποίθηση όταν μιλάνε στην κυπριακή διάλεκτο. Δηλαδή, στον προφορικό τους λόγο, προτιμούν να μιλάνε στην Κυπριακή διάλεκτο, μόλις τους βάλεις να μιλήσουν στην Κοινή νεοελληνική, που επαναλαμβάνω ότι επιμένω από την πρώτη μέρα, χάνουν τις λέξεις, ε... μπερδεύονται, ε... το λεξιλόγιο τους είναι πολύ φτωχό, χρησιμοποιούν ως πούμε.... υπάρχει έτσι ένας αποχρωματισμός του λόγου, εμ και γενικά υπάρχει πολύ μεγάλη δυσκολία....
 - Μεγάλη δυσκολία..
 - Ναι.
 - Άρα παρατηρείς συχνά την εμφάνισή τους;
 - Ναι, καθημερινά,... καθημερινά.
 - Πού είναι πιο έντονα τα διαλεκτικά στοιχεία, στον προφορικό ή στο γραπτό λόγο; Πότε και πόσο συχνά παρατηρείς την εμφάνισή τους;
5. Πώς χειρίζονται/χειρίζεσαι τα «λάθη» τους αυτά; Διορθώνεις/ διορθώνεις τον προφορικό τους λόγο ή επιτρέπεις/επέτρεπες τη ντοπιολαλιά;
 - Να σου πω, εντάξει, δεν θέλω να νιώθουν ενοχές ότι η κυπριακή διάλεκτος δεν είναι καλή, είναι κάτι το υποδεέστερο δηλαδή τονίζουμε από την αρχή ότι είναι η διάλεκτος μας, ότι την αγαπάμε, ότι έχει καταγωγή από τον Όμηρο, ότι είμαστε περήφανοι, ότι κάποια πράγματα αν δεν τα πεις στην ντοπιολαλιά σου είναι σαν να μην τα λες, ως πούμε μπορεί, ξέρω 'γω, από τα πρώτα μαθήματα να πούμε ότι το «αγαπώ σε» είναι διαφορετικό από το «σ' αγαπώ», δηλαδή είναι πιο συναισθηματικά φορτισμένο, ότι κάποιες λέξεις αν δεν τις πούμε στην κυπριακή διάλεκτον είναι σαν να μην τις είπαμε, ως πούμε, τζιαι προσπαθώ να τους κάμω να νιώθουν περήφανοι... ε... ή, επίσης, όταν διδάσκω την «9^η Ιουλίου», επειδή διδάσκω στη πρώτη λυκείου, τους επιτρέπω να μιλούν στην κυπριακή διάλεκτο (γέλιο) τζιαι χαίρονται πάρα πολύ, δηλαδή, εντάξει, ενθουσιάζονται παρόλο που στην «9^η Ιουλίου» επειδή έχει και τα βαριά κυπριακά μπερδεύονται και εκεί ... δηλαδή δεν ...
 - Δεν τα γνωρίζουν...
 - τα καταλαβαίνουν κάποια πράγματα, αλλά σίγουρα η γνώση της διαλέχτου υπερέχει της γνώσης της Νεοελληνικής Κοινής.. ε.. όμως επιμένω, επιμένω να χρησιμοποιούν στην τάξη την Νεοελληνική Κοινή τζιαι να μιλάνε πιο αργά,

Υποκείμενο, Ρήμα, Αντικείμενο κ.λ.π γιατί έχουμε πάρα πολύ σοβαρό πρόβλημα, αλλά χωρίς να νιώθουν ενοχές, τζιαι επειδή στον γραπτό τους λόγο φαίνεται ότι δεν κατέχουν την Νεοελληνική Κοινή, δηλαδή, μπορεί να χρησιμοποιούν συντακτικές δομές της διαλέχτου... ξέρω 'γω, ... είπε μμου, κάπως έτσι δηλαδή πρώτα το ρήμα μετά.... κάμνω τεράστιο αγώνα για να μπορούν να μιλήσουν σωστά.

6. Διορθώνεις και μειώνεις τη βαθμολογία στη γραμματική/στη γραπτή εξέταση; Στην έκθεση/στο γραπτό τους λόγο διορθώνεις τη ντοπιολαλιά;
- Εντάξει, ε... διορθώνω πάρα πολύ σχολαστικά τις εκθέσεις, πάρα πολύ σχολαστικά. Τους λέω ότι στον γραπτό λόγο θέλω να γράφουν σε Νεοελληνική Κοινή, δηλαδή είμαι πιο ελαστική στον προφορικό λόγο, στον γραπτό τους λόγο, μπορώ να πω ότι επηρεάζομαι... επηρεάζομαι.
 - Ναι...
 - Αλλά προσπαθώ να είμαι διακριτική εν θέλω ούτε να νιώσουν ενοχές, ούτε να καταδικάσω τίποτε...
7. Κάνουν μείξη κωδίκων; Αν ναι, σε ποιες περιστάσεις/ θέματα;
- Ναι, κάνουν μείξη κωδίκων. Σε ποιες περιστάσεις; Σε όλες τις περιστάσεις. Στον προφορικό τους λόγο κάνουν μείξη κωδίκων, βασικά τους βγαίνει η κυπριακή διάλεκτος αλλά επειδή τους πιέζω να μιλήσουν στην Νεοελληνική Κοινή... τζιαι κυρίως οι καλοί μαθητές προσπαθούν να ανταποκριθούν, διότι ένας μαθητής πολύ αδύνατος μπορεί να μην ανταποκριθεί σχεδόν καθόλου ή ελάχιστα, επειδή δεν μπορεί, όχι επειδή δεν θέλει, αλλά οι πιο καλοί μαθητές, από το δεκαπέντε και πάνω, ας πούμε ... ε... τους βλέπω ότι προσπαθούν.... προσπαθούν να μιλούν πιο σωστά. Ναι κάνουν μείξη, στην τάξη ναι ... ε ... ε.. ωραία.
8. Γνωρίζουν οι μαθητές τις διαφορές ανάμεσα στην κυπριακή διάλεκτο και την πρότυπη Κοινή Νεοελληνική;
- Σε σημαντικό αλλά όχι σε απόλυτο βαθμό, δηλαδή σε γενικές γραμμές γνωρίζουν γιατί και σήμερα που διδάξαμε τον «Ερωτόκριτο» για παράδειγμα που ήταν Κρητικό ιδίωμα εμ.. δηλαδή μου αρέσει πάντοτε να μελετώ την γλώσσα, ας πούμε το «τσι» το δικό μας «τζια», ή ξέρω 'γω «ανεβοκατεβαίνουν» χωρίς το -ν στο τέλος, στην Κρήτη, ενώ στην Κύπρο βάζουμε -ν στο τέλος, θα ήταν «ανεβοκατεβαίνουν», δηλαδή προσπαθώ μέσα από το μάθημα να δίνω, να διδάσκω τις αποχρώσεις της
 - (της κυπριακής..)
 - της κυπριακής, και γενικά της γλώσσας στην οποία είναι γραμμένο το κείμενο.
 - Μάλιστα.
 - Και σε διάφορες εποχές, ας πούμε, δηλαδή μπορεί να είναι ένα ποίημα που να γράφτηκε τον Μεσαίωνα, ένα Μεσαιωνικό ερωτικό, πάλι βλέπουμε ότι.. ε.. πώς ήταν η γλώσσα τζιαι πώς..... θεωρώ πως είναι απαραίτητο να το κάμνω...

- την εξέλιξή της....
- Ναι, τζιαι μου αρέσει τζιαι μένα προσωπικά να το κάμνω.
- Πολλά ωραία.

9. Πιστεύεις ότι η ΚΔ μπορεί να διδάσκεται παράλληλα με την ΚΝΕ; Γιατί ναι ή γιατί όχι;

- Ίσως περιστασιακά, ... πιστεύω ότι πρέπει να ενισχυθεί η διδασκαλία της Νεοελληνικής κοινής γιατί υπάρχουν σοβαρότατες ελλείψεις. Εντάξει, το ότι διδάσκεται η «9^η Ιουλίου» είναι σημαντικό γιατί δεν ξέρουν κιόλας... εγώ θυμάμαι πήγα.... σπούδαζα δασκάλα για να μάθω κυπριακά ποιήματα, κυπριακά τραγούδια, τότε τα έμαθα, δηλαδή στο δημοτικό, γυμνάσιο, λύκειο ήταν σαν να ... δεν ήξερα τίποτα σχεδόν, οπότε ούτε αυτό είναι καλό, ε... να αγνοούν παντελώς, να νομίζουν ότι δεν υπάρχει ένας Έλληνας, ένας, συγνώμη, ποιητής από την Κύπρο, ένας λογοτέχνης, αυτό είναι λάθος. Αλλά θεωρώ ότι πρέπει να ενισχυθεί η διδασκαλία της Κοινής Νέας Ελληνικής γιατί υπάρχουν σοβαρότατες ελλείψεις τζιαι γιατί η κυπριακή διάλεκτος τους βγαίνει, την γνωρίζουν ε...ε... τζιαι επίσης επειδή στον γραπτό λόγο δεν την χρησιμοποιούν, και επειδή ο γραπτός ο λόγος κυρίως έχει πρόβλημα πιστεύω ότι πρέπει να ενισχυθεί η κοινή νεοελληνική.

10. Πιστεύεις πως ο διαλεκτισμός έχει θετική ή αρνητική επίδραση στην εκμάθηση της Κοινής Νεοελληνικής; Οι μαθητές που χρησιμοποιούν την κυπριακή διάλεκτο έχουν μειωμένη επίδοση; (Αν ναι, εξήγησε τι τους μπερδεύει και δυσχεραίνει την επίδοσή τους στο μάθημα.)

Εντάξει, εγώ πιστεύω ότι ο διαλεκτισμός έχει αρνητική επίδραση στην εκμάθηση της Κοινής Νεοελληνικής, ε... τζιαι δεν έχουν χαμηλή επίδοση, μπορεί να έχουν αλλά όχι απαραίτητα, και σε γενικές γραμμές όλοι χρησιμοποιούν τη διάλεκτο στην καθημερινότητά τους, τζιαι πολλές φορές κυνηγούν την λέξη και δεν την βρίσκουν ή λένε μια πιο απλή, οι συντακτικές δομές, επίσης, αντί «μου είπε», «είπεν μου», εμ...δεν μπορούν να μιλήσουν με ευκολία, έχουν σοβαρότατο πρόβλημα, τζιαι το λεξιλόγιο είναι πάρα πολύ φτωχό, τζιαι επειδή ας πούμε τα διαλείμματα, στην ζωή τους, γενικά στην καθημερινότητα τους μιλάνε, όπως όλοι μας, στην κυπριακή διάλεκτο, μετά δυσκολεύονται πάρα πολύ, προσωπικά πιστεύω ότι πρέπει να ενισχυθεί η Νεοελληνική Κοινή.....

- (μάλιστα)
 - επειδή την κυπριακή την κατέχουν, μπορεί να μην την κατέχουν ίσως στην καλύτερή της μορφή γιατί υπάρχουν οι επιρροές, οι επιδράσεις από την τηλεόραση που μπορεί να είναι ότι χειρότερο δηλαδή αν πεις μια κυπριακή λέξη την κατέχουν ενώ αν πεις μια πιο ψαγμένη λέξη, της Νεοελληνικής Κοινής, πρέπει να διδάξεις ετυμολογία, κάποιες φορές, θεωρώ υπάρχει σοβαρότατο πρόβλημα ... επιμένω.
11. Τι είδους προβλήματα προκύπτουν στη διδασκαλία της Κοινής Νεοελληνικής εξαιτίας του διαλεκτισμού και πώς τα αντιμετωπίζεις;

- Ωραία, μπερδεύουν τις συντακτικές δομές, όπως είπαμε, δυσκολεύονται να μιλήσουν σε συνεχή λόγο και έχουν φτωχό λεξιλόγιο. Πώς το αντιμετωπίζω; Ε... προσπαθώ έτσι να τους δίνω το λόγο, γιατί όπως λέμε ότι ποδήλατο θα μάθεις κάνοντας ποδήλατο, οπότε θα μάθεις να μιλάς, μιλώντας, θα μάθεις να γράφεις, γράφοντας. Ε... Κάμνουμε ετυμολογία πολύ συχνά, γλωσσικές ασκήσεις εμ... τζιαι έτσι κάποιες πιο δημιουργικές δραστηριότητες, που τους δίνεται η ευκαιρία να μιλήσουν.

12. Στην αυλή του σχολείου φαντάζομαι οι μαθητές σας χρησιμοποιούν στις συνομιλίες τους την κυπριακή διάλεκτο, όπως όλοι, το είπατε και πριν.

- χ...χ... Ναι.

13. Νομίζετε ότι ο εκπαιδευτικός πρέπει να διορθώνει τους μαθητές στην περίπτωση που μιλούν κυπριακά κατά τη διάρκεια του διαλείμματος, στην αυλή; Γιατί;

- Θυμάμαι, ... δεν ξέρω ποιος καθηγητής μας το είπε στο πανεπιστήμιο, δεν θυμάμαι τώρα, θυμάμαι το διάβασα, ότι... η γλωσσολογία το λέει, ότι όταν θέλουμε να είμαστε άμεσοι, στα πολύ... στις πολύ προσωπικές μας στιγμές, όταν θέλουμε να είμαστε άμεσοι, χρησιμοποιούμε ε...ε... την ιδιαίτερη μας, την ντοπιολαλιά μας, δηλαδή τζιαι εγώ τωρά αν μιλήσω με κάποια δικά μου άτομα θα χρησιμοποιήσω την κυπριακή διάλεκτο, ποτέ την βαριά κυπριακή, αλλά θα υπάρχει μια μείξη κωδίκων, δηλαδή θεωρώ ότι είναι γελοίο να τους τους διορθώνω την ώρα του διαλείμματος γιατί θα είναι ένα πράγμα αφύσικο, όπως τζιαι να διορθώνω τον εαυτό μου γιατί θα είναι ένα πράγμα στημένο, αφύσικο, τεχνητό. Απλά προσπαθώ να τους μάθω και την κυπριακή διάλεκτο, αλλά να ξέρουν και την Νεοελληνική Κοινή, (γέλιο) που δεν την ξέρουν.

14. Εντάξει, εσείς μας είπατε ποια γλώσσα χρησιμοποιείτε συνήθως στην καθημερινή σας ζωή, στην τάξη, στην αυλή του σχολείου.....

- Μεικτή..... μεικτή, δηλαδή στην καθημερινή μου ζωή κάνω μείξη κωδίκων ε... με πάρα πολλά στοιχεία από την Νεοελληνική Κοινή, αλλά τζιαι στοιχεία από την κυπριακή διάλεκτο, αλλά όχι και βαριά κυπριακά, ποτέ, επίσης πρόσεξα ότι όταν μιλώ για παράδειγμα με άτομα που μπορεί να είναι από την Ελλάδα, ενώ μέσα στην τάξη για παράδειγμα υποστηρίζω την Νεοελληνική Κοινή.... (γέλιο) .. όταν μιλώ με άτομα που είναι από την Ελλάδα, υποστηρίζω την κυπριακή διάλεκτο.
- Α, σου βγαίνει αυθόρμητα.
- Ναι, χωρίς να το παρακάμνω και ποτέ Κυπριακά βαριά, αλλά σαν να μου βγαίνει ότι δεν θέλω να την αγνοήσω την δική μου, τζιαι την υπερασπίζομαι, τζιαι υπάρχει, τζιαι ακούστε την. Ε... κατάλαβες, έτσι κάτι παράξενο, ένα συγχυσμένο πράγμα, ας πούμε.

15. Σε ποιες περιστάσεις επιλέγετε την κυπριακή διάλεκτο και σε ποιες την ΚΝΕ;

- Ωραία, την κυπριακή όταν θέλω να είμαι πιο άμεση, όταν είμαι... όταν θέλω να είμαι πιο.... σε πιο προσωπικές στιγμές, όταν είμαι λιγότερο στημένη, ας πούμε. Την Νεοελληνική Κοινή την χρησιμοποιώ οπωσδήποτε μέσα στην τάξη, επαγγελματικά επιμένω, ή αν θα πάω σε κάποια συνέντευξη για επαγγελματικούς λόγους, ή αν θα μιλήσω, ξέρω Ξω, στη συνεδρίαση του σχολείου, ή αν έχω κάποιο κοινό, ε...ε..τζιαι πρέπει να με ακούσει ή όταν μιλώ με κάποιο άτομο μορφωμένο, πεπαιδευμένο ας πούμε, εντάξει εν σημαίνει ότι..... ε.....ε... πώς να το πω; Ένα λεπτό για να μην πω τζιαι κάτι που εν...δεν εννοώ..... για επαγγελματικούς λόγους.....
- σε επίσημες περιστάσεις....
- ναι, σε πιο επίσημες περιστάσεις, αλλά στην καθημερινή μου ζωή θεωρώ το ηλίθιο να....αρχίσω να.... τζιαι πάλαι λέω ότι χρησιμοποιώ στοιχεία της Νεοελληνικής αλλά δεν καλαμαρίζω, τζιαι ξερω Ξω, ο επιτονισμός είναι ο δικός μας.
- Ωραία.
- Α, επίσης όταν γράφω, γιατί εντάξει, γράφω κάποτε, χρησιμοποιώ την Νεοελληνική Κοινή, δεν χρησιμοποιώ την κυπριακή, δηλαδή μου βγαίνειέχω λατρεία..... έχω λατρεία.... αγαπώ την, θεωρώ ότι είναι πανέμορφη.
- Πολύ ωραία.

16. Ποιας μορφής κυπριακή διάλεκτο χρησιμοποιείτε , μας έχεις πει προηγουμένως ότι δεν χρησιμοποιείς την βαριά.

Ναι, ένα λεπτό να πω κάτι όμως, υπάρχουν τζιαι κάποιες λέξεις που αν δεν τις πεις στα Κυπριακά, στην Κυπριακή διάλεκτο, όταν θέλω να κάνω χιούμορ, μπορεί να χρησιμοποιήσω κάποιες λέξεις..... ας πούμε...

- Χα, πες μας κάποιες λέξεις.... κάποια παραδείγματα.
- Χμ, τι θα πω τώρα εδώ.; Ας πούμε, όταν θέλω να κάνω χιούμορ ή με τους μαθητές όταν θέλω να είμαι πιο άμεση, σου είπα προηγουμένως το παράδειγμα με το αγαπώ σε, το σΰαγαπώ.... το σαλαβατώ αρέσκει μου.....
- (Γέλια) Εν το ίδιο που μου είπε τζιαι μια άλλη συνάδελφος, το σαλαβατώ...
- (Γέλια) Ε... πώς να το πω στην Νεοελληνική Κοινή, υπάρχουν έτσι κάποιες λέξεις που... πώς να τις πω τώρα... πιο αρρενωπές, που δίνουν έτσι μιά άλλη ένταση, πιο αντιπροσωπευτικές, εμ άρα σε αυτή την περίπτωση ή στα πιο γλυκά, τα πιο ... ναι ή πες, αν είχα παιδί.... που δεν έχω, θα του τραγουδούσα το «Αγιά Μαρίνα τζιαι τζυρά» εθθα του τραγουδούσα στην Νεοελληνική Κοινή το νανούρισμα..... δηλαδή άρα, κάποιες λέξεις αντιπροσωπευτικές τζιαι κάποιες λέξεις πιο συναισθηματικές, που βγάζουν συναισθήματα πιο προσωπικά, πιο ιδιαίτερα, τζιαι νομίζω τούτη είναι η ιδιαίτερη σχέση που έχουμε με την μητρική μας...
- ...με την μητρική μας γλώσσα, πολύ ωραία.

17. Θεωρείς ότι η επιλογή χρήσης την ΚΝΕ δείχνει άτομο πιο ευγενικό ή πιο μορφωμένο;

- Ε, όχι απαραίτητα, όχι απαραίτητα, όμως πιστεύω ότι στην κυπριακή διάλεκτο, φυσικά εν τζιαι λίγο θέμα νοοτροπίας τούτο, εμ βγαίνει έτσι μια αγένεια, επειδή δεν μιλούν οι άνθρωποι στον πληθυντικό, ε... τζιαι αμέσως φαινόμεστε ότι είμαστε πιο τραχείς; έτσι κάπως αγενείς, δεν ξέρω, αλλά δεν έχει να κάνει με την διάλεκτο, ίσως είναι κοινωνικό το φαινόμενο, ε... αλλά θεωρώ ότι η Νεοελληνική Κοινή έχει έτσι μια κομψότητα, είναι πιο ραφιναρισμένη, πιο κομψή, ... αγαπώ την πάρα πολλά την Νεοελληνική Κοινή..... ε... εξαρτάται, όχι απαραίτητα αλλά μερικές φορές ισχύει, δηλαδή κάποιο άτομο μπορεί να μιλά στην κυπριακή ν από άποψη, αλλά άλλο άτομο μπορεί να χρησιμοποιεί την διάλεκτο επειδή δεν μπορεί να χρησιμοποιήσει την Νεοελληνική Κοινή.
- Μάλιστα, υπάρχει διαφορά.
- Υπάρχει διαφορά, εξαρτάται από την περίπτωση.

18. Θεωρείς ότι η επιλογή χρήσης της κυπριακής δείχνει άτομο λιγότερο ευγενικό ή λιγότερο μορφωμένο, νομίζω, εντάξει, απαντήθηκε.

- Εντάξει, να μην χάνουμε την αμεσότητά μας τζιαι να γινόμαστε κάτι που δεν είμαστε, δεν είμαστε υπέρ αυτής της κατάστασης, δηλαδή τώρα να αρχίσω να μιλώ... να καλαμαρίζω, ξέρω εγώ έννα νοιώθω ηλίθια, αλλά μου αρέσει να μιλώ στον πληθυντικό, να μην χάνονται τα γράμματα, να μην χάνονται οι συλλαβές, γιατί στην κυπριακή διάλεκτο, δεν ξέρω, είναι ο τρόπος που την χρησιμοποιούν; μαςούν τις συλλαβές, εν ξέρω... έχουμε σοβαρότατο πρόβλημα.
- Άρα πρέπει να διδασκόμαστε νομίζω και την κυπριακή, να την μάθουμε πιο σωστά.
- Εξαρτάται ποια κυπριακή, όχι την κυπριακή των σειρών της τηλεόρασης.
- Εντοπίζεις εκεί πρόβλημα, έτσι;
- Ναι, σίγουρα. Δηλαδή να διδάσκονται κυπριακή λογοτεχνία, κύπριους λογοτέχνες, που υποτίθεται εκεί η γλώσσα είναι στην πιο..... στην αναβαθμισμένη της μορφή, στην καλή της μορφή.

19. Τα παιδιά του συγγενικού σας περιβάλλοντος ποια γλώσσα μιλούν; Θα θέλατε να μιλούν στην κυπριακή διάλεκτο ή στην κοινή νεοελληνική;

- Τα παιδιά του συγγενικού μου περιβάλλοντος, προτιμούν την κυπριακή διάλεκτο, αλλά με δομές της Κοινής Νεοελληνικής, δηλαδή αυτό που λέμε «προσεχτικά κυπριακά», κάποτε όταν είναι πιο άμεσοι θα πουν για παράδειγμα «τηλεφώνα μου», δεν θα πουν..... τηλεφώνα μου... δηλαδή έτσι στο πιο δικό μας η σύνταξη, αλλά χρησιμοποιούν την κυπριακή διάλεκτο αλλά όχι την βαριά κυπριακή διάλεκτο, μιλούν προσεχτικά, ξέρουν να μιλήσουν σωστά ελληνικά, και χρησιμοποιούν και λέξεις όμορφες δηλαδή μείξη κωδίκων ουσιαστικά, την κυπριακή αλλά με έντονα στοιχεία Νεοελληνικής Κοινής.

20. Ωραία, θα ήθελες να μου πεις κάτι, έτσι για το κλείσιμο, κάτι για την κυπριακή διάλεκτο που νομίζεις αφήσαμε πίσω, μέσα σε όλα αυτά που συζητήσαμε.

- Η κυπριακή διάλεκτος..... βασικά, το συμπέρασμα είναι ότι δεν πρέπει τα παιδιά να νοιώθουν ένοχοι για τη διάλεκτο τους, δηλαδή πολλές φορές στην τάξη όταν επιμένω στην αρχή του χρόνου να χρησιμοποιούν την νεοελληνική κοινή, πάντα, πάντα κάθε χρόνο κάμνουμε την συζήτηση γιατί να χρησιμοποιούμε την νεοελληνική κοινή, τζιαι εμείς δεν είμαστε ξέρω Ξω, είμαστε από την Κύπρο... και...
- Ναι, τους πιάννει το εθνικό τους....
- το εθνικό τους, το πατριωτικό τους, δεν ξέρω τι τους πιάννει...
- Κάτι φταίει για αυτό όμως.....
- Ναι, τζιαι θεωρούν έτσι.... έχουν.... προβάλλουν αντίσταση στην αρχή τζιαι θεωρούν ότι δεν είναι απαραίτητον, ας πούμε, δεν μας αφορά,..... ε..... ύστερα καταλαβαίνουν, τους εξηγώ ότι στον γραπτό τους λόγο μετά δεν γράφουν σωστά κ.λπ, πείθονται... εμ ... εντάξει, πιστεύω ότι έχουμε σοβαρότατο πρόβλημα στην Κύπρο, δηλαδή..... σοβαρότατο. Αλλά μπορούν να γίνουν πολλά πράγματα με υπομονή τζιαι καλή δουλειά.
- Μπορεί να φταίει τζιαι τούτη η πολιτικοποίηση που μπαίνει της γλώσσας;
- Ναι, σίγουρα.
- Επηρεάζει τους μαθητές, τζιαι γεννικότερα όλους.
- Σίγουρα, από άποψη μπορεί να μιλάνε μόνο στην κυπριακή ή..... είναι λάθος. Τι να πω τώρα, εγώ προσωπικά αγαπώ και την κυπριακή διάλεκτο πάρα πολύ, ε... δεν θέλω να την καταδικάσω, θα θεωρώ ότι είμαι γελοία αν δεν μιλώ στην κυπριακή διάλεκτο στην καθημερινότητά μου, θα είμαι άλλη, σαν να αρνούμαι ένα κομμάτι του εαυτού μου, αλλά έχω λατρεία.... αγαπώ ιδιαίτερα την νεοελληνική κοινή, θεωρώ ότι είναι η πιο ωραία γλώσσα που υπάρχει στον κόσμο.
- Ωραία, ευχαριστώ.
- Κι εγώ.

Συνέντευξη 7^η

Μέρος Α ▣ Προσωπικά στοιχεία εκπαιδευτικού

- φύλο: άνδρας
- ηλικία: 37 χρονών
- τόπος γεννήσεως: Λεμεσός
- τόπος διαμονής: Παλώδια
- έτη υπηρεσίας: 6
- χώρα σπουδών: Ελλάδα
- επιμόρφωση (μεταπτυχιακό/διδακτορικό): Μεταπτυχιακό στην Ειδική Αγωγή
- Καλημέρα συνάδελφε, να σε ευχαριστήσω για την τιμή που μου κάνεις να μου παραχωρήσεις συνέντευξη, να αρχίσουμε έτσι με κάποια προσωπικά στοιχεία δικά σας, την ηλικία σου, τόπο γέννησηςαυτά.
- Είμαι 37χρονών, έχω γεννηθεί στη Λεμεσό,.... ε... μένω στην κοινότητα Παλώδιας, επαρχία Λεμεσού, έτη υπηρεσίας, έχω 6 χρόνια υπηρεσίας, χώρα σπουδών είναι η Ελλάδα, έχω μεταπτυχιακό στην Ειδική Εκπαίδευση.

ΜΕΡΟΣ Β ▣

1. Γνωρίζεις την ύπαρξη λογοτεχνικών ή άλλων κειμένων που είναι γραμμένα στην κυπριακή διάλεκτο; (Αν ναι, ποιο;)
- Γνωρίζω, ένα πολύ ωραίο «Η Αροδαφνούσα» του Μιχαηλίδη.
2. Γνωρίζετε κάποιον/κάποιους λογοτέχνη/ες που γράφει/ουν στην κυπριακή διάλεκτο;
- Ο Μιχαηλίδης είναι ο κλασικός.....
3. Διαβάζετε κείμενα που είναι γραμμένα στην κυπριακή διάλεκτο;
- Όχι, τόσο όσο θα ήθελα. Λίγα πράγματα. Όσα εμπíπτουν στην ύλη μας, πολύ θα ήθελα όμως να διαβάσω τζιαι κάποια άλλα.
- Μάλιστα.
4. Οι μαθητές σας χρησιμοποιούν την κυπριακή διάλεκτο μέσα στην τάξη; Πού είναι πιο έντονα τα διαλεκτικά στοιχεία, στον προφορικό ή στο γραπτό λόγο; Πότε και πόσο συχνά παρατηρείς την εμφάνισή τους;
- Ναι την χρησιμοποιούν, την χρησιμοποιούν κλασικό είναι το τζιαι ή το λαλεί. Ε.... δεν είναι όμως μόνο οι μαθητές που χρησιμοποιούν την κυπριακή διάλεκτο, μερικές φορές την χρησιμοποιούμε και εμείς, παρόλο που θεωρείται δεν θεωρείται τόσο.... θεωρείται «λάθος»...

- Θεωρείται λάθος από κάποιους...

- Ναι από κάποιους θεωρείται λάθος.

- Πού είναι πιο έντονα τα διαλεκτικά στοιχεία, στον προφορικό ή στο γραπτό λόγο; Πότε και πόσο συχνά παρατηρείς την εμφάνισή τους;

- Νομίζω στον προφορικό, στον προφορικό περισσότερο, ναι, υπάρχουν τζιαι... υπάρχουν και διαλεκτικά στοιχεία που μπορούμε να τα βρούμε στον γραπτό λόγο, ιδιαίτερα στις εκθέσεις αλλά θεωρώ ότι ε... .. περισσότερο στον προφορικό λόγο, ... είναι φυσιολογικό.

5. Πώς χειρίζονται/χειρίζεσαι τούτα τα «λάθη»; Διορθώνεις/ διόρθωνες τον προφορικό τους λόγο ή επιτρέπεις/επέτρεπες τη ντοπιολαλιά;

- Όσον αφορά τον προφορικό λόγο ή τον γραπτό;

- Τον προφορικό λόγο, μέσα στην τάξη επιτρέπεις να μιλούν στην κυπριακή διάλεκτο;

- Π.χ αν πούμε αν πουν λαλεί, αμέσως το διορθώνω, το λέω, λέγει ή τζιαι το λέω και, το διορθώνω ναι, ε... γιατί η πολιτική του Υπουργείου Παιδείας είναι να ακολουθούμε την επίσημη γλώσσα, την Νεοελληνική.

6. Διορθώνεις και μειώνεις τη βαθμολογία στη γραμματική/στη γραπτή εξέταση; Στην έκθεση/στο γραπτό τους λόγο διορθώνεις τη ντοπιολαλιά;

- Ναι, διορθώνω, θέλω να είναι ένα κείμενο, όπως πρέπει, όπως προβλέπεται από τους κανονισμούς.

- Μειώνεις την βαθμολογία;

- Ναι την μειώνω, όπως προβλέπεται μια μονάδα.

-

7. Κάνουν μείξη κωδίκων; Αν ναι, σε ποιες περιστάσεις/ θέματα;

- Ιδιαίτερα στον προφορικό λόγο, κάποιες φορές στον γραπτό αλλά ιδιαίτερα στον προφορικό λόγο, όταν είναι να εκφραστούν, να πουν την άποψη τους ή να εντοπίσουν προφορικά στοιχεία μέσα από ένα κείμενο την χρησιμοποιούν.

8. Γνωρίζουν οι μαθητές τις διαφορές ανάμεσα στην κυπριακή διάλεκτο και την πρότυπη κοινή νεοελληνική;

- Ε... ε αν μιλούμε για μαθητές πρώτης γυμνασίου που κάμνω εγώ, λίγο δύσκολο, δεν μπορούν να διακρίνουν τη διαφορά, διότι γενικά στην Κύπρο έχουμε πρόβλημα γλώσσας, ενώ διδάσκονται την Νέα Ελληνική, την επίσημη, οι μαθητές δεν την χρησιμοποιούν στην καθημερινότητά τους, χρησιμοποιούν.. εντάξει, χρησιμοποιούν την διάλεκτο, την κυπριακή, αλλά δεν ξέρω αν τούτο που χρησιμοποιούν είναι διάλεκτος.... χρησιμοποιούν κάτι άλλο εκτός από την διάλεκτο....

- μια μορφή...
 - μια μορφή της κυπριακής διαλέχτου όπως μετεξελίχθηκε.
9. Πιστεύετε ότι η ΚΔ μπορεί να διδάσκεται παράλληλα με την ΚΝΕ; Γιατί ναι ή γιατί όχι;
- Ναι, θεωρώ όχι μπορεί, ότι πρέπει να διδάσκεται παράλληλα με την Νέα Ελληνική... είναι η ταυτότητά μας, δεν μπορείς να αγνοήσεις τις ρίζες σου, θεωρώ ότι ναι πρέπει να διδάσκεται και η κυπριακή.
 - Εμπορούσε να βοηθήσει ίσως....
 - Ναι, θα μπορούσε να βοηθήσει, σίγουρα, στην κατανόηση, γιατί έχουμε πρόβλημα με τη γλώσσα, ίσως θα είχαμε κάποια καλά αποτελέσματα.
10. Πιστεύεις πως ο διαλεκτισμός έχει θετική ή αρνητική επίδραση στην εκμάθηση της Κοινής Νεοελληνικής; Οι μαθητές που χρησιμοποιούν την κυπριακή διάλεκτο έχουν μειωμένη επίδοση; (Αν ναι, εξήγησε τι τους μπερδεύει και δυσχεραίνει την επίδοσή τους στο μάθημα.)
- Εντάξει, δεν θα το ξαγα ότι οι μαθητές οι οποίοι χρησιμοποιούν την κυπριακή διάλεκτο έχουν μειωμένη επίδοση, γιατί ουσιαστικά στο μάθημα το 90% των μαθητών χρησιμοποιούν την Νεοελληνική διάλεκτο, απλώς θεωρώ ότι οι μαθητές θα πρέπει να ξεχωρίζουν την επίσημη, την Νεοελληνική και την κυπριακή διάλεκτο. Εντάξει, τώρα αν είναι θετικό ή αρνητικό, ε... είναι μεγάλη συζήτηση τούτη, αν επηρεάζει αρνητικά ή θετικά την Νέα Ελληνική, ε...ε θεωρώ ότι σε ένα βαθμό την επηρεάζει διότι οι μαθητές δεν χρησιμοποιούν την Νέα Ελληνική στην επικοινωνία τους με τους φίλους τους, με τους γονείς τους, δηλαδή χρησιμοποιούν ένα διαφορετικό, ας πούμε, σύστημα στο σχολείο, με την Νέα Ελληνική, ένα διαφορετικό γλωσσικό σύστημα σε ότι αφορά στο σπίτι τους, στη σχέση τους με τους άλλους, με τον κοινωνικό τους περίγυρο, ουσιαστικά η Νέα Ελληνική, για μένα, τζιαι το είπα και στον επιθεωρητή τούτο, τζιαι ακόμα λλίον να έχουμε μια σύγκρουση, είναι η δεύτερη τους γλώσσα....
 - Ναι, αφού η πρώτη τους γλώσσα είναι η μητρική μας γλώσσα.
 - ...οπότε σε ένα βαθμό μπορεί να επηρεάζει η διάλεκτος τις επιδόσεις τους στα Νέα Ελληνικά.
11. Τι είδους προβλήματα προκύπτουν στη διδασκαλία της Κοινής Νεοελληνικής εξαιτίας του διαλεκτισμού και πώς τα αντιμετωπίζεις;
- Είναι αυτό που είπα και πριν, ουσιαστικά η Νέα Ελληνική είναι μια δεύτερη γλώσσα, την οποία οι μαθητές θα πρέπει να μάθουν, δηλαδή τα βιβλία που έρχονται από την Ελλάδα θεωρούν δεδομένα κάποια πράγματα, ενώ δεν είναι για τους Κύπριους μαθητές ε...ε.. εντάξει, απλώς πρέπει να δούμε πώς να το αντιμετωπίσουμε αυτό, γιατί έχουμε σοβαρό πρόβλημα.
12. Στην αυλή του σχολείου οι μαθητές σας χρησιμοποιούν στις συνομιλίες τους την κυπριακή διάλεκτο;

- Σίγουρα.... σίγουρα. Γίνεται προσπάθεια να χρησιμοποιήσουν την Νέα Ελληνική στις τάξεις, όχι στην αυλή.
13. Νομίζετε ότι ο εκπαιδευτικός πρέπει να διορθώνει τους μαθητές στην περίπτωση που μιλούν κυπριακά κατά τη διάρκεια του διαλέμματος, στην αυλή; Γιατί;
- Όχι δεν θεωρώ ότι πρέπει να τους διορθώνει, απλώς όταν κάνουν την επίσημη νέα ελληνική θεωρώ ότι πρέπει να χρησιμοποιούν την επίσημη, την νέα ελληνική γλώσσα, όπως όταν κάνουν αγγλικά πρέπει να μιλούν αγγλικά, όταν κάνουν γαλλικά πρέπει να μιλούν γαλλικά, έτσι και στην γλώσσα στην τάξη πρέπει να μάθουν το σύστημα, αφού είναι η επίσημη πολιτική του κράτους μας να διδάσκεται η νέα ελληνική, πρέπει να διδάσκεται η νέα ελληνική.
14. Εσείς ποια γλώσσα χρησιμοποιείτε συνήθως α. στην καθημερινή σας ζωή; β. στην τάξη; γ. στην αυλή του σχολείου; και γιατί;
- Στην καθημερινή μου ζωή χρησιμοποιώ και εγώ την κυπριακή διάλεκτο, και εδώ χρησιμοποίησα αρκετές φορές το τζιαί, στην τάξη προσπαθώ να χρησιμοποιώ την Νέα Ελληνική.
 - Μερικές φορές όμως με τους μαθητές δεν χρησιμοποιείς την κυπριακή, δεν σου ξεφεύγει;
 - Μερικές φορές μου ξεφεύγει, ναι, έχετε δίκαιο, παρόλο που αυτό είναι «λάθος», δεν πρέπει να το κάμνω, μου ξεφεύγει, ή υπάρχει και η περίπτωση που θέλω να τους κινητοποιήσω ή να κάνω λίγο χιούμορ ή να χρησιμοποιήσω έναν όρο που μπορεί πιο εύκολα να τον καταλάβουν, υπάρχει περίπτωση να χρησιμοποιήσω και την κυπριακή διάλεκτο.
 - Μάλιστα.
 - Σε ποιες περιστάσεις επιλέγετε την κυπριακή διάλεκτο και σε ποιες την ΚΝΕ;
 - Για το μάθημα, ας πούμε.
 - Γενικάκαι στο μάθημα άλλα και γενικότερα στη ζωή σας.
 - Όταν μιλώ, ας πούμε, με ανθρώπους του περιβάλλοντος μου χρησιμοποιώ την κυπριακή διάλεκτο, με τους φίλους, με τους συγγενείς χρησιμοποιώ την κυπριακή διάλεκτο γιατί αν χρησιμοποιήσω την νέα ελληνική γλώσσα θα έχουμε πρόβλημα. (γέλιο) Τώρα, ε.... στην τάξη χρησιμοποιώ την νέα ελληνική, όταν απευθύνομαι σε κάποιες υπηρεσίες που πρέπει να... π.χ στην κυβέρνηση, ή σε κάποιες υπηρεσίες, στην τράπεζα ή γενικά όταν είναι πιο επίσημο το ύφος χρησιμοποιώ την νέα ελληνική..... και για λόγους ευγενείαςε... η διάλεκτος ουσιαστικά είναι το σύστημα το οποίο χρησιμοποιούμε στο οικείο μας περιβάλλον.
15. Ποιας μορφής κυπριακή διάλεκτο χρησιμοποιείτε;

- Την μοντέρνα, (γέλια)
 - ... την μοντέρνα έκδοση..; (γέλια)
 - Ναι, θεωρώ ότι η διάλεκτος η κυπριακή έχει αλλάξει, δεν είναι η διάλεκτος η οποία μιλούσαν οι παππούδες μας, δεν είναι καν η διάλεκτος η οποία χρησιμοποιεί η μητέρα μου, που μερικές φορές χρησιμοποιεί λέξεις τις οποίες δεν τις καταλαβαίνω. Χρησιμοποιώ ένα γλωσσικό σύστημα στο οποίο υπάρχουν λέξεις της κυπριακής διαλέχτου, μαζί με αγγλικά, τουρκικά, ελληνικά και ούτω καθεξής.
 - Εν να μας δώσεις τζιαι κανένα παράδειγμα λέξεων που χρησιμοποιείς;
 - Εντάξει, χρησιμοποιώ το «τζιαι» ας πούμε, πάρα πολύ, με τα ρήματα... χρησιμοποιώ τα ρήματα στην κυπριακή διάλεκτο... το λέει – λαλεί, εντάξει αυτά.
16. Θεωρείτε ότι η επιλογή χρήσης την KNE δείχνει άτομο πιο ευγενικό ή πιο μορφωμένο;
- Εξαρτάται από την περίπτωση, εντάξει πιστεύω ότι η γλώσσα, ή έτσι πρέπει να είναι, δεν εκφράζει το πόσο ευγενικός είσαι ή πόσον πολιτισμένος είσαι, ας πούμε αν χρησιμοποιώ την Νέα Ελληνική σημαίνει ότι είμαι πιο πολιτισμένος; δεν μπορώ να το καθορίσω έτσι, η ευγένεια προέρχεται από τον άνθρωπο, όχι από το ποια γλώσσα χρησιμοποιεί.
17. Θεωρείτε ότι η επιλογή χρήσης της κυπριακής δείχνει άτομο λιγότερο ευγενικό ή λιγότερο μορφωμένο;
- Θα έλεγα, λιγότερο μορφωμένο ίσως, διότι στα σχολεία διδάσκονται την επίσημη, την Νέα Ελληνική, οπότε από τη στιγμή που ο μαθητής κάμνει για τόσα χρόνια την επίσημη, Νέα Ελληνική γλώσσα, ε... εντάξει.. θα πρέπει να έχει κάποιες βάσεις. Συνήθως, η μητέρα μου που χρησιμοποιεί κατά κόρον την κυπριακή διάλεκτο, έχει πάει μέχρι την δευτέρα δημοτικού, οπότε ναι, θεωρώ ότι μόνο η χρήση της κυπριακής διαλέχτου δείχνει ναι, ότι υπάρχει ένα χάσμα όσον αφορά την μόρφωση.
18. Τα παιδιά του συγγενικού σας περιβάλλοντος ποια γλώσσα μιλούν; Θα θέλατε να μιλούν στην κυπριακή διάλεκτο ή στην Κοινή Νεοελληνική;
- Τα παιδιά του συγγενικού μου περιβάλλοντος επειδή πάνε σε αγγλικό σχολείο, μιλούν αγγλικά, αλλά ναι δεν έχω πρόβλημα να μιλούν στην κυπριακή διάλεκτο, αλλά πρέπει να χρησιμοποιούν και την Νέα Ελληνική που είναι η επίσημη γλώσσα, πρέπει να μάθουν.... κοιτάξετε η Κύπρος είναι ένα μέρος, που δεν έχουμε άλλη επιλογή από του να το κάνουμε κοσμοπολίτικο, είναι οι υπηρεσίες... είναι... πρέπει να μάθουν να χρησιμοποιούν και την ταυτότητά τους, την γλώσσα τους την κυπριακή διάλεκτο, αλλά και τις άλλες γλώσσες δηλαδή τα Νέα Ελληνικά, Αγγλικά, Γαλλικά...

- Αυτό είναι, πρέπει να μάθουν να χειρίζονται και τις δύο, εκεί που πρέπει. Ωραία, αν έχετε να προσθέσετε κάτι άλλο σε σχέση με αυτά που είπαμε, διαφορετικά ευχαριστώ πολύ.
- Ευχαριστώ.

Συνέντευξη 8^η

Α²Μέρος: Προσωπικά στοιχεία εκπαιδευτικού

- φύλο: γυναίκα
- ηλικία: 34 χρονών
- τόπος γεννήσεως: Λευκωσία
- τόπος διαμονής: Λευκωσία
- έτη υπηρεσίας: 6
- χώρα σπουδών: Ελλάδα
- επιμόρφωση (μεταπτυχιακό/διδακτορικό): Μεταπτυχιακό στη Εκπαιδευτική Ηγεσία
- Καλημέρα συνάδελφε, να σε ευχαριστήσω για την τιμή που μου κάνεις να μου παραχωρήσεις την συνέντευξη, να αρχίσουμε έτσι λίγο με κάποια προσωπικά στοιχεία δικά σου δηλαδή την ηλικία σου, τόπο γέννησης, τόπο διαμονής, έτη υπηρεσίας κλπ
- Ωραία, κατ'αρχάς καθόλου εξυπηρέτηση, θέλω τζιαι εγώ να βοηθήσω στο μεταπτυχιακό σου. Λοιπόν, τι θέλεις να μάθεις για ταα....
- Ηλικία
- Ηλικία, είμαι τριαντατεσσάρων χρονών
- Μικρούλα... τόπος γέννησης
- Λευκωσία
- Τόπος διαμονής
- Λευκωσία
- Υπηρεσία, έτη υπηρεσίας...
- Γενικά σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης και στον ιδιωτικό τομέα έξι χρόνια.

- Ωραία. Χώρα σπουδών;
- Ελλάδα.
- Έχεις κάμει κάποια επιμόρφωση;
- Ε..ε περαιτέρω του πτυχίου εννοείς;
- Ναι.
- Έχω κάνει μεταπτυχιακό στις Επιστήμες της Αγωγής, στο πανεπιστήμιο Λευκωσίας.
- Πολύ ωραία.

Μέρος Β΄

1. Γνωρίζεις την ύπαρξη λογοτεχνικών ή άλλων κειμένων που είναι γραμμένα στην κυπριακή διάλεκτο; (Αν ναι, ποιο;)
 - Ναι, υπάρχουν λογοτεχνικά κείμενα στην κυπριακή διάλεκτο, έτσι κι αλλιώς έχουμε και ανθολόγιο κυπριακής λογοτεχνίας που χειρίζονται κατά καιρούς οι φιλόλογοι στα σχολεία, έναν έτσι κείμενο που μου έρχεται τώρα στο μυαλό και το διδάσκουμε είναι «η 9^η Ιουλίου» του Βασίλη Μιχαηλίδη.
 - Μάλιστα.
2. Γνωρίζετε κάποιον/κάποιους λογοτέχνη/ες που γράφει/ουν στην κυπριακή διάλεκτο;
 - Μου έχεις ήδη πει τον Μιχαηλίδη, γνωρίζεις κάποιον άλλο λογοτέχνη.
 - ε... ο Λιπέρτης;...
3. Διαβάζετε κείμενα που είναι γραμμένα στην κυπριακή διάλεκτο;
 - Εντάξει, δεν τα προτιμώ, να διαβάζω κείμενα.... αλλά λόγω του επαγγέλματος άμαν χρειαστεί ναι, έτυχε να διαβάσω κείμενα που είναι στην κυπριακή διάλεκτο.
4. Οι μαθητές σας χρησιμοποιούν την κυπριακή διάλεκτο μέσα στην τάξη; Πού είναι πιο έντονα τα διαλεκτικά στοιχεία, στον προφορικό ή στο γραπτό λόγο; Πότε και πόσο συχνά παρατηρείς την εμφάνισή τους;
 - Ε..... ναι, επειδή η κυπριακή διάλεκτος είναι μια διάλεκτος η οποία μιλιέται και είναι ζωντανή ακόμα, σίγουρα οι μαθητές στην προσπάθειά τους να έρθουν πιο κοντά και να νιώσουν, ίσως, πιο κοντά στον καθηγητή, στον προφορικό λόγο μπορεί να χρησιμοποιήσουν την κυπριακή, όχι μπορεί οι περισσότεροι την χρησιμοποιούν. Ε.... προσπαθώ να κρατώ κάποιες ισορροπίες εμ.... εγώ απαντώ σε Κοινή Νέα Ελληνική μέσα στην τάξη, γιατί αυτήν διδάσκονται και πρέπει να ακούν, στο διάλειμμα τους λέω μπορείτε να μου μιλάτε διαφορετικά, θέλοντας

ας πούμε να έρθουν πιο κοντά σου τζιαι να απλοποιήσουν τον λόγο τους σου μιλούν και στα κυπριακά, υπάρχουν όμως και κάποιοι άλλοι που λόγω της άγνοιας τους μπορεί να γράφουν και κυπριακές λέξεις ε...ε.. στα γραπτά τους, δηλαδή μου έτυχε και θυμάμαι την πρώτη φορά που ήλθα σε επαφή με μαθητές, τζιαι ειδικά αδύνατους μαθητές, όταν έκαμνα φροντιστήρια τζιαι είδα ένα διαγώνισμα τους, μου έμεινε.... ακόμα θυμούμαι το, όταν επεριγράφαν για τα σπίτια της Χοιροκοιτίας και αντί να γράψουν ξύλινες πόρτες, ξύλινα, ξύλινες αντί γυάλινες πόρτες, πώς το εσυγκρίναν, έγραψαν ξύλενες και γυάλενες τζιαι γενικά, όμως, βρίσκω σε γραπτά.....

- (... παρεμβολή από άλλη συνάδελφο, της αγγλικής φιλολογίας: Μα τούτον εν πολλά αθώο)
 - να γράφουν οι μαθητές σε κυπριακή διάλεχτο.
5. Πώς χειριζόσουν/χειρίζεσαι τα «λάθη» τους αυτά; Διορθώνεις/ διόρθωνες τον προφορικό τους λόγο ή επιτρέπεις/επέτρεπες τη ντοπιολαλιά;
- Εξαρτάται.... εξαρτάται σε τι..... με τι μαθητές έχω μπροστά μου.... αν οι μαθητές... τζιαι τι στόχον έχω, αν διδάσκω για παράδειγμα Νέα Ελληνικά είμαι πιο... επιμένω περισσότερο και μπορεί να το διορθώσω, αν είναι ένα μάθημα Ιστορίας ή κάτι άλλο, τζιαι εξαρτάται τι μαθητές έχω μπροστά μου πάντα, μπορεί να το αφήσω, δηλαδή να μην σταματώ κάθε φορά που....., απλά το εν το διόρθωμά μου.... που θεωρώ εγώ ότι κάμνω την επέμβαση... το να μιλώ εγώ την Κοινή Νέα Ελληνική, όπως σου είπα τζιαι πιο πάνω.
6. Διορθώνεις και μειώνεις τη βαθμολογία στη γραμματική/στη γραπτή εξέταση; Στην έκθεση/στο γραπτό τους λόγο διορθώνεις τη ντοπιολαλιά;
- Ε..... εξαρτάται και πάλι, μόνο στο μάθημα της έκφρασης - έκθεσης, στην γλώσσα, που.. όταν έχουμε έκθεση και εκεί βαθμολογείται η ορθογραφία, σε εκείνο το σημείο ναι, το διορθώνω, στα υπόλοιπα όμως, σίγουρα ο βαθμός τους δεν μειώνεται.
7. Κάνουν μείξη κωδίκων; Αν ναι, σε ποιες περιστάσεις/ θέματα;
- Εννοείς να μιλούν και στην Κοινή Νέα Ελληνική και στα κυπριακά, ναι, το κάμνουν.....
 - Πότε, σε ποιες περιστάσεις;
 - Όταν θα απαντήσουν προφορικά. Στην προφορική τους..... Μα νομίζω ότι έτσι και αλλιώς η κυπριακή διάλεχτος.... το να την διαβάσεις ή να την γράψεις είναι πιο δύσκολη από την Νέα Ελληνική, οπότε, αφού είμαστε... αφού υπάρχει μια τάση απλούστευσης, υπεραπλούστευσης θα έλεγα, σε όλα τα σημεία, ε... εθθα έκαμναν κάτι οι μαθητές που θα τους εδυσκόλευε, για να γράφουν στην κυπριακή διάλεχτο, μόνον όταν την μιλούν τζιαι αυτό γιατί πιστεύω είναι τζιαι θέμα συνήθειας γιατί αν εμίλας δεκαπέντε ώρες την ημέρα κυπριακά και κάπου... εν να παρασυρθείς τζιαι μέσα στην τάξη.

8. Γνωρίζουν οι μαθητές τις διαφορές ανάμεσα στην κυπριακή διάλεκτο και την πρότυπη κοινή νεοελληνική;
- Ε..... εννοείς αν τους ερώτησα τι...
 - Αν τις γνωρίζουν...
 - Νομίζω τις γνωρίζουν, για να φτάσουν σε επίπεδο γυμνασίου - λυκείου, έχουν περάσει τζιαι που το δημοτικό, εδιαβάσαν πολλά, ακούσαν πολλά στα μέσα μαζικής ενημέρωσης και τα λοιπά, θεωρώ ότι μπορούν και είναι ικανοί να χειριστούν την σωστή Νέα Ελληνική γλώσσα.
9. Πιστεύετε ότι η ΚΔ μπορεί να διδάσκεται παράλληλα με την ΚΝΕ; Γιατί ναι ή γιατί όχι;
- Ε ... αφού διδάσκεται, με το να έχουμε κείμενα κυπριακής λογοτεχνίας.... εε... εντάξει... διδάσκεται εννοώ εν μέρει, κάποιες φορές μπορεί να κάνουμε κυπριακά κείμενα στο σχολείο.... Τι εννοείς να διδάσκεται;
 - Παράλληλα, ως εργαλείο που θα βοηθήσει να πετύχεις να κερδίσουν οι μαθητές την κοινή.
 - Εγώ, αρχίζω, για παράδειγμα στα αρχαία Ελληνικά, ξεκινώντας να προσπαθήσω να τους κεντρίσω το ενδιαφέρον, αρχίζω με την κυπριακή διάλεκτο, δηλαδή κάποιες λέξεις που τες χρησιμοποιούμε στην κυπριακή τζιαι ξεκινούν από την αρχαία ελληνική, για να τους κεντρίσω κιόλας το ενδιαφέρον τζιαι για να τα κάμω πιο απλά τα αρχαία, να τα φέρω στο επίπεδον τους, ξεκινώ από την κυπριακή.
10. Πιστεύεις πως ο διαδialeκτισμός έχει θετική ή αρνητική επίδραση στην εκμάθηση της Κοινής Νεοελληνικής; Οι μαθητές που χρησιμοποιούν την κυπριακή διάλεκτο έχουν μειωμένη επίδοση; (Αν ναι, εξήγησε τι τους μπερδεύει και δυσχεραίνει την επίδοσή τους στο μάθημα.)
- Ναι, συνήθως, αυτοί που χρησιμοποιούν την κυπριακή διάλεκτο είναι, από την πείρα μου, λίγο πιο αδύνατοι μαθητές, λίγον έως πολύ. Τι τους μπερδεύει; Ίσως είναι αυτοί οι μαθητές οι οποίοι δεν έχουν τριβή με την Κοινή Νέαν Ελληνική, δηλαδή δεν έχουν διαβάσει λογοτεχνικά κείμενα, δεν έχουν διαβάσει παραμύθια όταν ήταν πιο μικροί, γενικά εν οι μαθητές που δεν τους αρέσει το διάβασμα, προτιμούν άλλα πράγματα, είτε τον υπολογιστή τους, είτε ηλεκτρονικά παιχνίδια κάτι που να μην έχει σχέση με διάβασμα και ομιλία. Λοιπόν, τώρα... ένα λεπτό γιατί νομίζω ξέχασα κάτι.....
 - Πιστεύεις πως ο διαδialeκτισμός έχει θετική ή αρνητική επίδραση στην εκμάθηση της Κοινής Νεοελληνικής ;
 - Στην εκμάθηση της Νεοελληνικής γλώσσας, αν ο στόχος μας είναι η Νεοελληνική τζιαι, να γράψουμε έκθεση, έχει αρνητική επίδραση, αυτό θεωρώ εγώ, αλλά τώρα στην εκμάθηση των αρχαίων Ελληνικών βοηθά.

- Πως τους μπερδεύει νομίζεις ο διδασκαλισμός;
 - Εξαρτάται πως εν να το χρησιμοποιήσεις, είναι ένα εργαλείο δυνατό αν το χρησιμοποιήσουμε από την θετική του πλευρά, δηλαδή υπάρχουν περιπτώσεις που μπορούμε να το εφαρμόσουμε. Εγώ, ... ακόμα και εγώ όταν θέλω να πλησιάσω κάποιον μαθητή μπορεί να του μιλήσω το διάλειμμα κυπριακά, να του πω, να φτω στην γλώσσαν του, που λέμε, για να μπορέσω να επικοινωνήσω μαζί του και δεν θεωρώ λάθος να χρησιμοποιήσω τζιαι την κυπριακή διάλεκτον, στο διάλειμμα ή κάπου.....
 - αφού είναι και η μητρική μας...
 - αφού είναι η μητρική μας γλώσσα και είναι μια διάλεκτος που έχει τόσην ιστορία.... χρόνων..
 - Μάλιστα.
11. Τι είδους προβλήματα προκύπτουν στη διδασκαλία της Κοινής Νεοελληνικής εξαιτίας του διδασκαλισμού και πώς τα αντιμετωπίζεις;
- Ε... θέματα έκφρασης, εμ... θέματα, ας πούμε δομής, αν πούμε ότι η κυπριακή βάζουμε διαφορετικά το ρήμα, υποκείμενο....
 - Η δομή της πρότασης.
 - Η δομή της πρότασης εν διαφορετική, υπάρχουν θέματα έκφρασης μετά, θέματα λεξιλογίου, ευφράδειας λόγου.
 - Ωραία, πώς τα αντιμετωπίζεις αυτά; Τι κάμνεις για να βοηθήσεις τους μαθητές;
 - Επιμένω στην Νέαν Ελληνική...
 - Ωραία.
12. Στην αυλή του σχολείου οι μαθητές σας χρησιμοποιούν στις συνομιλίες τους την κυπριακή διάλεκτο;
- Ναι, ήδη το είπα πιο πάνω.
 - Ωραία.
13. Νομίζετε ότι ο εκπαιδευτικός πρέπει να διορθώνει τους μαθητές στην περίπτωση που μιλούν κυπριακά κατά τη διάρκεια του διαλείμματος, στην αυλή; Γιατί;
- Όχι, όχι κατά την διάρκεια του διαλείμματος οι μαθητές πρέπει να εκφράζονται και ελεύθεροι, να εκφράζονται ελεύθερα και αφού είπαμε και προηγουμένως είναι μία είναι γεγονός η κυπριακή διάλεκτος, είναι ζωντανή, χρησιμοποιείται, έτσι και αλλιώς οι μαθητές θα παν στο σπίτι τους και θα την μιλήσουν, ε... δεν θεωρώ ότι πρέπει να τους διορθώνουμε, στην τάξη ναι, αλλά όχι στο διάλειμμα.
14. Εσείς ποια γλώσσα χρησιμοποιείτε συνήθως α. στην καθημερινή σας ζωή; β. στην τάξη; γ. στην αυλή του σχολείου; και γιατί;

- Λοιπόν, στην καθημερινή μου ζωή, έξω από το σχολείο θα μιλήσω κυπριακά. Γιατί; γιατί θα συναναστραφώ με την γιαγιά μου, με τον παππού μου, με ανθρώπους του χωριού, ε ... ε με ανθρώπους που δεν θέλουν να ... εννοώ, δεν είναι ο στόχος μου να τους διδάξω την γλώσσα, οπότε θα τους μιλήσω σε αυτό που επικοινωνούν. Και στα παιδιά μου ακόμα μιλώ κυπριακά, δεν τα αποκλείω από το σπίτι μας γιατί είναι μια ζωντανή γλώσσα αλλά υπάρχουν και ώρες, ανάλογα πάντα ποιος είναι ο δέκτης του μηνύματος, για παράδειγμα με τον παιδίατρο θα μιλήσω Κοινή Νέα Ελληνική, με τον φαρμακοποιό Κοινή Νέα Ελληνική αλλά αν πάω στον μπακάλη της γειτονιάς μου μπορεί να μιλήσω κυπριακά, προσαρμόζομαι.....
- Μάλιστα, πολύ ωραία. Στο σχολείο μου είπες ότι μιλάς την Κοινή Νέα Ελληνική, μέσα στην τάξη επιμένεις.....
- Ναι, όμως, δεν δέχομαι και δεν είμαι η σπαστική καθηγήτρια που θα διορθώνω τους μαθητές συνέχεια. (γέλια)
- Μάλιστα. Στην αυλή του σχολείου μιλάς κυπριακά, μου είπες, κάποιες φορές.
- Ναι.
- Ωραία.

15. Σε ποιες περιστάσεις επιλέγετε την κυπριακή διάλεκτο και σε ποιες την ΚΝΕ;

- Εξαρτάται από το πρόσωπο, αν είναι κάποιος... ε... τελοσπάντων μορφωμένος που θα μπορέσω να επικοινωνήσω μαζί του θα χρησιμοποιήσω την Κοινή Νέα Ελληνική, αν είναι κάποιος που εμεγάλωσε με την κυπριακή διάλεκτο και τα λοιπά θα μιλήσω στην κυπριακή διάλεκτο.

16. Ποιας μορφής κυπριακή διάλεκτο χρησιμοποιείτε;

- Ε.... ποιες είναι οι μορφές της κυπριακής διαλέχτου;
- Δηλαδή, μιλάς την κυπριακή που μιλούσαν οι παππούδες, οι γιαγιάδες ή την πιο απλή κυπριακή ...
- Εννοείς δηλαδή την κυπριακή που μιλούν στην Πάφο, στα Κοκκινοχώρια και τα λοιπά; Ε.... την κυπριακή που μιλούν στην Λευκωσία..... (γέλια)
- Δώσε μου, έτσι κάποια παραδείγματα για να καταλάβουμε την κυπριακή σου (γέλια)...
- Τι παραδείγματα θέλεις να σου πω; (γέλια)
- Κάποιες λέξεις που χρησιμοποιείς περισσότερο,... που σε εκφράζουν....
- Λέξεις δεν μου έρχονται τώρα στο μυαλό, δεν θα μιλήσω με το «δεν» αλλά με το «εν» μου έρχονται στο μυαλό ή στον νου, αλλά εξαρτάται.. εγώ νομίζω κάμνω μία μείξη Νεοελληνικής με την κυπριακή , δηλαδή θα χρησιμοποιήσω το και, έννα, θα χρησιμοποιήσω το τζιαι, εν να, εν να πάω, εν να έρτω, ίντα μου κάμνεις..... τούτα.

- Μάλιστα.

17. Θεωρείς ότι η επιλογή χρήσης την ΚΝΕ δείχνει άτομο πιο ευγενικό ή πιο μορφωμένο;

- Νομίζω ότι αν αναλύσεις την απάντησή μου πιο πάνω η απάντησή που έδωσα ότι απευθυνόμενη σε άτομα μορφωμένα χρησιμοποιώ την Νέα Ελληνική....
- Ναι...
- αυτό ίσως δίνει κάποιο..... κύρος γιατί η διάλεκτος δεν είναι η γλώσσα που διδάχτηκα ούτε στο πανεπιστήμιο, ούτε στο πρώτο πτυχίο, ούτε στο μεταπτυχιακό, ε... ούτε στον επαγγελματικό μου χώρο χρησιμοποιείται.
- Χμ, ωραία, άρα θεωρείς ότι είναι πιο μορφωμένα, πιο ευγενικά τα άτομα που χρησιμοποιούν την Κοινή Νέα Ελληνική;
- Τούτον εναπόκειται και στον τρόπο που θα απευθύνεις του άλλου τον λόγο, εξαρτάται.....
- Εξαρτάται τζιαι που το άτομο.
-μπορείς να χρησιμοποιήσεις τζιαι την Νέα Ελληνική τζιαι να είσαι αγενέστατος, μπορείς να χρησιμοποιήσεις την κυπριακή και να είσαι.....
- ευγενέστατος..
- Ναι.

18. Θεωρείτε ότι η επιλογή χρήσης της κυπριακής δείχνει άτομο λιγότερο ευγενικό ή λιγότερο μορφωμένο;

- Όχι, γιατί αν ήταν τέτοιο..... δεν δείχνει άτομο λιγότερο μορφωμένο, εξαρτάται και πάντα μιλώντας..... εε....ε...
- Σε ποια περίπτωση.
- Για παράδειγμα, σου είπα προηγουμένως, ότι οι αδύνατοι μαθητές χρησιμοποιούν την κυπριακή διάλεκτο ή αν το αναλύσουμε λίγο επαγγέλματα όπως..... χωρίς τώρα να είμαστε ρατσιστές, επαγγέλματα όπως οικοδόμοι, μηχανικοί αυτοκινήτων, εε ... τι άλλο μου έρχεται τώρα στο μυαλό.... καλουψιήδες και τα λοιπά μιλούν στην κυπριακή διάλεκτο, γιατί; ίσως γιατί δεν εδιδάχτηκαν την Κοινή Νέα Ελληνική ή δεν εβρέθησαν να παν κάπου, τέλος πάντων να την εμπεδώσουν και να την κάμουν χτήμα τους, άρα μπορεί να υπάρχει μια σύνδεση επιπέδου με την χρήση της γλώσσας, όχι τόσο ποιος είναι ο έξυπνος και ποιος είναι τέλος πάντων οοο.....
- από άποψη μόρφωσης.

- ... από άποψη μόρφωσης, αυτός που δεν είχε ευκαιρία να διαβάσει και ναααα...
 - ή να έφυγε από το σχολείο πιο νωρίς...
 - ναι, να έφυγε από το σχολείο και δεν μπορεί να χρησιμοποιήσει την Κοινή Νεοελληνική με την ίδια ευκολία που την χρησιμοποιεί κάποιος άλλος.
19. Τα παιδιά του συγγενικού σου περιβάλλοντος ποια γλώσσα μιλούν; Θα θέλατε να μιλούν στην κυπριακή διάλεκτο ή στην Κοινή Νεοελληνική;
- Λοιπόν, εδώ πέρα υπάρχει μια σύγκρουση. Ε..... έχω ένα παιδάκι 6 χρονών, ο πατέρας μου του μιλούσε κυπριακά, κάθε φορά που του μιλούσε κυπριακά εγώ εδιόρθωνα, την κάθε λέξη, με αποτέλεσμα στο τέλος ο γιος μου με εδιόρθωνε πριν να.... πριν να διορθώσω εγώ τον πατέρα μου. Στην συνέχεια, είπα να χαλαρώσω, να το αφήνω απαρατήρητο και ενώ το παιδί ακούει από τους γονείς μου τα κυπριακά, ξέρει που να χρησιμοποιήσει την Κοινή Νεοελληνική πλέον και που να χρησιμοποιήσει τα κυπριακά.
 - Ωραία. Τι άλλο; Υπάρχει κάτι άλλο που θα ήθελες να προσθέσεις πριν να τελειώσουμε, έτσι, για την κυπριακή διάλεκτο, κάτι που αφήσαμε πίσω... μέσα σε αυτή την φασαρία.....
 - Δεν ξέρω τώρα.... η αλήθεια είναι ότι δεν με προβλημάτισε η κυπριακή διάλεκτος ιδιαίτερα, θεωρώ σωστό να την μιλούμε, θεωρώ σνομπ αυτούς που μιλούν μόνο την Κοινή Νέα Ελληνική ε..... ε και δεν μου αρέσει να ακούω ανθρώπους οι οποίοι γεννήθηκαν, μεγάλωσαν στην Κύπρο και ξαφνικά επειδή επήγαν και κάναν ένα πτυχίο εκτός, ξαφνικά ξεχνούν την κυπριακή διάλεκτο, τους θεωρώ πολύ σνομπ και ψηλομύτες και δεν θέλω να είμαι ποτέ σε αυτή την θέση. Θα μιλήσω τα κυπριακά εκεί και όπου χρειάζονται αλλά και με την ιδιότητα της φιλόλογου θα μιλώ και όπου χρειάζεται την Κοινή Νέα Ελληνική.
 - Μάλιστα, ευχαριστώ συνάδελφε.
 - Κι εγώ ευχαριστώ, ελπίζω να σε βοήθησα.
 - Φυσικά.

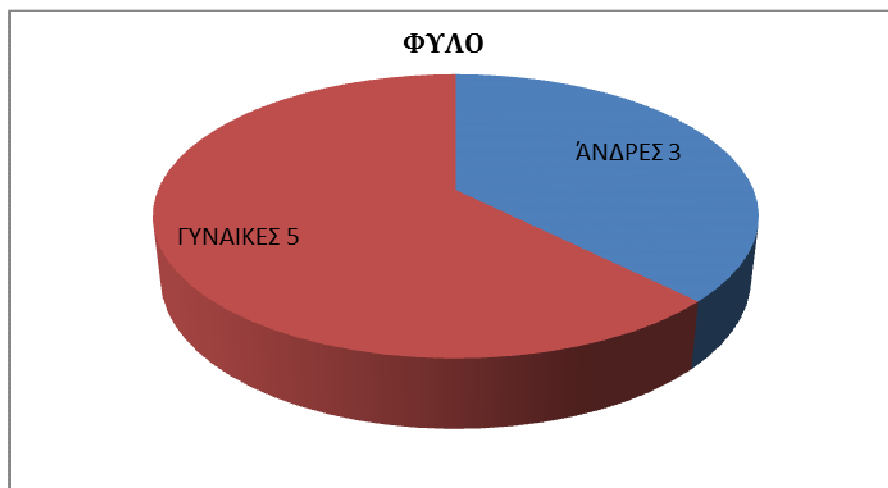
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Γ

ΠΡΟΣΩΠΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

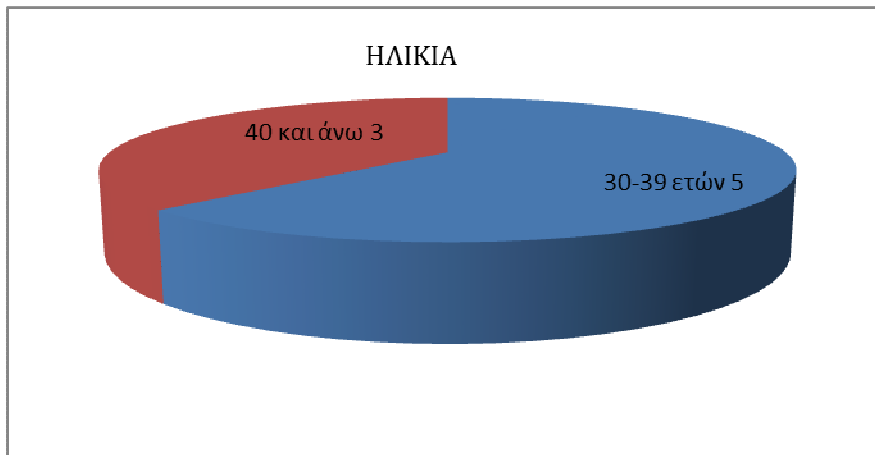
ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΩΝ

Διαγραμματική παρουσίαση προσωπικών στοιχείων εκπαιδευτικών

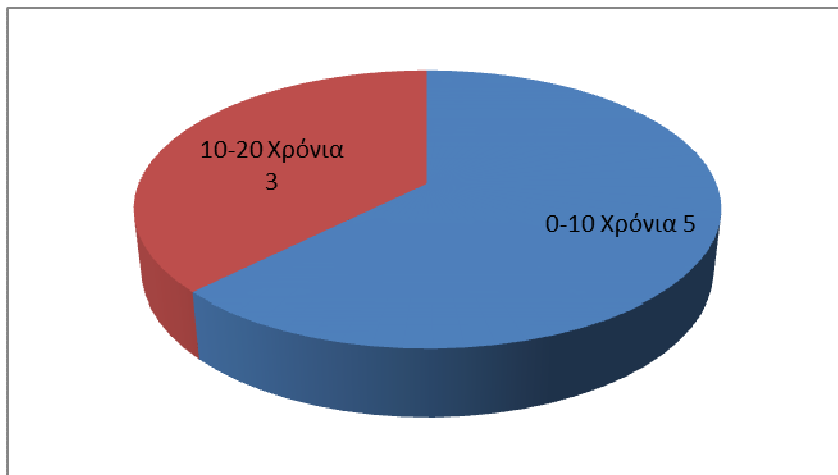
Πιο κάτω παρουσιάζονται διαγραμματικά τα στοιχεία των ερωτηθέντων εκπαιδευτικών.

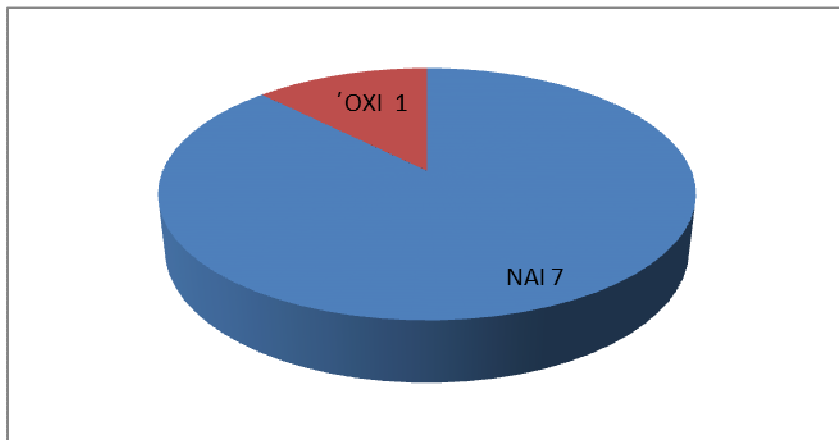
Διάγραμμα 22. Φύλο ερωτηθέντων

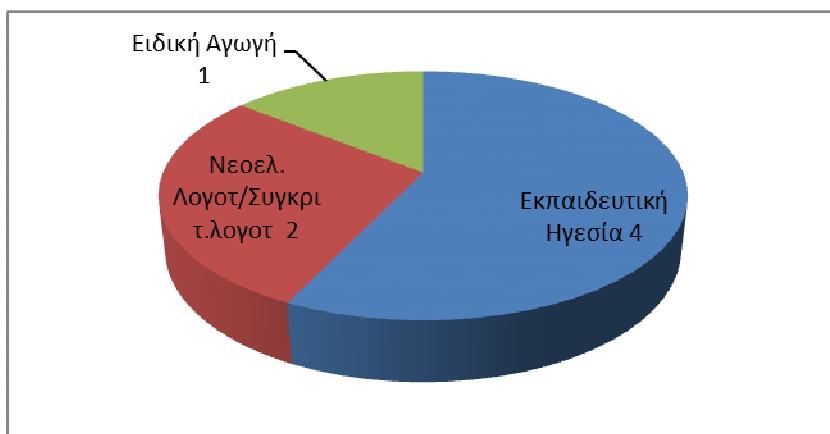
Διάγραμμα 21. Ηλικία ερωτηθέντων

Διάγραμμα 22. Χρόνια εκπαιδευτικής υπηρεσίας

Διάγραμμα 23. Κατοχή μεταπτυχιακού τίτλου

Διάγραμμα 24. Θέμα μεταπτυχιακού τίτλου

Συγκεντρωτικά τα προσωπικά στοιχεία των εκπαιδευτικών φαίνονται στον πίνακα που ακολουθεί.

Φύλο	Γυναίκες: 5	Άνδρες: 3
Ηλικία	30 - 39: 5	40 και άνω: 3
Τόπος γέννησης	Λεμεσός: 5	Λευκωσία: 3
Τόπος διαμονής	Λεμεσός: 4	Λευκωσία: 4
Έτη εκπαιδ. υπηρεσίας	0-10: 5	10-20: 3
Χώρα σπουδών	Ελλάδα: 5	Κύπρος: 3
Επιμόρφωση Κάτοχος μεταπτυχιακού	Ναι: 7	Όχι: 1

Πίνακας 4. Συγκεντρωτικός πίνακας προσωπικών στοιχείων των ερωτηθέντων

Βιβλιογραφία

- Angelides, P. (2001) The development of an efficient technique for collecting and analyzing qualitative data: The analysis of critical incidents. *Qualitative Studies in Education*, 14(3), 429-442.
- Baker, C. 1992. Attitudes and language. Clevedon: Multilingual Matters Ltd.
- Bell, J. (2001) Μεθοδολογικός Σχεδιασμός Παιδαγωγικής και Κοινωνικής Έρευνας. Αθήνα: Gutenberg.
- Bird, M., Hammersley, M., Gomm, R. & Woods, P., (1999) *Εκπαιδευτική Έρευνα στην Πράξη. Εγχειρίδιο Μελέτης*. Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.
- Bourdieu, P. (1968/2008) *Η Τέχνη του Κοινωνιολόγου* (Ε. Γιαννοπούλου & Δ. Φιλίππουπολίτης, Μεταφρ.) Αθήνα: Πατάκη
- Bourdieu, P.(1999) *Language and Symbolic Power* Harvard University Press; Reprint edition (December 12, 1999)
- Baunbridge, W. S. (2001) Attitudes and Behavior. Στο *Concise Encyclopedia of Sociolinguistics*, επιμ. R. Mesthrie. Amsterdam etc.: Elsevier.
- Chambers J. K., Schilling-Estes, N. (2013) *The Handbook of Language Variation and Change, Volume 80 of Blackwell Handbooks in Linguistics*, Wiley
- Cohen, L. & Manion, L. (2000) Μεθοδολογία Εκπαιδευτικής Έρευνας. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Creswell, J.W. (1998) *Qualitative Inquiry and Research Design: Choosing among Five Traditions*. London and Thousand Oaks, Sage Publications.
- Creswell, J. W. (2003) *Research Design. Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches. 2nd Edition*. Thousand Oaks: Sage Publications.
- Denzin, N. K., & Lincoln, Y. S. (1994) *Handbook of Qualitative Research*. Thousand Oaks: Sage.
- Faulkner, D., Swan, J., Baker, S., Bird, M., Carty. J. (1999) *Εξέλιξη του Παιδιού στο Κοινωνικό Περιβάλλον: Εγχειρίδιο μεθοδολογίας*. Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο
- Ferguson, Cb (1959) *Diglossia*. *Word* 15, 325-340. New York: The Linguistic Circle of New York.
- Fishman, J. A., (1965) *Who Speaks What Language to Whom and When?* *La Linguistique*, Vol. 1, Fasc. 2, pp. 67-88. France: Presses Universitaires
- Stable URL: <http://www.jstor.org/stable/30248773>

Grosjean, F. (1982). *Life with Two Languages. An introduction to Bilingualism*. Harvard: Harvard University Press.

Hadjioannou, X., Tsiplakou, S. & Kappler, M. (2011): Language policy and language planning in Cyprus, *Current Issues in Language Planning*, DOI:10.1080/14664208.2011.629113

To link to this article: <http://dx.doi.org/10.1080/14664208.2011.629113>

Halliday, M. A. K. (1978). *Language as social semiotic: The social interpretation of language and meaning*. Maryland. University Park Press.

Hymes, Dell. (1974) *Foundations of Sociolinguistics: An Ethnographic Approach*. Philadelphia: U of Pennsylvania P, 1974.

Ioannidou, E. (2007) *Using the improper language as a marker of ethnic identity in a Greek Cypriot classroom*, in Papapavlou, A and Pavlou, P (Eds) *Sociolinguistic and pedagogical dimensions of Dialects in Education*, Cambridge: Cambridge Scholars Publishing

Ioannidou, E. (2008) *Language policy and ethnic identity in Greek Cypriot education*, in Cornillie, B; Lambert, J and Swiggers, P *Linguistic identities, language shift and language policy in Europe* Leuven–Paris: Peeters

Ioannidou, E. (2009) “Using the improper language in the classroom: the conflict between language use and legitimate varieties in education. Evidence from a Greek Cypriot classroom”, in *Language and Education* 23 (3): 263-278

Ioannidou, E. (=) *Critical or National? The tensions between national and pedagogical values in language policy: Some insights from Greek Cypriot Education*

Ioannidou, E. (2012) “Language Policy in Greek Cypriot Education: tensions between national and pedagogical values”. *Language, Culture and Curriculum*, DOI: 10.1080/07908318.2012.699967

Ioannidou, E., & Sophocleous, A. (2010) “Now, is this how we are going to say it?” *Comparing teachers’ language practices in primary and secondary state education in Cyprus*. *Linguistics and Education* 21 (4), December 2010: 298-313

Karoulla-Vrikkis, D. (1991) *The Language of the Greek Cypriots Today: A Revelation of an Identity Crisis*. *Cyprus Review*.

Karoulla-Vrikki, D. (2004) Language and ethnicity in Cyprus under the British: A linkage of heightened salience. *The International Journal of the Sociology of Language*, 168, pp. 19-36.

Karoulla-Vrikki, D. (2005) Language policy in Cyprus as a new member in the European Union. *4th Nitobe Symposium on Language policy*, 30 July–1 August, 2005. Vilnius, Lithuania.

Karyolemou, M. & Pavlou, P. (2001) Language Attitudes and Assessment of Solient Variables in a Bi-dialectal Speech Community. Proceedings of the 1st International Conference on Language Variation in Europe, 110-120. Barcelona: Universit at Pompey Fabra.

Karyolemou, M. (1999β) *One Language or Two for a New University: Language, Politics and Ideology in Cyprus*. Ανακοίνωση στο διεθνές συνέδριο «Language Planning in the Millenium" (Πανεπιστήμιο Μπαρ-Ιλάν, Ισραήλ, 21-23 Νοεμβρίου 1999)

Karyolemou, M. (2000) *Κυπριακή Πραγματικότητα και Κοινωνιογλωσσική Περιγραφή*. *Studies in Greek Linguistics* 20, 203-214.

Kolitsis, A.M. (1988) *The Present Day Cypriot Dialect. The History of the Greek Language in Cyprus*. Proceedings of an International Symposium Sponsored by the Pierides Foundation, p. 215-222. Larnaka, Cyprus: Pierides Foundation.

Lillo-Martin, Diane C.; Crain, Stephen (1999) *An introduction to linguistic theory and language acquisition*. Cambridge, MA: Blackwell Publishers

Lincoln, Y. S. & Cuba, E. G. (1985) *Naturalistic Inquiry*. Newbury Park.

Mavratsas Caesar V, (1998) *The Ideological Contest between Greek-Cypriot Nationalism and Cypriotism 1974-1995: Politics, Social Memory and Identity*. *Ethnic and Racial Studies*, v 20, no 4 (October 1997). <http://www.cyprus-conflict.net/mavratsas.html>

McEntee-Atalianis, L. J. & Pouloukas, S. (2001) *Issues of Identity and Power in a Greek-Cypriot Community*, *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, 22:1, 19-38, DOI: 10.1080/01434630108666423

To link to this article: <http://dx.doi.org/10.1080/01434630108666423>

Newton, B. (1972) *Cypriot Greek. Its Phonology and Inflections*. The Hague: Mouton.

Newton, B. (1967) *The Phonology of Cypriot Greek* *Lingua* 18 (1967), 384-411.

Newton, B. (1968, 1983-1984) *Spontaneous Geminatio in Cypriot Greek*, *Lingua* 20 (1968), 15-57. "Cypriot Greek Revisited", *Γλωσσολογία* 2-3 (1983-1984), p. 137-147.

Papapavlou, A. N. (1998) *Attitudes toward the Greek-Cypriot Dialect: Sociocultural Implications*. *International Journal of the Sociology of Language* 134:15-28.

Papapavlou, A. & Pavlou, P. (1998) *A Review of the Sociolinguistic Aspects of the Greek Cypriot Dialect*. *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, 19, 3, p. 212-220.

Papapavlou, A. N. (2010) *Language Planning in Action: Searching for a Viable Bidialectal program*. *Language Problems and Language Planning*, 34, 2, p. 120-14

Persianis, P.K. (1981) *The Political and Economic Factors as the Main Determinants of Educational Policy in Independent Cyprus*. Nicosia: Paedagogical Institute of Cyprus.

Romaine, S. (1995) *Bilingualism*. 2nd edn. Malden MA: Blackwell

Ryan, E.B & Giles H. (Eds.) (1982) *Attitudes towards Language Variation: Social and*

Applied Contexts. London: Edward Arnold.

Sciriha, L. (1996) *A Question of Identity: Language Use in Cyprus*. Λευκωσία: Intercollege Press.

Strauss, A. & Corbin, J. (1996) *Basics of Qualitative Research. Techniques and Procedures for Developing Grounded Theory*. London: Sage.

Terkourafi, M. (2005) *Understaning the Present through the Past. Processes of koineisation in Cyprus*. *Diachronica* 22, p. 309-372

Thomas, J. R., & Nelson, J. K. (1996) *Research Methods in Physical Activity*. 3rd edn, Champaign IL: Human Kinetics Publishers.

Tsiplakou, S. (2004) *Στάσεις απέναντι στη Γλώσσα και Γλωσσική Αλλαγή: μια Αμφίδρομη Σχέση; Στα πρακτικά του Ρεθύμνου*. Proceedings of the 6th International Conference on Greek Linguistics, Rethymno και στο Berkeley Linguistics Society, Language Attitudes and emergent hyperdialectism

Tsiplakou, S. (2009a) *Code Switching and Code Mixing between Related Varieties: Establishing the blueprint*. *The International Journal of Humanities* 6, p. 49-66

Tsiplakou, S. (2014a) *How 'Mixed' is a Mixed System? The Case of the Cypriot Greek Koiné*. *Linguistic Variation* 14, Special Issue: Three Factors and Beyond, vol. 1 - Socio-Syntax and Language Acquisition, p. 161-178.

Tsiplakou, S. (2014b) *Does Convergence Generate Stability? The Case of the Cypriot Greek Koiné*. Στο Braunmüller, K., Höder, S., & Kühn, K. (επιμ.), *Stability and Divergence in Language Contact. Factors and Mechanisms*, 165-177[SILV 16] Amsterdam: John Benjamins.

Valdman, A. (1989) *The use of Creole as a School Medium and Decreolization in Haiti*, in: W. Z. Sonino (Ed.) *Literacy in school and society: multidisciplinary perspectives* (New York, Plenum Press).

Walker, R. (1996) *The Conduct of Educational Case Studies: Ethics, Theory and Procedures*. Στο Hammersley (επιμ.), *Controversies in Classroom Research*, London: Open University Press.

Wolfram, W., Adger, C. T. & Christian, D. (1999) *Dialects in schools and communities*. Mahwah, N. J: Lawrence Erlbaum Associates.

Woods, P. (1986) *Inside Schools: Ethnography in Education Research*. London: Routledge.

Yiakoumetti, A. (2006) *A Bidialectal Programme for the Learning of Standard Modern Greek in Cyprus*. *Applied Linguistics*, 27(2), p. 295-317.

Αβρααμίδης, Η. & Καλυβά, Ε. (2006) *Μέθοδοι Έρευνας στην Ειδική Αγωγή: Θεωρία και Εφαρμογές*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.

Αρβανίτη, Α. (2001) *Διμορφία, Διγλωσσία και η εμφάνιση της Κυπριακής Νεοελληνικής Κοινής*. Λευκωσία: Έκδοση της συγγραφέως.

- Αρχάκης, Α. & Κονδύλη, Μ. (2004) Εισαγωγή σε Ζητήματα Κοινωνιογλωσσολογίας. Αθήνα: Νήσος σελ. 193-194
- Βαμβουκάς, Μ. (2006) *Εισαγωγή στην Ψυχοπαιδαγωγική Έρευνα και Μεθοδολογία*. Αθήνα: Εκδόσεις Γρηγόρη.
- Γλέζος, Μ. (1977) *Το Φαινόμενο της Αλλοτρίωσης στη Γλώσσα*. Αθήνα: Εκδόσεις Βέγας
- Κακριδή-Φερραρι Μ. (2007) Στάσεις απέναντι στη γλώσσα. Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα, Ενότητα «Θεωρία και Ιστορία», Υποενότητα «Θέματα Ιστορίας της Ελληνικής Γλώσσας», Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας 2006 (Επιχειρησιακό πρόγραμμα «Κοινωνία της Πληροφορίας», Υποέργο 1, Πακέτο Εργασίας 5: «Η Ελληνική Γλώσσα»)
- Καραγεώργος, Δ. (2002) *Μεθοδολογία της Έρευνας στις Επιστήμες της Αγωγής-Μια διδακτική προσέγγιση*. Αθήνα: Σαββάλας.
- Καρυολαίμου, Μ. (1992) *Statut de Fait et Statut Subjectif: Quelques Remarques a propos de la Communauté Sociolinguistique Chypriote*. Μελέτες για την ελληνική γλώσσα. Πρακτικά της 12^{ης} Ετήσιας συνάντησης του Τομέα Γλωσσολογίας της φιλοσοφικής σχολής του Α.Π.Θ, σελ. 255-266, Θεσσαλονίκη.
- Καρυολαίμου, Μ. (1993) *Μεταγλωσσικά σχόλια και γλωσσικές στάσεις. Στο Μελέτες για την ελληνική γλώσσα*. Πρακτικά της 14^{ης} Ετήσιας Συνάντησης του Τομέα Γλωσσολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Α.Π.Θ.(27-29 Απριλίου 1993), 459-473. Θεσσαλονίκη.
- Καρυολαίμου, Μ. (2000) *Κυπριακή Πραγματικότητα και Κοινωνιογλωσσική Περιγραφή*. Μελέτες για την ελληνική γλώσσα. Πρακτικά της 20^{ης} Ετήσιας συνάντησης του Τομέα Γλωσσολογίας της φιλοσοφικής σχολής του Α.Π.Θ σελ. 203-214, Θεσσαλονίκη.
- Καψάλης Αχ. (1986) *Μάθηση και Διδασκαλία*. Θεσσαλονίκη: Κυριακίδης.
- Κυριαζή, Ν. (1999) *Η Κοινωνιολογική Έρευνα, Κριτική Επισκόπηση των Μεθόδων και των Τεχνικών*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Κυρίδης, Α. (2005) *Οι Μεταλλάξεις της Ετερότητας. Από την Ταξική στην Πολιτισμική Ετερότητα: οι δύο Όψεις του ιδίου Νομίσματος*. στο Όψεις της ετερότητας. Επιμ. Κυρίδης, Α. & Ανδρέου, Α. Αθήνα: Εκδόσεις Gutenberg
- Μακράκη - Κωστούλα, Ν. (2001) *Γλώσσα και Κοινωνία. Βασικές έννοιες*. Αθήνα: Μεταίχμιο. 110-111, 186-191
- Μαυράτσας, Κάισαρ Β. (1998) *Όψεις του Ελληνικού Εθνικισμού στην Κύπρο: Ιδεολογικές Αντιπαραθέσεις και η Κοινωνική Κατασκευή της Ελληνοκυπριακής Ταυτότητας 1974-1996*. Επιμ. Παντελής Ε. Λέκκας. 1η έκδ. Αθήνα: Κατάρτι
- Μητσής, Ν. (1994) *Το Φαινόμενο της Διγλωσσίας από Γλωσσολογική Άποψη. Εννοιολογικές διευκρινήσεις και προτάσεις για διδακτική αξιοποίηση του*. Τα εκπαιδευτικά
- Μοσχονάς, Σ. (1996) *Η γλωσσική διμορφία στην Κύπρο*. Στο "Ισχυρές" και "ασθενείς" γλώσσες στην Ευρωπαϊκή Ένωση: Όψεις του γλωσσικού ηγεμονισμού (Πρακτικά Ημερίδας, Θεσσαλονίκη Απρίλιος 1996), σελ. 121-127.

- Μοσχονάς, Σ. (2002) *Κοινή Γλώσσα και Διάλεκτος. Το Ζήτημα της «Γλωσσικής Διμορφίας» στην Κύπρο*. Νέα Εστία, τόμος 151^{ος}, τ. 1745, σελ. 898-928, Μάιος: 2002
- Μοσχονάς, Σ. (2002) *Η κοινωνική πρακτική και ο Πιερ Μπουρντιέ*. Η Καθημερινή Τέχνες και Γράμματα 24/3/2002, 7 www2.media.uoa.gr/.../language/bourdieu_about.pdf
- Παπαδήμα & Κυριάκου, Σ. (2014) *Η Ελληνική Κυπριακή Διάλεκτος στα Γλωσσικά Εγχειρίδια της Κυπριακής Εκπαίδευσης: Ορθογραφικές Συμβάσεις και Τυπογραφικές Πρακτικές*. Στο Μελέτες για την ελληνική γλώσσα 34, σελ.339-351
- Παπαρίζος, Χ. (1993) *Η Μητρική Γλώσσα στο Σχολείο*. Αθήνα, Εκδόσεις: Γρηγόρη
- Πηγιάκη, Π. (2004) *Εθνογραφία: Η Μελέτη της Ανθρώπινης Διάστασης στην Κοινωνική και Παιδαγωγική Έρευνα*. Αθήνα: Εκδόσεις Γρηγόρη.
- Συμεού, Λ. (2006) *Εγκυρότητα στην Ποιοτική Έρευνα: Το Παράδειγμα μιας Έρευνας για τη Συνεργασία Σχολείου και Οικογένειας*. 9^ο Συνέδριο Παιδαγωγικής Εταιρείας Κύπρου. Σελ. 1055-1064 Λευκωσία: Cyprus College.
- Τσαούσης, Δ. (1991) *Η Κοινωνία μας* Αθήνα: Gutenberg.
- Τσιπλάκου, Σ. (2004) *Στάσεις απέναντι στη Γλώσσα και Γλωσσική Αλλαγή*. Πρακτικά της 6^{ης} διεθνούς συνάντησης του τομέα γλωσσολογίας της φιλοσοφικής σχολής του Πανεπιστημίου της Κρήτης.
- Τσιπλάκου, Σ. (2007) *Γλωσσική Ποικιλία και Κριτικός Εγγραμματισμός: Συσχετισμοί και Παιδαγωγικές Προεκτάσεις*. επιμ.Ματσαγγούρας, Η. Γ. Σχολικός Εγγραμματισμός: Λειτουργικός, Κριτικός και Επιστημονικός, σελ. 466-511. Αθήνα: Γρηγόρης
- Τσιπλάκου, Σ. (2009) *Εναλλαγή και Μείξη Κωδίκων σε Συνθήκες Γλωσσικής Επαφής: Η Περίπτωση της Σύγχρονης Κυπριακής Διαλέκτου*. Στο Μελέτες για την ελληνική γλώσσα 39, σελ. 400-412
- Φραγκουδάκη, Α (1985) *Κοινωνιολογία της εκπαίδευσης*. Θεωρίες για την κοινωνική ανισότητα στο σχολείο. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήσης.
- Χαραλαμπόπουλος, Α. (1990) *Γλωσσική Διδασκαλία: η Περίπτωση της Κύπρου*. Γλώσσα 22, σελ.69-94.
- Χατζηϊωάννου, Κ. (1989) «Τα σε -ίσκω ρήματα της κυπριακής και η σε βάθος έρευνα και η σημασία τους», Κυπρ. Σπ. 51, 1-8
- Χατζηϊωάννου, Κ. (1999) *Γραμματική της Ομιλουμένης Κυπριακής Διαλέκτου* Λευκωσία
- Ψαρρού, Κ. & Ζαφειρόπουλος, Κ. (2001) *Επιστημονική Έρευνα: Θεωρία και Εφαρμογές στις Κοινωνικές Επιστήμες*. Αθήνα : Τυπωθήτω.
- Wetherell, M. (2005). *Ταυτότητες, Ομάδες και Κοινωνικά Ζητήματα*. Μεταφρ. Μποζατζής, Ν. Αθήνα: Εκδόσεις Μεταίχμιο

